

รายงานการสัมมนาทางวิชาการ

คนกับน้ำ

ครั้งที่ 1

เรื่อง

วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร
และแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน

โดย

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ
สาขาเกษตรศาสตร์
และชีววิทยา

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
กระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

7 กรกฎาคม 2536

ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961117939

รายงานการสัมมนาทางวิชาการ

คนกับน้ำ

ครั้งที่ 1

เรื่อง

วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร
และแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน

โดย

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ
สาขาเกษตรศาสตร์
และชีววิทยา

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
กระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

7 กรกฎาคม 2536
ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

คำนำ

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้จัดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 เรื่อง **วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน** เมื่อวันพุธที่ 7 กรกฎาคม 2536 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด ระดมความคิดเห็น และรับทราบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ตลอดจนปัญหาขององค์กรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับน้ำ นอกจากนี้ เพื่อสรุปหามาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ยั่งยืนเป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติในด้านการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำให้เป็นไปอย่างมีระบบได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป

รายงานการสัมมนาทางวิชาการนี้ ประกอบด้วยการบรรยายพิเศษ เรื่อง **"วิกฤตการณ์น้ำของประเทศและแนวทางแก้ไข"** การเสนอแนวคิดโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง **"วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร"** และ **"แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน"** รวมทั้งมีการอภิปรายทั่วไป ตลอดจนสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมมนา และจากแบบสอบถามด้วย

จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการสัมมนาทางวิชาการนี้จะให้ประโยชน์แก่หน่วยงานต่าง ๆ และผู้สนใจ "คนกับน้ำ" บ้างตามสมควร

(นายอนันต์ อากาศิรม)

ประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ
สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

สารบัญ

	หน้า
โครงการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1	ก
กำหนดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1	ค
ภาคที่ 1 การเปิดการสัมมนา	1
1. คำกล่าวรายงานการจัดสัมมนา	1
2. คำบรรยายพิเศษและคำกล่าวในพิธีเปิดการสัมมนา	3
ภาคที่ 2 การอภิปรายเรื่องวิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร	17
ภาคที่ 3 การอภิปรายเรื่องแนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน	43
ภาคที่ 4 การอภิปรายทั่วไป	84
ภาคที่ 5 การปิดการสัมมนา	103
1. สรุปผลการสัมมนา	103
2. ปิดการสัมมนา	107
ภาคที่ 6 ภาคผนวก	109
1. สรุปความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาจากแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหาวิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน	(1)
2. รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา	(5)
3. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา	(22)
4. คณะอนุกรรมการจัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "คนกับน้ำ"	(23)
5. คณะทำงานเพื่อเตรียมการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "คนกับน้ำ"	(24)
6. คณะเจ้าหน้าที่จัดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1	(25)
7. คณะผู้จัดทำรายงานการสัมมนา	(30)

โครงการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ (Man and Water)"

ครั้งที่ 1

เรื่อง วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน

จัดโดย

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

และ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

1. หลักการและเหตุผล

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนา ในปัจจุบันประเทศไทยเกิดปัญหาวิกฤตเกี่ยวกับน้ำทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อันเป็นผลมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เมืองและชุมชนขยายตัวอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมาย น้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเพาะปลูกและใช้ในกิจการอุตสาหกรรมมีความต้องการมากขึ้น ขณะที่ปริมาณและคุณภาพแหล่งน้ำธรรมชาติของประเทศมีสภาพน่าวิตก โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ทั้งยังมีการตัดไม้ทำลายป่าในเขตต้นน้ำ อันเป็นแหล่งกำเนิดของน้ำในแม่น้ำลำธารกันอย่างรุนแรง ทำให้ความสมบูรณ์ของน้ำตามธรรมชาติลดน้อยลง พื้นที่หลายแห่งในทุกภาคของประเทศต้องประสบกับสภาวะแห้งแล้งมากผิดปกติทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง เกิดการขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก และน้ำเพื่อกิจการอื่น ๆ จนประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ จึงเห็นสมควรจัดสัมมนาทางวิชาการครั้งที่ 1 เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน" โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้แทนของปวงชน และสื่อมวลชน ประมาณ 250 คน เข้าร่วมการสัมมนา

2. วัตถุประสงค์ของการสัมมนา

2.1 เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด ระดมความคิดเห็น และรับทราบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ตลอดจนปัญหาขององค์กร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับน้ำ

2.2 เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ยั่งยืนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติในด้านการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ให้เป็นไปอย่างมีระบบได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. วิธีการสัมมนา

3.1 เสนอแนวคิดโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ

3.2 อภิปรายทั่วไป โดยผู้เข้าร่วมการสัมมนา

3.3 สรุปปัญหา และข้อเสนอแนะ

4. ผู้เข้าร่วมการสัมมนา

ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับน้ำ ทั้งภาครัฐและเอกชน ประมาณ 250 คน

5. วันและสถานที่สัมมนา

5.1 วันสัมมนา 7 กรกฎาคม 2536

5.2 สถานที่สัมมนา ดิโกลันดิไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการสัมมนา

เพื่อนำผลที่ได้จากการสัมมนา มาใช้ในการกำหนดมาตรการแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำในด้านต่าง ๆ ที่ยั่งยืนเป็นรูปธรรม โดยการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ให้เป็นไปอย่างมีระบบ เหมาะสมรวมทั้งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้วย

7. ผู้รับผิดชอบการสัมมนา

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ โทร. 579-4714

8. ค่าใช้จ่ายในการสัมมนา

ค่าใช้จ่ายในการสัมมนา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กำหนดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ (Man and Water)"

ครั้งที่ 1

เรื่อง วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน

วันพุธที่ 7 กรกฎาคม 2536

ณ ดิกลันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

08.30-09.00 น. ลงทะเบียน

09.00-09.30 น. พิธีการเปิดการสัมมนา

- กล่าวรายงานการจัดสัมมนา
โดย นายแพทย์ปรีชา มุสิกกุล
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- กล่าวเปิดการสัมมนา
โดย ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี
ประธานสภาวิจัยแห่งชาติ

09.30-10.00 น. บรรยายพิเศษ เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำของประเทศไทยและแนวทางแก้ไข"

โดย ฯพณฯ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี

10.00-10.15 น. พักรับประทานอาหารว่าง

10.15-12.00 น. การอภิปราย เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร"

โดย 1. นายเจริญ เชาว์ประยูร

ประธานกรรมการวิสามัญศึกษาปัญหาภัยแล้งสภาผู้แทนราษฎร
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงใหม่ พรรคชาติพัฒนา
อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

2. นางจุฬารัตน์ เสวีเชษฐพงษ์

ผู้ควบคุมการผลิตรายการดินดำน้ำชุ่ม
บริษัทแปซิฟิกอินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น

3. นายบุญยก วรธนะภูติ
ที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
4. นายไพฑูรย์ พะลายะสุด
อดีตหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและอดีตผู้ตรวจราชการ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ดำเนินการอภิปรายโดย : นายสุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อ
ประสานงานโครงการอันเนื่องมา
จากพระราชดำริ

12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00-15.00 น. การอภิปราย เรื่อง "แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน"

- โดย 1. นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์
กรรมการร่างกฎหมายประจำ
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
2. นายปราโมทย์ ไม้กลัด
ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา
กรมชลประทาน
3. นายเอนก จันทรวงศ์
ผู้เชี่ยวชาญด้านประสานการพัฒนาแหล่งน้ำ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
4. นายอภิชาติ อณุกุลอำไพ
ผู้อำนวยการ
สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
ดำเนินการอภิปรายโดย : นายรัชช วิชัยดิษฐ์
เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

15.00-15.15 น. พักรับประทานอาหารว่าง

15.15-16.15 น. การอภิปรายทั่วไป

ประธานการอภิปราย โดย นายวิช วิชัยดิษฐ์

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

16.15-16.45 น. สรุปผลการสัมมนา

โดย นายอาทิตย์ อภาภิรม

ประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ

สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

16.45-17.00 น. ปิดการสัมมนา

โดย นายอาทิตย์ อภาภิรม

ประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ

สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

การเปิดการสัมมนา

▲ ๑๖ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และประธานสภาวิจัยแห่งชาติ บรรยายพิเศษเรื่อง “วิกฤตการณ์น้ำของประเทศและแนวทางแก้ไข” และกล่าวเปิดการสัมมนาทางวิชาการ “คนกับน้ำ” ครั้งที่ 1

▲ นายแพทย์ปรีชา มุสิกกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม กล่าวรายงานการจัดสัมมนาทางวิชาการ “คนกับน้ำ” ครั้งที่ 1

▲ ผู้เข้าร่วมสัมมนาฟังคำกล่าวรายงาน คำบรรยายพิเศษและคำกล่าวเปิดการสัมมนาทางวิชาการ “คนกับน้ำ” ครั้งที่ 1

ภาคที่ 1

การเปิดการสัมมนา

1. คำกล่าวรายงานการจัดสัมมนา

คำกล่าวรายงาน

ของ

ฯพณฯ นายแพทย์ปรีชา มุสิกกุล

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
ในพิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ"

ครั้งที่ 1

เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน"

วันพุธที่ 7 กรกฎาคม 2536 เวลา 9.00 น.

ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ประธานสภาวิจัยแห่งชาติ

กระผมในนามของคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์ และชีววิทยา และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งผู้เข้าร่วมสัมมนา รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้กรุณามาเป็นประธานเปิดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน" ในวันที่

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา ได้เล็งเห็นว่า น้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนา ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยเกิดปัญหาวิกฤตเกี่ยวกับน้ำทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ อันเป็นผลมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น เมืองและชุมชนขยายตัวอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นมากมาย น้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเพาะปลูก และใช้ในกิจการอุตสาหกรรมมีความต้องการมากขึ้น ขณะที่ปริมาณและคุณภาพแหล่งน้ำธรรมชาติของประเทศมีสภาพน่าวิตกโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ทั้งยังมีการตัดไม้ทำลายป่าในเขตต้นน้ำ อันเป็นแหล่งกำเนิดของน้ำในแม่น้ำลำธาร ทำให้ความสมบูรณ์ของน้ำตามธรรมชาติลดน้อยลง พื้นที่หลายแห่งในทุกภาคของประเทศต้องประสบกับสภาวะแห้งแล้งมากผิดปกติทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง เกิดการขาดแคลนน้ำกิน

น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก และน้ำเพื่อกิจการอื่น ๆ จนประชาชนได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ ในกรณีนี้จึงเห็นสมควรจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ในปี 2536 รวม 3 ครั้งด้วยกัน ซึ่งจะประกอบด้วยน้ำกับการเกษตร การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม องค์การกฎหมาย สังคม และน้ำกับการท่องเที่ยว สำหรับการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน" นี้ มีจุดมุ่งหมายเน้นทางด้านน้ำกับการเกษตรเป็นประการสำคัญ ทั้งนี้ เมื่อได้ผลสรุปจากการสัมมนาในครั้งที่ 1 นี้แล้ว จึงจะนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเรื่องการสัมมนาครั้งที่ 2 และ 3 ต่อไป

ในการสัมมนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนแนวคิด ระดมความคิดเห็น และรับทราบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตร การอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ตลอดจนปัญหาขององค์กรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เพื่อสรุปหามาตรการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ยั่งยืนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติในด้านการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ให้เป็นไปอย่างมีระบบเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อไป สำหรับวิธีการสัมมนาประกอบด้วย การบรรยายนำเรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำของประเทศและแนวทางแก้ไข" การเสนอแนวคิดโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร" และ "แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน" รวมทั้งมีการอภิปรายทั่วไป ตลอดจนสรุปปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมมนา

สำหรับผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เกษตรกร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับน้ำ ทั้งจากภาครัฐบาลและภาคเอกชน และสื่อมวลชน จำนวนประมาณ 250 คน การสัมมนาครั้งนี้ สำนักเลขาธิการ-นายกรัฐมนตรีได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านสถานที่พร้อมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การประสานครุหลวงได้มอบแผ่นป้ายและแผ่นพับ "การใช้น้ำอย่างประหยัด" และโรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด ได้มอบ "สมุดบันทึก" ให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการครั้งนี้ด้วย

บัดนี้ ถึงวาระอันเป็นมงคลแล้ว จึงขอกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้โปรดกรุณากล่าวเปิดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน" ต่อไป

2. คำบรรยายพิเศษและคำกล่าวในพิธีเปิดการสัมมนา

คำบรรยายพิเศษ

เรื่อง วิกฤตการณ์น้ำของประเทศและแนวทางแก้ไข

และ

คำกล่าวในพิธีเปิดการสัมมนาทางวิชาการ

"คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1

เรื่อง วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน

โดย

จพณฯ นายชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

ประธานสภาวิจัยแห่งชาติ

วันพุธที่ 7 กรกฎาคม 2536 เวลา 9.00 น.

ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
สิ่งแวดล้อม ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทั้งหลาย

ผมได้รับเชิญให้มาเป็นการประชุมในการเปิดสัมมนา และบรรยาย
พิเศษในหัวข้อ "วิกฤตการณ์น้ำของประเทศและแนวทางแก้ไข" ก็จะถือโอกาส
นี้ไปพร้อมกัน แต่ที่จริงแล้วในการสัมมนาครั้งนี้ จะมีท่านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ทำงาน
เกี่ยวข้องในเรื่องนี้เป็นผู้บรรยายเป็นผู้อภิปรายแล้ว เพราะฉะนั้นสาระสำคัญควร
จะอยู่ที่ตรงนั้น เพราะว่าการสัมมนาก็หวังที่จะนำความคิดเห็นที่หลากหลายจากท่าน
ผู้ทรงคุณวุฒิมาประมวลเอาไว้ที่นี้ ปัญหาที่รัฐบาลนี้เผชิญปัญหาแรก 2 เรื่อง ก่อนที่
จะเข้ามารับผิดชอบ ก็คือ "ปัญหาเรื่องน้ำ กับ เรื่องข้าว" ซึ่งก่อนแถลงนโยบาย
ก็เริ่มที่จะเตรียมตัวแก้ปัญหา เพราะว่า เดิมคาดหมายว่า ปี 2536 จะเป็นปีที่
ความแห้งแล้งรุนแรงที่สุดในรอบ 25 ปี อันนี้เป็นความเข้าใจตั้งแต่อดีต แต่
ที่จริงได้มีผู้พูดเหมือนกันว่า ปีนี้อาจจะกลับกันก็ได้ ท่านผู้พูด ก็คือ ท่านอธิบดีกรม
อุตุนิยมวิทยา ท่านก็บอกว่าไม่แน่เหมือนกันอาจจะกลับกันก็ได้ แต่เพื่อเตรียมตัวไว้
ตั้งแต่เบื้องต้น จึงได้เอาข้อมูลจากพื้นที่ขาดแคลนน้ำรุนแรง 28,435 หมู่บ้านกับ
พื้นที่ที่มีการขาดแคลนน้ำรุนแรงที่สุด หรือขาดแคลนน้ำที่รุนแรงซ้ำซาก 6,424

หมู่บ้านมาเป็นตัวตั้ง และได้เตรียมสำหรับแก้ปัญหาบริเวณดังกล่าวไปก่อนว่าให้
คิดว่าปีที่ผ่านมาซึ่งก็โชคดี ในที่สุดปรากฏว่าฝนมาก่อนฤดูกาล ปัญหาที่คิดว่าจะ
เป็นวิกฤตก็ได้เบาบางลงไป แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการจัดงบประมาณปี 2536
ที่ผ่านมาแล้ว ได้จัดสรรให้สำหรับเรื่องน้ำทุกประเภทสูงที่สุดในรอบหลายปี
ที่ผ่านมา ถึงประมาณ 27,000 กว่าล้านบาท ปี 2537 ที่จะถึงนี้เช่นเดียวกัน
เพิ่มขึ้นไปอีก 30,000 กว่าล้านบาท จึงหวังว่าการให้ความสำคัญดังกล่าวนี้
อาจจะช่วยลดปัญหาความต้องการน้ำที่จะช่วยให้เข้าไปแก้ไขในพื้นที่วิกฤตบาง
พื้นที่ รวมทั้งการช่วยน้ำในพื้นที่ที่มีความต้องการสูงนั้น ได้รับการสนองตอบที่
อยู่ในเกณฑ์ที่พอสมควร ความจริงแล้วการแก้ปัญหาการผันน้ำในเรื่องนี้ คงจะไม่
สามารถแก้ได้ในช่วงหนึ่งปีหรือสองปี

จากข้อมูลวิกฤตการณ์น้ำของประเทศนั้น เท่าที่ประมวลจากท่านผู้
ซึ่งนั่งอยู่ในที่นี้ อาจจะแยกออกมาได้ว่า แหล่งน้ำและการใช้น้ำของประเทศเรา
นั้นได้รับน้ำฝนปีละประมาณ 800,000 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยแบ่งออกเป็น

1. ร้อยละ 75 ของปริมาณน้ำฝนที่ตกทั้งประเทศหรือรวมประมาณ
600,000 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นส่วนที่ไม่ได้ไหลสู่ลำน้ำ ลำธาร เนื่องจากการ
ระเหย ส่วนหนึ่งต้นไม้หรือพืชนำไปใช้เพื่อการเจริญเติบโต บางส่วนยังอยู่ตาม
แอ่งน้ำบึงหรือหนองน้ำธรรมชาติ ตลอดจนรั่วซึมลงไปในดินที่เรียกว่า "น้ำบาดาล"

2. ร้อยละ 25 หรือ 200,000 ลูกบาศก์เมตร จะไหลลงสู่
แม่น้ำ ลำคลองต่าง ๆ และไหลออกสู่ทะเล เรียกว่า "น้ำผิวดินหรือน้ำท่า"

ข้อมูลเพิ่มเติมในแหล่งน้ำบาดาลที่มีปริมาณและคุณภาพที่พอที่จะนำขึ้น
มาใช้ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งน้ำบาดาลในพื้นที่ภาคกลาง ภาคเหนือ และบาง
พื้นที่ในภาคใต้ และจะใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นหลัก และภาคกลางจะเป็น
ภาคที่นำน้ำมาใช้แพร่หลายมากกว่าภาคอื่น ๆ จะทำให้ระดับน้ำบาดาลลดต่ำลง
มาก เกิดปัญหาไหลแทรกซึมของน้ำทะเล ทำให้แหล่งน้ำบาดาลในภาคกลาง ซึ่ง
เคยให้น้ำจิตแปรสภาพเป็นแหล่งน้ำกร่อยหรือน้ำเค็ม นอกจากนี้ ก็มีปัญหาบาง
จังหวัดที่มีปัญหาเรื่องแผ่นดินทรุดเหล่านี้นี้เป็นต้น นอกจากนี้ มีข้อมูลเพิ่มเติมบาง
ประการที่เกี่ยวข้องกับสภาพน้ำ ดังนี้

ข้อมูลประการที่ 1 สภาพน้ำท่า น้ำท่าทั้งหมดที่อยู่ในพื้นที่รับน้ำหรือลุ่ม
น้ำขนาดใหญ่ 25 ลุ่มน้ำของประเทศ มีประมาณ 214,000 ล้านลูกบาศก์เมตร
การพัฒนาลุ่มน้ำต่าง ๆ ที่ผ่านมาได้ดำเนินการทั้งในรูปแบบโครงการขนาดใหญ่

ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนความจุของอ่างเก็บน้ำมีทั้งสิ้น 68,500 ล้าน-
ลูกบาศก์เมตร แต่ปริมาณของน้ำที่เก็บกักน้ำได้จริงมีเพียง 40,000 ล้านลูกบาศก์-
เมตร หรือประมาณร้อยละ 60 เท่านั้น

ข้อมูลประการที่ 2 สภาพความต้องการใช้น้ำ ความต้องการใช้น้ำมี
อัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามจำนวนประชากรและความจำเป็นต่าง ๆ
ทั้งในด้านอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การเกษตร การผลิตพลังงานไฟฟ้า
รวมทั้งการใช้น้ำเพื่ออนุรักษ์ระบบนิเวศวิทยา เช่น การไล่น้ำเค็ม น้ำเสีย เป็นต้น
ในปี 2535 มีการใช้น้ำทั้งสิ้น 35,300 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยเป็นการใช้ในภาค
เกษตรกรรม จำนวนสูงที่สุด คือ ร้อยละ 90 หรือ 31,700 ล้านลูกบาศก์เมตร
และคาดว่าปริมาณการใช้น้ำจะเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากการขยายตัวของประชากร
และการเติบโตของภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยคาดว่าในปี 2543 จะ
มีปริมาณการใช้น้ำทั้งสิ้น 44,700 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นการใช้น้ำเพื่อเกษตร
กรรม ร้อยละ 86 หรือ 38,500 ล้านลูกบาศก์เมตร

ข้อมูลประการที่ 3 สภาพของการขาดแคลนน้ำ จากข้อมูลเบื้องต้นขณะ
นี้แหล่งน้ำต่าง ๆ ที่มีอยู่ของประเทศ สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ประมาณ 40,000
ล้านลูกบาศก์เมตร ขณะนี้ความต้องการใช้ 35,300 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งน่าจะพอ
เพียง แต่ในข้อเท็จจริงแล้วประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแหล่งน้ำ โดยเฉพาะ
ในช่วงหน้าแล้ง การขาดแคลนน้ำที่รุนแรงก็คือ ในภาคเกษตรกรรมซึ่งมีการใช้น้ำ
สูงสุด ปัญหาการขาดแคลนน้ำยังมีอยู่ทุกภาคของประเทศ โดยในปี 2530 มีหมู่บ้าน
ในเขตชนบทที่ขาดแคลนน้ำเพื่อการทำนาครั้งที่ 2 รวม 11,091 หมู่บ้าน หรือร้อยละ
71 ของหมู่บ้านที่ทำนาครั้งที่ 2 และในปี 2534 ปริมาณขาดแคลนน้ำก็ยังสูงอยู่ คือ
10,297 หมู่บ้าน หรือร้อยละ 63 สำหรับการทำนาครั้งที่ 2

สาเหตุที่ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในหลายพื้นที่ เนื่องจากแหล่งเก็บ
กักน้ำส่วนใหญ่ ไม่สามารถเก็บกักน้ำได้เต็มตามเป้าหมายของโครงการ เพราะ
ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาตะกอนที่ทับถมอยู่หน้าเขื่อนหรือการสูญเสียน้ำจากการ
ระเหย มีการสูญเสียน้ำในกระบวนการส่งน้ำ ไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดเล็ก
กระจายไปในไร่นาทุกพื้นที่ รวมทั้งพฤติกรรมใช้น้ำอย่างฟุ่มเฟือยไม่ประหยัด และ
ที่สำคัญก็คือว่า การขาดการป้องกันดูแลรักษาและฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธารอย่าง

จริงจัง เพราะเป็นที่รู้กันว่าแหล่งต้นน้ำของเราไม่ใช่มาจากหิมะ แต่มาจากป่ามาจากฝน ซึ่งจำเป็นต้องมีพื้นที่รับน้ำที่เป็นป่าต้นน้ำลำธาร

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ อาจแยกสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ดังนี้ :

1. ป่าไม้บริเวณต้นน้ำลำธารถูกทำลาย เป็นเหตุให้พื้นที่ต้นน้ำซึ่งเป็นแหล่งกำเนิด ไม่มีป่าดูดซับน้ำหรือชะลอน้ำฝนให้ซึมลงไปเก็บกักไว้ในช่องว่างของดินได้มากเหมือนแต่ก่อน ลำน้ำลำธารจึงไม่มีน้ำไหลในหน้าแล้ง
2. ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ฝนไม่กระจายอย่างสม่ำเสมอ โดยมีฝนตกทั้งช่วงยาวนาน หรือบางที่มีฝนตกน้อย จากข้อมูลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เอง ปริมาณฝนที่ตกในแต่ละปีนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่เท่ากัน แต่เมื่อประมวลถัวเฉลี่ยกันแล้ว ปริมาณฝนที่ตกในแต่ละปีก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ข้อแตกต่างที่สำคัญก็คือช่วงที่ตกนั้นแตกต่างกัน บางปีถัวเฉลี่ยตกสม่ำเสมอ แต่บางปีทั้งช่วงนาน แต่ก็ตกหนักในช่วงที่ตก จึงทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนขึ้น เพราะการไม่กระจายโดยสม่ำเสมอ
3. ขาดแคลนแหล่งเก็บกักน้ำผิวดิน เช่น อ่างเก็บน้ำตามลุ่มน้ำต่าง ๆ เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ แหล่งน้ำ สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่เอื้ออำนวยหรือมีอุปสรรคในการพัฒนา
4. เนื่องจากความเจริญของบ้านเมืองประชากรเพิ่มมากขึ้น อันนี้ชัดเจนการใช้น้ำทุกบ้านในขณะนี้เพิ่มสูงขึ้น เพราะเหตุว่าประชากรเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จากที่คิดว่าไม่เคยมีปัญหาอะไรเลย เกือบจะพูดได้ว่าทุกแม่น้ำลำคลอง มีปัญหาเกือบทั้งสิ้นไม่มากก็น้อย
5. แหล่งน้ำธรรมชาติที่เคยใช้เพาะปลูกและอุปโภคบริโภค เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ในปัจจุบันต้นเขินและถูกบุกรุก โดยทั่วไปแล้วไม่มีการขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้ ถึงแม้เราจะขุดลอกอย่างอื่นก็ตาม แต่แม่น้ำลำคลองโดยทั่วไปแล้ว ไม่มีการขุดลอก การใช้น้ำอย่างไม่ประหยัดซึ่งเป็นเหตุผลประการที่ 5 ก็เป็นที่รู้ว่าการมองเห็นคุณค่าของน้ำ โดยทั่วไปอาจจะน้อยเพราะว่าเป็นความจำเป็นที่ไม่ต้องซื้อ และความเคยชินที่ถือว่าสิ่งนี้ได้มาโดยธรรมชาติ ความรู้สึกที่จะประหยัดก็น้อย แต่เมื่อมีการคิดค่าน้ำเพิ่มขึ้น คุณค่าก็ปรากฏสูงขึ้น

ความต้องการน้ำ สามารถประเมินได้ดังนี้

1. ความต้องการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค จากการศึกษาของธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) คาดว่า ความต้องการน้ำในเขตนครหลวงและปริมณฑลของการประปานครหลวงจะต้องเพิ่มขึ้นเป็น 1,369 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี 2543 ความต้องการน้ำในเขตภูมิภาคของการประปาส่วนภูมิภาคจะเพิ่มจาก 61.21 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี 2533 เป็นประมาณ 80.78 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี 2538 คืออีก 2 ปีข้างหน้า เมื่อวานนี้ได้มีการอนุมัติงบประมาณลงทุนของการประปาส่วนภูมิภาค โดยคาดว่าจะมีการให้บริการน้ำกับประชาชนในพื้นที่บริการจาก 5 ล้านคนเศษ เป็น 10 ล้านคน ในระยะประมาณ 3-4 ปีข้างหน้า ซึ่งมีการตั้งข้อสังเกตว่า ศักยภาพของการประปาส่วนภูมิภาคจะทำได้หรือ นอกจากนั้น ปริมาณน้ำซึ่งจะใช้อุปโภคบริโภคในชนบท ซึ่งอยู่นอกเขตบริการของการประปาส่วนภูมิภาค คาดว่าจะเพิ่มจากปริมาณประมาณ 62 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี 2533 เป็นประมาณ 938 ล้านลูกบาศก์เมตรในปี 2543 สังเกตได้ว่าการเพิ่มขึ้นอย่างสูง ตามความจริงแล้วความต้องการของชาวบ้านในขณะนั้นสูงมาก เพราะว่าคนมีความรู้สึกว่าการที่เปิดก๊อกแล้วมีน้ำไหลออกมาคือ ตัวแทนของความเจริญก้าวหน้าอย่างชัดเจน ไม่มีใครตักน้ำบ่ออีกแล้วขณะนี้ไม่มีใครเหมือนตอนรุ่นพวกเราเป็นเด็ก ๆ อีกแล้ว และความความรู้สึกที่รับไม่ได้ คือ การที่เดินออกจากหมู่บ้านไปตักน้ำในแหล่งเก็บน้ำ ซึ่งรับกันไม่ได้แล้ว

ความจริงสมัยก่อนทุกภาค แม้แต่ภาคใต้บ้านผมเอง พอถึงหน้าแล้งก็ต้องไปอีกหมู่บ้านหนึ่ง เพื่อไปเอาน้ำในพื้นที่ซึ่งต่ำกว่าระดับที่บ้านเราอยู่ โดยไปอาบน้ำและตักมาหนึ่งกระป๋อง หนึ่งถัง เพื่อเอามาใช้ดื่มหรือหุงข้าว พอถึงหน้าแล้งบ่อจะแห้งหมด ต้องมีการรื้อบ่อคือเอาคนลงไปขุดลอกโคลน ก็มีการตายกันบ่อยเพราะไม่มีความรู้เรื่องออกซิเจน ลงไปก็เป็นลม คนที่ 2 ลงไปก็เป็นลมต่ออีก จนกระทั่งคนมีความคิด คือ มีความรู้มากขึ้นโดยต้องเอาใบไม้ลงไปก่อนแล้วดึงใบไม้ขึ้นลงลึก 10 ครั้ง หรืออีกวิธีก็ตามเพื่อดึงอากาศเสียขึ้นมา อันนั้นก็เป็นเรื่องที่มีอยู่ทุกภาค ปัจจุบันเหตุการณ์อย่างนี้ไม่มีแล้ว เหตุการณ์ประเภทลงไปรื้อบ่อและตายในบ่อนั้นน้อยมาก ยกเว้นจะลงไปหาของอย่างอื่นแต่ไปหาน้ำนั้นน้อยแล้ว เพราะความต้องการและการบริการน้ำในลักษณะของการประปาชนบทโดยหน่วยงานต่าง ๆ มีการให้งบประมาณเพิ่มขึ้นเป็นร้อย ๆ เท่าขณะนี้ จนกระทั่งพูดได้ว่า ให้เงินแล้วไม่มีน้ำเพราะหาซื้อไม่ได้ คือ ไม่มีก็หมายความว่าไม่มีนั่นเอง การขุดเจาะน้ำบาดาลจึงกลายเป็นโครงการซึ่งใช้งบประมาณสูงและกลายเป็นปัญหาเรื้อรังก็คือว่า งบประมาณจำกัดให้ไปก็มีการไปขุดเจาะบ่อบาดาล และส.ส.ก็มาร้องต่อว่า ค่าขุดเพียง 20,000 บาท แต่ใช้

งบประมาณ 60,000 บาท ก็กลายเป็นเรื่องต่อไปคือ เรื่องการให้งบประมาณ ซึ่งร้องกันอยู่ในขณะนี้แต่ว่าแล้วให้ฟังว่า ความต้องการของชนบทขณะนี้ต้องการเหมือนในเมืองแล้ว คือ ต้องการมีก๊อกน้ำเปิดแล้วมีน้ำไหลออกมา ซึ่งแนวโน้มความต้องการอันนี้สูงขึ้นทุกจังหวัด ทุกอำเภอ ทุกตำบล ทุกหมู่บ้านแล้ว

2. ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร จากการศึกษาของสำนักงาน

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (ESCAP) ว่า ในปี 2533 ที่ผ่านมามีพื้นที่ชลประทาน 26.5 ล้านไร่ ต้องการน้ำเพื่อการชลประทาน 30,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ถ้าพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 500,000 - 600,000 ไร่ในปี 2543 จะมีพื้นที่ชลประทาน 32 ล้านไร่ และต้องการน้ำเพื่อการชลประทาน 38,500 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดว่า ข้อมูลดังกล่าวนี้คงไม่ได้คิดว่าพื้นที่ชลประทานเดิมนั้นถูกถมเพื่อทำชุมชนไปเท่าไร ตามความเป็นจริงแล้วที่น้ำเสียชามาก ก็คือว่า เขตพื้นที่ชลประทานหรือพื้นที่ทำเตรียมเอาไว้สำหรับเป็นพื้นที่เกษตร ซึ่งไม่ได้จัดสร้างงบประมาณสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างอะไรต่าง ๆ ให้ หรือสร้างระบบชลประทานให้ แต่แล้วเมืองเจริญขึ้นก็ถมเป็นเมือง สร้างตึก สร้างอาคาร สร้างชุมชนขึ้นมา พื้นที่ดังกล่าวนี้จะสูญหายไป โดยเฉพาะในภาคกลางขณะนี้ ดังนั้น ตัวเลขการประเมินของ ESCAP ดังกล่าวก็อาจจะคลาดเคลื่อนไปจากพื้นที่ที่ถูกบกรุกไป

3. ความต้องการน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม จากการศึกษาของสำนัก

งานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติพบว่า ความต้องการน้ำเพื่อการอุตสาหกรรมในเขตกทม. มีสูงมากคือประมาณร้อยละ 35 ของปริมาณน้ำที่ใช้ในเขตกทม. และจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 ในปี 2543 หรือประมาณ 2,339 ล้านลูกบาศก์เมตร อันนี้เป็นที่คาดหมายไว้ แต่ความเป็นจริงอาจจะมากกว่านี้หรือประมาณนี้เราก็ไม่ทราบ ส่วนในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง มาบตาพุดและระยอง จะมีความต้องการน้ำรวมกัน 90.5 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีในปี 2544 เรื่องความต้องการน้ำของอุตสาหกรรมคาดหมายว่าคงจะขยายตัวมากขึ้น จะไม่เฉพาะในเขตกทม. เพราะเหตุว่านโยบายรัฐบาลที่กระจายอุตสาหกรรมไปสู่ชนบทนั้นดูจะเป็นผลจริงจึงขึ้นมา ดูจากในช่วง 3 เดือนแรกของปีนี้ มีการขอการลงทุนในเขตพื้นที่เขต 3 คือ ในชนบทบ้านนอก ขอขยายการลงทุนเพิ่มถึง 50-70 เปอร์เซ็นต์ จากที่เคยขอจากกรุงเทพฯ ก็ไปทางบ้านนอกมากขึ้น น้ำเพื่ออุตสาหกรรมในต่างจังหวัดคงจะต้องการสูง ความต้องการน้ำคงไม่เป็นที่สงสัย สิ่งทีกลัวก็คือว่า อุตสาหกรรมนี้จะไม่รักษากฎเกณฑ์และจะก่อให้เกิดปัญหา น้ำเสีย ซึ่งจะเป็นผลร้ายตามมา แต่เรื่องนี้ก็ได้กำชับกันให้มีการติดตามโดยใกล้ชิด

4. ความต้องการน้ำเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากความต้องการน้ำ 3 ประการหลักในเบื้องต้น ยังมีความจำเป็นต้องระบายน้ำจากเขื่อนเก็บกักน้ำเพื่อการเดินเรือและเพื่อไล่น้ำเค็มบางส่วน โดยเฉพาะในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เพื่อให้สามารถเดินเรือในฤดูแล้งได้ และต้องรักษาระดับความลึกที่ 1.7 เมตร ซึ่งมีระยะทางเดินเรือได้ประมาณ 1,150 กิโลเมตร ในการนี้ต้องระบายน้ำในอัตรา 300 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ในแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบนจากเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ และในอัตรา 80 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีในแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง คือ จากเขื่อนเจ้าพระยาลงมา อีกทั้งต้องระบายน้ำประมาณปีละ 1,600 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อผลักดันน้ำเค็มบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนการผลิตกระแสไฟฟ้านั้นก็เป็นเรื่องของการให้น้ำไหลผ่านเพื่อเอาพลังงานไปปั่นไฟฟ้าเท่านั้น

5. โดยสรุปจะเห็นว่า ความต้องการน้ำในชนบทภาคต่าง ๆ ของประเทศจะมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่การจัดการแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นทำได้น้อย และบางพื้นที่ก็ไม่สามารถก่อสร้างโครงการได้เลย การขาดแคลนน้ำในอนาคตมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ถ้าไม่สามารถจัดระบบการใช้น้ำอย่างถูกต้องและเป็นระบบอย่างแท้จริง โดยเฉพาะประมาณการความต้องการของการใช้น้ำเพื่อการชลประทานในอนาคตคาดว่า ปี 2543 จะเท่ากับ 44,700 ล้านลูกบาศก์เมตร เมื่อเทียบกับความสามารถเก็บกักน้ำตามโครงการแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่มีอยู่เท่ากับ 40,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้นำมาปรับระบบการผลิต ซึ่งจะเริ่มในปีงบประมาณ 2537 การปรับระบบการทำเกษตรกรรมโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในเรื่องของทรัพยากรที่จะมาช่วย คือ เรื่องน้ำ ก็อาจจะช่วยลดความต้องการน้ำคือ แทนที่จะปลูกพืชซึ่งใช้น้ำมากที่สุด คือ ข้าวนาปรัง อาจจะหันมาปลูกพืชไร่ในบางฤดูกาลที่เป็นหน้าแล้งก่อนจะช่วยลดการให้น้ำลงไป เรื่องดังกล่าวรัฐบาลจะต้องเข้าไปให้สิ่งจูงใจชัดเจน จึงจะดึงคนเหล่านั้นออกมาได้

แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรน้ำ มีดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาหรือการจัดการเรื่องน้ำด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อนำน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร ห้วย หนอง คลอง บึง มาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อการสาธารณูปโภคหรือโครงการเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ เช่น การเกษตร ผลิตพลังงานไฟฟ้า ใช้ในกิจการอุตสาหกรรม ฯลฯ การแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำในอนาคต

ของประเทศให้บรรลุเป้าหมาย มีน้ำใช้เพื่อการพัฒนาภายในแต่ละลุ่มน้ำ บางลุ่มน้ำไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วน ทั้งนี้ เนื่องมาจากการพัฒนาแหล่งน้ำมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่

1.1 การไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ สำหรับใช้เป็นแหล่งน้ำต้นทุนในการพัฒนาหรือแหล่งน้ำธรรมชาติมีปริมาณน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนและพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ประเทศเราไม่มีต้นน้ำใดเลยที่อาศัยแหล่งน้ำจากหิมะ ยกเว้นส่วนหนึ่งจากแม่น้ำโขงซึ่งไม่ใช่เป็นของเราทั้งหมด แต่เรามีสิทธิใช้ได้ส่วนหนึ่งเท่านั้นเอง

1.2 สภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสม แม้ว่าสภาพแหล่งน้ำมีความเหมาะสม ในการเอื้ออำนวยให้ทำการพัฒนาได้ ถ้าภูมิประเทศที่จะสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำไม่เหมาะสม หรือต้องลงทุนให้ค่าก่อสร้างจำนวนมาก ก็ไม่อาจจะก่อสร้างตามที่ต้องการได้ เช่น โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง ที่เป็นปัญหามากเพราะว่าสภาพภูมิประเทศในช่วงนั้น สภาพความลาดชันของพื้นที่ตรงนั้นติดกันไปติดกันมากก็ติดอยู่ตรงที่ว่า จะดึงน้ำจากแม่น้ำโขงขึ้นมาต้องลงทุนสูง ต้องยกระดับขึ้นมา เพราะพื้นที่ที่ตั้งใจจะเอาน้ำไปช่วยมันสูงกว่าพื้นที่บริเวณที่จะเอาน้ำไปใช้ จึงทำให้เป็นปัญหาในการลงทุน คิดเรื่องสักไรก็ติดอยู่ตรงนั้นทุกที พุดง่าย ๆ คือ การลงทุนสูงมากจึงสามารถจะทำได้

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินและการข้ามชั้น เรื่องนี้เป็นปัญหาหนัก เพราะชาวบ้านบุกรุกเข้าไปในที่หลวงหรือที่สาธารณะมาก เป็นความล้มเหลวในการป้องกัน แต่ละจังหวัดปล่อยปละละเลยกันมาจนยากที่จะไปแก้ไขในขณะนั้น การที่จะไปทบทวนอะไรทั้งหลาย แต่ละเรื่องเป็นเรื่องที่ลำบาก โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐเองที่เป็นตัวละเลยได้มีคนร้องเรียนมาว่า ทางด่วนยังสร้างไม่เสร็จ ก็มีคนบุกรุกที่ได้สะพานไปแล้ว 40-50 หลัง ซึ่งได้รับหนังสือจากการทางพิเศษแห่งประเทศไทยว่าเป็นความจริงที่มีการบุกรุกไปประมาณ 30-40 หลัง และให้รื้อออกไปโดยมีตำรวจไปช่วยรื้อให้ 10 กว่าหลัง ชาวบ้านรื้อเอง 10 กว่าหลัง ที่เหลือจะรื้อภายในสิ้นปีค่านี้นี้ขนาดว่าทางด่วนยังไม่ได้ใช้ นึกดูก็แล้วกันว่าพื้นที่อื่น ๆ พื้นที่ชลประทาน พื้นที่ของส่วนราชการอื่น ๆ ทั้งหมด ปล่อยปละกันไว้อย่างไร ตรงนี้ก็เป็นปัญหาที่ฟ้องระบบราชการของเราอยู่ การละเลยเพิกเฉย เวลาจะใช้พื้นที่จริง ๆ ก็ลำบาก เพราะพี่น้องประชาชนมาอยู่แล้ว จะให้เขาออกก็มีปัญหาแล้วยังรวมกลุ่มได้มากก็ยากแล้ว ต้องต่อรองต้องจ่ายอะไรกัน พอรู้มีที่ว่างอยู่จะมีการมาสร้างโดยรับชุดหลุมปลูกอะไรทั้ง ๆ ไว้ คิดเป็นต้นต้นละเท่าไรก็ว่ากันไป มีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองร่วมปลูกด้วย

ก็เจ็บปวดตรงนี้เป็นปัญหาที่พวกเราต่างผจญกันมาทั้งสิ้น ทั้งระดับนโยบายและระดับ
ท่านทั้งหลายผู้ปฏิบัติงาน

1.4 ปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ

เราคงเข้าใจกันแล้วขณะนี้ทำอะไรเป็นเรื่องยาก เพราะว่าความคิดในเรื่องอนุรักษ์
มันสูง ซึ่งเป็นเรื่องดีในระดับหนึ่ง บางเรื่องมีความจำเป็นจะต้องทำมันก็ดี ถ้าทำ
ความเข้าใจในเรื่องอนุรักษ์ไม่ได้ จะทำให้การดำเนินงานเป็นปัญหา โครงการต่าง ๆ
หรือรังสร้างยาก และสิ้นเปลืองมากกว่าปกติที่ควรจะเป็น

1.5 ปัญหาการจัดการด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาตรการและวิธี

การแก้ไขในปัญหาเรื่องนี้ แนวทางในการพัฒนาทรัพยากรน้ำ ที่จริงผมควรจะฟังท่าน
ทั้งหลาย แต่ว่าตามโผยให้พูดในเรื่องนี้ เป็นประเด็นหัวข้อขึ้นมาด้วยเล็กน้อย ขอ
เสนอเป็นข้อสังเกตของพวกเราที่จะไปคุยกันต่อไป

2. มาตรการหรือวิธีการแก้ไข การจะพัฒนาแหล่งน้ำให้พอกับความ
ต้องการที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลานั้น ควรดำเนินการหลัก 2 ประการควบคู่กันไป คือ

2.1 บริหารและจัดการแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้ว ให้สามารถใช้ประโยชน์

ทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการใช้เพื่อการชลประทาน อุตสาหกรรม
และการประปา ซึ่งการใช้ของกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวในปัจจุบันยังไม่มี การ
ประหยัดเท่าที่ควร โดยสภาพอากาศของบ้านเราก็ต้องยอมรับการใช้น้ำว่าจำเป็น
ใครจะอาบน้ำวันละ 2-3 ครั้ง 3-4 ครั้ง ก็เป็นเรื่องที่มีเหตุผลอยู่เพราะอากาศบ้าน
เราไม่เหมือนเมืองนอก ทุกฤดูกาลของเราอาบน้ำได้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ความไม่
ประหยัดเป็นเรื่องจริง คือ ความรู้สึกของเราว่าน้ำไม่ต้องซื้อ หรือซื้อก็ราคาถูกเหลือ
เกิน ฉะนั้นความรู้สึกจะประหยัดน้ำจึงมีน้อย ทำให้การใช้สิ้นเปลือง

2.2 การพัฒนาแหล่งน้ำที่มีศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำผิวดิน

น้ำใต้ดิน โดยมองภาพกว้างของแต่ละลุ่มน้ำ และตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อ
สิ่งแวดล้อมในทุกด้าน ตั้งแต่เริ่มวางโครงการเพื่อเตรียมการแก้ไขหรือบรรเทาผล
กระทบที่จะเกิดขึ้นให้ดีที่สุด สำหรับการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ในอนาคต สมควรจัดทำ
เป็นแผนหลักในแต่ละลุ่มน้ำให้ชัดเจน พิจารณาถึงปริมาณน้ำที่สามารถนำมาใช้ได้ตาม
สภาพเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคง มีทั้งโครงการขนาดเล็กระดับหมู่บ้าน ขนาดกลาง
และขนาดใหญ่ ที่เป็นโครงการเอนกประสงค์เพื่อการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม รวมทั้ง
จัดทำลำดับความสำคัญเพื่อจะได้มีการดำเนินการตามความเหมาะสม เรื่องของ

การพิจารณาแหล่งน้ำโดยมีแผนงาน ขณะนี้ได้เริ่มทำกันแล้ว โดยเฉพาะในภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

หลักการดังกล่าวข้างต้นนี้ การแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์การขาดแคลนน้ำควรเร่งดำเนินการโดยวิธีการต่าง ๆ คือ

(1) จัดสรรน้ำจากแหล่งเก็บกักน้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างทั่วถึง กำหนดความสำคัญในกิจกรรมใช้น้ำ เรียงลำดับกัน

(2) มาตรการประหยัดการใช้น้ำ มาตรการนี้รัฐบาลได้รณรงค์มาตั้งแต่ต้น โดยกำหนดพื้นที่เพาะปลูกเฉพาะประเภทไว้ว่า เขตใดควรปลูกพืชอะไรที่ใช้น้ำมาก น้อยต่างกัน และมีกิจกรรมใดบ้างที่สามารถใช้น้ำหมุนเวียนหรือใช้น้ำซ้ำได้

(3) อันนี้เป็นข้อเสนอซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องการ "ทำฝนเทียม" หรือ "ฝนหลวง" ซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติว่าจะเอื้ออำนวยให้หรือไม่ ทั้งนี้ การทำฝนเทียมในช่วงเวลาที่ฝนไม่ตกตามธรรมชาติหรือฝนทิ้งช่วง เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ที่มีระบบชลประทานและผลิตพลังงาน และเพื่อช่วยพื้นที่ทำการเกษตรในระยะต้นฤดูฝน

(4) ทำการศึกษาและจัดทำแผนหลักการพัฒนาแหล่งน้ำที่บริเวณต่าง ๆ เป็นระบบลุ่มน้ำโดยเน้นเฉพาะลุ่มน้ำที่มีปัญหาและขาดแคลนน้ำเป็นอันดับแรก มีการพิจารณาถึงความต้องการใช้น้ำ สภาพภูมิประเทศและปริมาณน้ำของแต่ละลุ่มน้ำบริเวณใดมีลักษณะอำนวยให้การทำโครงการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่เหมาะสมได้ ก็ควรศึกษาโครงการทั้งหมดในลุ่มน้ำนั้น ๆ แล้วจัดลำดับความสำคัญพร้อมกับทำแผนงานพัฒนาสำหรับแต่ละลุ่มน้ำให้ครบ

(5) เร่งจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งโครงการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา

(6) จัดทำโครงการปรับระบบการเกษตรในเขตชลประทาน โดยการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรปลูกพืชไร่อายุสั้นให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพการขาดแคลนน้ำ เพื่อลดความเสี่ยงในสถานการณ์ที่น้ำจำกัด

(7) ป้องกันการบุกรุกทำลายป่าบริเวณต้นน้ำลำธาร และแก้ไขพื้นที่ป่าที่ถูกทำลายของบริเวณต้นน้ำลำธารให้กลับคืนสู่สภาพที่ดี เพื่อให้ต้นน้ำลำธารมีความชุ่มชื้น สามารถเก็บซับน้ำไว้ในดินและกซอชระบายออกจากดินลงลำธารได้ตลอดฤดูแล้ง

3. การพัฒนาแหล่งน้ำ ที่ผ่านมารัฐให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำมาโดยตลอด โดยได้จัดสรรงบประมาณที่ได้เรียนมาแล้วในตอนต้น โดยได้จัดสรรงบประมาณแหล่งน้ำให้กระทรวงต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทุกปี ในปี 2531 ได้จัดสรรงบประมาณแหล่งน้ำ 8,751 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 27,757 ล้านบาทในปี 2536 ทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ทั้งสิ้น เกือบจะพูดได้ว่า ได้ใช้งบประมาณไปนับเป็นแสน ๆ ล้านบาทในการทำเรื่องนี้ ถ้าจะกล่าวไปแล้วโดยการเปรียบเทียบกับประเทศที่ไม่มีปัญหา ประเทศของเราก็ยังอยู่หลังเขา แต่พอเราไปดูประเทศที่เขาเพิ่งเริ่มจะเห็นว่าเราทำได้ทำไปมากแล้ว โดยเฉพาะในภาคกลาง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปัญหามากที่สุดของพี่น้องเกษตรกร เพราะว่าเราบริการเขาดี มีพื้นที่ชลประทานสามารถทำนาได้ 2 ปี 5 ครั้ง ซึ่งมีปัญหามากเพราะทำได้มากก็มีปัญหามาก พื้นที่ที่เราให้เขาน้อย เขาไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับบริหารหรือกับบ้านเมือง เช่นพื้นที่อีสานพี่น้องเกษตรกรของเรา ปลูกข้าวได้ปีละครั้งเดียวเท่านั้นเอง เขาไม่ค่อยไว้วางใจที่ปลูกข้าวได้ครั้งเดียว และปลูกได้ดีที่สุดครั้งเดียวโดยสามารถ ทำข้าวดีที่สุดคือข้าวหอมมะลิ ราคาที่สูงกว่าราคาข้าวใหม่มาโดยตลอด แต่เนื่องจากพื้นที่ในภาคกลางนั้นมีการทำนากันทั้งปี เพราะมีการให้การลงทุนสูง ฉะนั้นก็มีการปลูกข้าวทั้งปีปลูกเสร็จก็ขาย โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพมากนักเอาปริมาณเข้าไว้ จึงทำให้มีปัญหาเรื่องราคาซึ่งไปเทียบกับภาคอื่นเขาไม่ได้ อันนี้เห็นได้ชัดในข้อแตกต่างในการให้บริการและประชาชนที่ได้รับบริการ

การพัฒนาทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืน มีดังนี้

1. การวางแผนการจัดการแบบลุ่มน้ำ เนื่องจากลุ่มน้ำเป็นหน่วยพื้นฐานตามธรรมชาติของทรัพยากรน้ำ ดิน ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม ลุ่มน้ำขนาดใหญ่เหมาะสมสำหรับการวางแผนระดับประเทศ ลุ่มน้ำขนาดกลางซึ่งมีพื้นที่ 1,000 - 5,000 ตารางกิโลเมตร เหมาะสำหรับการวางแผน สำหรับภูมิภาคและระดับจังหวัด และลุ่มน้ำขนาดเล็กที่มีพื้นที่ 200 - 400 ตารางกิโลเมตร เหมาะสำหรับการวางแผนระดับท้องถิ่น เป็นระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งเป็นขนาดที่ท้องถิ่นสามารถจัดการได้ด้วยตนเอง แต่ความจริงแล้วในฐานะเคยอยู่ในท้องถิ่น เวลาทำอะไรไปแล้วก็ยาก เพราะขาดคนดูแล การมอบให้ท้องถิ่นดูแล เกือบจะพูดได้ว่าล้มเหลวโดยสิ้นเชิง แม้แต่ทำการบูรณะเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่มีใครรับผิดชอบเลย มีปัญหาเพียงนิดเดียวก็ร้องให้ราชการเข้าไปทำทั้งสิ้น อาจจะเป็นจุดบกพร่องอันหนึ่งที่เรายังไม่บรรลุนัดเรื่องความรับผิดชอบในเรื่องเหล่านี้ได้เต็มที่ จึงทำให้การลงทุนไปนั้น มี

ปัญหาและกัญญาไปมาก ซึ่งขณะนี้ได้ให้กรมชลประทานสำรวจโครงการขนาดเล็กกว่า ที่ยังใช้การได้จริง ๆ มีอยู่เท่าไรก็รายงานมาแล้วครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือที่ใช้การไม่ได้มีปริมาณเท่าไร แก้ปัญหานี้ได้อย่างไร ประกอบกับโครงการบางแห่ง ปรากฏว่าทำไปเสร็จแล้วแต่พื้นที่รับน้ำไม่พอ เพราะฉะนั้นจึงมีน้ำตล้นหน้าฝน พอหน้าแล้งหวังจะได้ใช้ประโยชน์ก็ไม่ได้ทั้งนี้ หน้าแล้งไม่มีน้ำเก็บได้เลยเพราะพื้นที่รับน้ำน้อยเกินไป เวลาไปทำก็เป็นโครงการที่ชาวบ้านต้องการ แต่ชาวบ้านไม่มีความรู้พอว่า การสร้างอ่างเก็บน้ำอย่างนั้นจะมีพื้นที่รับน้ำไม่น้อยกว่าเท่าไร จึงจะสามารถเก็บน้ำได้พอซึ่งเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัดบ่อย ๆ เมื่อมีปัญหาไปตามหาสาเหตุก็พบปัญหานี้

2. การจัดทำแผนแม่บท การพัฒนาทรัพยากรน้ำ ได้จัดสรรงบประมาณใหม่ 50 ล้านบาท เพื่อทำการศึกษาวางแผนการพัฒนาลุ่มน้ำของประเทศทั้ง 25 ลุ่มน้ำ ซึ่งขณะนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ว่าจ้างสถาบันการศึกษาและบริษัทที่ปรึกษาดำเนินการแล้วตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน 2536 การศึกษาใช้เวลา 6 เดือนจะแล้วเสร็จในกลางเดือนธันวาคม 2536 นี้ หลังจากนั้นก็จะจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำที่วราชอาณาจักรต่อไป ทุกพื้นที่ที่มีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาพของความเป็นจริงขณะนี้ อย่างที่เรียนมาแล้วว่า เนื่องจากอุตสาหกรรมได้ขยายไปต่างจังหวัดมากขึ้น ปรากฏข้อเท็จจริงว่าโรงงาน 1 โรง สามารถทำให้คลองเสียหายได้ทั้งหมดเลย เพราะปล่อยน้ำเสียออกจากโรงงาน สามารถทำให้การใช้น้ำของพื้นที่ที่อยู่ได้น้ำเสียหายไปได้ทั้งหมด ในภาคใต้ โรงงานน้ำมันปาล์ม 1 โรง ปล่อยของเสียจากโรงงานลงสู่คลอง ทำให้น้ำคลองทั้งคลองเสียหายยับเยินหมด จนหมดหน้าแล้งและฝนตกลงมาใหม่ ของเสียดังกล่าวจะหมดพื้นที่ไปได้และสภาพดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อย โรงงานประเภทดังกล่าว เดิมเป็นโรงงานประเภทเล็ก ๆ ไม่มีประสิทธิภาพ แต่ไปดูจริง ๆ แล้วมีหุ้นส่วนกับต่างประเทศด้วย มีการลงทุนระดับสูงได้รับการส่งเสริมการลงทุน แต่ผู้รับผิดชอบไม่รับผิดชอบจริง จึงฉวยโอกาสพอฝนตกลงเล็กน้อยรีบเปิดท่อน้ำเสียปล่อยปนไปกับน้ำฝน น้ำฝนมากเท่าไรก็สูบน้ำเสียประเภทนี้ไม่ไหว เพราะเข้าไปแล้วมันก็คืนกับน้ำธรรมชาติไม่ได้ มันก็เป็นของเสียไป และทำให้เกิดความเสียหาย โรงงานบางที่ก็ให้ประโยชน์ คือ มีคนได้ทำงาน 300-400 คน แต่คนที่อยู่ได้น้ำไม่รู้ก็เหมือนคนเสียหายยับเยินหมด ซึ่งไม่คุ้มกัน อันนี้เป็นข้อเท็จจริง

เรื่องของต้นน้ำปิ่นกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ตอนแถลงเรื่องงบประมาณก็คงได้ฟังแล้ว ได้ตั้งงบประมาณสำหรับการปลูกป่า เรื่องการปลูกป่าถ้าคนที่เคยชินกับการปลูกป่าในอดีตอาจจะรู้สึกเป็นเรื่องเหลวไหลอีกแล้ว แต่ขณะนี้

เขาจะเอาจริงกัน สามปีจะปลูก 8 ล้านไร่ ดูเหมือนว่าจะมีการทุ่มเทกันจริง ๆ การกำหนดนโยบายให้เกษตรกรได้รับการส่งเสริมปลูกไม้ยืนต้น เพื่อให้เป็นของเกษตรกรเอง จึงเชื่อว่าจะเป็นตัวส่งเสริมอันหนึ่งและคิดว่าเป้าหมายทั้งหลายนั้นคงจะต้องปรับเปลี่ยนทำในสิ่งที่เป็นไปได้จริง ทำได้จริงเพราะไม่เช่นนั้นก็จะมีความจริงมีความตระหนักในเรื่องเหล่านี้มากขึ้นทุกวัน สังคมเองก็ยอมรับความสำคัญว่าเป็นเรื่องจำเป็น ไม้ ป่าอยู่คู่กับน้ำอย่างที่ได้เขียนไปแล้วว่า ความจริงสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ท่านมีพระราชเสาวนีย์ไว้ว่า "ประเทศเราใช้น้ำจากน้ำซึ่งมาจากต้นน้ำที่เป็นป่า" ฯลฯ ซึ่งไม่เหมือนแม่น้ำโขง แม่น้ำสาละวินของพม่า ที่ต้นน้ำมาจากหิมะ ถึงแม้จะไม่มีป่าแต่หิมะจะละลายทุกปีส่งน้ำมา แต่ของเราไม่มีต้นน้ำมาจากหิมะ ล้วนแล้วแต่เป็นต้นน้ำที่มาจากป่าทั้งสิ้น เมื่อสภาพป่าเปลี่ยนแปลงผลพวงที่ตามมาจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน ตรงนี้การรักษาป่าต้นน้ำลำธาร ก็คงจะเป็นเรื่องที่ว่า เป็นอย่างไรจริงจัง และเข้าใจว่ากรมป่าไม้กรมเดียวไม่มีทางทำได้แล้วในภาพของความเป็นจริงในขณะนี้ ก็ได้พูดถึงหน่วยงานที่ดูแลเพิ่มขึ้น อย่างเช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำผลิตไฟฟ้า ต้นน้ำที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้มานั้น ส่วนหนึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ น่าจะมีส่วนร่วมไปดูแลด้วย เพราะการบริหารงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ มีประสิทธิภาพดีกว่าให้เงินกรมป่าไม้ไปปลูกแล้วไม่ทราบว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น อยากให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ทำเองด้วยซ้ำไป ก็อาจจะเอาคนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ดูแล เฉพาะพื้นที่จำกัดจริง ๆ ไม่ต้องทำกว้างจนเกินไป เพิ่มขึ้นแต่ละปี ๆ ก็ได้พูดกับผู้ที่ว่าการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ซึ่งก็เห็นด้วยในแนวความคิดดังกล่าวนี้ และเราก็ต้องยอมรับความจริงอันหนึ่งว่า การรับผิดชอบของจังหวัดก็มีข้อจำกัด คือ จังหวัดรับผิดชอบแล้ว ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอยู่ไม่นาน 2-3 ปี ท่านก็ไปแล้ว จะให้ท่านผูกพันกับพื้นที่ก็ยาก ฉะนั้นระบบอะไรที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องตรงจุดนี้ก็เป็นปัญหาอันหนึ่ง ที่จะต้องคิดเหมือนกัน เพราะมีฉะนั้นแล้วตัวเลขที่เกิดขึ้น มันอาจจะอยู่ในช่วงหนึ่ง และพอมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนโยบายเปลี่ยนแปลงไป คนใหม่มาก็เป็นปัญหา แต่ในขณะที่คิดว่าความเข้าใจในการทำงานของผู้ว่าราชการจังหวัดทั้งหลาย ดูจะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ไม่ทำงานเพื่อมหาดไทยอย่างเด็ดขาด คือเริ่มรับผิดชอบว่า เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดของรัฐบาลไม่ใช่เฉพาะทำงานให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอื่นไม่รับผิดชอบ จะเห็นว่ามีคนที่ดูแลงานอันกว้าง ทำส่วนได้ 100 เปอร์เซ็นต์ ทำปฏิรูปที่ดินได้ดี ซึ่งอันนี้ก็จะเห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะเป็นผลดีในการทำงานต่อไป

ผมคิดว่าปัญหาที่เราจะพบในการทำงานเกี่ยวกับเรื่องน้ำซึ่งมีอีกมาก
จึงหวังว่าจะได้ประมวลความคิดจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้รู้จริง ๆ ทั้งหลาย ผม
ไม่ใช่ผู้รู้จริง ท่านผู้รู้จริงคงจะได้ให้ข้อมูลเป็นข้อสรุป ซึ่งรัฐบาลจะได้นำข้อมูลเหล่านี้
นำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานต่อไป เวลาที่ทุกเรื่องนั้น รัฐบาลได้กำหนดเป้า
หมายไว้ชัดเจนจากตัวเลขงบประมาณแต่ละเรื่อง เช่น การแก้ปัญหาเรื่องการบุกรุก
ทำลายป่า ที่ได้เรียนมาแล้ว จะต้องสกัดให้ได้โดยสิ้นเชิง และไปแก้ปัญหาผู้ไม่มีที่
ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดิน ข้อขัดแย้งระหว่างกรมป่าไม้กับกระทรวงมหาดไทยยุติแล้ว
บัดนี้ได้ลงเอชเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2536 ที่ผ่านมา ต่อไปในทั้ง 2
กระทรวงจะทำงานร่วมกันในแนวทิศทางนโยบายตรงกัน ซึ่งคาดหมายไว้ว่าในปี
จะสามารถปฏิรูปที่ดินได้ถึงเฉลี่ยปีละ 4 ล้านไร่ จากเดิม 18 ปีทำได้ 3 ล้านไร่เศษ
รัฐบาลนี้จะทำให้ได้ปีละ 4 ล้านไร่ จึงเป็นตัวเลขที่บังคับผู้ทำงานอย่างรุนแรงว่า
หยุดไม่ได้ต้องทำให้ได้ตามเป้าหมาย ซึ่งเชื่อว่าจะแก้ปัญหาผู้บุกรุกเหล่านี้ได้ประมาณ
10 กว่าล้านคน ปัญหาบ้านเมืองจะยุติไปค่อนข้างแล้ว เราก็จะค่อยๆ สว่างปัญหา
ที่ยังค้างอยู่ต่อไป ขอให้ผู้ไม่มีที่ทำกินเหล่านี้ ให้เขาได้อยู่กับที่ก่อน อยู่ตรงนั้นและ
อย่าเพิ่งขยับบุกรุกที่ใหม่ต่อไป โดยการปฏิรูปที่ดินใน 4 ปีนี้ และส่วนที่เหลือที่ยัง
ไม่มีการบุกรุกทุกพื้นที่ต้องเก็บไว้ให้ได้ โดยไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มขึ้นอีกต่อไปโดย
เด็ดขาด ถ้าจะทำได้อย่างนี้ ปัญหาบ้านเมืองก็จะค่อย ๆ สว่างให้ดีขึ้น ซึ่งก็ต้อง
อาศัยท่านทั้งหลายในถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการทำงาน

ผมขอจบการบรรยายพิเศษเพียงเท่านี้ และขอเปิดการสัมมนาทาง
วิชาการเรื่อง "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 ณ บัดนี้ สวัสดีครับ

การอภิปรายเรื่อง วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร และเรื่อง แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน

การอภิปรายเรื่อง “วิกฤต- การณ์น้ำด้านการ เกษตร”

1. นายไพฑูรย์ พะลาเยสตุ ผู้อภิปราย
2. นายเจริญ เขาวนประยูร ผู้อภิปราย
3. นายสุเมธ ตันติเวชกุล ผู้ดำเนินการอภิปราย
4. นายบุญยก วรธนะภูติ ผู้อภิปราย
5. นางจุฬารัตน์ เสรีเชษฐ-พงษ์ ผู้อภิปราย

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ฟังการอภิปราย เรื่อง “วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร” และ เรื่อง “แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน”

การอภิปรายเรื่อง “แนวทางแก้ไขวิกฤต- การณ์น้ำที่ยั่งยืน”

1. นายเอนก จันทรวงศ์ ผู้อภิปราย
2. นายปราโมทย์ ไม้กลัด ผู้อภิปราย
3. นายธวัช วิชัยดิษฐ ผู้ดำเนินการอภิปราย
4. นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน-ศานต์ ผู้อภิปราย
5. นายอภิชาติ อนุกุลอำไพ ผู้อภิปราย

ภาคที่ 2

การอภิปราย

เรื่อง วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายสุเมธ ดันติเวชกุล

สวัสดีครับท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน คนกับน้ำรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงรับสั่งอยู่ตลอดเวลาว่า "น้ำคือชีวิต" เพราะชีวิตของเราคงจะผูกพันเกี่ยวกับเรื่องน้ำเป็นอย่างมาก และความผูกพันระหว่างคนกับน้ำนั้นก็รู้สึกว่าจะไม่ราบรื่นเสมอไป วิกฤตการณ์น้ำเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะหลังจากที่ประเทศของเรา ได้มีการวางแผนพัฒนาโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่วางแผนพัฒนาไปเท่าไร วิกฤตการณ์น้ำดูเหมือนว่ามันจะมากขึ้น ๆ ทุกที นายช่างปราโมทย์ ไม้กลัด ประกาศเมื่อ 2-3 เดือนที่แล้วว่า ระวังช่วงนี้จะแล้ง ถัดมาอีก 1 สัปดาห์ก็บอกให้ระวังอุทกภัยจะเกิด บางคนก็บอกว่าไม่ทราบว่าจะโดนน้ำท่วมหรือน้ำแล้ง จะเห็นว่าปัญหานี้จะผูกพันกับปัญหาชีวิตของเราเป็นอย่างมาก รัฐบาลทุกรัฐบาลก็พยายามจะหาทางออก โดยการจัดเป็นรูปองค์กร เป็นกรรมการอะไรก็แล้วแต่ รู้สึกว่า วิกฤตการณ์น้ำก็ไม่ได้สูญสลายไปยังคงมีอยู่ การที่รัฐบาลได้จัดการสัมมนาในครั้งนี้ คิดว่า เป็นเรื่องที่มีประโยชน์และจำเป็นเป็นอย่างมาก ในเข้าวันนี้จะเป็นรายการหนึ่งของการสัมมนาในครั้งนี้ ที่จะก่อประโยชน์ในการไปวางระบบอะไรต่าง ๆ ต่อไป อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดีเราได้รับเกียรติจาก 4 ท่านด้วยกันมาอภิปราย ในครั้งนี้ ผมคิดว่าจะขออนุญาตทางสุภาพสตรีขอเริ่มที่รัฐมนตรีเจริญ เขาวนประยูร เสียก่อน เพราะถือว่าเป็นเสียงของประชาชน อยากจะรับทราบความต้องการหรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากประชาชนบ้านเมืองของเรา ซึ่งเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่ ว่า จะมีความรู้สึกและมีปัญหาอย่างไร ขอเรียนเชิญครับ

ผู้อภิปราย : นายเจริญ เขาวนประยูร

ท่านผู้ดำเนินการอภิปราย ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพรักทุกท่าน ผมรู้สึก เป็นเกียรติอย่างสูง ที่ได้รับเชิญมาร่วมอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในการสัมมนา ทางวิชาการเรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร" ซึ่งสภาวิจัยแห่งชาติได้จัดขึ้นในวันนี้ ทั้งนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นเกียรติแก่ตัวผมเท่านั้น ยังเป็นเกียรติแก่สถาบันนิติบัญญัติ แห่งชาติ ซึ่งผมเป็นสมาชิกอยู่และยิ่งไปกว่านั้น วันนี้นับว่าเป็นครั้งแรกที่ผมได้มาอยู่ท่ามกลางนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ตัวแทนเกษตรกร และท่านผู้ที่จะนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ก่อนหน้านี้ท่านผู้ดำเนินการอภิปรายก็ได้กล่าวถึงตัวผมไปบ้างแล้ว ผมใคร่จะกราบเรียนว่า ตลอดระยะเวลาที่ผมอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรติดต่อกันมา 6 สมัยเป็นระยะเวลาเกือบ 15 ปีก็ดี และก่อนหน้านั้นผมเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นมาก่อน คือ เป็นสมาชิกสภาจังหวัดและกรมการสุขาภิบาล เกือบจะทุกสมัยประชุม ไม่ว่าจะเป็นสภาท้องถิ่นก็ดี หรือสภาผู้แทนราษฎรก็ดี จะมีกระทู้ถามผู้ตติชกรรมคา ผู้ตติชด่วน ตลอดจนการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลหรือแม้แต่การอภิปรายต่อหน้า รัฐบาลเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณแผ่นดิน เข้าสู่การพิจารณาของสภาจะมี การพูดถึงเรื่องการขาดแคลนน้ำ การตั้งงบประมาณเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำว่า ตั้งงบประมาณไว้มากบ้าง น้อยบ้าง ตลอดจนความล้มเหลวในการบริหารงานใน เรื่องแหล่งน้ำ อ้างว่าไม่บรรลุเป้าหมายบ้าง อะไรต่าง ๆ นานา จนกระทั่งเรื่อง น้ำกลายเป็นปัญหาทางการเมือง เมื่อเร็ว ๆ นี้ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรก็ได้หยิบยกปัญหาเรื่องภัยแล้งซึ่งเป็นข้อหนึ่งในการจะขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ รัฐบาล ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ 1 ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2535 ได้มีสมาชิกจากพรรคการเมืองพรรคต่าง ๆ รวม 4 พรรค ได้เสนอผู้ตติชด่วนต่อสภาผู้แทนราษฎร ขอให้รัฐบาลเร่งแก้ไขปัญหาน้ำภัยแล้งโดยขอให้ สภาฯตั้งกรรมาธิการวิสามัญศึกษาปัญหาดังกล่าว ผมได้รับแต่งตั้งจากคณะกรรมาธิการ ให้เป็นประธานกรรมาธิการวิสามัญศึกษาปัญหาเรื่องภัยแล้ง เราได้ประชุมกันมา 32 ครั้งแล้ว ขณะนี้กำลังพิจารณาความเป็นไปได้เกี่ยวกับการจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรน้ำ โดยเหตุผลที่ว่า เวลานี้หน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ทั้งน้ำอุปโภค บริโภค น้ำที่ใช้ในการเกษตรและอุตสาหกรรม ได้กระจัดกระจายไปอยู่ในหลายหน่วย งานหลายกระทรวง บ้างก็ไปทำงานซ้ำซ้อนกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็ไม่รู้ว่าหน่วยงาน ไหนรับผิดชอบดูแล ขาดการประสานงานระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค ผมเคยไป

เยี่ยมราษฎรได้สอบถามชาวบ้านดูเกี่ยวกับการขุดเจาะ ปรากฏว่าแม้แต่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังไม่รู้เลย อย่างนี้เป็นต้น นอกจากนี้ ก็ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก หลายหน่วยงานไปสร้างไว้ เมื่อสร้างเสร็จแล้วขาดการดูแลรักษา ทั้ง ๆ ที่มติคณะรัฐมนตรีก็มีไว้แล้วว่า เมื่อสร้างเสร็จแล้วเมื่อมีการชำรุดเสียหายเกิดขึ้น หน่วยงานใดจะเป็นผู้ดูแล ผมได้เขียนแต่ต้นแล้วว่า ผมเคยอยู่สภาท้องถิ่นมาก่อน คือ สภาจังหวัดผมไม่เคยเห็นสภาจังหวัดตั้งงบประมาณในการซ่อมแซมฝายน้ำล้น อ่างเก็บน้ำ หรือคลองส่งน้ำ ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ไปสร้างไว้เลย เรื่องนี้ก็จะอยากจะขอฝากท่านผู้เกี่ยวข้องไว้ด้วยว่า เมื่อสร้างเสร็จแล้วใครจะเป็นผู้ดูแลบำรุงรักษาและซ่อมแซมในส่วนที่ชำรุด เพื่อให้ใช้งานได้อย่างตลอดไป

ในฐานะที่ผมเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในโอกาสที่ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานกรรมาธิการศึกษาปัญหาภัยแล้ง ผมได้ออกไปเยี่ยมชมเขียนราษฎร ในท้องที่ต่าง ๆ นอกจากจะได้รับทราบ ปัญหาในจังหวัดตัวเอง จังหวัดใกล้เคียง และในภูมิภาคที่ตัวเองเป็นผู้แทนอยู่ ก็เคยนำคณะกรรมการวิสามัญภัยแล้ง ไปดูงานในต่างจังหวัด เช่น ที่จังหวัดขอนแก่น มีสมาชิกสภาผู้แทนฯ ท่านหนึ่งได้อภิปรายในสภาฯว่า ในเขตจังหวัดของท่านแห่งแล้งจนกระทั่งวัวควายยืนตายคาท้องนา ก็ได้ไปดู ได้เข้าไปในหมู่บ้าน เรียกประชุมชาวบ้านถามความเดือดร้อนต่าง ๆ ว่า บ้านนี้มีจริงไหม ที่ผู้แทนฯ เขามีวัวควายตายคาท้องนา นึกว่าจะมีเพียง 1 ราย แต่ปรากฏว่ามีถึง 16 ราย ถ้าไม่จึงเดือดร้อนถึงขนาดนั้น เขาบอกว่าวัวควายต้องเดินไปกินน้ำ 10 กิโลเมตร และกับมาอีก 10 กิโลเมตร และมีอีกหลายแห่งอยู่ในสภาพเดียวกัน ปรากฏว่า จังหวัดขอนแก่นทั้งจังหวัดมิได้กำหนดให้เป็นหมู่บ้านแล้งซ้ำซาก ตรงกันข้ามมีหลายท้องที่ในหลายจังหวัดซึ่งเดือดร้อนน้อยกว่า ถูกจัดให้เป็นหมู่บ้านแล้งซ้ำซาก เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ จึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบจะต้องเอาใจใส่แก้ไข เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำ นอกจากที่ได้รับทราบจากที่เราได้ไปดูตามจังหวัดต่าง ๆ แล้ว บางที่เราก็ได้รับทราบจากผู้มาร้องเรียน ขอให้สร้างแหล่งน้ำ บางกลุ่มมาตัดถนนกลางสร้างเขื่อน สร้างอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ที่หน้าสภาฯบ้าง บางครั้งก็อ้างว่าเป็นนักอนุรักษ์อะไรต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ได้พยายามเจาะลึกลงไปเท่าที่โอกาสจะอำนวย อย่างไรก็ตามจะขอวกเข้าหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ทุกวันนี้ราษฎรใช้น้ำทุกอย่างที่มิอยู่ในประเทศโดยการช่วยเหลือตัวเอง เช่น การขุดเจาะบ่อนบาดาล ในที่ไร้ที่นาของเขาเอง เวลาที่รัฐบาลได้มอบหมายให้ 4 หน่วยงานหลัก เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาเรื่อง

ภัยแล้ง มีกรมทรัพยากรธรณี กรมโยธาธิการ กรมอนามัย และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ผมยังเคยเสนอรัฐบาลว่า น่าจะเอา กรป.กลาง ซึ่งมีเครื่องมือเครื่องใช้ว่างอยู่เฉย ๆ เป็นหน่วยงานหลักอีกหน่วยหนึ่ง ไม่ใช่ให้เขาเป็นหน่วยงานรอง ตามที่ดูจากรายงานที่ได้เชิญกรป.กลางมาชี้แจง ทราบว่าเขามีเครื่องมือพร้อมพอที่จะเป็นหน่วยงานหลักอีกหน่วยงานหนึ่งได้ เท่าที่ทราบมาท้องที่บางแห่ง หน่วยงานอื่นไม่สามารถขุดเจาะบ่อบาดาลได้ แต่เครื่องมือของกรป.กลางสามารถทำได้

เกี่ยวกับปัญหาเรื่องแหล่งน้ำการเกษตรผมเคยอ่านพบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านอดีตรัฐมนตรี ดร.อาณัติ อาภาภิรม ได้พูดไว้ก่อนที่ท่านจะพ้นตำแหน่ง ผมยังประทับใจท่านบอกไว้ว่า "น้ำในประเทศไทย จากเขื่อน จากแหล่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งเราไปสร้างโครงการชลประทานต่าง ๆ ไว้เป็นจำนวนเงินหลายหมื่นหลายแสนล้านบาท ได้นำมาสู่ท้องไร่ท้องนามีประสิทธิภาพการชลประทานเพียง 30 เปอร์เซ็นต์" แต่พอมาดูรายงานของธนาคารโลก ต่างประเทศเขามีประสิทธิภาพการชลประทานถึง 80 - 90 เปอร์เซ็นต์ ของเราจะทำอย่างไรจึงจะนำน้ำจากเขื่อน จากอ่างต่าง ๆ มาสู่ท้องไร่ท้องนา ให้มีประสิทธิภาพการชลประทานเพิ่มจาก 30 เปอร์เซ็นต์ เป็น 40 เปอร์เซ็นต์ 50 เปอร์เซ็นต์ หรือมากกว่านั้นได้ เราจะทำอย่างนี้ได้หรือไม่ คือ:

1. เมื่อไปสร้างเขื่อนสร้างอ่างแล้วทำไมเราจึงไม่หาวิธีป้องกันการสูญเสียน้ำ เช่น การตาดคลองส่งน้ำ เพื่อไม่ให้น้ำไหลซึมลงพื้นดินโดยเปล่าประโยชน์

2. ทำไมเราจึงไม่ลดขนาดของคลองส่งน้ำให้เล็กตามความจำเป็น เพื่อให้อัตราการไหลของน้ำเร็วขึ้น เพื่อที่จะให้ไปสู่ท้องไร่ท้องนามากขึ้น

3. ที่มันระเหยไป ถ้าน้ำไหลเร็วก็คงจะมีการระเหยน้อย อันนี้เป็นข้อสังเกตของผม ซึ่งไม่ใช่ในวิชาการ แต่เป็นความห่วงใยเล็ก ๆ น้อย ๆ ในการสูญเสียของน้ำ และตามที่ได้ประสบมาในคณะกรรมการภัยแล้ง ซึ่งเรากำลังประชุมกันอยู่ขณะนี้กรมวิชาการซึ่งมาจากทุกพรรคการเมือง มีความห่วงใยเกี่ยวกับปัญหาภัยแล้ง ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ผมได้ถามนายปราโมทย์ ไม้กลัด ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ซึ่งท่านเป็นกรรมการร่วมอยู่กับคณะของผมเป็นที่เคารพนับถือ ผมเคยถามท่านว่า เราจะทำอย่างไรให้น้ำในประเทศจะพอใช้ ท่านก็บอกผมว่า ความต้องการใช้น้ำมีมากขึ้น กล่าวคือ สำหรับการอุปโภคบริโภคประจำวัน สำหรับการเพาะปลูกตามที่ขยายพื้นที่มากขึ้น สำหรับการอุตสาหกรรมตามเขตนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตามความเจริญของประเทศมากขึ้นทุกวัน สำหรับกรมชลประทาน ผมได้ตั้งข้อสังเกตว่า กรมนี้ได้ตั้งมาตั้งแต่ปีนี้ได้ 91 ปี แล้วเวลานี้ทำแหล่งน้ำได้เพียง 20 กว่าล้านไร่เท่านั้น อันนี้เป็นสิ่งที่เราจะต้องสนใจและจะทำ

อย่างไร จะทำพื้นที่ชลประทานให้ได้มากกว่านี้ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพรักทุกท่าน เวลาที่ท่านทราบหรือไม่ว่าการขาดแคลนน้ำ เป็นปัญหากระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศ ที่ว่าเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจนั้น ก็คือ เมื่อขาดน้ำหรือมีน้ำไม่เพียงพอ เขาก็จะไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ต้องทิ้งไร่ ทิ้งนา ทิ้งบ้านเกิดเมืองนอน หลังไหล เข้ามาหางานในกรุงเทพฯ เกิดปัญหาทางสังคมต่อไป ทำให้การจราจรติดขัด เกิดมลภาวะอากาศเป็นพิษ บางคนรู้เท่าไม่ถึงการณ์ถูกหลอกลวงไปในทางที่ไม่ดี เมื่อหางานทำที่กรุงเทพฯ ไม่ได้ ก็พยายามดิ้นรนออกไปหางานทำนอกประเทศ ไปอยู่ใต้หวันบ้าง ไปอยู่ญี่ปุ่นบ้าง ฯลฯ ทั้งไปโดยถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งจะสร้างปัญหาให้กับประเทศชาติของเราต่อไป เมื่อเดือนที่แล้วผมไปตรวจเยี่ยมภัยแล้งทางภาคอีสาน บางบ้านเหลือแต่เต็กกับคนแก่ นอกนั้นมาหางานทำในกรุงเทพฯ เพราะฉะนั้นเราจะต้องหามาตรการประหยัสน้ำ การบริหารการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และเร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ในประเทศทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ แม้ว่าค่าลงทุนก่อสร้างจะมีราคาสูงตามสภาวะ เศรษฐกิจบ้างก็จะต้องลงทุนทำการก่อสร้าง แม้ว่าจะต้องนำน้ำมาจากแหล่งน้ำอื่นที่ห่างไกลบ้างก็จะต้องทำ

ที่นี้ขออยากจะย้อนมากล่าวถึง เรื่องอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งน้ำ ว่ามีอุปสรรคอะไรบ้าง ปีหนึ่ง ๆ รัฐบาลได้อนุมัติเงินงบประมาณให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ไปพัฒนาแหล่งน้ำเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แต่การดำเนินงานล่าช้าไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ทันเวลา เนื่องจาก

1. พื้นที่ที่จะไปสร้างแหล่งน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าไม้ การขออนุญาตใช้พื้นที่ป่าเป็นอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยิ่งไปกว่านั้นก็มีสมัยหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการฯ ไม่ยอมใช้อำนาจของตนเอง การขอใช้พื้นที่แค่ 1 งานก็เอาเข้าคณะรัฐมนตรี จึงทำให้งานพัฒนาแหล่งน้ำต้องล่าช้าออกไป แทนที่จะมอบอำนาจการอนุญาตให้ระดับกรมหรือจังหวัด การทำงานก็จะเร็วขึ้น

2. การขอแบ่งแยกเอกสารสิทธิ์ล่าช้า ในกรณีการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่ บางทีไปเข้าในที่ดินของเอกชน ซึ่งเขามีเอกสารสิทธิ์อยู่ ต้องส่งเรื่องให้กรมที่ดินแบ่งแยกโฉนดหรือ น.ส. 3 ในส่วนที่จะทำการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น หรือบริเวณน้ำท่วม ปราบกว่าอัตรากำลังเจ้าหน้าที่กรมที่ดินมีน้อย ทำให้แบ่งแยกเอกสารสิทธิ์ล่าช้า ทำให้การออกแบบและการก่อสร้างต้องล่าช้าตามไปด้วย

3. ปัญหาสิ่งแวดล้อม Zoning อนุรักษ์เป็นอีกปัญหาหนึ่ง บางแห่งไม่มีสภาพป่าเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน เป็นสถานที่ราชการ และเป็นที่ใช้มานาน มากกว่า 80 ปี 100 ปี ก็จัดอยู่เป็นป่าต้นน้ำชั้น 1 ไม่ได้กันพื้นที่ดังกล่าวออก เมื่อพื้นที่ใดได้ประกาศเป็นป่าอนุรักษ์แล้ว การจะไปสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างฝายน้ำล้น จะทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นการแบ่ง Zoning ต่าง ๆ ควรจะนำไปทบทวนใหม่ให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

4. ปัญหาสมองไหล เวลา^{นี้}ตามกรม กอง ต่าง ๆ ขาดวิศวกรเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เท่าที่ทราบ เฉพาะกรมชลประทานกรมเดียว ขาดวิศวกรถึง 120 คน ทำให้งานออกแบบล่าช้า มีคนลาออกทุกเดือน การแก้ปัญหาสมองไหลของรัฐบาลที่ทำอยู่ในเวลานี้ ไปเพิ่มเงินพิเศษให้แก่ข้าราชการระดับ 8,9,10 เท่านั้น แต่ก็ไม่เป็นไร เพราะท่านมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญ ผมไม่ติดใจ แต่ก็อยากจะทำให้รัฐบาลเหลียวแลข้าราชการระดับล่างบ้าง โดยการเพิ่มเงินพิเศษให้เช่นเดียวกับข้าราชการระดับสูง แม้จะป้องกันไม่ได้ทั้งหมดก็คงจะได้ผลบ้าง

5. ระบบชลประทานต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำ ไม่ว่าจะ เป็นระบบพน. กัด ระบบ กชช. กัด หรือระบบอะไรก็ตาม ซึ่งจะให้ เริ่มจากสภาพตำบลได้เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทำให้ระดับล่างตามไม่ทัน ทำให้บางท้องที่ต้องเสียสิทธิ์ในการได้เงินงบประมาณไปพัฒนาในท้องที่ของตน

6. สมควรจะมีกำรกำหนดนโยบาย และการวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำ อย่างแน่ชัดและอย่างต่อเนื่อง โดยแบ่งออกเป็นพื้นที่แต่ละภาค แต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งจะต้องอาศัยประโยชน์ต่อเนื่องกัน

7. สมควรให้มีองค์การการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นทางการเป็นเอกเทศ ไม่ซ้ำซ้อนกันเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างถูกต้อง และประหยัดเงินค่าลงทุน ตลอดจนการบำรุงรักษาอีกด้วย เช่น จะต้องมีกฎหมายการพัฒนาแหล่งน้ำ ซึ่งยังไม่มีใช้ และการจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรน้ำเป็นต้น ขอขอบคุณ

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายสุเมธ ตันติเวชกุล

ขอขอบคุณท่านรัฐมนตรี เจริญ เชาวนัประยุทธ โดยท่านรัฐมนตรีฯ ได้กล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความทุกข์ยากของประชาชน ที่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องน้ำปัญหาต่าง ๆ นั้น ท้ายที่สุดไม่ใช่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียวแต่ได้ส่งผลสะท้อนต่อมาถึงปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองตามลำดับ ซึ่งเรื่อง

ราวต่าง ๆ ได้เชื่อมโยงกับการปฏิบัติงาน ภายใต้กฎระเบียบที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน บางครั้งเกิดการขัดแย้งกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ จึงต้องทำการแก้ไขต่อไป จนกระทั่งอาจมีการตั้ง "กระทรวงน้ำ" ขึ้นมา ทั้งนี้ ผมคิดว่าเรื่องราวต่างๆ ดังกล่าวนี้น่าจะเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานและกับฝ่ายนิติบัญญัติด้วย โดยจะต้องแก้ไขกระบวนการต่าง ๆ ของระบบราชการ ให้ดำเนินการอย่างสอดคล้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพราะเวลานี้ในชั้นปฏิบัติการจริงในพื้นที่ ซึ่งผมในฐานะที่อยู่ในพื้นที่ด้วย ขอยืนยันตามที่ท่านรัฐมนตรีกล่าวมานั้น เต็มไปด้วยความขัดแย้งล่าช้า เพราะตัวอำนาจกระจายไปอยู่หลายแห่งด้วยกัน สำหรับท่านต่อไปผมขอให้อยู่ในเรื่องของประชาชนคือ คุณจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์ ซึ่งทำงานใกล้ชิดกับประชาชนเป็นสื่อมวลชนซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะว่าหลายครั้งหลายหนเป็นเรื่องหลักในการสะท้อนต่อปัญหาของประชาชนเข้าสู่ฝ่ายบริหาร ขอเรียนเชิญครับ

ผู้อภิปราย : นางจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์

ก่อนอื่นต้องขอออกตัวก่อนว่า สำหรับแต่ละท่านผู้ที่เกี่ยวข้องที่หนึ่งอยู่ที่ถ้าพูดในแง่วิชาการ หรือว่าความรู้หรือสิ่งที่ท่านได้รับมาจากประสบการณ์นั้นมากกว่าที่ดิฉันได้จากการทำงานเพียงไม่กี่ปี กับการตระเวนออกไปหลาย ๆ ครั้ง ก็ได้เห็นข้อแตกต่างอย่างหนึ่ง ซึ่งแต่ละท่านที่ออกไปตรวจราชการ หรือออกไปตรวจงานอาจจะไม่ได้เห็น ก็คือ เวลาเราไปทำงานเราไม่ค่อยเห็นผักชี เพราะสิ่งที่จะนำมาพูดตรงนี้ ก็คงจะเป็นส่วนที่หลาย ๆ ท่านอาจจะยังเอิญออกไปตรวจงาน อาจจะไม่ได้เห็นก็ได้ อันที่จริงสิ่งที่จะพูดนี้ ได้ตั้งใจไว้ตั้งแต่ที่แรกแล้วว่า คงต้องออกตัวอีกครั้งหนึ่งว่า ปีนี้คือปี 2536 โอกาสในการออกไปตระเวนกำข้าว หรือการได้ออกไปได้ดูพื้นที่นั้นมีน้อย ชาวคราวที่ได้ยินได้ฟังเรื่องการขาดแคลนน้ำ หรือน้ำวิกฤตปีนี้ก็ไม่ได้ยินซักเท่าไร อาจจะเป็นเพราะว่ามีข่าวอื่นที่น่าสนใจมากกว่าหรือเปล่า อยากจะขอย้อนไปนิดหนึ่งว่า เมื่อปีที่แล้วนั้นข่าวเรื่องน้ำวิกฤตหรือว่าการขาดแคลนน้ำ ได้รับความสนใจค่อนข้างมาก มีการสะท้อนข่าวออกมาในกึ่งสื่อ สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ มากมายพร้อมกัน ภาพสะท้อนจากทางรัฐบาลออกมาค่อนข้างมาก ถึงแม้ว่าปีที่แล้วความวุ่นวายจะมีไม่น้อยเหมือนกัน แต่สิ่งหนึ่งที่ยังไม่เห็นในปี 2536 คือเสียงสะท้อนจากความเดือดร้อนของเกษตรกรอย่างเมื่อปี 2535 ปีนี้ 2536 ถึงแม้จะยังไม่ได้เริ่มใช้งบประมาณอันใหม่ ของรัฐบาลท่านนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย แต่ว่าสิ่งที่ได้จากงบประมาณที่ได้เคยตั้งไว้แล้ว ดิฉันยังไม่ได้เห็นอะไรที่เป็นรูปธรรม

หรือยังไม่ได้เห็นสิ่งที่ได้รับการแก้ไขจากเสียงสะท้อนจากความเดือดร้อนเมื่อปีที่แล้ว เพราะฉะนั้นก่อนที่จะไปไกลว่า สิ่งในปีที่แล้วได้เห็นนั้นอะไรบ้าง คือ สิ่งที่เราได้พูดกันมาเมื่อปี 2535 ตลอด เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ที่เราเริ่มเห็นเค้าแล้วว่า ความแห้งแล้งของปีที่แล้วรุนแรง เราได้พูดกันตลอดว่า น้ำในอ่างเก็บน้ำของ 2 เขื่อนใหญ่ คือ ภูมิพลและสิริกิติ่นั้นน้อยมาก และน้อยลงไปทุกปีในขณะที่ความต้องการใช้ท้ายน้ำมีมากขึ้นและพร้อมกันกับผู้ที่ เป็นเจ้าของน้ำทางภาคเหนือก็ใช้มากขึ้นด้วย

ข้อมูลที่ว่าได้อาจารย์ปราโมทย์ ไม้กลัด เป็นคนบอกเอง ท่านก็ยืนยันว่า ข้อจำกัดเรื่องทรัพยากรน้ำนั้นทุกคนรู้ ไม่ว่าจะ เป็นท่านที่อยู่ในกรมชลประทานเองก็รู้ หรือแม้แต่บุคคลากรของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเอง ซึ่งจะพูดว่าเป็นเจ้าของเขื่อนก็รู้เหมือนกัน แต่ทำไมในเมื่อรู้แล้วยังทำอะไรไปมากกว่านั้นไม่ได้ ปีที่แล้วเราได้คุยกันว่า เป็นเพราะว่า ฝนฟ้าในตกน้อยมีรายงานของกรมอุตุนิยมวิทยาว่า สถิติของปริมาณฝนที่ตกในเขตภาคเหนือนั้นลดลงเหลือเพียงร้อยละ 55 ของช่วงที่ผ่าน ๆ มา ก็ย้อนกลับไปถามทางกรมอุตุนิยมวิทยาว่า ทำไมฝนตกลดเขาก็ตอบไม่ได้บอกว่าเป็นสถิติในรอบ 10 ปี จะมีอย่างนี้ครั้งหนึ่ง จากรายงานการศึกษาของบัณฑิตศึกษา ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ก็มีสถิติออกมาว่าทุก 10 ปีถึง 11 ปีนั้น ความแห้งแล้งจะทวีความรุนแรง เรียกว่า เป็นความแห้งแล้งในรอบ 10 ปี ก็อาจจะ เป็นเหตุผลให้ท่านผู้ใหญ่ได้ชี้แจงว่า ปีนั้นมันแล้งเพราะเป็นรอบ 10 ปี ก็อาจจะ เป็นเหตุผลแก้ตัวได้อย่างไรก็ตามสิ่งที่สงสัยก็คือว่า เมื่อกรมชลประทานบอกว่าน้ำเข้าอ่างน้อย เพราะว่าฝนตกเหนือเขื่อนน้อย เราก็ย้อนไปถามว่าทำไมฝนตกเหนือเขื่อนน้อย ก็คงต้องถามกรมป่าไม้ ท่านอาจารย์สนิท อักษรแก้ว ซึ่งอยู่ตรงนี้ก็ จะบอกว่าเพราะคนตัดต้นไม้มาก ฝนก็จะตกลงมาน้อย พร้อมกันกับมีต้นไม้หน้อยก็อาจจะดูดซึมน้ำเอาไว้ได้น้อย ฝนตกลงมาไหลบ่าทิ้งไปหมดเก็บไว้ได้น้อย ก็เลยถามว่าแล้วทำไมคนตัดไม้ ก็ได้คำตอบอีกว่า ก็เพราะว่าราษฎร เกษตรกรไม่รู้จะทำอะไร ปลูกข้าวก็ไม่ได้ข้าวเพราะน้ำไม่มี ก็เลยมาขออนถามอีกว่า แล้วอย่างนั้นใครจะเป็นคนตอบมันเหมือนกับว่าถ้าท่านที่ยังมีลูก มีหลานเด็ก ๆ คงจะต้องเป็นหลาน คงจะจำเพลงโบราณของเด็ก ๆ ได้ว่า "กบเอ๋ยทำไมจึงร้อง" มันวนกันอยู่อย่างนี้ เพราะฉะนั้นคำตอบเวลานี้ปีที่ผ่านมา ความแห้งแล้งเป็นปีที่ 5 และก็วิกฤตแล้ว ยังไม่เห็นใครที่ออกมาให้คำตอบว่าตกลงแล้วจะตัดวงจรนี้อย่างไร เริ่มต้นจากแผนการพัฒนาแหล่งน้ำ เมื่อปีที่แล้วได้มีการตั้งคณะกรรมการมาธิการพิเศษ ในเรื่องของภัยแล้งซึ่งทราบว่า ท่าน ส.ส. เจริญ ชาวน้ำประยूर ก็ได้ดูแลอยู่ด้วย แต่จนป็นี้นิดฉันขออาจจะเรียนถาม ไม่ทราบว่าอะไรเป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นมา

จากการศึกษาของคณะกรรมการฯ แล้วบ้างที่จะได้ให้สะท้อนออกมา ว่าการแก้ไขปัญหาคืออะไร อันนั้นคือข้อจำกัดอันแรก เรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำ ที่จะบอกให้รู้ปัญหาเรื่องแหล่งน้ำไม่พอ น้ำที่เข้าอ่างไม่พอ คนต้องการใช้มากขึ้น เพราะฉะนั้นทำอย่างไรจึงจะหาน้ำได้มากขึ้น ข้อจำกัดทางเทคโนโลยีหรือว่าทางเทคนิคนั้น ในแต่ละภาคมีข้อจำกัดต่างกัน ซึ่งนักวิชาการทั้งในส่วนของกรมชลประทาน หรือส่วนของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หรือแม้ว่าจะจะเป็นนักวิชาการในหน่วยงานไหน รวมทั้งกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย ต่างก็รู้คำถามก็มาจนตรงที่ว่า ทำไมจึงไม่ทำ ทำไมจึงไม่สร้างอ่างเก็บน้ำในภาคเหนือให้มากขึ้น บอกว่าพัฒนาไปเต็มที่แล้ว มากกว่านี้ไม่ได้ ภาคกลางไม่มีต้นน้ำของตนเอง จึงต้องอาศัยน้ำจากภาคเหนือ 2 เขื่อนนั้นก็พอแล้ว ลำพัง 2 เขื่อนนั้นก็ยังไม่เต็มอ่างเลย ภาคอีสานน้ำมาก แต่สร้างมากกว่านี้ไม่ได้ เพราะพื้นที่เป็นที่ราบที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างแหล่งเก็บกักน้ำ ขนาดใหญ่ ก็ต้องใช้พื้นที่มาก เงินลงทุนสูง ราษฎรกระทบมาก ภาคใต้ก็มีปัญหาอีก ไม่มีท่าเล ก็เลยมานึกว่ากับปัญหาเหล่านี้ ทุกท่านตั้งคำถามได้ แต่คนให้คำตอบคือใครอยู่ตรงไหน พอถามจริง ๆ ก็จะมาจนถึงประมาณ มีไม่เพียงพอที่จะทำ กรมชลประทานบอกว่า ข้อจำกัดทางวิศวกรรมในการสร้างอ่างเก็บน้ำเราแก้ไขได้ แต่ปัญหาอยู่ที่ว่ารัฐบาลให้เงินหรือไม่ หลายครั้งเคยมีท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อภิปรายในสภาว่า ทำไมจึงไม่สร้างที่เก็บกักน้ำประเภทที่ง่ายกลั้น 3 แม่น้ำขึ้นมา ยกแม่น้ำให้สูงขึ้น ทำเขื่อนให้มันยาว ๆ ไปเลย จะได้ไม่มีราษฎรได้รับผลกระทบจากการสร้างอ่างเก็บน้ำ ก็กลับมาถามกรมชลประทานว่าทำไมจึงไม่ทำ กรมชลประทานก็บอกว่า ถ้าจะให้ทำก็ทำได้ ข้อจำกัดทางวิศวกรรมเราแก้ไขได้ ปัญหาอยู่ที่ว่าใครจะให้เงิน ดิฉันไม่แน่ใจว่ามีใครที่อยู่พื้นที่จะให้คำตอบแก่กรมชลประทานได้บ้าง

ขอยกตัวอย่างซึ่งคำตอบก็คงรู้อยู่ในใจว่า ท่านที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ จะให้คำตอบอย่างไรแต่ขออนุญาตเรียนถาม เพื่อจะให้ท่านที่ทำงานนั้น ลองหาคำตอบเผื่อว่าจะตรงกัน มีการยกตัวอย่างเรื่องประเทศอิสราเอล ประเทศเขามีน่าน้อย ฝนน้อยมากเมื่อเทียบกับบ้านเรา แต่เขาสามารถจัดการเรื่องทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่ได้รับคำตอบก็คือ ประเทศอิสราเอลทุ่มงบประมาณจำนวนมากมาชมหาศาล กับการสร้างระบบเก็บกักน้ำและการจัดสรรน้ำ เขาก็บอกว่าประเทศเขาทำได้ เพราะเขามีนงบประมาณค่อนข้างมากแต่เขามีข้อจำกัดว่าน้ำไม่มี เพราะฉะนั้นรัฐบาลต้องให้มีการสร้างอ่างเก็บน้ำไว้ใต้ดิน การสร้างระบบเก็บน้ำ การสร้างระบบส่งน้ำ รวมทั้งการสร้างระบบการใช้น้ำอย่างประหยัดของเกษตรกรเขาทำ รัฐบาลทำไม่ได้เพราะไม่มีเงิน หรือทำแล้วไม่คุ้มทุน ก็เกิดคำถามว่าอะไรเป็นตัวประเมิน

ว่าคุ้มหรือไม่ อะไรคือสิ่งที่บอกว่า เมื่อสร้างอ่างเก็บน้ำเหล่านั้นแล้ว ต้องมีค่าใช้จ่าย
 เรื่องของน้ำเป็นจำนวนมาก ทำไปแล้วจึงไม่คุ้ม การจัดการน้ำตอนนั้น เท่าที่มักกับพื้นที่
 การเกษตรที่ได้รับน้ำจากโครงการหรือจากระบบชลประทานนั้น จึงยังมีเพียงกว่า 10
 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น และเป็นตัวเลขเพียงเท่านั้นมาเป็นเวลาเรียกว่าหลาย 10 ปีแล้ว
 ยังไม่เห็นชั้ยบขึ้นมาเลย เพราะฉะนั้นสิ่งที่จะฝากไว้คือว่า ใครจะเป็นคนให้คำตอบ
 ของรัฐบาลว่า การลงทุนที่บอกว่าไม่คุ้มไม่จำเป็นต้องลงทุนมากมายนมหาศาล เพื่อ
 การจัดการน้ำนั้น อะไรคือตัวประเมินว่าคุ้มหรือไม่ เกษตรกร 60 กว่าเปอร์เซ็นต์
 ของประเทศนั้น สามารถที่จะร้องได้ดังหรือเปล่านั้น เขาไม่พอแล้ว ซึ่งตอนนี้อาจจะ
 ไม่ต้องพูดด้วยซ้ำไปว่าไม่เฉพาะน้ำใช้ในการเกษตรเท่านั้น น้ำกินน้ำใช้ยังไม่มีเลย
 มาถึงจุดนี้ก็คงจะกลับมาอีกว่าเมื่อถึงสภาพปัจจุบันนี้ การพัฒนายังไป
 ได้ไม่เต็มที่ ยังไม่สามารถที่จะสร้างโครงการต่าง ๆ ได้อย่างใจ ถึงแม้จะมีแผน
 อยู่ กรมชลประทานก็บอกว่าใช้เวลาไม่น้อยกว่า 10 ปีในการที่จะทำได้สำเร็จ ถึง
 แม้ตอนนี้จะมีโครงการที่พยายามที่จะผันน้ำจากส่วนอื่น ๆ จากแม่น้ำนานาชาติมาใช้
 ก็ตาม แต่ก็ยังเป็นโครงการอยู่ดีและตอนนี้อยู่ระหว่างระยะเวลานี้ ใครจะช่วยเกษตรกรได้
 เขาจะทำอย่างไรอย่างเช่นปีที่ผ่านมา ปีที่แล้วหรือแม้กระทั่งปีก่อนหน้านั้น ซึ่งท่าน
 ดร.อาทิตย์ อาภาภิรม เป็นรัฐมนตรีว่าการอยู่ จำได้ว่า 2 ปีติดกัน ที่มีประกาศของ
 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าขอให้เกษตรกรเลื่อนการทำงานไปเพราะไม่มีน้ำ
 เพราะว่าน้ำชลประทานที่คาดว่าจะส่งมาให้ปกติไม่มี ต้องรอสัน ปีนี้ยังไม่เห็นข่าว
 อาจจะเป็นความโชคดีเพราะว่า สันค่อนข้างอาจจะตกเร็วหรืออะไรก็ตาม แต่สิ่งที่
 สะท้อนก็คือว่า การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเห็น ใครได้ช่วยดูแล และใครได้ทำอะไรกับ
 โครงการงาน ที่ตัดสินได้เห็นนอกเหนือจากการสร้างระบบส่งน้ำ หรือการสร้างแหล่ง
 เก็บกักน้ำของกรมชลประทาน สิ่งหนึ่งซึ่งได้เห็นที่ รัฐบาลพยายามจะกระทำคือ
 การปรับเปลี่ยนพื้นที่การเกษตร บอกว่า ข้าวใช้น้ำมากกว่าพืชอื่น ๆ 8 เท่า ขอ
 ให้ลดพื้นที่ปลูกข้าว มาปลูกพืชอย่างอื่น และได้ถามกรมชลประทานว่า เมื่อเขาปลูก
 พืชอย่างอื่นแล้ว กรมชลประทานส่งน้ำให้เขาอย่างไร เพราะระบบส่งน้ำที่มีอยู่นั้น
 คือ ระบบส่งน้ำเพื่อทำนาข้าวใช้หรือไม่ ถึงแม้มีคลองซอย มีระบบส่งน้ำเข้าไปยัง
 พื้นที่ ก็เป็นระบบส่งน้ำเพื่อการทำนาทั้งสิ้นเป็นระบบการปล่อยน้ำแบบ Flooding
 ทั้งสิ้น

ถ้ามีใครปรับเปลี่ยนพื้นที่ จากพื้นที่ทำมาเป็นการทำสวน มาทำการปลูก
 พืชอย่างอื่น หรือแม้แต่การปลูกถั่ว เขาจะจัดการน้ำอย่างไร การแก้ไขปัญหาในระยะสั้น
 เพียงจุดนี้ จุดแรกเท่านั้น ตัดกันก็ยังไม่เห็นความสอดคล้องของนโยบายรัฐบาลไม่

ทราบว่ากรมชลประทานมีแผนการจัดส่งน้ำอย่างไร เพื่อพื้นที่ปรับเปลี่ยนจากการทำนา มาเป็นการทำเกษตรอื่น ๆ กรมชลประทานทำอะไร อันนี้เป็นแผนระยะสั้นในอันดับแรกที่ดีฉันไม่ทราบ ซึ่งเป็นส่วนที่ 1

ส่วนที่ 2 คือว่าเกษตรกรที่เขาช่วยเหลือตัวเอง ท่าน ส.ส. เจริญ เขาวุ่นประยูร ก็ได้บอกว่า เกษตรกรหลาย ๆ พื้นที่ช่วยเหลือตัวเอง เขามีการขุดบ่อบาดาล มีการรวมกลุ่มกันจัดสร้างคลองส่งน้ำเอง เช่น ที่อ่างทองก็มีการขุดบ่อบาดาลเอง หรือที่จังหวัดบุรีรัมย์มีการรวมกลุ่มลงขันกันเองคนละ 4,000 บาท เพื่อที่จะทำคลองส่งน้ำ เพราะว่ากรมชลประทาน มีแต่อ่างให้ แต่การดึงน้ำเข้าไปพื้นที่นั้นยังไม่ถึงงบประมาณ ราษฎรก็ทำเอง

ขอกลับไปตรงจุดที่ว่าราษฎรขุดบ่อบาดาล ในแง่วิชาการมีหลาย ๆ ท่านบอกว่า การทำลายสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของการเอาน้ำมาจึงทำให้แหล่งเกลือ แหล่งดินเค็มนั้นกระจาย กรมทรัพยากรธรณีเคยบอกบ้างหรือไม่ว่า พื้นที่ตรงนั้นขุดได้หรือไม่ ในเมื่อปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น คือข้าวกำลังจะตาย ทุเรียนกำลังจะตาย เขาจึงจำเป็นต้องทำ ใครบอกได้บ้าง แผนในระยะสั้นในเรื่องขุดแหล่งน้ำช่วยเหลือตัวเองก็ยังไม่เห็น ราษฎรที่ช่วยในการสร้างอุปกรณ์ ในการดึงน้ำ เข้าพื้นที่หรือแม้แต่การสร้างเครื่องปั้มน้ำ เครื่องสูบน้ำขึ้นมาให้เองจำเป็นต้องใช้เงินทั้งสิ้น ถึงแม้ว่ากระทรวงมหาดไทยจะมีงบประมาณช่วยเหลือในระยะสั้นอยู่ แต่เท่าที่ผ่านมา เท่าที่รู้ชาวบ้านก็ยังเอางบประมาณนั้นไปใช้ไม่ได้ ผู้ที่จะใช้ได้ คือ ผู้ที่มีयोगโยมมีความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งส่วนนี้ท่าน ส.ส. เจริญ เขาวุ่นประยูร คงจะได้รับทราบข้อมูลพอสมควร ซึ่งเป็นส่วนที่ 3

อันนี้ก็ เป็นจุดหนึ่งของมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ รัฐบาลมีมาตรการออกมา แต่แผนปฏิบัติในรายละเอียดอย่างเป็นรูปธรรมก็ยังไม่เห็น อันนี้ก็ เป็น 3 จุดแล้วที่ยังมองว่า การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าจะทำอย่างไร

ส่วนที่ 4 คิดว่าเป็นนโยบายใหญ่ ๆ และจะขอใช้เวลาพูดไม่มากนัก ก็คือว่า ใครใคร่ใช้น้ำก็ใช้ กรมชลประทานมีหน้าที่ก็คือว่า จัดสรรน้ำให้แล้วก็ปล่อยไป ถึงแม้ว่าเราจะมีกฎหมายเรื่องของการใช้น้ำมา 600 กว่าปีแล้ว ใครที่มีการแข่งขันน้ำกัน หรือมีข้อพิพาทกันในกฎหมายแต่จนถึงวันนี้ก็ยังไม่เห็นว่าเกษตรกรตัวเล็ก ๆ หรือว่าตาต้า ๆ จะสามารถมาร้องเรียน หรือสามารถมาร้องเรียนข้อกฎหมายได้ ในเมื่อสนามกอล์ฟอยู่เหนือน้ำ สนามกอล์ฟอยู่ต้นน้ำดึงน้ำไปหมด ในแม่น้ำป่าสักมีโครงการสวนเกษตรใหญ่หมื่นหลายหมื่นไร่ที่อยู่ต้นน้ำ โอกาสที่เขาจะช่วงชิงทรัพยากรน้ำจากเกษตรกร เขามีอุปกรณ์หรือว่ามีโอกาสในการช่วงชิงมี

อยู่มากมายเหลือเกิน ลำพังเพียงเครื่องปั้นน้ำตัวใหญ่ ๆ ที่ส่วนเกษตรดูขึ้นไป จากแหล่งน้ำธรรมชาติ จากแม่น้ำลำธาร จากลำน้ำสายใหญ่ หรือบางครั้งอาจ จะดูตจากอ่างเก็บน้ำ ท้าย ๆ น้ำของกรมชลประทานด้วย ก็ไม่ทราบว่ามีจุดไหน จะควบคุมตรงนี้ได้หรือยัง ถึงแม้จะมีกฎหมายควบคุม แต่ก็ยังไม่เห็นว่าใครจะสามารถ เข้าไปควบคุมตรงนี้ได้ หลายครั้งที่พบที่ใกล้เคียงกัน นาข้าวเหลือง แต่สนามกอล์ฟยัง เขียวชอุ่ม ก็ไม่ทราบว่าจะใครจะมาดูแลในจุดนี้ได้บ้าง

เพราะว่าจากที่พูดมานี้ คงจะเป็นลักษณะของการตั้งคำถามมากกว่า โดยธรรมชาติส่วนตัวแล้ว ก็ไม่สามารถจะมานั่งอธิบายได้ว่า ปัญหาเหล่านั้นเกิดขึ้น ได้เนื่องจากอะไร เพราะแต่ละท่านมีความรู้มากพออยู่แล้ว แต่ปัญหาที่ถาม 4 ข้อนี้ ดิฉันไม่ทราบว่าอีก 2 ท่านที่จะพูด คือ ท่าน ดร.บุญยก วรธนະภุตี ซึ่งตอนนั้น ท่านก็เป็นที่ปรึกษาทางสำนักนายกรัฐมนตรียุ่ และคุณไพฑูรย์ พะลาชะสุด ท่านก็ยัง อยู่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้ง 2 ท่านนี้ ก็ไม่ทราบว่าจะสามารถให้คำตอบได้ หรือไม่ว่า ในปี 2536 ซึ่งถึงแม้ว่าตอนนั้นยังไม่มีปัญหาภัยแล้งเกิดขึ้นมา แต่ช่วง แล้งที่จะเกิดขึ้นหลังจากที่ฝนหมดไปแล้วนี้ ความเดือดร้อนจะเกิดขึ้นหรือเปล่า และปี หน้าที่ต่อไปจะมีการแก้ไขอย่างไรหรือเปล่า ก็คงขอฝากเอาไว้และอยากได้รับคำตอบด้วย ขอขอบคุณค่ะ

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายสุเมธ ตันติเวชกุล

ขอขอบคุณคุณจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์ มากครับ ต้องถือว่าเป็นนักจัดการ เวลาได้อย่างดีเยี่ยม คือ ใช้เวลาอภิปราย 18 นาที เป็นคำถามประมาณ 36 คำถามด้วยกัน โดยแต่ละคำถามเป็นการสะท้อนตอบจากมหาชนที่เป็นชาวบ้าน เพราะคุณจุฬารัตน์ฯ ในฐานะเป็นสื่อมวลชนได้สัมผัสกับประชาชน และดูเหมือนทุกคนก็คงจะถามเช่นเดียวกัน แม้แต่พวกเราซึ่งเป็นข้าราชการในพื้นที่ก็คงจะมีคำถามเหมือนกัน จึงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบ โดยท่านแรกที่จะตอบคำถามคุณจุฬารัตน์ฯ ระดับกรม คือ ดร.บุญยก วรธนະภุตี ขอเรียนเชิญครับ

ผู้อภิปราย : นายบุญยก วรธนະภุตี

ท่านประธานฯ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน กระผมฟังคุณจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์ แล้วก็เห็นใจท่าน เพราะต้องมีปัญหาเขอะแยะที่จะมาซักและต้อง

การคาดหมาย ก็ไม่ทราบว่า จะสามารถตอบได้ทุกคำถามหรือเปล่า แต่ก็พยายามชี้ให้เห็นปัญหาบางอย่าง โดยมองอีกทางหนึ่ง ถ้าเราพูดถึงวิกฤตการณ์การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรนี้ ก็อยากจะมองไปใน 3 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 ความไม่แน่นอนของปริมาณน้ำฝน ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม จึงมีหน้าฝนและหน้าแล้ง ถ้าปีไหนมีดีเปรสชั่นเข้ามาทางเวียดนามมาก ปีนั้นเราก็เป็นปีที่น้ำมาก ปีไหนมีน้อยลูกปีนั้นเราก็โชคร้าย ฝนแล้งน้ำไม่เต็มเขื่อน จะเห็นว่าสภาพการณ์เช่นนี้ มันเป็นสภาพการณ์ที่ปรากฏมาหลายศตวรรษแล้ว เราอยู่ในสภาพการณ์อย่างนี้มานานแล้ว มีฤดูฝน ฤดูแล้ง จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ความจริงเราไม่ขาดน้ำในฤดูฝนเลย ถ้าเราดูจากสถิติของกรมอุตุนิยมวิทยา จะเห็นว่าปีหนึ่งโดยเฉลี่ย เรามีปริมาณฝนตกมากกว่า 1,500 มิลลิเมตรต่อปี เพราะฉะนั้น ถ้าดูค่าเฉลี่ยแล้วจะเห็นว่ามากพอสมควร

สิ่งที่ยืนยันอีกอย่าง ก็คือว่า เกษตรกรไทยปลูกข้าวในฤดูฝนมาเป็นเวลาหลายร้อยปี เขากำมาได้โดยตลอด จนกระทั่งมีข้าวขายเป็นอันดับหนึ่งของโลก สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือว่า ปริมาณฝนที่ตกมาในประเทศไทยนั้น 80-90 เปอร์เซ็นต์ ตกในช่วงฤดูฝนในเดือนพฤษภาคมจนถึงตุลาคมส่วนที่เหลือตกในฤดูแล้ง ฤดูหนาว ปัญหาที่เราจะประสบก็คือว่า เราขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งกับต้นฤดูฝน ตอนที่เกษตรกรเริ่มเพาะปลูกข้าว

ถ้าจะดูจากสถิติจะเห็นว่าบางปีค่าฝนตกจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยมากกระผมมีตัวเลขของกรมอุตุนิยมวิทยาก็ปรากฏว่าในภาคกลางและภาคเหนือ โดยเฉลี่ยฝนจะตกน้อยที่สุด ในภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีฝนตกมากถึง 2,740 มิลลิเมตรต่อปี ในขณะที่ภาคกลางและภาคเหนือ มีปริมาณฝนเพียง 1,200 มิลลิเมตรต่อปี จะเห็นว่าบางส่วนของประเทศไทย มีฝนตกมากจนเกินไป ในขณะที่เดียวกันบางปีก็มีฝนตกน้อย นอกจากนั้นแล้วปริมาณค่าเฉลี่ยก็ยังแตกต่างกัน คือ ในภาคกลางบางปีมีฝนตกเฉลี่ยน้อยกว่าค่าเฉลี่ยปกติถึง 28.5 เปอร์เซ็นต์ เช่นในปี 2522 มีฝนตกไม่ถึง 1,000 มิลลิเมตร ขณะเดียวกันในภาคใต้ฝั่งตะวันออก ก็มีฝนตกมากกว่าค่าเฉลี่ยถึง 42 เปอร์เซ็นต์ จึงทำให้เกิดอุทกภัยอย่างร้ายแรงในปี 2509 เป็นต้น

ถ้าดูจากสถิติอย่างนี้แล้ว จะเห็นว่าในเชิงเฉลี่ยบ้านเราไม่ขาดน้ำ แต่ที่เราขาดน้ำเพราะว่าการกระจายน้ำไม่ตลอดทั้งปีเท่ากัน ในแต่ละปีก็มีฝนตกไม่เท่ากัน น้ำฝนที่ตกมาส่วนใหญ่จะระเหยกลายเป็นไอน้ำไปในอากาศ นักวิชาการประมาณว่า 20-25 เปอร์เซ็นต์ กลายเป็นน้ำผิวดินไหลลงไปตามแม่น้ำลำคลอง จะเห็นว่าในช่วงฤดูฝนมีน้ำในแม่น้ำไหลมาก จนกระทั่งเกิดน้ำท่วม เช่นในกรุงเทพมหานครที่เราทุกคน

ประสบอยู่ ขณะเดียวกันในหน้าแล้งไม่มีน้ำไหลเลย โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นลำน้ำสายธารเล็ก ๆ ปรากฏว่าน้ำจะไม่มีไหล เพราะว่าพื้นที่รับน้ำฝนมีน้อย ประกอบกับมีการตัดไม้ทำลายป่า การที่จะเก็บน้ำไว้ในดินหรือในต้นไม้มันน้อย บริเวณที่เป็นแหล่งน้ำสาขา จึงไม่มีน้ำใช้ในฤดูแล้ง

ประเด็นที่ 2 ความต้องการใช้น้ำ ถ้าหากว่าเราพูดถึงปริมาณน้ำแล้ว แต่เราไม่พูดถึงความต้องการใช้น้ำ เราก็ไม่รู้ว่าจะขาดหรือไม่ขาด บังเอิญประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม เกษตรกรรม ราษฎรปลูกข้าวมาก ข้าวเป็นพืชที่ใช้น้ำมากพอสมควร ที่ผ่านมามีการปลูกข้าวในฤดูฝน ตามตัวเลขของนักวิชาการ ปรากฏว่า ถ้าจะปลูกข้าวในฤดูแล้งก็ใช้น้ำประมาณเกือบ 2,000 มิลลิเมตร แต่ในฤดูฝนเราสามารถปลูกได้ อาจจะไม่ดีเท่าประเทศข้างเคียง ผลผลิตอาจจะตกต่ำได้บ้างเสียบ้าง แต่โดยสรุปแล้วเกษตรกรก็มีข้าวเพียงพอจนบัดนี้ และสามารถผลิตออกส่งต่างประเทศได้ อย่างที่ทุกคนทราบอยู่ในเวลานี้ จะเห็นว่าการที่จะพูดว่าน้ำวิกฤตหรือไม่วิกฤตนี้ ก็ต้องมองสองด้านคือ Supply Side และ Demand Side ถ้าเราจะมองการใช้น้ำ โดยแบ่งตามลักษณะ ก็แบ่งได้ 2 ลักษณะคือ

(1) การใช้น้ำประเภทที่สูญเสียไปเลย ได้แก่ การใช้น้ำเพื่อการเกษตร การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค เมื่อเราหันมาให้เกษตรกรใช้ในแปลงนา ส่วนใหญ่ก็จะระเหยกลายเป็นไอน้ำไป พืชใช้ไป ลงไปในดินบ้าง มีส่วนน้อยประมาณ 20-30 เปอร์เซ็นต์ ไหลลงกลับแม่น้ำอย่างเต็ม การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคเพื่ออุตสาหกรรม ก็เป็นการใช้น้ำที่สูญเสียไปเลย แต่ถ้าจะเปรียบเทียบในการใช้น้ำเพื่อการเกษตรและภาคอื่น ๆ แล้วนี้ ก็จะปรากฏว่า การเกษตรเป็นการใช้น้ำที่มากที่สุดประมาณ 9-10 เท่าของการใช้น้ำของภาคอื่น ๆ

(2) การใช้น้ำประเภทอย่างไม่สูญเสีย เช่น การใช้น้ำเพื่อผลิตไฟฟ้า การใช้น้ำเพื่อการคมนาคมทางน้ำก็ดี การใช้น้ำเพื่อผลิตไฟฟ้านั้น เพียงแต่ปล่อยน้ำผ่านกังหันน้ำไปผลิตไฟฟ้า น้ำจำนวนดังกล่าว เอาไปใช้ในการเกษตรและกิจกรรมอย่างอื่นได้ ในทำนองเดียวกันการใช้น้ำเพื่อขนส่งทางน้ำที่เราใช้ในภาคกลาง ก็เป็นการใช้น้ำร่วมกันกับการอื่น ๆ เช่น เมื่อปล่อยน้ำให้การผลิตไฟฟ้าแล้ว น้ำจำนวนนั้นก็อาจจะใช้เพื่อการคมนาคมทางน้ำ และนำมาใช้เป็นน้ำอุปโภคบริโภคที่กรุงเทพมหานครได้ ปัญหาสำคัญก็คือว่า ทำอย่างไรจึงจะทำให้การปล่อยน้ำออกจากเขื่อนเพื่อ

สนองความต้องการด้านต่าง ๆ สอดคล้องกัน เพื่อไม่ให้มีการสูญเสียชั้นมาก ซึ่งก็จะ
พูดในรายละเอียดต่อไป

ประเด็นที่ 3 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ รัฐบาลจะต้องดูแลให้ผู้ใช้น้ำประเภท
ต่าง ๆ ได้รับน้ำตามเวลาและปริมาณที่ต้องการ ถึงแม้เราจะมีน้ำในส่วนรวมเพียงพอ
และการใช้น้ำของเราแตกต่างกับในต่างประเทศ เพราะเราใช้ปลูกข้าวมาก แต่ทั้งนี้
ไม่ได้หมายความว่า จะเลวร้ายนักจนไม่สามารถจัดการน้ำให้ก็ได้ การจัดการ
บริหารน้ำอาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ :

(1) การจัดการดูแลน้ำให้กิจกรรมต่าง ๆ ในระดับลุ่มน้ำ หมายความว่า
การจัดสรรน้ำภายในลุ่มน้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้า เพื่อการชลประทาน เพื่อการคมนาคม
และเพื่อให้น้ำดื่ม เป็นต้น ถ้าหากว่าการจัดสรรน้ำระดับภาคหรือระดับ Basin ที่
ทุกคนกล่าวถึงบ่อย ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกัน การสูญเสียก็จะมีน้อยลง

(2) การจัดสรรน้ำภายในโครงการชลประทานซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ
ของกรมชลประทาน หลาย ๆ ท่านเคยกล่าวว่า การใช้น้ำในการชลประทานมีประสิทธิภาพ
ต่ำ ต้องขอรับความจริงว่า คลองชลประทานส่วนใหญ่เป็นคลองดิน เป็นคลองเปิด
การบังคับน้ำอาจจะไม่สมบูรณ์ ประสิทธิภาพที่ต่ำ ก็ไม่ใช่ว่าจะต่ำจนเกินไป เมื่อเทียบกับ
ประเทศใกล้เคียง เป็นปัญหาที่หลายประเทศประสบ ไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะฉะนั้นการ
ปรับปรุงการจัดสรรน้ำไม่ได้หมายความว่า จะให้ทางกรมชลประทานไปทำฝ่ายเดียว
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันดูแลรวมทั้งเกษตรกรและราษฎร ตลอดจนมีระเบียบ
ปฏิบัติและกฎหมาย เพื่อให้สามารถดำเนินการได้

ดังนั้น จะเห็นว่าถ้าจะพูดเกี่ยวกับเรื่องของ การวิกฤตแก้ไขน้ำ ก็น่าจะเน้น
ใน 3 ประเด็นนี้ก่อน วิกฤตการณ์น้ำในอดีต เราแก้ไขโดยพยายามจะเก็บกักน้ำเอาไว้
ใช้ เอน้ำในปีมากมาใช้ในปีแล้ง และเอน้ำในฤดูฝนมาใช้ในฤดูแล้ง การทำดังกล่าว
ก็เพื่อให้เราสามารถใช้น้ำได้เกือบเท่าค่าเฉลี่ย ตามตัวเลขที่เห็นค่าฝนตกเฉลี่ยใน
ทั่วประเทศประมาณ 1,500 มิลลิเมตรต่อปี แต่ไม่ใช่เราจะใช้ได้ทั้งหมด เพราะว่า
ส่วนใหญ่จะไหลลงทะเลไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะฉะนั้นการสร้างอ่างเก็บน้ำไว้ จึง
มีความจำเป็นเพื่อจะให้เราสามารถเก็บน้ำไว้ใช้ให้มากขึ้น การสร้างอ่างน้ำขนาดใหญ่มี
วัตถุประสงค์ เพื่อจะเก็บกักน้ำในปีมากมาใช้ในปีแล้ง การเก็บกักน้ำขนาดเล็ก ก็มีวัตถุประสงค์
ก็ลักษณะหนึ่ง คือ เก็บกักน้ำในช่วงฤดูฝนมากมาใช้ในช่วงขาดหรือช่วงฤดูแล้ง
เป็นการบรรเทาความขาดแคลนในพื้นที่ใกล้เคียง โครงการมีขนาดไม่กว้างขวางนักเรา

จึงควรแยก 2 ประเด็นนี้ออกจากกัน ไม่ใช่จะหมายความว่าขนาดใหญ่น่าดีกว่าขนาดเล็ก หรือขนาดเล็กดีกว่าขนาดใหญ่ แต่เป็นการทำงานโดย 2 วัตถุประสงค์แตกต่างกัน

ในด้านกาารพัฒนาจะเห็นว่าขณะนี้ประเทศเรายู่ระหว่างการพัฒนา เพราะฉะนั้นจึงมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ก็เป็นปกติว่าจะต้องมีความคิดเห็นแตกต่างกัน จะเห็นว่าในช่วง 4-5 ปีที่แล้วมา เราไม่สามารถจะดำเนินการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ได้เลย เพราะเรามีความขัดแย้งกันระหว่างนักอนุรักษ์กับนักพัฒนา เชื่อว่าถ้ามีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันด้วยใจบริสุทธิ์ มองถึงปัญหาด้วยกัน ก็น่าจะหาทางแก้ไขได้ไม่ยากนัก เพราะว่าเป็นการแก้ไขเพื่อความอยู่รอด เป็นจุดที่จะต้องตัดสินใจว่าควรจะหาทางเก็บกักน้ำไว้ใช้ในประเทศเราให้มากขึ้น หรือหยุดการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อรักษาป่าไม้หรือสัตว์ป่าหรืออะไรต่าง ๆ ที่ได้เคยกล่าวถึงบ่อย ๆ

ในเรื่องของประเด็นที่ 2 การใช้น้ำ เกษตรกรปลูกข้าวหน้าฝนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา รัฐบาลได้เคยไปส่งเสริมให้มีการปลูกพืชไร่ ปลูกข้าวในฤดูแล้ง โดยเฉพาะในโครงการเจ้าพระยาประมาณ 10 กว่าปีที่แล้วมา กรมชลประทานได้เคยศึกษาแล้วปรากฏว่า ความสามารถของเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ ในการที่จัดสรรน้ำให้พืชในฤดูแล้งสามารถจัดสรรน้ำให้แก่พื้นที่ปลูกข้าวโดยเฉลี่ยประมาณ 2.5 ล้านไร่ หมายความว่า ถ้าปีใดเราปลูกข้าว 2 ล้านไร่ เราก็มีน้ำเหลือไว้ในปีหน้าสามารถปลูกได้อีก 3 ล้านไร่ เป็นต้น ในช่วงที่ผ่านมานี้ เกษตรกรนิยมการปลูกพืชในฤดูแล้งมาก มีการปลูกข้าวมากถึง 3 ล้านกว่าไร่ อย่างติดต่อกันหลายปีก็หมายความว่า เราใช้น้ำเกินค่าเฉลี่ยที่เราสามารถเก็บกักไว้ได้ เราจึงได้เกิดวิกฤตการณ์น้ำขาดแคลนในปีที่แล้ว

ถ้าหากเราสามารถจะเปลี่ยนพืชไร่ใช้ข้าว เป็นพืชอื่นที่ใช้น้ำน้อย วิกฤตการณ์ทางน้ำจะบรรเทาลง แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ไม่ใช่ง่าย ๆ ดังที่คณะรัฐมนตรี เศรษฐกิจได้ทราบปัญหามี 108 ก็เชื่อว่าคงจะต้องใช้เวลาต้องใช้ความรู้พิเศษ ทั้งภาคราชการและภาคเอกชนก็เชื่อว่าด้วยความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ด้วยการแลกเปลี่ยนความเห็นกันเช่นนี้ น่าจะนำไปสู่คำตอบที่หาทางแก้ไขได้

ประเด็นสุดท้าย ในเรื่องของประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำและการบริหารน้ำ ก็ได้ทราบเรียบร้อยแล้วว่าถึงแม้ประสิทธิภาพในการใช้น้ำของประเทศไทยนั้นต่ำแต่ก็ไม่ต่ำจนเกินไปเมื่อเทียบกับต่างประเทศที่อยู่ในแถบเดียวกัน ขณะนี้เรามีบุคลากรไม่เพียงพอ ระบบคลองชลประทานส่วนใหญ่เราสร้างเมื่อ 40-50 ปีมา

แล้ว ก็ทราบดีว่าบางแห่งอาจจะพังทะลายบ้าง อาคารบังคับน้ำที่เหมาะสมเมื่อ 40-50 ปี ขณะนี้อาจจะไม่เหมาะสม แต่ก็ยังไม่ได้ดำเนินการในชั้นปฏิบัติ เชื่อว่าแนวทางหนึ่งที่จะต้องแก้ไข ก็คือ ปรับปรุงระบบคลองส่งน้ำให้ดีขึ้นแต่คงจะต้องใช้เวลา การปรับปรุงระบบคลองชลประทานอย่างเดี๋ยวดังจะไม่พอ คงจะต้องเพิ่มบุคคลากร อุปกรณ์ในการจัดสรรน้ำ ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ให้บุคคลากรสามารถดำเนินการได้ สภาพที่เราเป็นอยู่ในขณะนี้ อาจจะทำให้ได้ว่า เป็นสภาพที่เราไม่สามารถจะจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ ที่งานชลประทานเป็นงานบริการให้เกษตรกร ระเบียบการต่าง ๆ ต้องให้เกษตรกรเข้าใจและร่วมมือด้วย จะเห็นว่าการปรับปรุงในด้านนี้ไม่ใช่ของง่าย เป็นของยากต้องใช้เวลา เรื่องนี้ได้พยายามได้ทำมาหลายปีแล้ว

ประการสุดท้ายในการที่จะปรับปรุงการบริหารก็ต้องมีกฎหมายรองรับ ต้องมีระเบียบการปฏิบัติของน้ำ ซึ่งก็มีหลายฝ่ายได้เสนอร่างกฎหมายขึ้นมา แล้วขณะนี้กรมชลประทานเองก็พยายามร่างกฎหมายขึ้นมา แต่การปฏิบัติงานอาจจะไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ขณะนี้มีการร่างกฎหมายน้ำขึ้นมาใหม่ 2 ฉบับ จะใช้ฉบับใดก็ยังไม่แน่นอน แต่เรื่องนี้คงจะต้องมีการพิจารณาในไม่ช้านี้ และคงจะต้องหาแนวทางที่จะแก้ไขเพื่อที่จะดำเนินการต่อไปได้

โดยสรุปกระผมอยากจะเรียนว่า วิกฤตการณ์การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเป็นวิกฤตการณ์อาจแก้ไขได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้น้ำของพืชที่ทำการเพาะปลูกและความสามารถในการบริหารการจัดสรรน้ำ แต่เนื่องจากการเกษตรเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรจำนวนมากดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบข้อมูลและนโยบายการจัดสรรน้ำที่แน่ชัด

ในประเทศที่กำลังพัฒนาจะมีการเปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรเป็นภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวของแหล่งชุมชนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นลักษณะการใช้น้ำจะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การใช้น้ำเพื่อการเกษตรจะลดลง เพราะพื้นที่การเกษตรบางส่วนจะถูกใช้เพื่อกิจกรรมอื่น ขณะเดียวกันการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภค อุตสาหกรรม คมนาคมแหล่งน้ำ ตลอดจนการควบคุมคุณภาพน้ำจะมีมากขึ้น ซึ่งปริมาณน้ำที่ใช้เพื่อกิจกรรมดังกล่าวมีปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะไม่เพิ่มปัญหามากขึ้น

ทรัพยากรน้ำในประเทศยังไม่ได้พัฒนามาใช้ให้เต็มศักยภาพ เพราะส่วนหนึ่งเกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ดังนั้น หากได้มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิด แลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้เข้าใจปัญหาที่ถูกต้องแล้ว ก็เชื่อว่าจะสามารถหา

แนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาทรัพยากรน้ำให้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศต่อไปได้มากยิ่งขึ้น

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายสุเมธ ตันติเวชกุล

ขอบคุณ ดร.บุญยก วรรณะภุติ มากครับ ที่ได้สรุปสภาพทั่วไปของปัญหาเรื่องน้ำ ปริมาณและความต้องการ โดยนำไปสู่ระบบการจัดการซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาใหญ่ของชาติต่อไป คือ วิกฤตการณ์เรื่องน้ำ และท่านที่สองที่จะต้องตอบคำถามคุณจุฬารัตน์ เสวีเชษฐพงษ์ ในระดับกระทรวง คือ คุณไพฑูรย์ พะลายะสุด ขอเรียนเชิญครับ

ผู้อภิปราย : นายไพฑูรย์ พะลายะสุด

กราบเรียนท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ สำหรับช่วงเช้านี้ผมเข้าใจว่าคงจะเป็นวัตถุประสงค์ของท่านผู้จัด ก็อยากจะให้น้ำเอาเรื่องวิกฤตการณ์น้ำขึ้นมาพูด เพื่อให้ภาคบ่ายท่านพร้อมที่จะแก้ปัญหาวิกฤตที่ทางพวกเราได้กล่าวไว้ในช่วงเช้า

ถ้าพูดถึงวิกฤตเกี่ยวกับเรื่องน้ำนี้ ก็อยากจะย้อนไปสัก 100 ปี ว่าเราเคยมีวิกฤตเกี่ยวกับเรื่องน้ำมาบ้างหรือเปล่า แต่ถ้าจะพูดให้ชัดก็ต้องขออนุญาตนำเอาแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นแม่น้ำในทุ่งราบภาคกลาง อู่น้ำของเราลองเอามาพิจารณาดู และบังเอิญเราก็มีข้อมูลในลุ่มน้ำนี้ค่อนข้างพร้อมที่จะนำมาเสนอ เมื่อสมัยก่อนที่เรายังไม่ทำอะไรเลยต้องอาศัยธรรมชาติ 100 เปอร์เซ็นต์ การทำน้ำจะได้ผลดีต้องมีองค์ประกอบ 3 ประการดังนี้

ประการที่ 1 ต้นฤดูได้ฝนดีพอสมควร พอหว่านข้าวได้แล้ว ต้นข้าวโตพอสมควรก่อนน้ำเข้าทุ่ง

ประการที่ 2 เมื่อฝนตกมากพอสมควร น้ำทางเหนือหลากมาถึงทางภาคกลางแล้ว ปริมาณน้ำต้องมากพอสมควร ที่จะล้นตลิ่ง เข้าไปในทุ่ง ซึ่งถ้าเข้าไปมากก็เสียหาย ถ้าเข้าไปน้อยก็ขาดแคลนน้ำ แต่ที่เข้าไปให้พอเหมาะที่สุดนี้ ได้มีการตรวจวัดกันแล้วว่า ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะต้องมีระดับน้ำ 3.50 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางถึงระดับ 4.20 เมตร ระดับตลิ่งประมาณ 2.70 เมตร

หรือ 3.00 เมตร ถ้าเผื่อว่าอยู่ในช่วงนี้ทางคนโบราณเขาจะเรียกว่า "เป็นปีน้ำงาม" ฟังแล้วก็น่าชื่นใจ แต่ถ้าเฟือมากหรือน้อยกว่านั้นก็ยังไม่

ประการที่ 3 คือ เมื่อปลายฤดูจะต้องมีน้ำอยู่ในทุ่งนานพอสมควร ไม่ออกทะเลไปก่อนที่เราจะต้องการน้ำ ซึ่งเราก็บังเอิญโชคดี มีธรรมชาติที่เหมาะสม ซึ่งเราก็พูดกันติดปากว่า "พอเดือน 11 น้ำนองเดือน 12 น้ำทรง" เดือน 11 น้ำนองเข้าตลิ่งเรียบร้อยแล้ว พอเดือน 12 น้ำเหนือไม่มาแล้วน้ำมันทรง เมื่อเรามองดูน้ำในท้องนาจะใสมองเห็นตัวปลา เพราะเมื่อน้ำเหนือไม่มาแล้วตะกอนทั้งหมด ถ้าเข้า 3 ประการนี้แล้วจะทำนาได้ดี

ในช่วง 100 กว่าปีที่ผ่านมามีตั้งแต่ปี 2374 - 2491 นั้น แม่น้ำเจ้าพระยาของเรามีความเหมาะสมแค่ไหน ดูจากสถิติแล้วปรากฏว่ามีปีน้ำงามดังกล่าวมาแล้วแค่ 53 ปี ถ้าเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ก็ 45 เปอร์เซ็นต์ นอกนั้นแล้วเป็นปีน้ำท่วมใหญ่ 4 ครั้งคือ 2374 ซึ่งเป็นปีแรกที่น้ำท่วมใหญ่ มีการเก็บ Record เป็นปีแรก ซึ่งเราได้เริ่มมีเสาเก็บระดับน้ำ อันนี้เป็นที่มาของเสาระดับน้ำแห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งรัชกาลที่ 3 ได้ทรงโปรดให้จัดตั้งเสาระดับน้ำอันนั้น เดี่ยวนี้ยังคงอยู่แต่ว่าตัวจริงอยู่ในพิพิธภัณฑน์ ปี 2422 ก็มีน้ำท่วมใหญ่ ปี 2460 ซึ่งเรียกว่าปีมะเส็ง ก็มีน้ำท่วมใหญ่ ปี 2485 นี้ก็มีน้ำท่วมใหญ่ น้ำท่วมใหญ่ 4 ครั้ง และน้ำน้อยทั้งหมด 60 ปี มีจำนวน 61 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแล้งมากที่สุด 4 ปี แล้งมาก 35 ปี แล้งปานกลาง 21 ปี นอกจากนั้นแล้วมีแล้งติดต่อกัน 3 ปี คือ ตั้งแต่ปี 2454-2456 ก็เคยมีมาแล้ว ซึ่งระดับน้ำแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเพียงบวก 3 เมตรกับ 10 เซนติเมตร และมีแล้งกับท่วมสลับกันอีก ปี 2460 น้ำท่วมใหญ่ ปี 2462 แล้งที่สุดในรอบ 117 ปี ระดับน้ำแม่น้ำเจ้าพระยา มีเพียง 2.20 เมตร จะเห็นว่าท่วมใหญ่ที่สุดแล้วก็เว้นปีหนึ่งแล้วก็แล้งมากที่สุด นี่คือ วิกฤตที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อบ้าง ก็พอจะสรุปได้ว่า

ผลกระทบที่เห็นชัดก็คือว่า ผลการทำนาโดยมีข้อมูลที่น้ำสนใจก็คือว่า ในช่วงปี 2480-2484 ซึ่งเราได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับพื้นที่เพาะปลูก ปรากฏว่าช่วงนั้นเป็นช่วงที่มีน้ำปีธรรมดา ๆ แต่ว่าเนื้อที่เสียหายในแต่ละปีนั้น มีประมาณ 12 เปอร์เซ็นต์ ของเนื้อที่เพาะปลูก อันนี้เป็นเรื่องธรรมดาแต่ถ้ามีอะไรผิดปกติ เช่น ปี 2460 น้ำท่วมใหญ่พื้นที่เสียหาย 21 เปอร์เซ็นต์ ของเนื้อที่เพาะปลูก ปี 2462 ซึ่งแล้งจัดนั้นพื้นที่เสียหาย 43 เปอร์เซ็นต์ ปีที่แล้งปานกลางคือปี 2472 พื้นที่เสียหาย 19 เปอร์เซ็นต์ ปี 2485 น้ำท่วมมาก พื้นที่เสียหาย 34 เปอร์เซ็นต์

เป็นต้น อันนี้เป็นผลกระทบซึ่งเห็นได้ชัดและปัญหานี้ทำให้รัฐบาลไทยและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องน้ำและเรื่องผลผลิตที่จะต้องนำไปส่งออกต่างประเทศ ได้มาเริ่มนึกถึงเรื่องกิจการด้านชลประทาน นอกจากผลกระทบจากการทำนา แล้วก็มีเกี่ยวกับเรื่องน้ำอุปโภคบริโภค เพราะว่าในแม่น้ำเจ้าพระยานั้น มีแม่น้ำอื่นที่เข้ามาเชื่อม เช่น แม่น้ำสุพรรณ แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี แม่น้ำเหล่านี้ในฤดูแล้งถ้าระดับน้ำไม่สูงพอ น้ำจะไม่ไหลเข้าแม่น้ำเหล่านี้ เราก็กลัวคิดว่า คนที่อยู่ 2 ฟังของแม่น้ำเหล่านี้จะใช้น้ำจากไหน บางรายก็เล่าให้ฟังว่า ขุดเป็นแอ่งเล็ก ๆ ในตัวลำนน้ำเมื่อน้ำมันแห้งแล้ง ซึ่งคงจะไม่มีเวลาขุดในรายละเอียด

อยากจะเลยไปถึงปัญหาความเค็มในแม่น้ำเจ้าพระยา จากการศึกษาเมื่อช่วงปี 2482-2491 ปรากฏว่าเราได้เคยวัดความเค็มที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ถึง 1 กรัมต่อลิตรที่ตัวน้ำ และที่จังหวัดปทุมธานีได้ 2 กรัมต่อลิตร ซึ่งถ้าเกิน 2 กรัมต่อลิตรแล้วจะใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูก การทำนาไม่ได้ เราขอมให้ 2 กรัมต่อลิตร แต่ที่จังหวัดนนทบุรีนั้น 3.5 กรัมต่อลิตร และที่ใกล้ท้องน้ำ 6 กรัมต่อลิตร ซึ่งอันนี้เป็น Record ซึ่งทำไว้ในอดีต ก่อนที่เราจะยังไม่มีการพัฒนาอะไรเลย เราดูวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต แล้วเราก็ควรจะได้มาจับได้ว่า บรรพบุรุษของเราได้แก้วิกฤตอย่างไร จนกระทั่งมาถึงปัจจุบันนี้ต่อเนื่องกันมา ซึ่งการแก้กันตั้งแต่เกิดภัยแล้ง 3 ปีติดกัน ในสมัยนั้นก็ได้มีการนึกถึงโครงการ ซึ่งควรจะตรงกับปัญหาน้ำในท้องถิ่น ซึ่งเป็นอยู่ข้างลุ่มน้ำของเราให้เป็นโครงการที่ถาวร ก็ได้มีการแก้ในสมัยแรก ๆ เริ่มด้วยการขุดคลองเชื่อมระหว่างแม่น้ำกับแม่น้ำ เพื่อจะให้แม่น้ำเก็บไว้ใช้เพื่อการทำนาและใช้เพื่อการคมนาคม ยุคแรกเป็นยุคบุกเบิกก็ขุดคลองสำโรงขุดคลอง ซึ่งมีชื่ออยู่ในขณะนี้ แม้กระทั่งคลองรอบกรุง คลองมหานาค คลองภาษีเจริญ คลองตาดำเนินสะดวก ฯลฯ จนกระทั่งมาถึง พ.ศ. 2431 ก็ได้มีภาคเอกชนที่คิดว่าชาวที่ส่งออกนั้นมีราคาดี น่าจะทำโครงการให้เป็นเรื่องเป็นราวก็มาคิดโดยให้ภาคเอกชนรับสัมปทานจากรัฐบาล จึงได้เกิดบริษัทขุดคลองและคุนาศยาม ซึ่งดำเนินการในทุ่งรังสิต ในระยะเวลา 25 ปี สัมปทานเริ่มตั้งแต่ปี 2431 แต่เมื่อทำไปได้ 10 ปี ท่านเสนาบดีกระทรวงเกษตรสมัยนั้น ก็ออกไปตรวจราชการในต้นฤดูการทำนา ก็ปรากฏว่า มันยังไม่ได้ผลตามความต้องการควรจะมีความเห็นโครงการกันสมัยกว่านี้ จึงได้กราบทูลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ดำริ ให้หาชาวต่างประเทศที่มีความรู้ความชำนาญ มาวางโครงการสมัยใหม่ จึงได้เกิดมีการวางโครงการการชลประทานสมัยใหม่ และโครงการนั้นก็ได้รับการเสนอกันมากมาย ก็คือว่า ต้องสร้างเขื่อนเจ้าพระยา ต้องมีระบบคลองส่งน้ำ รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดในพื้นที่ตอนบนที่เราต้องทำนั้นเป็นเงินในสมัยนั้นเพียง 43 ล้านบาทเท่านั้น เราไม่มีเงินพอในช่วงนั้น

จึงได้หยุดไป เมื่อหยุดไปก็เกิดวิกฤตการณ์เรื่องน้ำอีก ต่อมาก็ได้รื้อฟื้นโครงการต่าง ๆ
อีกและได้ผู้เชี่ยวชาญอีกท่านหนึ่งเป็นชาวอังกฤษ ก็ได้แนะนำว่าควรแบ่งออกเป็น
โครงการย่อย และค่อย ๆ ทำจากข้างล่างไปถึงข้างบน จนกระทั่งมาถึงสมัยยุคพัฒนา
ก็ได้มีการนำเอาการดำเนินการที่ทันสมัย เริ่มด้วยการสร้างเขื่อนเจ้าพระยา โดย
ใช้เงินกู้จากต่างประเทศ เป็นเงินก้อนแรกของธนาคารโลก ที่เราดำเนินการใน
ประเทศไทย ตั้งแต่นั้นมาเราก็ได้มีการพัฒนาตามลำดับขึ้นมา เขื่อนเจ้าพระยาได้
เสร็จในปี 2500 ระบบคลองส่งน้ำได้เสร็จทั้งหมดประมาณปี 2507 และมีเขื่อน
เก็บกักน้ำเพื่อจะให้เป็นที่ต้นทุนสำหรับโครงการเจ้าพระยา คือ เขื่อนภูมิพลเมื่อปี
2507 เพิ่มเขื่อนสิริกิติ์เมื่อปี 2515 จนกระทั่งมีโครงการที่จะทำให้ระบบการส่งน้ำ
ดีขึ้น ก็มีโครงการคันและคูน้ำ และแม้กระทั่งงานใน On Farm ในอันดับที่เรียกว่าดี
ก็คือ โครงการจัดรูปที่ดิน เพื่อจะให้พื้นที่อันนี้พร้อมที่จะปรับระบบการผลิตได้ ถ้า
เปลี่ยนการทำนาเป็นการปลูกพืชไร่พื้นที่พวกนี้พร้อม การพัฒนาของเราจึงได้ทำเป็น
ขั้นเป็นตอน ตั้งแต่เริ่มเท่าที่ได้เรียนให้ทราบ นั่นคือ เป็นเรื่องที่เราได้ดำเนินการแก้
วิกฤตการณ์น้ำในระยะที่ผ่านมา

เรามองวิกฤตการณ์น้ำที่กำลังเกิดขึ้นในเวลานี้ วิกฤตการณ์เกี่ยวกับ
เรื่องน้ำส่วนมากจะฮือฮากันเมื่อปี 2535 นี้เอง เหตุที่มันเกิดวิกฤตผมก็อยากจะขอ
สรุปว่า

1. ภัยแล้งมันเกิดช่วงแล้งติดต่อกันตั้งแต่ปี 2532-2535 ช่วงแล้ง
หมายความว่า ฝนที่ได้รับน้อยกว่าเกณฑ์ปกติ ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ยปกติประมาณ 15
เปอร์เซ็นต์
2. ในระยะ 10 ปี ที่ผ่านมา การทำนาปรังในเขตลุ่มเจ้าพระยา
รวมทั้งโครงการพัฒนาโลกได้ทำมากกว่าแผนมาตลอด เช่นเมื่อปี 2535 ซึ่งปีที่เริ่มจะ
แล้งมีแผน 4 แสนไร่ แต่ทำจริง 2.5 ล้านไร่ และเราทำมากกว่าแผนมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2535 ที่เรากำหนดในปีที่เกินแผนนั้นเราต้องดึงน้ำจากเขื่อนที่
เก็บกักไว้มาใช้ไม่ใช้น้ำที่มันมาจากท้ายเขื่อน 4,500 ล้านลูกบาศก์เมตร และความ
ต้องการน้ำทางด้านอื่น ๆ ก็เพิ่มขึ้นตามที่หลาย ๆ ท่านได้เรียนให้ทราบแล้วแต่ตัวเลข
ที่น่าสนใจก็คือเมื่อปี 2513 นั้นเรามีนาปรังเพียง 3 แสนไร่ และก่อนหน้านั้นเมื่อ
ผมยังรับราชการอยู่ในกรมชลประทานต้องไปกราบไปไหว้ขอให้เกษตรกรใช้น้ำใน
ฤดูแล้งที่เราไม่มีอยู่และไม่ได้ใช้วิ่งรถไปดูเขาทำนาพบที่ไหน ไปขอบอกขอบใจเขาเพราะ
จะต้องพาเจ้าหน้าที่ของธนาคารโลกตรวจสอบประจำปี กลัวว่าจะหาที่ให้เขาดูไม่ได้

แต่ตอนนั้นต้องไปกราบไปไหว้สักครั้งหนึ่งขอให้อายุยืนอีกสักปีแล้วไปปลูกพืชอย่างอื่น
จะได้ใหม่ เพราะว่าน้ำมันไม่พออันนี้คือความเป็นมาที่ผ่านมา

ปัญหาต่อไปก็คือว่า การใช้ น้ำตอนบนก็เพิ่มขึ้น ไม่ใช่เพิ่มเฉพาะตอนล่าง
เช่น เมื่อการศึกษาปี 2486-2505 รวม 20 ปี ในแม่น้ำปิง ซึ่งเราวัดที่สามเงา
ปรากฏว่า ใน 10 ปีแรกกับ 10 ปีหลัง น้ำมันลดลงไป 2,600 ล้านลูกบาศก์เมตร
ตอนนั้นป่ายังสมบูรณ์ยังไม่ได้ทำอะไร น้ำมันไม่ได้หายไปไหนแต่ว่าคนใช้เพิ่มขึ้น จึงเหลือ
น้อยลง เราไม่น่าจะพูดว่าน้ำมันหายไป เราควรจะพูดว่าน้ำถูกใช้ไปมากแล้วเหลือน้อย
ลง ฝนมันก็เกือบเท่าเดิม ไม่ได้แตกต่างไปจากเดิมมาก แต่คนใช้มากขึ้น ที่ว่าสร้าง
เขื่อนแล้วไม่มีน้ำ ก็สร้างเขื่อนไว้แล้ว หลังจากนั้นมา 20-30 ปี คนข้างบนเจริญขึ้นใช้
น้ำมากขึ้น น้ำที่จะลงมาเหนือ เขื่อนมันก็จะน้อยลงแต่มันไม่ได้หายไปไหน ไม่ใช่
ความผิดพลาดเพราะการสร้างเขื่อนแล้วทำให้น้ำน้อยลง อันนี้ก็จะยากจะขอเน้นตรงนี้

ก็ขอมาสรุปปัจจุบันว่า เรามีวิกฤตเกี่ยวกับเรื่องน้ำอะไรกันบ้าง ดังนี้

1. เรื่องปริมาณ ก็คือ เรื่องน้ำไม่พอใช้หรือขาดน้ำ เรื่องนี้เรามี

รายละเอียดปลีกย่อยมากคือว่า เรามีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นโดยไม่มีระบบไม่มีทิศ
ทาง ทั้งสถานที่ที่จะต้องการใช้ ปริมาณที่ต้องการใช้จะใช้เมื่อไรบางกิจกรรมเป็น
ความลับ ข้อมูลเหล่านี้เราไม่ได้ทราบล่วงหน้า เราไม่สามารถจะเตรียมได้ถูกต้อง
และข้อมูลที่ค่อนข้างจะได้ยากเท่าที่ผมรู้สึกขณะนี้คือว่า การใช้น้ำเพื่อกิจการอุตสาหกรรม
เป็นข้อมูลที่ได้ยากมาก การใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคยังพอหาได้ง่ายและเป็นที่ยอมรับกัน
ทั่วไป นอกจากนั้น การตั้งถิ่นฐานของประชาชนชาวบ้าน ก็ห่างออกไปจากน้ำตกที่
เคยอยู่ใกล้หนองใกล้บึงไม่ได้แล้ว ต้องเข้าไปอยู่ในป่าที่เสื่อมโทรม เพราะฉะนั้นก็จะ
ไปมีปัญหาที่นั่น เกิดการขาดแคลนน้ำที่นั่น

2. เรื่องการใช้น้ำเกิน บางลุ่มน้ำเราใช้จนกระทั่งเกินศักยภาพของน้ำที่
มันมีอยู่ ที่เห็นได้ชัดคือแม่น้ำเจ้าพระยา เท่าที่เราพัฒนาอยู่ในขณะนี้เราใช้มันเกินไปแล้ว
ถ้าหากไม่พัฒนาต่อไปอีกมันก็ต้องขาด และบางแม่น้ำ เช่น แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำลำตะคอง
ก็เกินศักยภาพแล้ว

3. เรื่องน้ำมากไป ก็คือ น้ำท่วม ที่สำคัญก็คือว่าป่าต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็น
ที่ปรุงแต่งน้ำฝนให้เป็นน้ำท่าที่มีประสิทธิภาพ ไม่มาฮวบฮาบ และให้ปล่อยมาในฤดูแล้ง
ได้ด้วย มันหมดสภาพปัญหานี้จึงเกิดขึ้น ปัญหาการเกิดน้ำท่วมฉับพลันจึงเกิดได้ง่ายมาก
เพราะว่าต้นน้ำป่ามันหมดสภาพในการทำหน้าที่

4. เรื่องการตื่นขึ้นของทางน้ำต่าง ๆ ได้เกิดขึ้น และพร้อมทั้งสิ่งกีดขวางที่เกิดขึ้น ทำให้ระดับน้ำมีสูงขึ้นจากที่มันเคยเป็น มีผลทำให้เกิดน้ำป่าท่วมพื้นที่เสียหายได้

5. เรื่องคุณภาพ เราควรจะเลิก Concept เอาน้ำดีมาใส่น้ำเน่า เราต้องแก้ต้นเหตุของน้ำเน่า ถ้าหากเราแก้ปัญหาเมื่อไหร่ ปัญหาเรื่องคุณภาพก็จะดีขึ้นมีบางเรื่องซึ่งมันเกิดจากคุณภาพที่ไม่ใช่ทางด้านเคมีเช่น ปัญหาเกี่ยวกับตะกอนซึ่งทำให้เกิดการตื่นขึ้นได้รวดเร็ว ปัญหาตะกอนที่เกิดจากสภาพของต้นน้ำ ปัญหาวัชพืช เกิดปัญหาในแม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำสุพรรณ มีผักตบชวา เมื่อมีน้ำมาน้อยก็เกิดเน่าทำให้วัชพืชนั้นเป็นต้นเหตุของการเน่าเสียของน้ำ

6. เรื่องการใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์เกิดขัดกันแย้งกัน ที่แย้งกันไม่ใช่เฉพาะเอกชน ส่วนราชการก็แย้งกัน หน่วยงานหนึ่งไปทำเอาไว้แล้ว อีกหน่วยงานหนึ่งขึ้นไปทำเหนือหน้าและไม่ได้คุยกัน คุยกันแบบเสียไม่ได้ การที่หน่วยงานต่าง ๆ ช่วยกันทำงานพัฒนาแหล่งน้ำโดยใช้แผนอันเดียวกันนั้น เป็นสิ่งที่ประเสริฐแต่ถ้าหากแต่ละหน่วยงานจัดเอาแผนของตัวเองขึ้นมาทำ โดยไม่คำนึงถึงแผนหลักการที่ไม่ทำนั้น จะสร้างปัญหาน้อยกว่า ไม่ทำเสียปัญหาจะน้อยกว่า และต่อไปก็คือว่าการ Operate องค์การพวกนั้น เป็นสิ่งที่จุดวิกฤตที่จะติดตามมาอีกอย่างมากมาย ถ้าหากการ Operate ไม่ประสานกัน อยู่ในลำนน้ำเดียวกันจะเป็นปัญหาใหญ่

7. เรื่องการใช้น้ำที่มีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ ผมอยากจะเน้นคือ ด้านอุตสาหกรรม การที่เราใช้น้ำซึ่งมีจำนวนน้อย การที่เราจะนำเอาน้ำที่ไว้ที่หลัง แต่ใช้มากกว่าคนอื่นที่ใช้อยู่เดิม ลิขิตดั้งเดิมของยูซีใช้เดิมเห็น ตอนนั้นยังไม่มีความหมายอะไร ความคุ้ม และเรายังไม่มีระบบการชดเชยของผู้ที่ใช้อยู่เดิม เมื่อเขาเดือดร้อนจะให้เขาทำอะไรสิ่งเหล่านี้มาตรการเหล่านี้ จะต้องได้รับการพิจารณาและควรมีมาตรการรองรับ ที่สำคัญก็คือมาตรการทางกฎหมาย และสิ่งที่น่าจะเน้นก็คือว่า ระบบอุตสาหกรรมนั้น ความสำคัญความพิถีพิถันความไม่มั่งง่าย ความไม่สะเพร่า เกิดอุบัติเหตุซ้ำซากในแม่น้ำเดียวกัน และทำให้เกิดคุณภาพในแม่น้ำนั้นใช้ไม่ได้เห็น เป็นเรื่องซึ่งน่าจะต้องหมดไป ถ้าหากคงมีอยู่เราคงอยู่กันลำบากไม่มีน้ำดีกว่ามีน้ำแล้วเน่าทำให้เสียสุขภาพมีกลิ่นเหม็น ไม่มีแห่งไปเลยน่าจะดีกว่า

8. เอกภาพในการพัฒนาและการจัดการเรายังขาดอีกมาก เอกภาพในการพัฒนายังได้ทราบจากหลายท่านที่ได้กล่าวกันมาแล้ว แต่จะขอเน้นความขัดแย้งของฝ่ายพัฒนากับฝ่ายอนุรักษ์ ไม่ได้พิจารณาบนมูลฐานของเหตุผล ถ้าหากพิจารณาบนมูลฐานของเหตุผลความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้น ป่านนี้อาจจะแก้ไปได้แล้ว และผมยัง

ไม่ทราบว่าเราจะใช้เวลาอีกเท่าไร จะจ้องกันอยู่ไปนานเท่าไร และจะจ้องไปนานจนกว่าจะอดน้ำกันทั้งประเทศหรือไม่

ขอถามอีกนิดหนึ่งคือว่า เพื่อให้เกิดความสบายใจว่า ขณะนี้เป็นอย่างไร ก็ขอสรุปว่า ยกเว้นภาคเหนือกับภาคกลางนั้น ฝนอยู่ในสภาพปกติอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยปกติ ตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน แต่ข้างหน้านั้นเป็นเรื่องที่เราจะต้องติดตาม ที่เป็นอย่างนี้ทำให้น้ำเป็นห่วงภาคเหนือกับภาคกลาง ฝนยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย และเราจะเพิ่มน้ำใน เขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ ได้ตามเป้าหรือไม่ แต่ในขณะนี้น้ำในอ่างของทั้ง 2 เขื่อนนั้นเมื่อวันที่ 8 ปีก่อนนี้มี 181 ล้านลูกบาศก์เมตร ขณะนี้น้ำที่ใช้ได้ของทั้ง 2 อ่างรวมกันมี 1,200 กว่าล้านลูกบาศก์เมตร หรือประมาณ 8 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนน้ำที่เราจะดึงมาใช้ได้ ขอขอบคุณครับ

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายสุเมธ ตันติเวชกุล

ขอบคุณ คุณไพฑูรย์ พะลาชะสุต เวลาที่เที่ยงตรงแล้วนะครับ มีหลายท่านบอกว่าทำไมไม่ปล่อยให้ Floor ได้ถามคำถามบ้างหรืออะไรบ้าง แต่ผมคิดว่าการจัดการเขาได้จัดการไปเรียบร้อยแล้ว คือ ตอนบ่ายนั้นจะมี Session ทั้ง Session เลย เกี่ยวกับภารกิจที่ทั่วไป เพราะฉะนั้นคำถามทั้งหลายทั้งปวงนั้น ผมขออนุญาตให้เก็บไว้ในตอนท้าย

สำหรับวันนี้ ผมอยากจะเปิดโอกาสให้วิทยากรได้พูดอย่างเต็มที่ ซึ่งท่านได้ใช้เวลาอย่างมีค่ามากที่สุด คุณไพฑูรย์ พะลาชะสุต ได้สิ่งมีค่าของเรา ผมได้ยินเดี๋ยวนี้เองอาจจะไม่มีความรู้ในด้านนี้เกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์ เรื่องชลประทาน เรื่องน้ำเรื่องอะไรต่าง ๆ มีค่ากับเรามาก และประโยคของท่านว่า "น้ำเท่าเดิมใช้มากขึ้น มันก็เหลือน้อยลง" อาจจะเป็นสุภาษิตอันหนึ่งที่เรารู้จักไว้ก็ได้

ผมไม่อยากให้เวลาเกินมากนัก แต่ว่าผมเป็นคนใจอ่อนกับสุขภาพสตรี เมื่อสุขภาพสตรีขอมมา ผมก็คงจะต้องให้ และผมได้ขอฉันทานุมัติจากท่านวิทยากรทุกท่าน และท่านผู้มีเกียรติด้วย คุณจุฬารัตน์ เสรี เศรษฐพงษ์ ต้องการจะฝากอะไรสักเล็กน้อย 1 นาที เชิญเลขนะครับ

ผู้อภิปราย : นางจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์

ขอฝากไว้เพียงนิดเดียว เพราะว่าสนใจการสัมมนาในครั้งนี้ เพราะใช้หัวข้อว่า "วิกฤตการณ์ด้านการศึกษา" สิ่งที่จะฝากไว้ก็คือว่า ก่อนที่จะคุยกันในรายละเอียดแต่ละท่านในการระดมความคิด ดิฉันอยากจะให้แต่ละท่านได้ถามตัวเองไว้ในที่ประชุมได้สรุปออกมาก่อนว่า แต่ละท่านเห็นความสำคัญและให้ความสำคัญ กับเกษตรกรเป็นอันดับหนึ่งหรือไม่ ถ้าไม่ให้ความสำคัญแล้ว ดิฉันไม่คิดว่าการสัมมนาเช่นนี้จะเกิดประโยชน์เต็มที่ และไม่คิดว่าจะมีกรรมวิธีการอีกที่ชุดจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ เพราะว่า เป็นไปไม่ได้ที่เราจะขึ้นด้วยขาสองข้างบนคนละด้านแล้วเดิน เก่าที่ผ่านมาเป็นเพราะว่าการประนีประนอม ระหว่างภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม แต่ความแข็งแรงของทั้ง 2 ภาคนั้นต่างกันเพราะฉะนั้นแต่ละท่านที่สัมมนาในที่นี้ ไปตั้งหัวข้อว่าด้านการศึกษา แต่ใจนั้นยังไม่คิดจะผลักดันให้รัฐบาลหรือใครก็ตาม ที่มีอำนาจ นอกเหนือจากแต่ละท่าน เห็นความสำคัญของเกษตรกรได้แล้ว ไม่คิดว่าการสัมมนานั้นจะสัมฤทธิ์ผล เพราะว่าปัญหาต่าง ๆ ที่แต่ละท่านพูดมา ดิฉันทราบว่าทราบกันมาตั้งนานแล้ว นักวิชาการได้เห็นปัญหามาแล้ว แต่ยังแก้ไม่ได้จุดสำคัญคือยังไม่ได้ถามคนที่มีความรู้ยิ่งใหญ่ว่า ให้ความสำคัญแก่เกษตรกรเป็นอันดับ 1 หรือไม่ ดิฉันขอฝากไว้เท่านี้ขอขอบคุณค่ะ

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายสุเมธ ตันติเวชกุล

ที่คุณจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์ พูดมานั้น ก็ตรงกับใจของกระผม ที่จะขออนุญาตท่านผู้มีเกียรติได้สรุป ณ ที่นี้ ฟัง ๆ ดูแล้วจากคนที่อยู่ภายนอกมักจะเกี่ยวข้องด้วยแต่ไม่เกี่ยวข้องในลักษณะของนักวิชาการ เราจะเห็นได้ว่าสภาพเงื่อนงำอะไรต่าง ๆ นั้น ก็อาจจะไม่อยู่ในขั้นวิกฤตหรืออะไร ท่านทั้งหลายก็ยืนยันว่าน้ำมีพร้อม แต่ป่าถูกทำลายไปบ้างหรืออะไรไปบ้างก็ตาม สิ่งต่าง ๆ ที่สำคัญที่สุดนั้น เป็นหัวใจที่หลายท่านเน้นมาในรูปของตัวบทกฎหมาย หรือเรื่องการประสานงานมันเป็นเรื่อง Management นั้นเอง คิดว่าเรื่องการจัดการเป็นหัวใจสำคัญ ในการแก้ปัญหาในการวิกฤตครั้งนี้ และเรื่อง Management นั้น ก็ต้องการความร่วมมือ ต้องการกฎหมายมารองรับ ต้องการอะไร ๆ อีกหลายอย่าง ผลสุดท้ายก็คงไม่ใช่ใครในห้องนี้เป็นผู้จัดการ ก็คงต้องเป็นรัฐบาลที่มีอำนาจและทางฝ่ายนิติบัญญัติ หรืออะไรก็แล้วแต่เนั้น คงจะต้องประสานเพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างได้ปฏิบัติ เวลานี้ในฐานะที่ได้

เกี่ยวข้องกับเรื่องปฏิบัติอยู่บ้าง ก็เห็นใจฝ่ายปฏิบัติอย่างมากที่ถือกฎหมายคนละฉบับ
แล้วก็ไปเจอกันในพื้นที่ ผมเป็นกรรมการห้ามมวยอยู่ตรงกลาง บางครั้งก็ตัดสินใจ
ไม่ได้จะให้ฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด ผลสุดท้ายก็อย่างที่ คุณจุฬารัตน์ เสรีเชษฐพงษ์
ว่าไว้เกษตรกรก็รับเคราะห์ไป หลาย ๆ ท่านก็พูดว่าเวลานี้ถ้าใครผลักให้ไปเป็น
เกษตรกรนั้น เท่ากับผลักให้คนลงนรก ถือว่าเป็นเรื่องบาปที่พุดถึงขนาดนั้น ทั้ง ๆ
ที่อยู่ในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้เชิดชูเกียรติยศของชาติบ้านเมืองมาโดยตลอด ความร่ำรวย
ทั้งหลายทั้งปวง ที่เราเจริญก้าวหน้ามาจนกระทั่งเป็นนิคส์เป็นอะไรตามที่ว่ากัน ไม่ใช่
Narok is coming soon. บางคนให้คำจำกัดความว่านิคส์ คือ Narok is
coming soon ฉะนั้นเรื่องนี้จะต้องการระดับสูงจนกระทั่งระดับพื้นที่ต้องมาร่วม
กันทำการแก้ไขต่อไป

ภาคที่ 3

การอภิปราย

เรื่อง แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายชัช วิชัยดิษฐ

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย หัวข้อเรื่องที่จะอภิปรายกำหนดไว้ว่า "แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน" ผมอาจจะสอบภาษาไทยตกหรือไม่ก็ไม่แน่ใจนัก ว่าวิกฤตน้ำเป็นวิกฤตการณ์ที่ยั่งยืน หรือการแก้ไขปัญหานี้ ให้เป็นการแก้ปัญหาได้ตลอดไปไม่เกิดปัญหาขึ้นมาอีก เมื่อเทียบเคียงดูทั้ง 2 อย่างแล้วด้วยหลักเหตุผล อาจเป็นไปได้ ที่ให้วิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืนตลอดไป คงจะอยู่ที่ว่าทำอย่างไร จึงจะให้ปัญหานั้นแก้ไขได้จริง และแก้ไขได้ตลอดไป วิชาการต่าง ๆ ที่ผมเรียนมา ตั้งแต่ต้นจนถึงบัดนี้ ที่ผมสอบตกบ่อยที่สุด คือ วิชาภาษาไทย อาจจะเรียนท่านว่า ความเข้าใจคงจะหมายถึงแนวทางแก้ไขที่แก้ไขได้ตลอดไป

ขออนุญาตการอภิปรายครั้งนี้เป็นการอภิปรายหลังอาหารเที่ยง ซึ่งนอกจากจะยากแล้ว วิกฤตการณ์เรื่องนี้ไม่ใช่เป็นวิกฤตการณ์ที่จะพูดกันได้ง่าย ๆ ฉะนั้น ผมขอเริ่ม โดยไม่เรียงตามรายชื่อที่ลำดับไว้ แต่จะขอนำประสบการณ์มาพูดกันก่อน แล้วจึงจะไปตามลำดับ ส่วนใครจะพูดก่อนหลังนั้น ผมขอให้สิทธิ์ขาด เมื่อผมเชิญใครแล้วคงไม่ได้แย้งตามหลักประชาธิปไตยที่ว่ายังไม่ถึงเวลาพูด หากเป็นเช่นนั้น ผมขอให้คุณปราโมทย์ ไม่กัลด เป็นผู้เริ่มเป็นท่านแรก เรียนเชิญครับ

ผู้อภิปราย : นายปราโมทย์ ไม่กัลด

เรียนท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ การสัมมนาในวันนี้คือ เรื่อง "คนกับน้ำ" ท่านพิธีกรมีความสงสัยถึงหัวข้อที่เราพูดกันในครั้งนี้ คือ แนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน ก่อนที่จะมาพูดกันในเรื่องนี้ ผมขอจะให้คำจำกัดความสักนิดหนึ่งในหัวข้อที่พูด เรากำลังจะพูดเรื่องอะไร ในหัวข้อที่พูดคือแนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน อาจจะให้คำจำกัดความตามแนวคิดของผมเองว่า อะไรคืออะไร ผมมองดูว่ามีอยู่ 2 คำ คือคำว่า วิกฤตการณ์น้ำกับแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน

1. วิกฤตการณ์น้ำ ผมขออนุญาตเวลานี้เราพูดคำว่าวิกฤตการณ์น้ำกันมากเหลือเกินไม่ว่าทางสื่อมวลชนก็ดี หนังสือพิมพ์ก็ดี พูดกันมากกับคำว่าวิกฤตการณ์น้ำ บางครั้งสื่อมวลชนเองก็วิจารณ์ค่อนข้างสับสน คำนี้คืออะไรกัน

คำว่า "วิกฤตการณ์น้ำ" ตามความเห็นของผม คือ เรื่องราวที่อยู่ในชั้นอันตรายเกี่ยวกับน้ำก่อนอื่นมีเรื่อง "ภัยแล้ง" พูดกันเสมอเรื่องภัยแล้ง ภัยแล้งเป็นประเด็นหนึ่ง ซึ่งอยากจะให้คำจำกัดความให้เด่นชัด ภัยแล้งมันบอกอยู่ชัดเจนว่าน้ำจะเกิดขึ้นในฤดูแล้ง และภัยแล้งเป็นเรื่องราวของธรรมชาติ เกิดขึ้นโดยที่เราไม่สามารถจะยับยั้งได้เลย ผมอยากจะกราบเรียนว่า ทุก ๆ ปีบ้านเมืองของเราเกิดภัยแล้งมาก แล้งน้อย แล้งมหาศาลเกือบจะทุกปีแต่กระจายไปทั่ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภัยแล้งที่เกิดขึ้นหากมันมากเกินไปก็จะเข้าไปแก้ไขประชาชนก็ขาดแคลนน้ำเพื่อหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการอุปโภคบริโภคอีกอย่างหนึ่งคำว่า "วิกฤตการณ์น้ำ" ที่เราจะพูดถึงแนวทางแก้ไขในที่นี้ และเป็นเรื่องเป็นราวที่ผมเองเคยเสนอต่อสื่อมวลชนหลาย ๆ โอกาส คือ เรื่อง "น้ำขาดแคลน" น้ำขาดแคลนกับภัยแล้งมันคนละอย่างกัน ตามความเห็นของผม คำว่าน้ำขาดแคลนในเรื่องนี้ มันอาจจะเกิดขึ้นมาเนื่องจากภัยแล้ง เกิดขึ้นเนื่องจากเรามีน้ำ จากแหล่งน้ำธรรมชาติ จากแหล่งน้ำที่เราสร้างขึ้น หรือแหล่งน้ำอะไรต่าง ๆ ที่มีในปัจจุบันนี้มันไม่พอใช้กับกิจการต่าง ๆ ที่เรามีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นกิจการเพื่อการอุปโภคบริโภค ไม่ว่าจะเป็นกิจการเพื่อการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นกิจการเพื่อการอุตสาหกรรม และกิจกรรมอื่น ๆ มากมายที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำนั้นคือ มีน้ำอยู่แล้วแต่ปริมาณไม่พอใช้มันจึงเกิดวิกฤตการณ์น้ำขาดแคลนขึ้น ทั้ง 2 อย่างนี้ผมอยากเสนอที่ประชุมว่า อยากให้แยกกันเวลานี้ปัญหาบ้านเมืองของบ้านเราที่จะพูดถึงเรื่องภัยแล้ง วิกฤตหมู่บ้านแห้งแล้งซ้ำซาก กับอีกประเด็นหนึ่งเรื่องน้ำขาดแคลน การขาดแคลนน้ำที่เข้าชั้นวิกฤต อย่างเช่นในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นปัญหาหรือ เป็นเหตุการณ์ที่เราเรียกว่าวิกฤตการณ์น้ำเนื่องจากน้ำขาดแคลนไม่พอใช้สำหรับผู้คนประมาณ 20 ล้านคนในเขตลุ่มน้ำนี้ มีการแข่งขันเอาน้ำมาใช้เพื่อกิจการต่าง ๆ เกษตรกรก็อยากจะได้น้ำทำนาปรัง กรมชลประทานก็ส่งน้ำให้แต่เนื้อที่ไม่มีน้ำให้ทำเพราะน้ำขาดแคลน การอุตสาหกรรมก็ได้รับคำตำหนิว่าสูบน้ำเอาไปทำอุตสาหกรรมอะไรเหล่านี้เป็นต้น อันนี้คือวิกฤตการณ์น้ำที่จะต้องมาพูดถึง

2. แนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน แนวทางแก้ไขที่ยั่งยืนคืออะไร อยากจะพูดว่าการแก้ไขก็คือแก้ไขแต่ที่ยั่งยืนนั่นคืออะไร ผมคิดว่าจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการด้วยกัน จึงจะเรียกว่าแก้ไขที่ยั่งยืน ซึ่งผมว่าควรนำมาใช้ในการแก้ไขวิกฤตการณ์นี้ คือ

2.1 วิธีการแก้ปัญหาที่เราสามารถนำมาทำได้อย่างเป็นรูปธรรม อันนี้เป็นประเด็นที่สำคัญมาก เรานำเอาวิธีการต่าง ๆ มาพูดกันมากมายเหลือเกิน แต่เราไม่สามารถเอาวิธีการนั้น ๆ มาทำได้อย่างเป็นรูปธรรม ผมคิดว่าไม่ใช่เป็นวิธีการแก้ไขที่ยั่งยืน วิธีการที่เราทำได้อย่างเป็นรูปธรรม จะสามารถลดวิกฤตการณ์นี้ให้หมดไป หรือบรรเทาให้เบาบางลงได้ วิธีการแก้ไขที่ยั่งยืนจะขึ้นอยู่กับว่าสามารถปฏิบัติได้เป็นรูปธรรมหรือไม่เป็นอันดับแรก

2.2 นอกจากเป็นวิธีการแก้ไขเป็นรูปธรรมในเชิงวิชาการ และวิธีการแก้ไขปัญหานั้นสามารถปฏิบัติได้เป็นรูปธรรมดังกล่าวแล้ว องค์ประกอบที่ 2 จะต้องเป็นวิธีการที่แก้ไขได้ผลยั่งยืนถาวรตลอดกาลนาน นานที่สุดที่จะนานได้ มีตัวอย่างเช่นบรรพบุรุษได้ทำมา เช่น เจ้าพระยา เชื้อนภุมพล เชื้อนสิริภักดิ์ เป็นวิธีการแก้ไขที่ยั่งยืนสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่ทำในสมัยนั้นจนถึงบัดนี้ เป็นเวลาเกือบ 30 ปีมาแล้ว เป็นการแก้ไขที่ยั่งยืนสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยา ซึ่งปัจจุบันนี้เราก็ได้รับผลพวงจากการแก้ไขการสร้างของบรรพบุรุษที่นำมาใช้ในลุ่มน้ำนี้ถ้าไม่มี System การพัฒนาแบบนั้น ไม่มีระบบเก็บกักน้ำเหล่านั้น ผมมีความเชื่อว่าลุ่มน้ำเจ้าพระยาจะต้องมีปัญหามากมายในปัจจุบัน จนไม่สามารถจะกล่าวอะไรได้แล้ว ขนาดมีแล้วก็ยังมีปัญหาอย่างเช่นขณะนี้ ซึ่งวิธีการแก้ไขแบบนั้น นับว่าแก้ไขได้ถาวร จัดปัญหาให้หมดไป หรือให้ลดบรรเทาปัญหาไปอย่างถาวร อย่างนี้เป็นวิธีการแก้ไขที่ยั่งยืน

2.3 วิธีการแก้ไขที่ยั่งยืนที่ดำเนินการจะต้องคำนึงถึงผลเสียกับสิ่งที่อยู่ข้างเคียงไม่ใช่เราแก้ไขเฉพาะเรื่องน้ำได้ผลดี แต่อย่างอื่นเสียไป อันนี้ไม่ใช่เป็นวิธีการแก้ไขที่ยั่งยืน

วันนี้โชคดีที่ท่านผู้ดำเนียราชการให้มาพูดในช่วงแรกก่อน จึงอยากจะเสนอค่าจำกัดความวิกฤตการณ์นี้คืออะไร วิธีการแก้ไขที่ยั่งยืนคืออะไร เมื่อเข้าที่ท่านผู้มีความเกียรติได้รับทราบถึงปัญหาต่าง ๆ มาหมดแล้ว อะไรคืออะไร ซึ่งปัญหาแบบนี้ท่านทั้งหลายก็ทราบกันอย่างชัดเจนแล้วว่า บ้านเมืองของเราโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคนี้ปัจจุบันนี้ หรือในช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมาจนถึงขณะนี้ เรากำลังประสบปัญหา 2 อย่าง คือ ก๊วยแล้งกับการขาดแคลนน้ำ เรื่องราวของก๊วยแล้งที่เกิดขึ้นที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น มันมักเกิดขึ้นตามธรรมชาติ อาจจะมีเกิดขึ้นในระยะเวลา

ประมาณ 5 เดือน หรือ 6 เดือนต่อปี ตามท้องที่ต่าง ๆ เช่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีแหล่งน้ำต่าง ๆ เลยหรือมีอยู่น้อยมากประกอบกับ เมื่อฝนตกน้อยในช่วงฤดูแล้งหรือตกแต่ละครั้งทิ้งช่วงห่างกันนานมาก ทิ้งห่างกันไปนานจึงเกิดภัยแล้ง

ภัยแล้งที่พุดกันนี้ถ้าจะพูดถึงน้ำเพื่อการเกษตรและหัวซ้อที่เรากำลังพุดกันอยู่นี้ อซากกราบเรียนว่า แก๊ซได้ขยับขึ้นได้ยาก ประเด็นสำคัญจะทำอย่างไรสำหรับการแก๊ซภัยแล้งในที่นี้ เราสามารถทำได้อย่างเดียวคือ จัดปัญหาให้ได้ อย่างหนึ่งนั่น ก็คือเราทำอย่างไรจึงจะแก๊ซปัญหาเรื่องน้ำอุปโภคบริโภคในทั่วประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งให้เสร็จสิ้นให้ได้ อันนี้ทำได้ เรามีวิธีการแก๊ซที่ขยับขึ้นโดยการจัดหาน้ำให้กับการอุปโภคบริโภค ให้กับผู้คนทุกหมู่บ้านทั่วทุกภาคของประเทศไทย เพื่อจัดปัญหาที่เราประสบภัยแล้งให้หมดไปได้

แต่เรื่องราวของการขาดแคลนน้ำ เป็นอีกประเด็นหนึ่งเพื่อการเกษตร สำหรับการที่จะหาน้ำให้กับชุมชนของกลุ่มน้ำต่าง ๆ ให้มีน้ำใช้เพียงพอตามที่เขาต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเกษตร สมขอเรียนว่าไม่ว่าจะคิดกันอย่างไรก็ตาม ทำกันอย่างไรก็ตาม คิดว่าจะสามารถแก๊ซให้ขยับขึ้นได้เเค่เยอะหรือแก๊ซให้ทั่วถึงได้น้อยมาก เพราะฉะนั้นเราจะทำอย่างไร ก็ควรทำเท่าที่ศักยภาพของกลุ่มน้ำต่าง ๆ จะพึงมีและด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมและพึงกระทำได้อย่างนี้ เรามีทางทำได้

สาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์น้ำ ผมขออาจจะขออ้ออีกสักนิดหนึ่ง เมื่อเข้าก็มีการพุดกันบ้างแล้ว สาเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์น้ำ มีน้ำไม่พอใช้เหมือนในอดีต การเกิดวิกฤตการณ์น้ำมีสาเหตุสำคัญเนื่องมาจากสภาพธรรมชาติมันเปลี่ยนแปลงไปที่สำคัญคือป่าไม้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าป่าไม้ในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามบริเวณต้นน้ำลำธารนั้นถูกขุดกรุกเบิก ไม่ว่าจะเป็นราษฎรบุกเบิกที่ทำกิน นายทุนเข้าไปเอาพื้นที่ทำอะไรต่าง ๆ นับว่าพื้นที่ป่าได้ถูกขุดกรุกเบิกไปจนไร้ขอบเขตทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือก็เช่นเดียวกัน ดอยตุงไม่มีต้นไม้อะไร ถ้าเป็นแบบนั้นดอยอินทนนท์ที่สูงที่สุดก็อาจจะไม่มีป่าไม้ที่มีความสมบูรณ์ในขนาดนี้ก็ได้อันนี้คือต้นเหตุที่ทำให้เกิดวิกฤตการณ์การขาดแคลนน้ำ เปรียบกับเมื่อสมัยที่ผมมีอายุประมาณ 20 ปีหรือราว 30 ปีมานี้ จะเห็นว่าฤดูแล้งในแม่น้ำหรือลำน้ำลำน้ำต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นลำน้ำในภาคเหนือหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรามักเห็นกันว่า มีน้ำไหลเพียงพอใช้ในฤดูแล้ง แต่ในขณะที่แทบไม่มีลำน้ำสายไหนที่จะมีน้ำใช้ในหน้าแล้งได้ตลอดหน้าแล้ง เพราะฉะนั้นอันนี้คือสาเหตุสำคัญ เมื่อในยุคปัจจุบันสภาพเป็นเช่นนี้ เราควรพิจารณาถึงวิธีการแก๊ซที่ขยับขึ้นที่ถูกต้องตรงต้นตอที่สุด ก็คือ เรามีทางใหม่ที่จะฟื้นฟูระบบธรรมชาติป่าไม้ให้เหมือนเมื่อ 40-50 ปีที่แล้ว เท่าที่พิจารณาดูแทบ

ไม่มีทางเลยด้วยเหตุนี้ วิกฤตการณ์น้ำคงจะต้องเกิดต่อไป เมื่อมันจะต้องเกิด ก็ต้องมีวิธีการแก้ไขที่ยั่งยืนให้สอดคล้องกับความเจริญของบ้านเมือง ซึ่งขณะนี้ความเจริญของบ้านเมืองมีมากมายมหาศาล ผู้คนเกือบ 60 ล้านคน มีกิจการต่าง ๆ มากมาย ดังนั้น น้ำแต่ละลุ่มน้ำเมื่อมีจำกัดขาดแคลนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้ง ความจำเป็นเฉพาะหน้าจะต้องจัดสรรจัดหาน้ำให้เหมาะสม วิธีการแก้ไขเรื่องน้ำที่ยั่งยืน ผมคิดว่าเราต้องทำตามหลักการ หรือด้วยวิธีการ 3 วิธีใหญ่ ๆ คือ

1. วิธีที่ 1 ในระยะเร่งด่วนฉุกเฉินปัจจุบัน ผมมีความคิดว่า เราต้องบริหารแหล่งน้ำธรรมชาติที่เรามีอยู่เวลานี้ หรือแหล่งน้ำที่เราได้จัดสร้างแล้วกัน อยู่เดี๋ยวนี้ให้มีประสิทธิภาพ อาจจะเรียกว่าเรามีน้ำอยู่ตามลำน้ำต่าง ๆ ทั่วประเทศ ต่อปีประมาณ 200,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ด้วยระบบการเก็บกักไม่ว่าจะเป็นแหล่งเก็บน้ำขนาดเล็ก ขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ที่เราสามารถสร้างได้ในบ้านเมืองของเราจนถึงขณะนี้ สามารถเก็บน้ำมาใช้งานได้ไม่เกิน 40,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ดังที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้พูดถึงเมื่อเช้านี้ ซึ่งเป็นน้ำจำนวนที่เราสามารถเก็บรวบรวมมาใช้ได้ด้วยระบบการเก็บกักน้ำทั้งหลาย ซึ่งหน่วยราชการต่าง ๆ ได้สร้างไว้จนถึงในขณะนี้สามารถเก็บกักน้ำทำนำมาใช้งานได้ประมาณ 40,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีเท่านั้น นอกจากนั้นน้ำอีกราว 160,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปีที่ไหลตามลำน้ำต่าง ๆ เราไม่สามารถนำมาใช้ได้เต็มที่ก็ไหลลงทะเลไปในเหตุการณ์ปัจจุบันนี้ เราทำได้ ก็คือ จะทำอย่างไรจึงจะสามารถบริหารจัดการน้ำที่มีอยู่ให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดสรรให้เรียบร้อยกับทุกกิจกรรมที่เขาต้องการน้ำ แนนอนน้ำไม่พอใช้ เมื่อมีอยู่เท่านั้น แล้วจะทำอย่างไรให้มันเรียบร้อยในลุ่มน้ำ อันนี้เป็นหลักสำคัญ ผมเองจับงานนี้อยู่ก็ได้ใช้วิธีการนี้ทำมาตลอดนั่นคือ มีน้ำในเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ และเขื่อนต่าง ๆ ปริมาณจำกัดเท่านั้นจะแบ่งปันจัดสรรน้ำ จำนวนนั้นกันอย่างไร ให้เรียบร้อยในทุกกิจกรรมที่เขาต้องการน้ำ อันนี้คิดว่าเป็นหลักวิธีการที่จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องตลอดไป และเราก็สามารถแก้ไขปัญหา บรรเทาปัญหาแต่ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ถาวรเป็นวิธีการหนึ่งทำได้ระดับหนึ่งที่จะบรรเทาปัญหาให้มันตลอดรอดฝั่งไป เฉพาะช่วงฤดูกาลหรือปีหนึ่ง ๆ เท่านั้น

สำหรับวิธีการจัดสรรน้ำ น้ำที่มีอยู่ในขณะนี้หรือที่มีอยู่ในระบบการเก็บกัก ประเด็นสำคัญจำเป็นต้องจัดสรรเอาไปเป็นน้ำกินน้ำใช้ น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคก่อน ต้องยอมรับกันเวลานี้ ผมก็ได้มีการประชาสัมพันธ์ออกข่าวอะไรต่าง ๆ ในนามของนักวิชาการ ในนามสิ่งที่ควรทำในเรื่องราวการจัดสรรน้ำ น้ำกินน้ำใช้ เขาต้องได้รับ

การจัดสรรหรือแจกจ่ายไปก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าแล้ง หน้าฝนไม่มีปัญหา เมื่อน้ำกินน้ำใช้เรากินไว้เท่านั้นพอแล้ว ก็จัดแบ่งไว้กับการเกษตร ในฤดูแล้ง ขณะนี้ ประเทศไทยเกษตรกรรวมไปถึงเทคโนโลยีอะไรต่าง ๆ สามารถที่จะทำการเกษตร ในหน้าแล้งโดยไม่มีข้อขัดข้องอะไรเลย ยกเว้นมีน้ำให้เขาหรือเปล่า การเกษตร ในหน้าแล้งไม่ว่าจะเป็นการทํานาปรังก็ดี การปลูกพืชไร่อะไรต่าง ๆ ก็ดี เกษตรกร สามารถทําทได้มากมาย ไม่รู้ก็ลั่นไว้ทําทได้ แต่ประเด็นสำคัญไม่มีน้ำให้เขาทําท เมื่อ มีน้ำในปัจจุบันแค่นี้ เหลือจากการจัดสรรเพื่อการอุปโภคบริโภค ให้กับทุกหมู่บ้าน ชุมชนจังหวัดแล้วก็นำน้ำในลุ่มน้ำนั้นมาใช้ในการเกษตรทําทเพาะปลูกพืชหน้าแล้ง ส่วนหน้าแล้งขณะนี้ก็ต้องดูกันอีกว่าเป็นนาปรังหรือเป็นการปลูกพืชไร่ นาปรังก็พูดกัน อยู่แล้วว่าใช้น้ำมาก เราก็พยายามอย่างยิ่งรณรงค์ให้เกษตรกรเขาปลูกพืชไร่ พืช ไร่ก็ได้ที่ใช้น้ำน้อย เป็นวิธีการที่จะจัดการแก้ไขให้ปัญหาที่น้ำมีจำกัด ให้บรรเทา ความเดือดร้อนให้ได้โดยทั่วถึง ซึ่งการที่จะจัดการให้ได้ตามเป้าหรือตามนโยบายที่ เรากำหนดนับว่ายากพอสมควร จึงเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ คิดว่า หลาย ๆ ฝ่ายคงจะพูดถึง

เมื่อเราแบ่งน้ำแจกจ่ายไปกับการเกษตรในหน้าแล้งแล้ว ส่วนที่เหลือ ก็ใช้สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลรณรงค์หรือส่งเสริมให้มีขึ้นมาก็ควร จะได้รับการจัดสรรน้ำไปช่วยในกิจการอุตสาหกรรมด้วย ขณะนี้สภาพการพัฒนาโดยส่วน รวมโรงงานไม่มีน้ำเพราะเราไม่ให้น้ำ เกษตรกรใช้ทําทเพาะปลูกหมด อุตสาหกรรม ไม่ได้รับน้ำ มองในแง่การพัฒนาโดยส่วนรวมของประเทศมันจะไปกันไม่ได้ จึงควรมีการจัดสรรบางส่วนให้กับภาคอื่น ๆ ที่เขาต้องการน้ำด้วย อะไรแบบนี้ ถ้าเราทําท ได้สำเร็จเรียบร้อยสอดคล้องกับปริมาณน้ำที่มีอยู่ในแต่ละลุ่มน้ำให้ได้ โดยไม่เกิด ความโกลาหล อันนี้เป็นวิธีการที่ควรดำเนินการให้ได้พัฒนาและแก้ไขได้อย่างยั่งยืน

2. วิธีที่ 2 เป็นการแก้ไขด้วยวิธีการจัดหาหรือพัฒนาแหล่งน้ำขึ้นมาใช้จนถึงแม้ว่าเราจะประหยัดน้ำหรือจัดสรรควบคุมน้ำอย่างไร หากน้ำมีต้นทุนอยู่น้อย ทำอย่างไรในที่สุดก็ยังมีน้ำไม่พอใช้ วิธีการที่จะแก้ไขที่ยั่งยืนได้หนีไม่พ้นที่จะพัฒนา แหล่งน้ำใหม่ หามาใหม่ในท้องที่มีศักยภาพ ผมไม่ได้พูดว่าทุกลุ่มน้ำสามารถหาแหล่งน้ำ ได้อย่างไรชอบเขตหรือไม่มีขอบเขต ในท้องที่มีลุ่มน้ำหรือลุ่มน้ำมีศักยภาพในการพัฒนา ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วเราจะกินแต่ของเก่าอยู่เช่นนี้วิธีการประหยัด อย่างเดี๋ยวดองหาแหล่ง น้ำใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาเกิดขึ้นมาก ๆ และนอกจากนั้นให้คนของเราก็มี

อยู่ 60 ล้านคนในปัจจุบัน จะเป็น 70-80 ล้านคนในอนาคตก็จะได้มีแหล่งน้ำใหม่ ซึ่งเราควรจะต้องจัดทำอย่างเร่งรีบ

ประเทศไทยของเรามีลุ่มน้ำต่าง ๆ มากมายที่เราแบ่งกันไว้ขนาดใหญ่ 25 ลุ่มน้ำอาจจะย่อยออกเป็นลุ่มน้ำเล็ก ๆ หรือลุ่มน้ำขนาดกลางจำนวนหลายพันลุ่มน้ำ สิ่งสำคัญที่เราจะต้องหาคำตอบในขณะนี้ ก่อนที่เราจะพัฒนาให้เป็นระบบได้ คือศักยภาพของบริเวณที่จะพัฒนาของแต่ละลุ่มน้ำขนาดเท่าไร อย่างไรเรื่องนี้ เราต้องการคำตอบเพื่อจะได้กำหนดขอบเขตของบริเวณที่เราควรพัฒนาได้ ไม่เช่นนั้นจะไม่ทราบทิศทางหรือเป้าหมายในการจัดหาแหล่งน้ำแล้วใช้น้ำเกินศักยภาพของลุ่มน้ำจะพียงมี หลาย ๆ ลุ่มน้ำก็จะเป็นอย่างนี้ ทำได้หรือไม่ได้มีเหตุผลมีข้อจำกัดอย่างไร คิดออกมาให้ได้ ผมมีความเชื่อว่าจะจนถึงขณะนี้ พื้นที่โครงการชลประทานทั่วประเทศที่เราพัฒนาขึ้นมา 90 ปีแล้วมีพื้นที่อยู่ในเขตโครงการชลประทานทั่วประเทศประมาณ 21 ล้านไร่ ทำกันมาเกือบ 100 ปีแล้วต่อไปเราจะจัดหาแหล่งน้ำใหม่เพื่ออนาคต จนกระทั่งมันหมดท้องที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา ผมมีความเชื่อว่าจะคงทำได้พื้นที่ไม่มากเกินกว่า 2 เท่าของปัจจุบันที่เรามีอยู่กล่าวคือคงพัฒนาพื้นที่รวมทั้งหมดทั่วประเทศแล้วไม่เกิน 50 ล้านไร่ ต่อจากนั้นเราจำเป็นต้องหยุด เพราะไม่มีโอกาสหรือศักยภาพที่จะพัฒนา ประเด็นนี้ต้องกำหนดเป็นแผนพัฒนาโดยรวมของประเทศมีโครงการที่ควรต้องทำระยะยาวว่า อยู่ที่ไหน อย่างไร ประเทศไทยมีพื้นที่ทำการเกษตรในปัจจุบันประมาณ 150 ล้านไร่ พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหลายต้องใช้ น้ำ ศักยภาพของการพัฒนาทำได้เต็มที่ถ้าอยู่ในเขตชลประทาน ถึงปัจจุบันมีพื้นที่ในเขตชลประทาน 21 ล้านไร่ ต่อไปเราจะทำได้อย่างไรกับพื้นที่เพาะปลูกอีกกว่า 100 ล้านไร่ ในพื้นที่ที่มีศักยภาพการพัฒนาต้องทำก่อน ทำได้เต็มที่ขนาดไหนต้องรู้ให้ได้ 50 ล้านไร่พื้นที่ในเขตชลประทานทำได้ใหม่หรือจะทำถึง 60 ล้านไร่ หรือเพียง 40 ล้านไร่ ทำงานอะไรในพื้นที่เหล่านี้จึงจะเหมาะสม ไม่ใช่งานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือจะมุ่งสร้างเขื่อนอย่างเดียว ไม่ใช่สร้างเขื่อนเป็นวิธีการหนึ่ง เป็นกลยุทธ์อันหนึ่งที่จะเก็บกักน้ำ การที่จะพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ให้สอดคล้องกับพื้นที่ที่พัฒนาได้มีหลายวิธีการ เรื่องง่าย ๆ คือเรื่องชลลอกหนองบึง ชลประทานต้องทำผมคิดว่าถึงเวลาแล้วต้องทำงานชลลอกหนองบึงต่าง ๆ ทั่วทุกภาคทำโดยรัฐบาล ประชาชน หรือทำด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนของท้องถิ่น เวลานั้นหนองคลองบึงต่าง ๆ มันเต็มเขื่อนไปหมด ผมมีการสำรวจไว้ที่เราสามารถชลลอกบึงทั่วประเทศคิดว่ามีประมาณ 10,000 หนองที่จะต้องทำกันทำแล้วจะมีน้ำค่อนข้างแน่นอนเนื่องจากหนองบึงธรรมชาติมันเป็นแหล่งเก็บกักน้ำธรรมชาติที่มีอยู่แล้วนั่นเอง

อีกอย่างหนึ่งผมมีความเชื่อว่า พื้นที่ทั่วไปในประเทศของเราในบริเวณที่เราสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ไม่ได้เป็นพื้นที่ที่เราสามารถทำนาได้ มีน้ำท่วมขังแปลงในหน้าฝน แต่หน้าแล้งไม่มีน้ำ ที่บริเวณนั้น ๆ สามารถที่ขุดสระเก็บน้ำ หรือทำ Farm Pond ประจำพื้นที่ได้เพื่อเก็บน้ำไว้ในเขตพื้นที่เพาะปลูกของตน เช่นเกษตรกรมีที่ดิน 50 ไร่หากขุด Farm Pond พื้นที่ 8-10 ไร่ก็จะเก็บน้ำในหน้าฝนได้เต็ม และทำการเกษตรผสมผสานมีน้ำใช้ตลอดหน้าแล้ง พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาแบบนี้ทำได้กว้างขวางขนาดไหนสามารถศึกษาสำรวจ กำหนดแผนพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ต่าง ๆ ได้

วิธีการอีกอย่างหนึ่งคือการพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดิน พื้นที่บางแห่งมีศักยภาพที่จะสูบน้ำใต้ดินน้ำบาดาลระดับตื้นขึ้นมาใช้ในการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเกษตรในหน้าแล้งได้โดยขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลระดับตื้นความลึกประมาณ 30 เมตร เพื่อสูบน้ำขึ้นมาใช้ในหน้าแล้งหากน้ำใต้ดินหมดก็มีน้ำฝนจากพื้นดินไหลลงไปทดแทนเกิดความสมดุลขึ้นมาตามธรรมชาติได้ ซึ่งพื้นที่ราบบริเวณภาคกลางลุ่มน้ำเจ้าพระยาสามารถพัฒนาน้ำบาดาลระดับตื้นได้ในหลายจังหวัด รวมทั้งในภาคเหนืออีกหลายลุ่มน้ำด้วย จึงควรให้ความรู้เกษตรกร และมีการส่งเสริมการพัฒนาน้ำบาดาลระดับตื้นดังกล่าวนี้ให้กว้างขวาง

สำหรับการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีความสำคัญ ที่ผมจะขอล่าวเป็นประการสุดท้ายในวิธีการจัดหาแหล่งน้ำใหญ่วิธีที่ 2 นี้ ได้แก่การจัดสร้างงานพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินขนาดและรูปแบบต่าง ๆ ในลุ่มน้ำที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาทั่วประเทศ ประกอบด้วยการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดต่าง ๆ ตลอดจนการก่อสร้างฝายและเขื่อนทดน้ำ หากสภาพแหล่งน้ำเหมาะสม ทั้งในลุ่มน้ำขนาดเล็กไปจนถึงลุ่มน้ำที่มีขนาดใหญ่จากการที่เราได้ศึกษาหาศักยภาพในลุ่มน้ำที่เราสามารถพัฒนาได้แล้ว เราสามารถทราบถึงลุ่มน้ำต่าง ๆ ว่าควรทำอะไร ที่ไหนอย่างไร เราต้องเร่งพัฒนาจัดทำอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำขนาดเล็ก อ่างเก็บน้ำขนาดกลางในลุ่มน้ำขนาดกลาง รวมไปถึงเขื่อนเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ในลุ่มน้ำที่มีน้ำไหลหลากมากและสามารถสร้างแหล่งน้ำเก็บน้ำดังกล่าวได้ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องพิจารณาเร่งรัดดำเนินการในลุ่มน้ำสายต่าง ๆ เช่นลุ่มน้ำป่าสัก แม่น้ำแควน้อยสาขาแม่น้ำน่าน รวมไปถึงโครงการเขื่อนที่มีปัญหาอยู่ขณะนี้ คือ เขื่อนแก่งเสือเต้น จังหวัดแพร่ ซึ่งทุกอย่างเราต้องศึกษาหาข้อยุติ ศึกษาและประเมินผลดีผลเสียออกมาให้ชัดเจนว่าพัฒนาได้หรือไม่ เมื่อทุกลุ่มน้ำทั้งหมดพัฒนาได้เต็มศักยภาพแล้ว ได้เท่าใดทั่วประเทศ สมมติว่าสามารถช่วยเหลือพื้นที่ทำการเพาะปลูกได้ทั้งหมด 50 ล้านไร่ วิธีการที่สองของผมไม่สามารถช่วยแก้ไขได้อย่าง

ที่ยั่งยืนแล้ว พื้นที่ทำการเกษตรที่ขาดน้ำส่วนที่เหลือจะทำอย่างไร ขอเสนอในวิธีที่ 3 ต่อไป

3. วิธีที่ 3 สำหรับพื้นที่ที่ไม่สามารถทำการพัฒนาได้เกษตรกรเขาทำการเกษตรแต่เขาไม่มีน้ำ ยกตัวอย่างเช่นพื้นที่แห้งแล้งในเขต อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น และอำเภอยายาดาล จังหวัดลพบุรี ท่านจะเห็นว่าในหน้าฝนมีฝนตกลงมาไม่สม่ำเสมอ ชาวโพนก็ปลูกแต่ได้ผล 3 ปีไปกินหนึ่งครั้ง มันสำปะหลังไม่อยากจะขึ้น จะทำอย่างไร พื้นที่เช่นนี้ถึงเวลาแล้วที่เราจะเอาใจใส่ ผมมีความเชื่อว่าการเกษตรปีละ 1 ครั้งโดยใช้ธรรมชาติของฝน และพัฒนาปรับแต่งพื้นที่บริเวณนั้นให้เขาเก็บกักน้ำด้วยตัวของเขาเอง น่าจะสามารถทำได้ ขณะนี้ที่กรมพัฒนาที่ดินกำลังทำก็คือ อนุรักษ์ดินและน้ำฝนที่ตกในประเทศ เช่น ในจังหวัดขอนแก่นมีฝนตกไม่บ่อยกว่า 1,000 มิลลิเมตร 80 เปอร์เซ็นต์ ตกในหน้าฝน เมื่อตกในหน้าฝนกระจายในพื้นที่อย่างนั้น ที่ดินเป็นพื้นที่ดินฟู ๆ แหล่งน้ำก็ไม่มีจะช่วยเหลือ อย่างนี้จะมีวิธีปรุงแต่งอย่างไรให้ดินมันเก็บน้ำ ต้องทำ Terrace ปลูกพืชคลุมดิน ปลูกหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เพื่อจะฟื้นฟูดินนั้นให้มันมีความชุ่มชื้นให้สามารถทำการเกษตรในฤดูฝนให้ได้ นาไม่ต้องพุดถึงอาจทำไม่ได้ ทำอย่างไรให้ทำการปรับปรุงดิน ดินมีช่องว่างซึ่งสามารถเก็บกักน้ำจากฝนที่ตกครั้ง ๆ หนึ่ง 10-30 มิลลิเมตร ทำอย่างไรจึงจะทำให้ดินมีโอกาสดูดน้ำขึ้นมา ชิมลงไปดินแล้วทำการเกษตรแบบใช้น้ำน้อย ชาวปลูกไม่ได้ต้องปลูกพืชไร่ พืชไร่ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือกให้เหมาะสมอะไรทำนองนี้ เราควรต้องให้ความสนใจพื้นที่แบบนี้ให้มาก เพราะอยู่นอกขอบข่ายที่จะไปพัฒนาแหล่งน้ำช่วยเหลือได้ อันนี้เป็นแนวทางและวิธีการที่ผมใคร่เสนอต่อที่ประชุม ในเรื่องราวของวิชาการไม่รวมถึงการจัดการองค์การที่มันซับซ้อนหรือมากมายซึ่งหลายท่านคงจะพูดถึงต่อไป

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายวิชา วิชัยดิษฐ

ขอขอบคุณ คุณปราโมทย์ ไม้กลัด เป็นอย่างมากที่ให้ความรู้เป็นวิชาการที่ดีมากตั้งแต่คำจำกัดความ เป็นเรื่องของวิกฤตการณ์น้ำกับแนวทางแก้ไขปัญหายั่งยืน คือ แก่แล้วแก้ไขได้ตลอดไป คุณปราโมทย์ฯ พยายามชี้ให้เห็นในแต่ละประเด็นว่าเป็นเรื่องอะไรบ้าง และได้ชี้ประเด็นหลักว่า ภัยแล้งเป็นเรื่องที่แก้ไขไม่ได้ แก้ให้ยั่งยืนแก้ไขได้ยาก และในทางกลับกันเรื่องน้ำขาดแคลนเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

สามารถแก้ไขได้ การแก้ไขปัญหาน้ำขาดแคลน เป็นประเด็นหลักที่ท่านผู้อภิปราย แสดงความคิดเห็นได้อย่างสลับเนื่อง และแยกประเด็นได้อย่างชัดเจน โดยชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนเข้ากับสภาพของน้ำที่ขาดแคลนมีสาระที่สำคัญ 3 ด้านคือ

ประการที่ 1 เป็นเรื่องการจัดสรรและแบ่งปันให้ทุกฝ่ายที่ต้องใช้น้ำ มีส่วนได้ใช้น้ำเท่าเทียมกัน กรณีนี้แม้ผู้อภิปรายจะไม่พูดชัดเจนนัก แต่ก็มีนัยความหมายถึงการบริหารน้ำนั่นเองว่าจะทำอย่างไรบ้าง แม้ผู้อภิปรายจะไม่ได้ชี้ให้เห็นชัดว่ามี Priority อยู่แต่ก็ได้พยายามให้เห็นว่า อย่างน้อยที่สุด Priority นั้น จะต้องเริ่มจากน้ำอุปโภคบริโภคก่อน แล้วจึงไปสู่น้ำเพื่อการเกษตร โดยเฉพาะพืชหน้าแล้งและน้ำเพื่อการอุตสาหกรรมในที่สุด กรณีนี้กรอบใหญ่ในการพิจารณาของผู้อภิปราย คงอยู่ที่การแก้ไขให้ได้ในแต่ละลุ่มน้ำ

ประการที่ 2 พูดถึงการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ในลุ่มน้ำที่มีศักยภาพ ซึ่งการสร้างเขื่อน ถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งเท่านั้น แต่ยังมีนัยความหมายของเรื่องอื่นอีก ด้วยเป็นต้นว่า การขุดลอกคลองหนองบึง การทำ Farm Pond ผสมกับการเกษตรบางประเภท รวมทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดินและการกำหนดแหล่งน้ำผิวดินต่าง ๆ ให้กระจายทั่วไป ถ้าดำเนินการทั้งหมดในเรื่องเหล่านี้แล้วยังไม่พอ ก็ถือว่าการแก้ปัญหาน้ำนั้นไม่ยั่งยืน แต่ถ้าทำแล้วแก้ปัญหาได้ทั้งหมด ก็ถือว่าการแก้ปัญหาน้ำนั้นยั่งยืน และเมื่อพิจารณาในเรื่องนี้แล้ว ทำให้เกิดความคิดขึ้นมาประการหนึ่งว่า พื้นที่ซึ่งที่ไม่สามารถทำการเกษตรได้ เพราะไม่สามารถทำให้พืชเจริญเติบโตในพื้นที่เหล่านั้นได้ จะต้องใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วย แนวทางอื่น ๆ อาทิ การฟื้นฟูดิน การขุดลอกดินให้สามารถเก็บกักน้ำได้ เท่ากับชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำนอกเหนือจากการพัฒนาแหล่งน้ำโดยตรงว่าจะมีผลต่อการแก้ไขปัญหาน้ำที่ยั่งยืนได้ จากแนวความคิดที่เป็นวิชาการเช่นนี้ก็เชื่อว่า ท่อพิจารณาต่อไปคงเป็นข้อพิจารณาว่าด้วยเรื่องแผน จึงขอเชิญคุณเอนก จันทรวงศ์ จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผู้อภิปราย : นายเอนก จันทรวงศ์

กราบเรียน ท่านประธานฯ ท่านผู้เข้าประชุมสัมมนาที่เคารพทุกท่าน กระผมได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา คือ ท่านเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการ-

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดร.พิสิษฐ ภัคเกษม ผู้ได้รับเชิญจากเจ้าของเรื่อง
ดำเนินการประชุมสัมมนาวันนี้ ซึ่งท่านเลขาธิการฯ ได้มอบให้รองเลขาธิการ
นายอานุภาพ สุรนันทน์ ด้วยเหตุติดราชการชั้นของผู้บังคับบัญชา ต่อมาท่าน
รองเลขาธิการฯ ได้มอบหมายให้กระผมมาทำหน้าที่ผู้อภิปราย เพื่อร่วมอภิปราย
ร่วมกับผู้อภิปรายท่านอื่น ๆ ที่เป็นผู้นำนักการเมือง และท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความรู้
และประสบการณ์หลากหลาย

ในโอกาสนี้ กระผมขอมาทำหน้าที่ 2 ลักษณะ คือ ในภารกิจของ
ภาคราชการส่วนเจ้าสังกัดหนึ่งและส่วนที่กระผมมีประสบการณ์ที่จะแสดงออก 2 อย่าง
คือ มีบทบาทร่วมและร่วมถ่ายทอดความคิดให้ต่อที่ประชุมอีกหนึ่ง

เรื่องคนกับน้ำที่พูดคุยกันนี้ กระผมสนใจเพราะเป็นเรื่องที่ชอบ และ
คิดว่าจะสนุกเมื่อมีนักการเมืองผู้สนใจมาร่วมถกแถลงลงกันมาก ๆ ซึ่งจะได้แลกเปลี่ยน
ข้อมูล แนวความคิด และร่วมสร้างสรรค์ความเข้าใจด้วยกัน

กระผมขออนุญาตวางแนวทางพูดคุย คือ มิใช่เป็นการให้คำสอนหรือ
วิชาการมากนักและพยายามกระชับด้านข้อมูล รายงานประเภทต่าง ๆ ของทรัพยากร
น้ำ/การพัฒนาแหล่งน้ำของประเทศเราทำการศึกษารวบรวม วางแผนโครงการต่าง ๆ
ไว้มากมาย ถ้ามาร่วมกันเก็บไว้จะเต็มเป็นห้อง ๆ เพราะเชื่ออย่างนั้นด้วยประสบ
การณ์ชีวิตหลายรูปแบบ ผ่านงานราชการมาประมาณ 35 ปี เดิมอยู่กับกรมชลประทาน
25 ปี ต่อมาผู้ใหญ่ขอตัวโอนมาอยู่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อเป็น
บุคคลหนึ่งในการพัฒนาประเทศที่กว้างชั้นอยู่ที่นี้ถึงวันนี้ประมาณ 11 ปี และรัฐมนตรี
ท่านขอตัวไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผ่านงาน
ประมาณ 2 ปี อีกทั้งเคยช่วยราชการปฏิบัติงานที่ทำเนียบรัฐบาลอีกหลายปี เริ่มตั้งแต่
ท่านนายพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำงานเต็มเวลา
บ้างและเป็นครั้งคราวบ้าง ดังนั้นจึงสัมผัสประสบการณ์หลากหลาย

ขอเสนอสิ่งที่น่าสับสน/น่าคิด คือคำโบราณกล่าวไว้ว่า "ใครควบคุมน้ำ
ได้ ผู้นั้นปกครองประเทศได้" กระผมจึงสนใจว่าน้ำเป็นปัจจัยกำลังและอำนาจแห่งชาติ
ขอฝากที่ประชุมเราน่าไปคิดว่าจริงหรือไม่ อีกความรู้หนึ่งในวิชาสมุทรศาสตร์ควบคุม
กับนาวิกานุภาพ ที่เจ้าสังกัดส่งให้กระผมเข้าศึกษาในวิทยาการทัพเรือรุ่นที่ 21 ปี
พ.ศ. 2532 ของสถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูงเลยเข้าใจเรื่องยุทธศาสตร์ทาง
ทะเล มีปรัชญากล่าวไว้ว่า "ประเทศใดครองทะเลได้ ย่อมครองโลกได้"

สำหรับทุกชีวิตอยู่อย่างธรรมชาติ ขอกราบเรียนแนวคิดไว้ว่า ผู้ใดควบคุม
น้ำได้ ก็ควบคุมชีวิตครอบครัวได้ ซึ่งผู้บริหารสาขาบำบัดทุกข์บำรุงสุข กระทรวงมหาดไทย

ก็พยายามเอาไปใช้ เช่น ควบคุมน้ำใจ น้ำคำ (พูด) น้ำกาย หรือกล่าวว่
ควบคุมน้ำสาม เป็นต้น

สาระสำคัญที่จะเสนอต่อที่ประชุมวันนี้ขออนุญาตแถลง 3 ลักษณะ

1. จะเขียนสถานภาพ ข้อมูล ถือว่าสำคัญ
2. จะสร้างความเข้าใจร่วมกัน
3. จะหาทฤษฎี กลยุทธ์ หรือศิลปะ (Art) ที่จะเสนอแนะและแก้ไข

อย่างไรต่อไป

ดังนั้น กระผมขออนุญาตสร้างภาพข้อมูลก่อนกล่าวคือ ขอแนะนำเอกสารแจกในที่ประชุมเรื่องคนกับน้ำ มีน้ำอ่านหลายหน้า อาทิ บทความของท่านอาจารย์จาวิน อิตละโยธิน ซึ่งท่านเล่าเรื่องมองอดีตกับการพัฒนาการเกษตร อันเป็นข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้นำอภิปรายท่านอื่น ๆ เมื่อภาคเช้านี้ เน้นความรู้ดีมาครบ เพราะเราท่านจะทราบว่าประวัติศาสตร์มีมา เป็นอย่างไร สิ่งที่น่าสนใจน่าคิด คือประวัติศาสตร์จะบอกให้เราท่านเลือกว่า เรา/ท่าน : หนึ่งจะเดินนำประวัติศาสตร์ หรือสองเราจะเดินตามประวัติศาสตร์ หรือสามจะเดินทวนประวัติศาสตร์ อย่างเป็นทางการจะดีเหมาะสม ควรปฏิบัติมาก/น้อยกว่ากัน อันเป็นคำถามสำคัญมาก ๆ สำหรับผู้บริหารปกครองประเทศ และบุคคลระดับมันสมองจะต้องตระหนักสำนึก

คำเฉลย : ก่อนจะเดินนำพาประชาราษฎร์ว่าจะเลือกเดินนำหรือเดินตามหรือเดินทวนกระแสประวัติศาสตร์ของการดำรงเอกราช และพัฒนาชาติแบบยั่งยืนที่สำคัญที่สุด เราต้องทราบสถานการณ์เป็นอันดับแรกจะทำให้แม่ทัพหรือเสนาธิการตัดสินใจได้ และผู้บริหารปรารถนาสามารถอนุรักษ์และพัฒนาประเทศได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีอยู่คู่กับโลกตลอดไป

สถานการณ์ : ข้อมูลปัจจุบัน

พื้นที่ของประเทศไทยมีประมาณ 514,000 ตารางกิโลเมตร (ขอใช้ตัวเลขหลักลงตัว) เมื่อคูณด้วย 625 ไร่ เป็นพื้นที่ดินประมาณ 320 ล้านไร่ จำแนกเป็นพื้นที่ถือครองในด้านการเกษตรประมาณ ร้อยละ 46 หรือคิดเป็น 147 ล้านไร่ เป็นต้น เป็นพื้นที่ในเขตการชลประทานเขาใช้ตัวเลข 21 ล้านไร่ ต่อไปปรับตัวเลขเพิ่ม/ลดได้ ขึ้นอยู่กับการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละช่วงเวลา และอีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เกษตรนอกเขตชลประทาน อาศัยน้ำฝนเลี้ยงกสิกรรมเพราะมีข้อจำกัดหลายปัจจัยข้อเท็จจริงตัวเลข 514,000 ตารางกิโลเมตร โดยสังเขปนั้นใช้น้อยไปสำหรับราชอาณาจักร ความจริงจากกฎหมายทะเลสากล ราชอาณาจักรไทย มีพื้นที่ออกไปใน

ทะเลเรียกว่า ทะเลอาณาเขต (Territorial Sea) อีก 12 ไมล์ทะเล (ยาวกว่าไมล์บก)

นอกจากนี้ ยังมีอำนาจเด็ดขาดหรือสิทธิพิเศษบางประการโดยอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล กำหนดเขตต่อเนื่องไว้อีก 12 ไมล์ทะเล นอกจากนี้ ยังมีเขตเศรษฐกิจจำเพาะอีก 200 ไมล์ทะเล หรือประมาณ 188 ไมล์ทะเล ต่อกจากทะเลอาณาเขต ซึ่งรัฐชายฝั่งมีสิทธิเดินเรือทะเลเดินอากาศได้โดยเสรี รายละเอียดขอไม่กล่าว

ทะเลอาณาเขต 12 ไมล์ทะเลนี้เป็นข้อมูลสำคัญเมื่อคูณด้วย 1.852 เป็นประมาณ 240 กิโลเมตร และประเทศไทยเรามีฝั่งทะเลยาวอีก 1,500 ไมล์ทะเล โดยประมาณคูณด้วย 1.852 เช่นกัน ก็คำนวณได้ 2,700-2,800 กิโลเมตร (คิดเลขในใจ) เป็นต้น

ประเด็นนำคิด คือ

1. พื้นที่ของราชอาณาจักรไทยในส่วนของพื้นที่แผ่นดินบนบกบวกกับแผ่นดินในน้ำท้องทะเล จะเป็นประมาณ 541,000+82,000 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณตัวเลขคิดในใจ 596,000 ตารางกิโลเมตร เป็นต้น ตัวเลขถูกผิดนั้นไม่ใช่ปัญหา แต่ต้องการแจ้งข้อมูลให้ทราบเท่านั้น

2. พื้นที่เหนือแผ่นดินบนบกและเหนือแผ่นดินท้องน้ำในทะเลอาณาจักรดังกล่าว หากมีเครื่องบินหรือจานบิน หรือยานอื่นใดก็ตามเราสามารถที่จะยิงได้ทันทีถ้าไม่บอกกล่าว เพราะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ

เหตุผลที่ให้เสนอข้อมูลนี้เพราะว่า "น้ำและทะเลชายฝั่งเป็นปัจจัยและกำลังอำนาจแห่งรัฐที่สำคัญ" น้ำที่อยู่ในทะเล จะระเหยขึ้นมาตามวัฏจักรของอุทกวิทยา แล้วตกเป็นฝน ถ้าน้ำสกปรกหรือน้ำเสียจะมีผลกระทบต่อคุณภาพของฝนที่ตกลงมา ดังนั้นที่ประชุมคงทราบว่า ทะเลอาณาจักรดกับแผ่นดินบนบกจะมีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร กล่าวให้เข้าใจง่ายน้ำทะเลระเหยขึ้นมา ลมมรสุมและพายุจร ทั้งพายุจรที่ตะวันออก-เฉียงเหนือและตะวันตกเฉียงใต้ จะพัดพาหอบเอาไอน้ำจากทะเลรวมตัวแล้ว ผ่านชั้นตอนต่าง ๆ ตกมาเป็นฝน เป็นน้ำท่า เป็นน้ำใต้ดิน ที่ใช้อุปโภคและเพื่อกิจกรรมอื่น ๆ กันอยู่ในทุกวันนี้ ภาพที่เสนอนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับฝนในพื้นที่ราชอาณาจักรไทย ฝนประเทศไทยเกิดจากอิทธิพลของมรสุมหรือพายุจรประจำถิ่น เป็นที่ทราบกันอยู่ว่าลมฟ้าอากาศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีปัจจัยที่ควบคุมการเกิดตบอยู่ 4 ประการ ได้แก่

- (1) การหมุนรอบตัวเองของโลก รอบละ 1 วัน
- (2) การโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์ รอบละ 1 ปี
- (3) แกนของโลกกับแกนของดวงอาทิตย์ไม่ขนานกันทำมุมเอียงประมาณ

23.5 องศา ดังนั้น เมื่อโลกโคจรรอบ ๆ ดวงอาทิตย์ จะเกิดความเอียงเอาส่วนเหนือและส่วนใต้เข้าหาดวงอาทิตย์อย่างละครึ่งปี เกิด ฤดูร้อน ฤดูหนาว ตามลำดับ อาจกล่าวโดยสรุปว่า บริเวณทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะมีลมที่เกิดเป็นประจำปี คือ ลมมรสุมอิทธิพลของลมมรสุมตลอดปี คือ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดในฤดูร้อน/และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะพัดอยู่ในฤดูหนาว และในช่วงการเปลี่ยนแปลงนี้จะเกิดลมแปรปรวนและพายุจรได้บ้าง ทั้งนี้ ไม่ขอกล่าวรายละเอียดเพราะเป็นวิชาการ วัตถุประสงค์ให้ทราบว่าประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตลอดปี และพัดพาไอน้ำจากทะเลมาตกเป็นฝน และทั้ง 3 ปัจจัยเราแก้ธรรมชาติไม่ได้

(4) ความร้อนจากดวงอาทิตย์มาถึงส่วนต่าง ๆ ของโลกไม่เท่ากัน/และที่กล่าวขานกันขณะนี้คือปฏิกิริยาเรือนกระจก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่มนุษย์จะอนุรักษ์พัฒนาแบบยั่งยืน คือ กำกับดูแลควบคุมได้นั้นเองเมื่อเราท่านเอาใจใส่ช่วยกันอย่างจริงจัง และทำเสียก่อนพูดหรือทำด้วยพูดด้วย ขยายผลด้วย ทั้งนี้ ต้องหาความรู้ให้กว้างขวางจากแหล่งอื่นด้วย เวลาจำกัดขอกล่าวเฉพาะสาระที่มีเวลาให้เน้นสรุป

ก. ประเทศไทยอยู่ในเขตมรสุม จากสถิติไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีฝนตกในประเทศไทยเลย

ข. ที่ฝนตกมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ดังกล่าวแล้ว และปัจจัยสำคัญคือความร้อนสู่ผิวโลก หรือปัญหาเรือนกระจก

ค. ป่าพื้่น้ำและน้ำพื้่น้ำป่าเป็นระบบนิเวศน์อาศัยซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันได้

ง. วางแผนและติดตามประเมินว่าที่ใดอนุรักษ์ไว้ เพื่อรักษาให้คงอยู่ได้ตามวัฏจักรของธรรมชาติของโลก และที่ใดที่พัฒนาต้องประเมินตามให้อนุรักษ์และพัฒนาเข้าลักษณะยั่งยืน ไม่ให้เกิดผลกระทบอย่างแก้ไขไม่ได้ เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 พระองค์ท่านทรงมีพระปรีชาสามารถอย่างชาญฉลาดนานปีการ สิ่งใหม่ ๆ ปรากฏ เช่น ทรงสนพระทัยความชื้นในบรรยากาศ จะนำมาอนุรักษ์พัฒนาใช้เป็นประโยชน์อะไรได้บ้าง จะเห็นทางข่าวสื่อมวลชนรวมทั้งโทรทัศน์ในโครงการที่พระองค์ท่านทรงวิจัยทดลองเพื่อพัฒนา

ต่อไปบนพื้นที่สูงบนภูเขา หรือในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร พุดง่ายๆ คือ จะนำความชื้นในบรรยากาศมาปลูกพืชหรือรักษาความชื้นอาหารในลำต้นพืชให้มีชีวิตยืนต้นอยู่ได้จะต้องทำอย่างไร กระผมเชื่อและมั่นใจว่าพระองค์ท่านทรงเป็นองค์นักยุทธศาสตร์ชาติไทย ที่เข้าพระทัยในเรื่องวิชาการและภาคปฏิบัติสาขาทรัพยากรน้ำอย่างลึกซึ้งมากที่สุดทีเดียว

นอกจากทรงเป็นพระองค์ผู้อัจฉริยะในการพัฒนาแหล่งน้ำทุกสาขา ทรงพระราชทานพระราชดำริให้ไปคิดกัน ทรงเสด็จเข้าพื้นที่ทุรกันดาร เลี้ยงภัยห่างไกลอย่างเหนือขพระวรวงศ์ พระเสโท (เหงื่อ) หยดอยู่ที่พระนาสิก (จมูก) และพระนลาฏ (หน้าผาก) และพระพักตร์ถูกแดดเผาอย่างไม่ทรงสวมพระมาลา (หมวก) ป้องกันแดดเช่นข้าราชการตามเสด็จคนอื่น ๆ ทรงตรวจสอบ ทรงปรับปรุง ทรงทดลอง ค้นคว้าวิจัย ไม่เฉพาะแต่ด้านน้ำบนแผ่นดินเท่านั้น พระองค์ท่านสนพระทัยให้ความสำคัญในการอนุรักษ์/พัฒนาชายฝั่งทะเลอีกด้วย จึงทำให้ประเทศชาติมั่นคงก้าวหน้าอยู่อย่างมีเกียรติ เหตุการณ์ที่ผ่านมาเกิดสภาวะฝนแล้ง พ.ศ. 2522-2523 ทางราชการสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ถึงแม้จะต้องดับไฟในบางช่วงตอนหัวค่ำ ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยความมั่นคงของชาติ อาณาประชาราษฎร์ยังอยู่ด้วยความผาสุกตามสภาวะแวดล้อมของลมฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลงไปสัมพันธ์กับคำกล่าวของท่านที่ว่า "พระองค์ทรงเป็นยิ่งกว่ามหากษัตริย์" ทรงดำรงไว้ซึ่งอัตตริยะ ทรงทศพิธราชธรรม ทรงห่วงใยดูแลทุกข์สุขของพสกนิกรในประเทศอย่างทั่วถึงถ้วนหน้า

ข้อมูลในเรื่องของฝนก็ทราบแล้วว่าเป็นมาอย่างไร ต่อไปจะขอเรียนพื้นที่ที่อื่นฝนเฉลี่ยฝนตกน้อยในสถิติปรากฏเช่นในเขตอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีฝนตกเฉลี่ยเกณฑ์ประมาณ 800-900 มิลลิเมตรต่อปี และที่อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ หรือที่อำเภอเหล่าขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ในภาคกลาง บางปีก็มีฝนตกน้อยกว่า 300 มิลลิเมตร และฝนตกไม่กี่วันในรอบ 1 ปี (365 วัน) เป็นต้น และยังมีบางพื้นที่อื่น ๆ อีกบ้าง แนวคิดนี้เราต้องเข้าใจว่ามีที่อื่นฝนอันเป็นคุณสมบัติเฉพาะพื้นที่ประจำถิ่น พื้นที่อื่น ๆ โดยทั่วไปฝนตกเฉลี่ยสูงกว่า 1,000 มิลลิเมตรขึ้นไป พื้นที่ทางจังหวัดตราด ภาคตะวันออก หรือจังหวัดระนอง ภาคใต้ ฝนตกชุกมาก 4,000 มิลลิเมตร

สิ่งที่ต้องใช้ความคิด คือ พื้นที่แล้งซ้ำซากน่าจะจะต้องถูกคิดแบ่งพื้นที่ว่าฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วงโดยธรรมชาติแล้ว โดยไม่ธรรมชาติเกิดวิกฤตอะไรก็หาเหตุผลวิจัย หากทางที่จะแก้ไขให้รักษาคุณภาพการอนุรักษ์กับการพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องทำอย่างไร หากคำตอบให้ได้ และหยุดคิดกันสักนิดว่า "ชีวิตชาคนน่าจะเป็นอย่างไรร" คำ

ตอบหนึ่งก็คือ "ไม่มีน้ำ-ไม่มีชีวิต" และ "ไม่มีน้ำไม่มีอาชีพ" การสงครามหรือการรักษาพยาบาลก็ต้องมีน้ำจะบอกให้ แหล่งผลิตน้ำเสด็จ เช่น เสาโรยน้ำ หากถามหรือดูแผนที่จากตัวตรวจระแวกชายแดน จะพบว่ารายใหญ่จะอยู่ต้นน้ำมีสาขาน้ำส่ง เกิดกันน้อย

พอฝนตกมาเป็นน้ำท่า ซึ่งบางคนเรียกว่าน้ำผิวดิน สมมติว่าร้อยละ 30 ของฝนที่ตกมีน้ำไหลเหลืออยู่บนผิวดิน มีสิ่งที่น่าสนใจคือเราควรจะดูแผนที่ของน้ำท่าไหลเฉลี่ยต่อปี เช่น อาณาบริเวณภาคกลางใต้ จังหวัดชัยนาท ที่มีเขื่อนทดน้ำเจ้าพระยาลงมา ณ เวลาที่พุดมีน้ำท่าไหลอยู่เหลือน้อยกว่า 5 ลิตรต่อวินาทีต่อตารางกิโลเมตร เป็นต้น นอกจากนั้น ก็มีอีกหลายพื้นที่ที่มีน้ำท่าไหลอยู่น้อย เช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่โคราช หรือบริเวณแม่น้ำมูล จากพื้นที่ขอให้ข้อมูลเป็นเพียงพื้นที่ตัวอย่างเท่านั้น สิ่งที่เราต้องเข้าใจพื้นฐานเหตุผลก่อน เพราะอาจจะเนื่องมาจากการพัฒนาและมีการใช้น้ำมากทั้งพื้นที่บนและพื้นที่น้ำท่าไหลเหลือน้อยนี้ เราต้องรู้จุดพื้นที่สร้างข้อมูลและความเข้าใจให้ได้

จากน้ำฝนมาเป็นน้ำท่า (ผิวดิน) ต่อมาต้องเข้าใจน้ำใต้ดิน จากประสบการณ์จะพบว่ากรมทรัพยากรธรณีเป็นส่วนราชการที่มีแผนที่อุทกธรณีที่ที่สุดของประเทศไทย เราจะเอาขึ้นมาใช้มากน้อยมีปริมาณหรือคุณภาพอย่างไรก็ต้องมีข้อมูลพัฒนาและวิจัย แต่ที่ควรระวังอย่างยิ่งคือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หากเราไม่ระวังบางกรณีก่อสร้างแหล่งเก็บกักน้ำผิวดินมากไม่ว่า บ่อ สระ ฝาย อ่างเก็บน้ำ แล้วน้ำจะไหลซึมลงไปใต้ผิวดิน ลงไปละลายหินเกลือใต้ดิน เมื่อมีระดับชั้นน้ำใต้ดินขึ้น เมื่อถูกความร้อนจากแสงอาทิตย์ น้ำก็จะละลายน้ำเกลือขึ้นมาสู่ผิวดิน ทำให้ดินเค็มเสื่อมคุณภาพทำการกสิกรรมไม่ได้จึงต้องระวังให้จงหนัก

ในเรื่องของทะเลชายฝั่ง ป่าชายเลน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา และทูลกระหม่อมฟ้าหญิงพระองค์เล็ก พระองค์สนพระทัยหลากหลายสาขาการอนุรักษ์พัฒนานาทั้งป่าพรุ การชลประทานน้ำเค็ม ฯลฯ เป็นต้น หยุดคิดสักนิด เราต้องเข้าใจว่าใครจะเป็นผู้แก้ไขให้ยั่งยืนสืบไป ซึ่งเป็นเรื่องของศิลปะ (Art) ไว้เสนอวิธีลำดับหลัง

ข้อสังเกต : เราได้รับฟัง

- หนึ่ง เรื่องของข้อมูลเสริมความรู้พื้นฐาน (Update Information and Background Knowledge)

- สอง ณ จุดนี้เราได้สร้างความเข้าใจ (Understanding)

ด้วยกันแล้ว

- สามต่อไปเราท่านจะเดินทางไปสู่ถนนชีวิตที่เป็นศิลปะ คือหาหนทางปฏิบัติ หนทางเดินที่เหมาะสมและเสียใจน้อยที่สุด ภาษาอังกฤษอาจใช้คำว่า Art เป็นต้น

ในภาคเช้า ท่านนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย

- ประธานในพิธี ท่านได้กล่าวปาฐกถาให้นโยบาย ให้แนวคิดต่าง ๆ ไว้อย่างดีและอย่างเข้าใจ

- สำหรับจุดยืนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือพุดสั้น ๆ ว่า "สภาพัฒน์" หรือ สศช. ท่านก็ให้จุดยืนการอนุรักษ์และพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางมาตรการของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 สรุปสาระว่าจะต้องมีการวางแผนการจัดการลุ่มน้ำเป็นหลักข้อหนึ่ง และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การจัดการทรัพยากรน้ำต้องให้ราษฎรได้เข้ามามีส่วนร่วม และมีการศึกษาวิจัยศักยภาพของกลุ่มน้ำต่าง ๆ 25 ลุ่มน้ำ ในลุ่มน้ำ 25 นี้ เป็นวัตถุประสงค์หนึ่งที่จะดูศักยภาพปริมาณน้ำของแต่ละสาขาลำน้ำต้องการรู้อุปสงค์ อุปทานต้องการรู้คุณภาพ ต้องการรู้แผนโอกาสและงบประมาณการพัฒนาไว้เบื้องต้น รายละเอียด อาจารย์ ดร. อภิชาติ อนุกุลอำไพ คงจะได้กล่าวต่อไป

นอกจากนี้ระดับโลกนานาชาติ เขาได้มีการประชุมเวทีวิชาการระดับชาติ โดยใช้ชื่อว่า ปฏิญญาเดลต์ (Delft Declaration) ของสหประชาชาติ ของ UNDP ของ Delft ร่วมกันจัดที่เมืองเดลต์ เป็นเมือง ๆ หนึ่งมีชื่อเสียงทางการศึกษา ทางวิชาการในประเทศเนเธอร์แลนด์

เกี่ยวกับเรื่อง Mar Del Plata Action Plan บังเอิญประเทศไทยส่งกระผมไปร่วมประชุมคนเดี่ยวทางวิชาการ ณ สำนักงานใหญ่องค์การสหประชาชาติ กรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมื่อกลับมาผมได้เขียนรายงานผ่านเจ้าสังกัด สศช. และกรมวิเทศสหการ แต่ไม่ต่อเนื่องไม่มีโอกาสทำต่อ เพราะขึ้นอยู่กับว่าผู้ใหญ่จะใช้ใครให้โอกาสใหม่ หรือส่วนราชการต่าง ๆ เช่น กรมองค์การระหว่างประเทศ จะส่งเรื่องไปให้ใคร เป็นต้น ในเวทีการประชุมทางวิชาการที่ต้องใช้ความสามารถและความท้าทายนั้น เขาได้กำหนดขั้นตอนวิธีแบบฟอร์มการรายงานความก้าวหน้าระดับโลก และประสานแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน

ขอย้อนสั้น ๆ ของปฏิญญาที่เดลต์ เป็นเวทีที่ผู้รู้มีประสบการณ์ของโลกมาร่วมกำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างสมรรถนะในสาขาน้ำ (Strategy for Water Sector, Capacity Building) กระผมได้สรุปประเด็นให้และแจกที่ประชุมไป

แล้ว เล่าสั้น ๆ คือ มีผู้ทรงคุณวุฒิระดับโลก 80 คน และได้เสนอแนะว่า จากประสบการณ์ท่านชี้ให้เห็นว่า :

1. ความอ่อนแอขององค์กร และ
2. ความไม่สามารถจะปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้

จะเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้งานขาดประสิทธิภาพ และขาดคุณภาพในการรักษาช่วงไว้ซึ่งการให้บริการด้านน้ำ

แนวทางแก้ไข : ที่ประชุมเสนอแนะ "ให้ตั้งองค์กรใหม่" และที่ยุทธศาสตร์แนวทางต่าง ๆ 8 ข้อ ในเอกสารนั้นทาง UNDP ของสหประชาชาติก็ยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือหากประเทศไทยสนใจในข้อเสนอของปัญหาเดสก์ดังกล่าวได้กล่าวไว้ว่า การทำยุทธศาสตร์ เพื่อปฏิบัติการจะต้องประเมินด้านน้ำของประเทศก่อน ใช้เวลาประมาณ 36 เดือน (3 ปี) คำถามคือ ประเทศไทยคิดเองเป็นไหม คำตอบคือคนไทยคิดเป็นตรงตามแนวคิดของโลก คือ เราได้ศึกษาประเมินด้านน้ำดูศักยภาพจาก 25 ลุ่มน้ำ โดยจะใช้เวลา 6 เดือน (ศึกษาเพียงระดับเบื้องต้นก่อน) หรือจะศึกษาวิจัยเสร็จประมาณกลางเดือนธันวาคม พ.ศ. 2536 ซึ่งตรงกับที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้กรุณาถามมาแล้วภาคเช้า และหลายนายกเห็นว่า น่าจะต้องตั้งองค์กรน้ำขึ้นมาใหม่ ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ แต่ก็นานแล้วเริ่มมาตั้งแต่รัฐบาลนายกรัฐมนตรี พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จนถึงท่านปัจจุบัน รายละเอียดกรุณาเอกสารดูเอกสารแจกที่ประชุม กระผมสรุปเสนอผู้ใหญ่ไว้ประมาณ 2-3 หน้าสั้น ๆ เป็นสาระทั้งนั้น

ในเรื่องการร่วมสร้างความเข้าใจร่วมกันในที่ประชุมแห่งนี้

1. ในเชิงความต้องการน้ำฝนมีตมมากบ้างน้อยบ้างเพราะกล่าวแล้วประเทศอยู่ในเขตรับลมมรสุมและพายุจรอื่น ๆ ไม่มีฝนตกไม่ใช้แน่ สำหรับด้านน้ำทำผิวดิน ต้องบริหารจัดการให้เพียงพอกับที่พืชต้องการ และที่สำคัญต้องระบายน้ำส่วนเกินออกเมื่อพืชไม่ต้องการใช้น้ำเป็นหัวใจคู่กัน ให้อีกปรัชญาหนึ่งเป็นความจริง หยุคคิดกันสักนิดคือ "น้ำเป็นทั้งเพื่อนและศัตรู" สรุปว่าน้ำมีคุณค่ามหาศาล เป็นทรัพยากรหมุนเวียนใช้ไม่หมดเกิดโดยธรรมชาติ และขณะเดียวกันถ้าไม่รู้จักควบคุมจะมีโทษมหันต์ ท่านอาจารย์ของผมชื่อนุญาตเอ๋ยนาม ท่านศาสตราจารย์ เอ-โพคเกอร์ ที่ เดลฟ์ เป็นครูสอนผมจำได้ว่า "Water is a FRIEND and ENEMY" อยู่จนทุกวันนี้ อายุท่านมากกว่า 80 ปีขึ้นไป

ในเรื่องการกำหนดค่าชลภาระ (Water of Duty) เป็นการใช้ น้ำของพืช ซึ่งท่านอาจารย์จาริน อัดทะโยชิน และคุณไพฑูรย์ พะลาเยสตุ ทั้ง 2

ท่านเก่ง เป็นผู้รอบรู้ นั่งอยู่ที่นั่นให้ข้อมูลไว้ เพราะเป็นเรื่องการใช้ น้ำของพีชกับน้ำดินกับน้ำ ผนตกกันช่วงเวลาคนกับน้ำที่ต้องบริหารจัดการ ฯลฯ หลากหลายจะไม่ขอก้าวในที่นี้ กรุณาสอบถามกับท่านทั้ง 2 หากสนใจ หรือท่านควรรอ่านหนังสือค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

กระผมได้มีโอกาสเข้าศึกษาที่วิทยาลัยการทัพเรือวันที่ 21 สำนักวิชาการทหารเรือชั้นสูง ได้จัดทำเอกสารประจำภาคคล้ายกับวิทยานิพนธ์ หัวข้อเรื่อง "น้ำและทะเลชายฝั่ง เน้นปัจจัยกำลังและอำนาจแห่งรัฐ" หากท่านมีโอกาสหาอ่านได้ เอกสารกระผมถูกกำหนดให้ประทับตราลับ เพราะแสดงจุดยุทธศาสตร์ที่ตั้งฐานทัพ

ข้อมูลสำคัญที่จะให้คือ คำกล่าวของคุณไพฑูรย์ พะลาชะสูตร ภาคเข้าบอกประวัติสาระสำคัญไว้ว่า มีหลักฐานสถานีวัดน้ำท่าที่คลองเมือง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น รัชกาลที่ 3 ได้ทรงรับสั่งให้ตั้งเสาวัดระดับน้ำไว้ เพื่อเข้าใจว่ามีความหมายต่อความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผมสรุปได้ข้อวิสัยเป็นสถิติสำคัญอย่างหนึ่งอาจใช้ระวางเตือนสถานการณ์ให้เกิดความเอาใจใส่กำกับดูแลอย่างใกล้ชิดจะพูดเล่นหรือพูดจริงวินิจฉัยยาก กล่าวคือ ถ้าระดับน้ำของเสาระดับต่ำกว่า 3.50 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลางเป็นตัวเลขตรงกันกับของคุณไพฑูรย์ฯ ซึ่งกล่าวไว้ในภาคเข้า จะมีปรากฏการณ์ข้าวชากหมากแพงประชาชนทำมาหากินลำบาก สถิติระดับน้ำนี้จะสัมพันธ์อย่างไรกับดวงเมืองหรือศักดิ์สิทธิ์อย่างไร ทุกคนมีวิจารณญาณของท่านกันเอง/น้ำนี้มีประวัติการณ์ทุกยุคทุกสมัย

ข้อมูลอีกเล่มหนึ่งควรรหาอ่านหนังสือวิวัฒนาการด้านการเกษตร ยุครุ่งรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี ใกล้สมัยท่านอาจารย์ ดร.อาณัติ อากาศิกรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระผมมีโอกาสปฏิบัติภารกิจในตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรีว่าการฯ

ขอกลับมาพูดเรื่องแปลกและใหม่ ไม่มีคนกล่าวกันมาก่อน คือ ถ้าปีใดน้ำแล้งเริ่มพิจารณาสถิติตั้งแต่ช่วงเวลาของรัชกาลที่ 6 ของเสาระดับน้ำที่คุณไพฑูรย์ฯ กล่าวถึงเมื่อภาคเข้า จะมีข้าวชากหมากแพงและเกิดความไม่สงบ มักจะเกิดเหตุการณ์ลักษณะมีการจะเปลี่ยนแปลงการปกครองปฏิวัติรัฐประหาร เหตุการณ์ในปี พ.ศ. 2475 มีตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองประเทศหรือช่วงเหตุการณ์ รสช. เป็นต้น ในเอกสารกราฟนั้น ผมได้ปรับปรุงแสดงช่วงระยะเวลาการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และแสดงความสัมพันธ์ช่วงเวลาของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่แผนฉบับที่ 1, 2, 3, 4, 5, เป็นมาอย่างไร เอกสารและการวิเคราะห์นั้นผมได้ถกแถลงผ่านการศึกษากับวิทยาลัยการทัพเรือมา

สรุปว่าเป็นข้อมูลสิ่งเกิดเรื่องน่าแฉงจะเกิดอะไรขึ้น ในเรื่องสถานการณ์ปัจจุบัน ความจริงเรามีข้อมูลหลากหลายทุกประเภทก็กล่าวได้ เช่น

1. มีนโยบายตามคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐบาลผ่านมาหลายชุดหลายสมัย คือมีนโยบายมาโดยตลอด สำหรับสถานการณ์ล่าสุด เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2535 ท่านนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาดูรายละเอียดข้อ 4.2 ด้านเกษตร หรือข้อ 4.2.3 เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติจนถึงรวมทั้งปรับปรุงการบริหารการใช้น้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นต้น

2. มีแผนระดับชาติ คือแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ต่อเนื่อง มาจนทุกวันนี้

3. มีแผนระดับกระทรวงฯ

4. มีแผนระดับกรม ระดับปฏิบัติ

5. มีแผนคณะกรรมการประสานเร่งรัดพิเศษเฉพาะกิจ

สรุปว่ามีแผนทุก ๆ อย่างหลากหลาย มีคำกล่าวว่ามีแผนต่าง ๆ มากมาย เข้าลักษณะดีแต่พูด/เขียนแต่ไม่ทำ สรุ้งว่า Talk only, but no Action

ข้อมูลและความเข้าใจล่าสุด โดยเฉพาะสาขาทรัพยากรแหล่งน้ำ ในแผนระดับชาติก็แนะนำแนวทางและมาตรการ เช่น

1. จัดทำแผนงานจัดสรรงบประมาณด้านการพัฒนาแหล่งน้ำทุกประเภท ควรดาเนินการในรูปของกลุ่มโครงการอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำ โดยจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องกับสภาพของปัญหา

2. กำหนดให้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางมีการพิจารณาถึงความเหมาะสมด้านอุทกวิทยา สภาพภูมิศาสตร์ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ในขั้นตอนของการวางแผนสำหรับการออกแบบก่อสร้างนั้น ให้กำหนดแผนการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ โดยให้เร่งก่อสร้างอ่างเก็บน้ำที่มีศักยภาพก่อน แล้วจึงทำการก่อสร้างระบบส่งน้ำภายหลัง

3. ให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่กระจายออกไปอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ โดยเน้นพื้นที่ฝนตกน้อยกว่าปกติ และพื้นที่นอกเขตชลประทาน

4. จัดรูปแบบการบริหารและการจัดการโครงการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและโครงการแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ก่อสร้างไปแล้ว โดยให้องค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและบำรุงรักษาโครงการ และให้หน่วยงานของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านวิชาการ

5. เร่งรัดให้มีการจัดตั้งองค์การระดับชาติ โดยมีกฎหมายรองรับเพื่อ
การวางแผนการบริหารและจัดการทรัพยากรน้ำโดยเห็นการจัดการระบบลุ่มน้ำเป็นหลัก
6. กำหนดแผนงานเพื่อการจัดหาแหล่งน้ำดิบสำหรับการประปาและจัด
ทามาตรการควบคุมคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำต่าง ๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน
7. สนับสนุนให้มีการศึกษาในชั้นรายละเอียด เรื่องศักยภาพของแหล่งน้ำ
บาดาลทั่วประเทศและจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล
8. สนับสนุนการจัดทำระบบข้อมูลแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ในการวางแผน
และกำหนดนโยบายจัดสรรน้ำ ป้องกันและบรรเทาอุทกภัย
9. ปรับปรุงอัตราค่าใช้น้ำจากการชลประทานที่เก็บจากภาคเกษตรกรรม
และนอกภาคเกษตรกรรมให้เหมาะสมตามปริมาณการใช้และคำนึงถึงสิทธิการใช้น้ำ
โดยภาคเกษตรกรรมให้คิดเฉพาะค่าบำรุงระบบส่งน้ำ ส่วนนอกภาคเกษตรกรรมให้
คิดรวมค่าก่อสร้างระบบส่งน้ำและค่าบำรุงรักษาระบบส่งน้ำ

ข้อมูลที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์
ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ทรงลงพระปรมาภิไธย แผ่นศิลาจารึกที่ เชื้อนภูมิพล ขอ
อัญเชิญความตอนหนึ่งว่า "น้ำ เป็นปัจจัยสำคัญในการกลสิกรรม และน้ำจะมีอุดมสมบูรณ์
ได้ทุกฤดูกาลต้องอาศัยการชลประทาน การชลประทานจะเป็นไปด้วยดีต้องอาศัย เชื้อน
เก็บกักน้ำ ขอให้เชื้อนภูมิพลนี้จงสถิตสถาพรตั้งมั่นอยู่ชั่วนานาน เพื่อเป็นสาธารณะ
ประโยชน์แก่ปวงอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง ทั้งเป็นเครื่องประดับแผ่นดินไทยให้
รุ่งเรืองสมบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป"

นอกจากนี้พระองค์ทรงมีพระปรีชาญาณว่า "น้ำเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการ
เกษตรกรรมแผ่นดินจะไม่ดีบ้างหรือมีอุปสรรคทางด้านอื่น ๆ ถ้าแก้ไขปัญหาในเรื่อง
แหล่งน้ำที่จะใช้ในการเพาะปลูกได้แล้ว เรื่องอื่น ๆ ก็จะพลอยดีขึ้นตามมา"

ท่านที่เคารพทั้งหลาย กระผมได้

1. มีบทบาทร่วมมือปราชญ์โดยประการแรกเป็นการนำข้อมูลเสริมความรู้
พื้นฐาน
2. ให้ถ่ายทอดแนวคิดประสบการณ์โดยประการที่สองเป็นการร่วม
กับท่านทั้งหลายสร้างสรรค์ทำความเข้าใจร่วมกัน
3. เรื่องของศิลปะ (Art) ประการที่สามนี้สำคัญมากเพราะเป็น
การบอกหนทางปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาแก้ไข "คนกับน้ำ" ใน
แง่มุม "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน" เสมือนหนึ่งเป็นเรื่อง
เล็กแต่สำคัญต้องตระหนักสถิติทรัพยากรน้ำกับคน เพราะการเก็บสถิติยาวนานต่อเนื่อง

อาจจะได้สถิติที่คลาดเคลื่อน หากแต่เป็นเพราะบุคคล เช่น เปลี่ยนคนเก็บสถิติ ย้ายที่ตั้งของเครื่องวัด มีสิ่งกีดขวางเกิดขึ้นภายหลังต่อได้ หรือเก็บสำมะโนครัว ผิดพลาด เป็นต้น

สุดท้ายสิ่งที่กระผมเชื่อและมีประสบการณ์มีผ่านวิหตุติมาในสูงวัยแล้ว จะให้ที่ประชุมวันนั้น ๓ ทำเนียบรัฐบาล คือ "จะต้องสรรหา/คัดสรรบุคคลผู้รอบรู้มีความ เข้าใจ มีประสบการณ์ และมีธรรมวินัยชีวิต คนจะแก้ได้ทุกเรื่อง แก้ได้หมด สมบูรณ์ บริบูรณ์ ทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคง ดำรงเอกราชรักษาอธิปไตยอยู่อย่างมี เกียรติในโลกจักรวาล"

สรุปศิลปะที่ให้แก่ว่างที่ประชุมนี้ ต้องเลือกบุคคลจะทำให้การอนุรักษ์และ พัฒนาแบบยั่งยืนอยู่กับประเทศไทยและโลกใบนี้นานเท่านานตลอดไปครับ ใช้เวลา มามากขอขยติครับผม

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายวิช วิชัยดิษฐ์

คุณเอก จันทรวงศ์ ได้พูดถึง สถานภาพการสร้างความเข้าใจใน เรื่องน้ำ และศิลปะในการแก้ปัญหา สถานภาพได้ชี้ให้เห็นถึงอาณาบริเวณของประ เทศ ทั้งเขตชายทะเลชายฝั่ง รวมทั้งระยะห่างไกลของดวงอาทิตย์ ในเรื่องความ เข้าใจ ได้ชี้ให้เห็นว่าน้ำขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ศิลปะในการแก้ไขปัญหาก ล่าว่าที่สำคัญเป็นเรื่องของความอ่อนแอขององค์กร ซึ่งจะต้องมีการปรับในเรื่อง เหล่านี้มากขึ้น และนับเป็นความรู้ใหม่อย่างซึ่งว่าในระบบเผด็จการนั้นน้ำในแม่น้ำ เจ้าพระยาเกี่ยวข้องกับภารกิจของรัฐประหาร และในระบบประชาธิปไตย ระดับน้ำ ในแม่น้ำเจ้าพระยาเกี่ยวข้องกับภารกิจปรายไม่ไว้วางใจ ผู้อภิปรายท่านต่อไป ผม ขอเรียนเชิญ ดร.อภิชาติ อนุกุลอำไพ ครับ

ผู้อภิปราย : นายอภิชาติ อนุกุลอำไพ

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน สำหรับในหัวข้อที่จะพูด ผมคิดว่าผมจะ พยายามกล่าวเสริม ในประเด็นที่ท่านผู้อภิปรายหลาย ๆ ท่านได้พูดไว้ คงจะไม่ลง ไปในรายละเอียด แต่ก่อนอื่นผมอยากจะขอแสดงความยินดีกับคณะผู้จัดสัมมนาฯ ที่ เลือกหัวข้อได้เหมาะสมมาก เรื่องคนกับน้ำ ซึ่งทุกท่านก็คงเข้าใจว่าน้ำเป็นส่วน ประกอบสำคัญของร่างกาย แต่สำหรับคนไทยแล้วน้ำยังมีความหมายมากกว่านี้ แม้แต่

ชนบทรวมเฝ้าประเพณีหลาย ๆ อย่างของคนไทย ก็ไปผูกโยงกับเรื่องน้ำ คนไทย ตั้งแต่เกิด จนตายเรายังต้องไปรดน้ำศพ เพราะฉะนั้นมันเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนไทยทั้งหมด สาเหตุก็เพราะว่า ประเทศไทยเราตั้งอยู่ในภูมิภาคน้ำท่วม น้ำอุดมสมบูรณ์แต่ประเด็นปัญหาความอุดมสมบูรณ์กำลังเปลี่ยนไป เราจึงจำเป็นต้องมา มีการสัมมนาในเรื่องนี้ว่า มีวิกฤตการณ์เกิดขึ้นวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นคิดว่า มีปัญหา มาก ก็พูดไปหลาย ๆ ประเด็นแต่ผมอยากจะสรุปว่าเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งที่ทำให้เรามองเสมือนว่า เราขาดแคลนน้ำแล้วจริง ๆ

ปริมาณน้ำฝนหรือน้ำที่มาจากฟ้า ไม่ได้เปลี่ยนแปลงและไม่ได้ลดไป ดูสถิติก็ได้มีการยืนยันมาหลายท่านแล้ว แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปคือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ความต้องการในด้านต่าง ๆ มากขึ้น การเพิ่มของประชาชนพฤติกรรมของการใช้น้ำก็เปลี่ยนไป เมื่อคนเรามีความเป็นอยู่ดีขึ้น ความต้องการต่าง ๆ ในการใช้ก็มีมากขึ้น เกิดความฟุ่มเฟือย ผมว่าสิ่งเหล่านี้คือสาเหตุหลักของการทำให้เราประสบปัญหา ก็อยากจะขอทำนายต่อไปว่า ในอนาคตถ้าเราไม่ทำอะไร ถ้าเราไม่มีมาตรการต่าง ๆ ที่จะพูดต่อไป เราก็คงต้องประสบปัญหาน้ำแห้งแล้ง และน้ำท่วม ซึ่งปัญหาเหล่านี้หลาย ๆ ท่านอาจจะเห็นว่า เป็นเรื่องปกติซึ่งเกิดมาในอดีต อย่างที่ผู้ตรวจไพฑูริย์ พะลายะสุด ทำพบเพียงแต่ว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะหลัง จะทำให้วงจรหรือการเกิดฝนแล้งน้ำท่วมถี่ขึ้นฝนแล้งน้ำท่วมพียงแล้ว เป็นปัญหาคนละอย่าง แต่ที่แท้จริงแล้วเกิดมาจากสาเหตุเดียวกัน ถ้าบอกขาดแคลนน้ำ ก็เกิดมาจากเราต้องการใช้น้ำมาก ปริมาณน้ำในธรรมชาติหรือที่เก็บกักอยู่มีไม่พอก็เกิดการขาดแคลน ในขณะเดียวกันในกรณีที่เกิดน้ำท่วม ก็เกิดจากว่าปริมาณน้ำธรรมชาติหรือที่เก็บกักมากขึ้น ถ้าพูดแค่นี้กลุ่มอนุรักษ์ก็บอกว่ามาอีกแล้ว แนวทางประเด็นปัญหาสาเหตุจริง ๆ อยู่ตรงนี้ แต่จะสร้างเขื่อนหรือไม่สร้างเขื่อนเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เพราะว่ามีมูลเหตุของปัญหาอยู่ที่นี้

แนวคิดในการแก้ปัญหาในอดีตที่ผ่านมาเรามักจะเน้นในการจัดหาแหล่งน้ำมากขึ้น หรือพูดง่าย ๆ เป็นภาษาอังกฤษเราไปดูด้าน Supply คือเมื่อขาดเราก็หาให้มากขึ้น แต่แนวคิดอันนี้คงจะต้องมีการเปลี่ยนไป เพราะว่าแหล่งเก็บกักหรือแหล่งที่เราสามารถก่อสร้างเขื่อนใหญ่ ๆ ก็เหลือน้อยลงและ เราก็ได้ก่อสร้างไปมาก ในขณะที่เราคงไม่สามารถจะจัดหาเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่องโดยไม่มาดูในปัญหาเรื่องการใช้บ้าง คือ เราต้องมานั่งเรื่อง Demand การใช้ในทุกด้าน ด้านอุปโภคบริโภค ด้านอุตสาหกรรม ด้านการเกษตร ถึงเวลาต้องมาพิจารณาว่า เรามีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ เราสามารถจะลดหรือประหยัดการใช้ให้น้อยลง ผมคิดว่าแนวทางในการพัฒนาต่อไป เราคงจะเน้นใน 2 เรื่องควบคู่กันไปคือการ

จัดหาและการประหยัด หรือการใช้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนี้ก็ต้องต้องเป็นหลักการ
ในอนาคต

จะขอเข้าเรื่องของหัวข้อที่กำหนด คือ การพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งคิดว่า
เป้าหมายการพัฒนาแบบยั่งยืนแท้ที่จริงก็คือว่าเราจะทำอย่างไรกับทรัพยากรน้ำให้
สามารถนำมาใช้ได้อย่างนานและถาวร โดยไม่ไปเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ
สิ่งแวดล้อมที่สัมผัสในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะสิ่งแวดล้อมในเชิงของนิเวศน์อย่างเดียว
หมายถึงสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งสังคมและเศรษฐกิจด้วย การพัฒนาจะต้องควบคู่ให้
เกิดความสมดุลกับการอนุรักษ์ อันนี้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาแบบยั่งยืนหรือพูดง่าย ๆ
ว่าเราคงไม่สามารถที่จะนำทรัพยากรมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย ใช้จนหมดไป คนรุ่นหลัง
ต่อ ๆ ไปไม่มีโอกาสได้ใช้ เราคงจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์จะใช้ทรัพยากรนี้ให้มี
ประสิทธิภาพอย่างไร และวิธีการเพื่อให้สามารถใช้ได้ยาวนานและรักษาทั้งในเรื่องสิ่ง
แวดล้อมในเชิงของทั้งปริมาณและคุณภาพ อันนี้ก็ต้องจะเป็นหัวใจของการที่จะนำไปสู่
การพัฒนาแบบยั่งยืนถ้าจะให้บรรลุในเป้าหมายอันนี้ ก็คิดว่าจะเน้นในเรื่องของ
การจัดการและการบริหาร คงจะไม่ลงไปถึงแผนรายละเอียดว่าจะแก้อย่างไร แต่
ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน อยู่ที่การจัดการและการบริหาร เมื่อ
พูดถึงประโยคนี้ก็เห็นว่า ถึงเวลาที่จะทบทวนกันใหม่ วิธีจัดการบริหารในอดีต
ของเราเนี่ย สอดคล้องหรือจะสามารถตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่ได้เวียนไป
แล้วข้างต้นได้หรือไม่ ก็คิดว่าในเรื่องการจัดการคงหนีไม่พ้นประเด็นที่สำคัญต่าง ๆ
ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ต้องพูดถึงเรื่องโครงสร้างก่อน โครงสร้างขององค์กร
ต่าง ๆ ที่เรามีอยู่ หน่วยงานที่เรามีอยู่ในปัจจุบันนี้เหมาะสมหรือไม่ สามารถจะตอบ
สนองแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงนี้ได้หรือไม่ ถ้าเราจะดูในปัจจุบันองค์กรของเรา
มีมากเกินไปด้วย เรามีหน่วยงาน 30 กรม 7 กระทรวง ซึ่งมีมากที่สุดในโลก เพราะ
ฉะนั้นถ้าหากว่าเราจะให้มีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การที่มีหน่วยงานมาก ๆ
กระจัดกระจายอยู่หลายกระทรวง มีเหมาะสมหรือไม่ อันนี้เป็นเรื่องที่จะต้องมา
พิจารณากัน

ประเด็นที่ 2 ในเรื่องของการจัดการบริหาร คือ เรื่องของแผนและ
นโยบาย จะต้องให้เกิดความชัดเจน เหมือนอย่างที่ท่านผู้อภิปรายหลาย ๆ ท่านได้
บอกว่า ต่อไปในทรัพยากรแหล่งน้ำไม่อุดมสมบูรณ์หรือมีมากเหมือนเดิม แต่ไม่ได้

หมายความว่าลัดไปแต่ที่เราเกิดความต้องการใช้มากขึ้น จึงต้องมีการจัดสรร มีการแบ่งปันในการใช้ให้เหมาะสมขึ้น ก็ขอย้อนกลับไปถึงผู้อภิปรายที่พูดว่า ถ้าไม่คิดถึง การเกษตรแล้ว ก็เสียเวลาไม่รู้จะแก้ได้อย่างไร ผมกลับมีความเห็นอีกด้านหนึ่ง ซึ่งอาจจะบอกว่าเพียงแก้ไขได้ คือ ผมคิดว่าถ้าเราไปเน้นด้านเกษตรมากเราพยายาม ให้เกษตรกรยึดอยู่กับ การเกษตรมากเมื่อไร เราก็เท่ากับพยายามบอกเกษตรกรว่า จะต้องใช้ชีวิตที่ยากจนอยู่ต่อไป การเกษตรเป็นเรื่องที่ยาก อันนี้พูดได้เต็มปากเพราะ ได้ทดลองทำมาแล้วก็ล้มเหลวมาตลอด ไม่เคยสำเร็จ เพราะฉะนั้นมันเป็นเรื่องที่ยาก อาชีพเกษตรมีแต่เสี่ยง โอกาสที่จะกำไรหรือมีรายได้เป็นกอบเป็นกำน้อย ฉะนั้นจึง กลับคิดว่ารัฐบาลน่าจะทบทวนนโยบายการเกษตรทั้งหมดเสียใหม่ เราจะให้ประชาชน อยู่ในภาคเกษตรเท่าไร เราจะให้ภาคเกษตรลดลง เพื่อให้เขามีความเป็นอยู่หรือ มีโอกาสดีกว่านี้ หรือเราจะพยายามผูกมัดให้เขาอยู่ในภาคเกษตรต่อไป ก็คิดว่าอันนี้ เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องพูดกัน ยกตัวอย่าง ปัจจุบันเราก็มีความภูมิใจที่เราส่งข้าว ออกเป็นอันดับ 1 ของโลก แต่แท้จริงสิ่งที่เรากำลังทำก็คือเราไปสนับสนุนผู้ซื้อข้าว จากเราเพื่อให้นักข้าวถูก ๆ เพราะข้าว 1 เกวียนใช้น้ำไป 4,000 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นทรัพยากรมหาศาลที่เราลงทุนลงไป แต่เราไม่ได้เอามาคิดราคา เราถือว่าเป็น ศูนย์และไม่มีค่า ถ้าเราบวกราคาน้ำเข้าไป ราคาข้าวที่เราขายทุกวันนี้ น่าจะ ขาดทุนด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรา Export ที่เราส่งนอก คือ เราขายทรัพยากร ของเราโดยให้เขาไปฟรี ๆ อันนี้เป็นความคิดเห็นของผม อาจจะเพียงแก้ไขได้ แต่ผมคิดว่า น่าจะมีการทบทวนใหม่ในนโยบายของเราว่าจะทำอย่างไรเพราะเราทราบแน่นอนว่า จะพัฒนาแหล่งน้ำอย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถจะหาน้ำให้เพียงพอกับพื้นที่การเกษตร ของประเทศไทยได้แน่นอน นายช่วงปรีชาโมทย์ ไม่กล้าก็ได้ยืนยันและผมก็เชื่ออย่างนั้น เราควรจะมากำหนดใหม่ว่า ภาคเกษตรรออยากเห็นการเจริญอย่างไร เราจะใช้พื้นที่ ใดอย่างไร ผมคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่

ประเด็นที่ 3 ในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ ก็คิดว่า คง หนีไม่พ้นในเรื่องระเบียบกฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งเมื่อเข้ามีการพูดกันว่า การแย่งน้ำระหว่าง สนามกอล์ฟกับการเกษตร ผมคิดว่าเพราะเราขาดกฎหมายที่ระบุไว้ชัดเจนว่า ใคร เป็นเจ้าของน้ำ สิทธิการใช้ใช้น้ำอยู่ที่ไหน เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ หน้าที่ของผู้ใช้น้ำ สำคัญที่สุด คือ ส่วนใหญ่เราชอบเรียก "สิทธิ" แต่เราไม่พูดถึง "หน้าที่" สิ่งที่สำคัญ ก็คือ "ค่าน้ำ" ผู้ใช้ควรจะมีการจ่ายในอัตราเท่าไร เป็นต้น ก็คิดว่า ประเด็นที่กล่าวมา เป็นเรื่องที่สำคัญที่เราจะต้องรับผิดชอบและกำหนดให้มันชัดเจนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลง

ที่กำลังจะเกิดขึ้น วิกฤตการณ์หรือความขาดแคลนที่เกิดขึ้น จะรอเหมือนกับที่คนไฟทุยพะลาชะสุด พูดว่าเรามีว้แต่มาจ้องหน้ากันอยู่อย่างนี้ แล้วก็ทำอะไรสักอย่าง มันก็จะสายเกินไปสักวันหนึ่ง แต่ก็ เป็นสิ่งที่น่ายินดีใน 3 ประเด็นที่ได้กราบเรียนนั้น มีการริเริ่มทำไปแล้วบางส่วน อย่างเช่น เรื่ององค์กร ก็ขอแจ้งข่าวไว้เลยว่า คือ ตอนนี้มีแนวความคิดว่าจะตั้งกระทรวงนำขึ้นมา ก็ได้มีการดำเนินการยกวาง เพื่อรวบรวมหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ให้มาอยู่ในกระทรวงเดียวกันเพื่อความ เป็นเอกภาพและประสิทธิภาพของการบริหาร

ในเรื่องของแผนงาน ก็อย่างที่ได้อุดกันไปหลายท่านแล้ว ตอนนี้อยู่ กำลังปรับเปลี่ยนรูปแบบของการดำเนินงานแบบตะลุมบอน คือ มีหน่วยงาน 30 หน่วยงานใครมีแรงมีเครื่องมือมีงบประมาณเท่าไรก็ทำไป ตะลุมบอนโดยไม่มีทิศทางที่ชัดเจน แต่กำลังปรับเปลี่ยนว่า เราจะต้องมาดูกันเป็นลุ่มน้ำ มีการศึกษาให้ถ่องแท้ก่อนว่า ในแต่ละลุ่มน้ำมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างไร จะต้องมีการกำหนดหรือจัดสรรให้ชัดเจนว่าน้ำในลุ่มน้ำเราจะไปทำอย่างไร แล้วจึงนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและโครงสร้าง อันนี้ก็ เป็นแนวคิดที่เรา กำลังทำอยู่ ที่จริงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ว่าเราไม่มีโอกาสได้ทำ เพิ่งจะได้มีโอกาสทำ ซึ่งแท้ที่จริงเราคิดกันมานานแล้ว ในประเด็นเรื่อง ของกฎหมายนี้ โดยสภาวิจัยแห่งชาติเป็นผู้จัดจากการสัมมนาครั้งนี้ ก็ได้มีการยกวางกฎหมาย ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคงจะได้มีโอกาสนำเรียนต่อไป คือ ท่านอาจารย์ ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์ศานต์ กฎหมายที่ได้ยกวางเสร็จแล้วนั้นก็คงรออยู่ แต่เกิดมีปัญหว่า กำลังจะมีการยกวางกฎหมายฉบับหนึ่งโดยกระทรวงเดียวกัน แต่เป็นของกรมป้องกัน-มลพิษซึ่งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยกวางอยู่ อย่างไรก็ตาม คิดว่าคง จะไม่ขัดแย้งกันมากมายในเนื้อหาสาระ อันนี้ก็ เป็นแนวทางที่ผมคิดว่า ถ้าเราจะพัฒนาให้มันยั่งยืน เราจะต้องพยายามปรับปรุงระบบการจัดการบริหารของเรา เพื่อให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของความต้องการในอนาคต หัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ จะต้องให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ พอมาถึงจุดนี้ก็อยาก จะขออนุญาตพูดถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ที่เรากำลังจ้องกันไปจ้องกันมาว่า ใครจะผิดใครจะถูก ก็คิดว่าแท้ที่จริงแล้ว เรื่องการอนุรักษ์ไม่มีใครปฏิเสธว่าไม่จำเป็น และคิดว่าหลาย ๆ ท่านก็ตระหนักถึงความจำเป็น แต่ในขณะที่เดียวกันความต้องการ ทางด้านสังคมหรือเศรษฐกิจก็ทำให้เกิดความจำเป็นเช่นกันที่จะต้องใช้ทรัพยากร เราจะทำอย่างไรเพื่อจะประนีประนอมในความขัดแย้งนี้ได้ ปัญหาคือว่าแต่ละกลุ่มไปมองปัญหาเป็นจุด ๆ เราไปมองที่ปลายเหตุ เราไม่ได้เอาวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ของส่วนรวมมาพิจารณาเป็นตัวกำหนด ยกตัวอย่างเช่น ใน 20 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทย

เจริญก้าวหน้าขึ้นไปมากเหลือเกิน เช่นอนุมูลก็ได้วางแผนไว้ซึ่งถ้าผู้วางแผนไว้ตั้งแต่ต้นยังมีชีวิตอยู่คงนึกไม่ถึงว่า เชียงใหม่ภาคเหนือจะมีความเจริญขยายตัวขนาดนั้น กรุงเทพฯจะมีคอนโดมิเนียมตึกสูง ๆ อย่างนี้ อันนี้เป็นสิ่งที่คาดคะเนไม่ถึง ต้องถามว่าคนไทยหรือพวกเราปัจจุบันนี้พอใจกับสภาพความเป็นอยู่อย่างนี้หรือไม่ เรายังจะพอใจในการขยายตัวทางเศรษฐกิจต่อไปหรือไม่ หรือเราบอกว่าพอแล้วขอให้หยุดอย่างนี้หรือบอกว่ามากไปอยากให้ลดลงกว่านี้ อันนี้เป็นจุดสำคัญ เราจะต้องกำหนดเป้าหมายส่วนรวมก่อนว่า สังคมของเราพอใจกันสักภาวะการขยายตัวใหม่ ถ้าเราคิดว่าจำเป็นจะต้องรักษาการขยายตัวทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 7 หรือ 8 ที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การพัฒนาจำเป็นต้องมีการใช้ทรัพยากร ถ้าเราตั้งเป้าหมายนี้ก่อน ก็ย่อมจะสามารถพูดกันได้ว่า จากการพัฒนาอันนี้เราจะยอมหรือให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือนำเอาของเก่ามาใช้ จะให้ใช้ได้แค่ไหนและเราจะต้องมีการฟื้นฟูหรือมีการเสริมสร้างขึ้นมาเพื่อคนในรุ่นต่อ ๆ ไปหรือไม่ ถ้าเรากำหนดเป้าหมายอันนี้ได้ ก็คิดว่าปัญหาขัดแย้งคงพูดกันรู้เรื่อง

ความจำเป็นในการพัฒนา โดยส่วนตัวก็เห็นว่ามีมีความจำเป็นมากและเป็นห่วงว่า ถ้าเรามีวาทะพูดกัน มีวาทะแต่แสดงความดีกัน สัมมนาแล้วเป็นสิบ ๆ แต่ไม่กล้าตัดสินใจที่จะทำอะไรไป สักวันหนึ่งเราจะแย้ จะแก้ปัญหาก็ไม่ได้ในอนาคตต้องเข้าใจว่าสังคมนานาชาติต่าง ๆ แบบใช้อาวุธคงไม่มี แต่สงครามทางเศรษฐกิจหรือการแย่งกันเพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติจะรุนแรงขึ้น อยู่ที่ใครขายของได้เก่งกว่ากันผลิตของได้ถูกกว่ากันอันนี้คือตัววัดว่า ประเทศจะเจริญไปได้แค่ไหนในเรื่องของการแข่งขัน มันแน่นอนจะต้องใช้ทุนจะต้องใช้ทรัพยากร อันนี้ก็ถึงถึงเวลาที่เรจะต้องมาทบทวนกันจริงจัง เพราะการพัฒนาแหล่งน้ำหรือว่าโครงสร้างพื้นฐานอย่างนี้ ไม่ใช่ใช้ว่าเราปล่อยให้เกิดปัญหาขาดแคลนแล้วเราถึงไปแก้ สมมติว่าน้ำประปากรุงเทพฯหยุดไหล ต่อให้ทุ่มเงินกี่แสนล้าน บอกว่าเดือนหน้าปีหน้าเอาน้ำมา มันเป็นไปไม่ได้ อย่างน้อย 5 ปี ฉะนั้นในเรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่เราจะต้องวางแผนล่วงหน้า เพื่อรองรับกับความต้องการและความเจริญที่เราตั้งเป้าเอาไว้ อาจจะขอร้องว่ามันถึงเวลาแล้วทางภาครัฐบาลก็ดี จำเป็นจะต้องกำหนดนโยบายให้ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาทรัพยากรน้ำว่าจะเอาอย่างไร ทางหน่วยงานของรัฐเองก็ดี ถึงเวลาแล้วที่จะต้องทบทวนบทบาทของตัวเองว่า ตำแหน่งต่าง ๆ ที่ทำไปนี้ สามารถตอบสนองได้หรือไม่ จะมีแนวทางปรับเปลี่ยนบทบาทอย่างไรหรือไม่ เราจึงพร้อมจะต้องเปิดใจกว้างรองรับเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่เดียวกันประชาชนทุกคน ไม่ว่าจะสมหรือท่านต้องมีส่วนร่วมในการทำอะไรจึงจะประหยัดการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ไม่ใช่ที่เราไม่มีเงินจ่ายค่าน้ำและเราสามารถพุ่มเพื่อขยได้ ซึ่งคิดว่าไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรม ในขณะที่คนร่วมชาติของเรา 30-40 ล้านคนยังไม่มีน้ำประปาใช้ ยังต้องใช้ระยะเดินทางไปหาน้ำมา จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกัน

ในชั้นนี้จึงขอสรุปเพียงแต่ว่าการพัฒนาแบบยั่งยืนจะต้องเน้นเรื่องการจัด การและการบริหารทรัพยากร จะต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งโครงสร้าง ทั้งนโยบาย แผนงานและบรรดาระเบียบกฎหมายต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบทำ เราคงไม่สามารถที่จะรอให้เกิดปัญหาแล้วจึงไปแก้ ผมขอจบเพียงเท่านี้ ขอขอบคุณครับ

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายทวิชัย วิชัยดิษฐ์

ขอขอบคุณ ดร.อภิชาติ อนุกุลอำไพ ที่ได้พูดและสรุปสิ่งที่พูดไว้ค่อนข้างชัดเจน ผมไม่จำเป็นต้องสรุปอีก จึงขอเรียนเชิญผู้อภิปรายท่านต่อไป คุณชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์ ขอเรียนเชิญครับ

ผู้อภิปราย : นายชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์

สวัสดีครับทุกท่าน ผมรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้มาร่วมในการสัมมนาในครั้งนี้ จากที่ฟังมาจากหลาย ๆ ท่าน ผมรู้สึกว่ายังมีข้อสงสัยเกิดขึ้น ที่เราพูดถึงในเรื่องวิกฤตน้ำปัจจุบัน คือ

1. มีพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำมีการเปลี่ยนแปลงไป อาจจะเป็นเนื่องจากการบุกรุกเข้าไป การพัฒนาพื้นที่อยู่อาศัย และแหล่งรับน้ำต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่ดี สภาพได้เปลี่ยนแปลงไป
2. สภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย รายงานการวิจัยชิ้นหนึ่งบอกว่าในปัจจุบันเราใช้น้ำจากน้ำที่เราที่อยู่ไป 12 เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าอัตราการขยายตัวเป็นแบบนี้ ปี 2553 เราจะต้องใช้น้ำเพิ่มขึ้นเป็น 80 เปอร์เซ็นต์ จุดนี้จะทำให้เห็นว่าสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก
3. ปัจจุบันกิจการในสังคมกับความหนาแน่นของสังคมที่ดี การนำวัตถุหรือเคมีบางอย่างมาใช้ก็ทำให้เกิดสภาพให้น้ำเสียมากขึ้น น้ำที่เราที่อยู่เดิม ที่เราบอกว่าฝนตกเท่าเดิม แต่ว่าทุกอย่างกลับมีปัญหา สถิติอันนั้นมันไม่ได้เป็นเรื่องปกติ เป็นสิ่งที่เราจะมองไปในอนาคตและต้องหาทางแก้ไขให้ได้

จาก 3 จุดจะเห็นว่าสภาพของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจริง ๆ ตามที่ทางคุณอภิชาติ อองกล้ออาไฟ พูดว่า ต่อไปภายหน้าการจะเกิดความแห้งแล้งก็คือน้ำท่วมก็ตีมันอาจจะเกิดขึ้นได้ ถ้าเราไม่พัฒนาและยับยั้งสิ่งเหล่านั้นไว้ก่อน สำหรับตนเองผมคงจะไม่เสนอในแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาเห็นโดยตรง แต่อยากเสนอวิธีการแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นควรจะแก้ปัญหาอย่างไร อยากจะให้มองใน 2 จุดใหญ่ ๆ

1. สิทธิในน้ำ ซึ่งอันนี้ก็สร้างความสับสนอยู่พอสมควร ซึ่งถ้าแก้ปัญหาให้ได้ปัญหาบางอย่างอาจจะกระจ่างขึ้น

2. สภาพการจัดการน้ำ การจัดการน้ำที่เราจัดการกันอยู่อย่างไร

เรื่องสิทธิในน้ำ กฎหมายที่ใช้บังคับกันอยู่ในปัจจุบัน ตัวพื้นฐานจริง ๆ คือกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งอยู่ในบรรพ 4 ซึ่งตราไว้ตั้งแต่ปี 2474 ซึ่งกฎหมายนั้นก็เลียนแบบกฎหมายในยุโรปประมาณ 100 ปีที่แล้ว ประกอบกับปี 2474 นั้น จะเห็นได้ว่าน้ำท่าอุดมสมบูรณ์มาก หลักที่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่ง ก็คือ มาตรา 1339 กับมาตรา 1355 ซึ่ง 2 มาตราจะพูดถึงว่า บุคคลสามารถกักน้ำซึ่งระบายจากที่ดินสูงมาที่ดินต่ำ หรือนำน้ำในแหล่งน้ำสาธารณะมาใช้ประโยชน์ตามความจำเป็นของตนได้ ฉะนั้นใครมีความจำเป็นเท่าไร ก็ให้นำออกมาใช้ได้เท่านั้นอันนั้นคือหลักทั่ว ๆ ไป เพราะฉะนั้นสภาพของสิทธิในน้ำที่ถูกกำหนดไว้ ใครจะใช้น้ำเท่าใดก็ได้ตามขนาดกิจการของตนไม่มีขอบเขตจำกัด

อันที่ 1 น้ำธรรมชาติขณะนั้นจึงกลายเป็นน้ำซึ่งไม่มีใครเข้าไปจัดการสภาพแบบนี้เราจะเห็นได้ว่า พอมาถึงปัจจุบันสภาพจะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว เพราะน้ำจะเริ่มไม่พอใช้หรือคุณภาพน้ำไม่พอที่จะใช้ได้ และหลักกฎหมายพื้นฐานอันนี้ ก็ทำให้มีความรู้สึกว่าจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง

อันที่ 2 น้ำใต้ดิน กฎหมายเดิมไม่ได้พูดถึงไว้ก็มีปัญหาว่า น้ำใต้ผิวดินนี้เป็นของใครกันแน่อย่างไรก็ตามต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 ขึ้น มีการกำหนดให้การขุดน้ำใต้ดินต้องขออนุญาต ส่วนที่จะทำให้เกิดขึ้นว่า น้ำส่วนนี้ต้องเป็นของรัฐแต่ก็ไม่มีกฎหมายอันไหน ซึ่งกำหนดไว้ตรง ๆ ว่า ส่วนไหนเป็นของรัฐและพระราชบัญญัติน้ำบาดาลก็ใช้บังคับเป็นเขต ๆ เท่านั้นเอง เพื่อควบคุมการขุดเจาะ โดยสภาพต้องการเห็นไม่ให้แผ่นดินทรุด หรือว่าทำให้สิ่งที่ไม่เหมาะสมในดินกลับขึ้นมาข้างบน สภาพกฎหมายก็เลยทำให้จุดนี้เกิดความไม่แน่ชัด

อันที่ 3 น้ำในบรรยากาศ เป็นสิ่งที่เราไม่เคยพูดถึงว่า น้ำในบรรยากาศเป็นของใคร รัฐเข้าไปควบคุมได้ไหม ถ้าเอกชนทำให้น้ำที่อยู่ในบรรยากาศไม่

บริสุทธิ คือ ปล่อยแก้ออกไปทำให้เกิดเป็นฝนกรดอย่างนี้เป็นต้น บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบความเสียหายอย่างไร น้ำเหล่านั้นในที่สุดจะตกลงในพื้นดินและไหลไปในแหล่งน้ำสาธารณะ ตามระบบวัฏจักรของน้ำ

โดยสรุปเราจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้พูดถึงนิดเดียว นอกจากนี้แล้วก็ไปอยู่ในแหล่งน้ำซึ่งรัฐบาลทำขึ้น ซึ่งในส่วนนั้นอาจจะ เป็นพวกเขตชลประทานอะไรเหล่านั้น ซึ่งก็เป็นเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้นเอง

นอกจากในส่วนของสิทธิในน้ำ ซึ่งไม่ค่อยจะแน่ชัดในบางเรื่องแล้ว ในส่วนของแหล่งน้ำเองก็มีปัญหา ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1304 พูดถึงสาธารณสมบัติของแผ่นดินโดยกล่าวถึง "ทะเลสาบและทางน้ำ" เท่านั้น สองคำนี้มีความหมายแค่ไหน ทางน้ำต้องเป็นที่น้ำไหลได้หรือเปล่า จึงจะเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินส่วนแหล่งน้ำสาธารณะที่ซึ่งไว้เฉย ๆ จะเป็นทางน้ำหรือไม่ อันนี้จะสร้างปัญหาความไม่ชัดเจนว่าจะรวมถึง หนอง บึง อะไรต่าง ๆ เป็นต้น ตอนหลังนี้ดีขึ้น เพราะว่าแนวทางการพิจารณา มีคดีในศาลเกี่ยวกับการบุกรุกคลอง หนอง บึง มีการฟ้องร้องกันขึ้นศาลก็คิดว่า เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน แต่ก็ชัดเจนในระดับหนึ่ง ความชัดเจนที่แท้จริงยังมีปัญหาอยู่ ยกตัวอย่างเช่น ในแหล่งน้ำจะเป็นแม่น้ำลำคลองนั้น มีจุดที่เป็นพื้นท้องน้ำและจุดที่น้ำท่วมถึง และบางแห่งจะมีน้ำขึ้นลงแล้วแต่อิทธิพลของน้ำทะเลและอิทธิพลของดวงจันทร์ ข้อเท็จจริงขอบเขตของแหล่งน้ำสาธารณะจะอยู่ตรงไหน ถึงจุดนี้ในกฎหมายก็ไม่มีความจริงชัด ถ้าชัดหลักกว้าง ๆ ก็เอาที่น้ำท่วมถึงก็คงเป็นไปได้ แต่น้ำท่วมถึงนี้แหล่งน้ำบางแห่งมีน้ำขึ้นลงไม่แน่นอนในแต่ละปี สิทธิเหล่านั้นจึงต้องแก้ปัญหากัน

จุดที่น่าสนใจนอกจากขอบเขตของน้ำแล้ว บริเวณชายฝั่งของแหล่งน้ำทางปฏิบัติก็จะมีทั้งออกเกิดขึ้น ซึ่งหลักกฎหมายแพ่งตั้งแต่เดิมมาในมาตรา 1308 ก็บอกว่าที่ออกเหล่านั้นนอกจากที่ดินของใครก็เป็นของคนนั้น ซึ่งระบบนี้เป็นระบบค่อนข้างจะโบราณ คนเมื่อก่อนก็เพียงแต่ใช้น้ำท่า หมายถึงใช้น้ำในการเดินทางสัญจรทางเรือ เพราะฉะนั้นหลักกฎหมายเมื่อก่อนจึงยึดการสัญจรทางเรือเป็นหลักแต่ตอนหลังเราจะเปลี่ยนเป็นการสัญจรทางถนนกันไปหมดแล้ว พื้นที่ตรงริมชายน้ำมีความสำคัญ สำหรับการเข้าไปดูแลรักษาแหล่งน้ำ ถ้าที่ดินตรงที่ชายน้ำ เป็นของ เอกชนแล้วโอกาสทำให้แหล่งน้ำนั้นมีการควบคุมอย่างใกล้ชิดก็เป็นไปได้ยาก ในหลักที่ออกนี้จึงสร้างปัญหาอีกประการหนึ่งโดยสภาพความเป็นจริง ถ้าเรามองสภาพของแม่น้ำลำคลองที่เป็นของเขตปกติ เขตอยู่ตรงไหนตรงนั้นก็ เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เพราะถ้าเกิดที่ออกก็แสดงว่า มีดินมาถมเขตเดิมที่เป็นของรัฐนั่นเอง น้ำก็เลยต้นชั้นมาตรงนั้นการกำหนดให้ที่ตรง

นั้นกลายเป็นของเอกชน จะเห็นว่าเท่ากับยกที่ดินของรัฐให้เอกชนนั่นเอง หลักอันนี้จึงไม่สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในสมัยใหม่ และความเป็นธรรมที่เกิดขึ้น ตรงจุดนี้จะต้องแก้ไข ในสภาพของสิทธิปกครองกันอยู่อย่างนี้ เมื่อมีปัญหาขึ้นมาก็ต้องหาทางกำหนดให้ชัดเจน

ในการศึกษาเรื่องกฎหมายน้ำ ก็เข้าใจว่าตัวกฎหมายแพ่งกฎหมายพาณิชย์ อาจจะต้องมีการแก้ไขโดยเฉพาะในหลักพื้นฐานที่บอกว่า ใครใช้น้ำเท่าไรก็ได้ตามความจำเป็นใครจำเป็นมากก็เอาน้ำไปหมดเลย อันที่สองต้องกำหนดสภาพของแหล่งน้ำชอบเขตตรงนี้ให้ชัดเจน

เรื่องสภาพการจัดการน้ำ ในปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำมีประมาณไม่ต่ำกว่า 25 ฉบับ ปัญหาที่เป็นอย่างนี้เกิดขึ้นมาเพราะอะไร ในปัจจุบันมีกรมต่าง ๆ ซึ่งดำเนินงานในหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องน้ำ มีถึง 33 หน่วยอยู่ใน 8 กระทรวง ปัญหาเหล่านี้เกิดมาจากไหน ถ้าไม่จึงพัฒนาไปอย่างนี้ก็มีข้อสังเกตเบื้องต้นว่า แต่เดิมมาการบริหารในสังคมไม่มีปัญหามากนัก มีปัญหาเรื่องอะไร อยากจัดการเรื่องอะไร ก็ตั้งกฎหมายและหน่วยงานเรื่องนั้นขึ้นมา เราอาจจะส่งเสริมการเกษตรในบางส่วนให้ดีขึ้นการเกษตรให้ทั่วถึงไม่เฉพาะในหน้าฝน เราก็มีกรมชลประทาน กฎหมายชลประทานราชภัฏ และกฎหมายชลประทานหลวง แต่เดิมจึงคงมีความจำเป็นใญ่มากกว่านั้น เมื่อก่อนเราใช้น้ำในคลองแก่งสารสัมพันธ์กันกันถึงสมัยหนึ่งทำไม่ได้ มันก็ไม่สะดวกจะทำอย่างนั้นก็มีการประปาและกฎหมายประปานครหลวงและประปาภูมิภาค โดยสรุป คือ มีปัญหาขึ้นจึงจะสร้างกฎหมายขึ้นมา และมีหน่วยงานเพราะปัญหาเรานั้น ซึ่งทะขอยดำเนินการในสังคมที่พัฒนาเรา 50-60 ปี มันก็จะมีปัญหามากขึ้น ๆ จึงเป็นสภาพธรรมดาของสังคมที่กำลังพัฒนา พอมาถึงยุคหนึ่งก็จะกลายเป็นว่า เราจะมีกฎหมายจุ่มจุ่มกันไปหมด ในเรื่องนั้นเรื่องนี้หลาย ๆ เรื่องอยู่ในกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ในสภาพองค์กรของรัฐแบบนี้คงต้องมีการปรับปรุงองค์กรของรัฐอยู่บางส่วน ปัญหาว่าเราจะปรับปรุงอย่างไรดีแค่ไหน อันนี้คือปัญหาในการปรับปรุงตรงนี้ก็จะมีได้ 2 วิธีคือ

1. จัดหาองค์กรประสานให้สิ่งเหล่านี้ทำงานร่วมกันได้
2. แบ่งงานกันใหม่หมดเลยจาก 33 หน่วยงานที่อ้างถึง หน่วยงานไหนทำอะไรอยู่บ้าง ใครเกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำก็มาอยู่เรื่องน้ำ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ไม่ได้เขียนเอาไว้ แต่เมื่อเห็นคุณอภิชาติ อนุกุลอาไพ พูดถึงกระทรวงน้ำ ความจริงในการศึกษาอันนี้เราก็มีการอภิปรายกันเหมือนกันว่าจะทำเป็นกระทรวงน้ำได้หรือไม่ กรมอะไรเป็นอย่างไรก็ได้มีการพูดถึง

กระทรวงน้ำไม่ใช่จะทำได้ง่าย ๆ จะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวกับน้ำตรง ๆ ก็มี กรมชลประทาน นอกนั้นแล้วไม่ใช่หน่วยงานที่เกี่ยวกับน้ำอย่างเด็ดขาด แต่จะทำงานอย่างอื่นด้วย สำนักงานสิ่งแวดล้อมแลหมด ทั้งน้ำ อากาศ เสียง หากจะแตกออกมาเฉพาะน้ำเท่านั้นเองจะมาอยู่อีกที่หนึ่งอันนี้ต้องไปแบ่งแยกสำนักงานสิ่งแวดล้อมออกมาใหม่ ทางกรมพัฒนาที่ดินก็เชี่ยวชาญทั้งเรื่องดินเรื่องน้ำ แต่เราจะเห็นว่าน้ำอยู่บนดินหรือบางที่น้ำก็อยู่ใต้ดิน (Under Ground Water) แยกน้ำออกจากดินแทบจะเป็นไปไม่ได้ หน่วยงานทุกหน่วยงาน ใช้การพัฒนาน้ำกับดินสัมพันธ์กัน ยิ่งพูดในแง่การอนุรักษ์ดินกับน้ำให้มีความชุ่มชื้นทั่วถึงแล้วดินกับน้ำสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การแยกมาเป็นกระทรวงน้ำมองแล้วค่อนข้างเป็นไปได้ยาก ในแง่ความถูกต้องตามหลักการ และเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะเราต้องไปฝากกรม กรมพัฒนาส่งเสริมพลังงาน ต้องไปฝากเอกอภินิหารออกมาหมดทุกกรม อันนี้คือปัญหาในรายงานที่ผมเคยศึกษาให้สภาวิจัยแห่งชาติ จึงมีข้อเสนอที่อ่อนลงมา คือ ตั้งองค์การประสานหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานอยู่ให้ทำงานให้เหมาะสม ซึ่งความจริงแล้วที่เสนอให้มีหน่วยงานประสานขึ้นมาตามความเป็นจริงประเทศไทยเราดำเนินการพัฒนาในจุดต่าง ๆ ต่างกัน น้ำก็เพื่อการกินอยู่และใช้น้ำในครัวเรือน การใช้น้ำเพื่อเกษตรกรรม ใช้น้ำเพื่ออุตสาหกรรม การใช้น้ำเพื่อการคมนาคม การใช้น้ำเพื่อการพลังงาน การใช้น้ำในการประมง และการใช้น้ำในทางด้านสิ่งแวดล้อมกับด้านสันติภาพการทั่ว ๆ ไป ซึ่งการใช้น้ำจริง ๆ แล้วอยู่ในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ตาม สภาพงานที่เป็นอยู่ แต่ว่าในขณะนี้เริ่มมีสภาพที่ก้าวไปสู่ให้เห็นปัญหาบางครั้งว่า บางครั้งการใช้น้ำเริ่มมีการขัดแย้งกันบ้าง มีการสูบน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรมากไปจนน้ำแห้งใช้เดินเรือไม่ได้ หรืออะไรต่าง ๆ เป็นต้น หรือเริ่มมีปัญหาว่า อาจต้องสงวนน้ำไว้เพื่อการพลังงานหรือไม่

ในปัจจุบันโรงไฟฟ้าที่ใช้เราอาจจะใช้พลังงานความร้อนด้านอื่นนอกจากน้ำ เรามีพอกก็มีความจำเป็นมากนักในด้านนั้น แต่หลาย ๆ จุดเริ่มมีความขัดแย้งเกิดขึ้นปัญหากับความขัดแย้งตรงนี้จะดำเนินการแบบไหน ซึ่งในแนวทางที่พบก็คือว่า เนื่องจากแต่ละกรมทำงานต่างคนต่างทำคืออยู่ภายใต้กระทรวงแต่ละกระทรวง นโยบายกลางแนวทางกลางมันไม่มี ถ้ามีแนวทางและนโยบายกลางการทำงานจะพอเป็นไปได้ว่าแนวทางกลางในการดำเนินงาน เราจะเน้นไปทางด้านเกษตรเท่าไร อุตสาหกรรมเท่าไร น้ำใช้ในครัวเรือนเท่าไร ทั้งในส่วนกลางคือระดับชาติ และในส่วนภูมิภาคในแต่ละลุ่มน้ำ สภาพตรงนี้มีแนวทางชัดเจนขึ้น ความขัดแย้งของหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะพูดกันว่า เริ่มมีเริ่มเกิดขึ้น คงจะต้องหายไป

ขณะนี้เริ่มมีปัญหาขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำกันเอง เช่น การใช้น้ำในสนามกอล์ฟกับการใช้น้ำการเกษตรเนื่องจากกฎหมายเดิมบกพร่องอยู่บ้าง เพราะไปยึดหลักทั่ว ๆ ไป ใครมีความจำเป็นเท่าใดก็สูบน้ำไปใช้ได้เท่านั้น กฎหมายชลประทานด้านควบคุมการใช้น้ำ ใครเอาน้ำไปใช้เกิน 200 ไร่ต้องขออนุญาตก่อนแต่กฎหมายนั้นตั้งแต่ปี 2482 ก็ไปยุ่งเฉพาะเรื่องการเพาะปลูกก็เลขไปใช้กับสนามกอล์ฟไม่ได้ จุดนี้คงจะแก้ได้โดยการออกกฎหมายเฉพาะเรื่อง ลงไปกรณีใช้น้ำเพื่อการใดจะต้องมีการขออนุญาตก่อน ตามวิธีการอันนี้ก็สามารถทำให้การใช้น้ำบางอย่างถูกการควบคุมขึ้นมาได้ การใช้น้ำต้องดูปริมาณน้ำที่มีอยู่ด้วย การที่จะทำให้คนไม่ฟุ้งเฟ้อในการใช้น้ำก็ต้องมีระบบการอนุญาต การคิดค่าน้ำ การใช้น้ำเพื่อการใดต้องคิดอย่างไรเหล่านี้เป็นต้น อันนี้เป็นรายละเอียดในการวิจัยทางเราก็คิดว่ามันจะออกมาเป็นอย่างนั้น เราก็เสนอแนวทางการจัดองค์กรในการดำเนินงานขึ้นมาว่า ถ้าเราต้องการองค์กรประสานและทำให้ดีเพื่อประสานงานกัน หน่วยงานเฉพาะก็ยังไม่ใช้กฎหมายเฉพาะอยู่ โอกาสกฎหมายเฉพาะจะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นเมื่อไรก็มีปัญหานิดหนึ่ง แต่ว่าให้มีหน่วยงานกลางขึ้นมาสักอันก่อนจะช่วยประสานแผนนโยบายของทุกอันให้มีเป้าหมายทิศทางไปในทางเดียวกัน เสร็จแล้วต้องมีบทบาทศูนย์กลางบางอัน ที่จะให้ไปเสริมใช้ในเรื่องซึ่งกฎหมายเฉพาะอาจจะยังพัฒนาไม่ทัน อันนี้เป็นแนวทางที่ทางคณะวิจัยเสนอในตอนนั้น ผลจะออกมาว่าน่าจะมีกรรมการระดับชาติกรรมการหนึ่ง ซึ่งขณะนั้นก็มีการจัดตั้งขึ้นมาตามระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เมื่อปี 2532 แต่กรรมการก็จัดตั้งขึ้นมาโดยระเบียบซึ่งมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและด้านการเมือง การให้ความเกรงใจกับหน่วยงาน ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องน้ำกรมต่าง ๆ หลายกรมทำงานโดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องของตัวเองต่าง ๆ ใครก็ไม่สนใจหน่วยงานนี้ งานไม่ค่อยเดิน ถ้าหน่วยงานเหล่านั้นขยายขึ้นมา เป็นหน่วยงานระดับกรมมีงบประมาณเฉพาะน่าจะดีขึ้น

แผนการพัฒนาแต่ละลุ่มน้ำเราไม่มีผล คือแล้วแต่ว่าหน่วยงานใดจะไปเจาะตรงไหน กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน ไปอยู่คนละทิศทาง แหล่งน้ำก็แบ่งไปตามกรมต่าง ๆ ว่า ใครเป็นตัวหลักในการดูแล จึงทำให้ค่อนข้างจะกระจัดกระจาย ถ้าเรายอมรับสภาพลุ่มน้ำว่า สภาพน้ำที่ไหลลงมาตั้งแต่สันปันน้ำ มันเข้าระบบของมันตั้งแต่นั้นจนกว่าจะไหลออกทะเลไป หรือไปออกปลายทางสภาพแต่ละลุ่มน้ำจะมีสภาพความเป็นอยู่ของมันโดยเฉพาะ การมีกรรมการลุ่มน้ำขึ้น โดสรวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรื่องน้ำ ไม่ว่าจะเป็นกรมชลประทาน กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องในส่วนนั้น ๆ ให้เป็นกรรมการเฉพาะขึ้นและทำงานเกี่ยวกับน้ำ ขณะเดียวกันไม่เพียงแต่จะช่วยหน่วยงานต่าง ๆ ทำงานประสานงานกันเท่านั้นยังจะดึงนักวิชา

การบางคนซึ่งอยู่ในเขตลุ่มน้ำนั้น ๆ นำเอาอาจารย์มหาวิทยาลัยที่อยู่ในเขตนั้น ๆ เข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการอีกด้วย ก็จะทำให้แผนการใช้งานในลุ่มน้ำเป็นความจริงขึ้น ถ้าเป็นอย่างนั้นก็จะต้องมีการจัดสรรน้ำสภาพรวมว่า น้ำจะใช้ไปทำอะไรเท่าไร ปัญหาที่คงจะเกิดขึ้นได้

หลังจากที่มีการรวมการลุ่มน้ำแล้ว เราจะเห็นว่าลุ่มน้ำ 25 ลุ่มน้ำค่อนข้างจะมีขนาดใหญ่และกว้าง การดูแลทั่วถึงคงจะยาก แต่ความเป็นจริงแล้วหน่วยงานของรัฐดูแลเป็นจุดเล็ก ๆ อยู่แล้ว เช่น กรมชลประทาน หรือกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน จึงเสนอให้มีคณะกรรมการทรัพยากรน้ำภูมิภาคขึ้น โดยมีสภาพเป็นอนุกรรมการขององค์การบริหารลุ่มน้ำเท่านั้นเอง ซึ่งชื่ออาจจะต่างกันไป เพราะต้องการเน้นตัวลุ่มน้ำเห็นเป็นหลัก ๆ แบ่งเป็นเขตอย่างนั้น ซึ่งในอนุกรรมการทรัพยากรน้ำภูมิภาคอันนี้ น่าจะเป็นระดับพื้นฐานที่จะจัดให้พบกันระหว่างผู้ใช้น้ำกับผู้บริหารน้ำ ก็คือว่าในกรรมการชุดนั้นน่าจะมีตัวแทนของผู้ใช้น้ำ คือ ตัวราษฎรอาจจะจะเป็นหน่วยงานซึ่งเกี่ยวข้องในการใช้น้ำ กับหน่วยงานที่จัดการน้ำ ถ้าว่าเป็นกรมชลประทาน อะไรเหล่านี้ จะมานั่งประชุมและพบกันอาจจะมีการปรึกษาการอยู่จำนวนหนึ่งด้วยความต้องการของผู้ใช้น้ำต้องการอย่างนี้ ฝ่ายบริหารน้ำจัดให้เขาได้ไหม หรือจะจัดได้แต่ไหนก็ถกเถียงปัญหากันในทางแก้ปัญหาอาจจะเกิดขึ้นได้ตรงนั้น ถ้ามีปัญหาจัดการได้ไม่ได้ได้อย่างไร ก็ต้องเป็นแนวทางสู่ระดับที่สูงกว่านั้นเป็นผู้ชี้ องค์การระดับลุ่มน้ำจะต้องเป็นคนชี้ว่า ควรจะเป็นอย่างไร แนวทางอันนี้ก็ขึ้นข้อเสนอ

ในข้อเสนอที่จัดทำตอนนั้น ได้คำนึงถึงปัญหาหน่วยงานราชการด้วย เพราะว่า การตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ขึ้นมา จะทำงานได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการ คือ ฝ่ายเลขานุการที่จะมีข้อมูลเสนอเพียงใด ในหน่วยงานระดับกลาง ก็อาจจะมีสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ส่วนทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำกับภูมิภาค จริง ๆ ต้องมีหน่วยงานเลขานุการเหมือนกัน แต่ในการเสนอมองในแง่ที่ว่า อาจจะเป็นการยากในการเริ่มต้น และในการเป็นรูปร่างใหญ่อย่างนั้น ที่จะมีภูมิภาคจนถึงระดับเล็ก ๆ ข้อเสนอก็คือให้กรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติเสนอคณะรัฐมนตรีกำหนดเป็นครั้ง ๆ ไปว่า ในระดับลุ่มน้ำจะเอาใคร อาจจะเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำในพื้นที่นั้น ๆ อยู่แล้วนั่นเอง ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการเพื่อประสานงานกัน โดยมองในแง่การประหยัสดังประมาณกับการประหยัดเจ้าหน้าที่ อันนี้ก็เป็นตัวข้อเสนอในแง่องค์กร

ในกฎหมายที่เราเกี่ยวข้องอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากกฎหมายออกมาตั้งแต่ปี 2480 กว่าจนถึงปัจจุบัน ออกมาต่างกรรมต่างวาระกัน การครบถ้วนของกฎหมาย

ไม่เหมือนกัน บางฉบับก็ขาดตรงนั้นตรงนี้ไป การที่จะให้กฎหมาย 20 กว่าฉบับต่างคนต่างแก้ปัญหาของตัวเอง มันคงใช้เวลาอีกนานในการแก้ปัญหาแต่ละเรื่องแต่ละฉบับก็คิดว่าแนวทางน่าจะมีหลักกลาง ๆ ขึ้นมา ถ้าหน่วยงานนั้นประสงค์จำเป็นเอามาตรการอันนี้ไปใช้ก็เอาไปใช้ได้ ก็น่าจะเหมาะสมมากกว่า จึงพิจารณากันว่า จะต้องมีกฎหมายกลาง ตัวกฎหมายกลางที่ควรเสนอ ก็คือ ให้มีแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา โดยมองเริ่มต้นจากที่มาของน้ำ ในกฎหมายฉบับนี้เราก็เริ่มเข้าไปยุ่งกับน้ำในบรรยากาศ ถ้าใครทำให้เสียหายก็ว่ากันไป น้ำในบรรยากาศตกลงมา ปัญหาเรื่องเขตต้นน้ำลำธารก็เกิดขึ้นว่า มันต้องมีการคุ้มครอง โดยเฉพาะเขตต้นน้ำลำธาร มีการคุ้มครองโดยเฉพาะตามมติคณะรัฐมนตรี ปี 2528 แผนที่อยู่ตรงไหนอะไรต่าง ๆ ประชาชนไม่มีใครรู้ ทางวิชาการว่าตรงนั้นเป็นอย่างไรนั้น ในมาตรา 11 (3) เรื่องป่าสงวนแห่งชาติ ก็เพิ่มเติมเข้าไปว่า ใครบุกรุกป่าสงวนมีโทษอย่างหนึ่งแต่ถ้าบุกรุกเขตต้นน้ำลำธารมีโทษอีกอย่างหนึ่งหนักขึ้น แต่ก็สร้างปัญหาว่าอะไรคือเขตต้นน้ำลำธาร อะไรคือ 1A, 1B ชาวบ้านไม่รู้กฎหมายสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีหลายมาตรการมาก มีจุดหนึ่งที่ตั้งเอาไว้ด้วยคือ เขตควบคุมสิ่งแวดล้อมซึ่งใช้ในหลาย ๆ มาตรการแก้ปัญหาหลาย ๆ ปัญหาแต่สิ่งหนึ่งที่เขียนไว้ด้วย ก็คือ เขียนเรื่องต้นน้ำลำธารไว้ด้วย แต่จะใช้ตัวนี้แก้ปัญหาได้หรือไม่ก็คือว่า โทษในกฎหมายสิ่งแวดล้อม การควบคุมการใช้น้ำอ่อนกว่ากฎหมายป่าสงวนแห่งชาติ ก็คงไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับเขตป่าไม้โดยตรงแม้ในเนื้อหาจะเขียนไว้ก็ตาม ฉะนั้นถ้ามองเป็นอย่างนี้ แล้วคิดว่าถ้ามีกฎหมายน้ำขึ้นมา ก็เอากฎหมายน้ำเข้าไปจัดเขตต้นน้ำลำธารเสีย เพราะมันเป็นที่มาของน้ำให้ชัดเจนว่า กำหนดให้มีการประกาศเขตที่แน่ชัดเพื่อทำให้กฎหมายป่าสงวนแห่งชาติสามารถใช้บังคับได้ อีกอย่างหนึ่งเขตต้นน้ำลำธารไม่มีเฉพาะในเขตป่าสงวนมันอาจจะอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติก็ได้ กฎหมายตรงนั้นจึงยังไม่สมบูรณ์ ที่จริงแล้วมันยังไม่ค่อยมาก

พอมีเขตต้นน้ำลำธารเกิดขึ้นแล้ว ก็ต้องมีแหล่งน้ำมีบทบาทคุ้มครองสภาพแหล่งน้ำว่า ไม่ให้มีใครไปตัดแปลงหรือแก้ไขอย่างไร อาจจะต้องมีระบบที่ต้องขออนุญาตก่อน คือ สถานการณ์จะพัฒนาอย่างไร ก็ต้องมีการตรวจสอบกัน เพื่อให้มีความสอดคล้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง การพัฒนาแหล่งน้ำแล้ว ก็ต้องมีการควบคุมแหล่งน้ำ ซึ่งในร่างกฎหมายที่เสนอ ก็มองในแง่ทั้ง 2 อย่าง คือ ควบคุมทั้งปริมาณและคุณภาพ ควบคุมปริมาณ คือ ใครจะชักน้ำไปใช้ ใช้เพื่อการใดอาจจะให้กรรมการลุ่มน้ำประกาศได้ว่า กิจการไหนบ้างต้องขออนุญาตและกิจการไหนบ้างไม่ต้องขออนุญาต คือ ให้ความละเอียดอ่อนลงไปอยู่ในภาคปฏิบัติเป็นพื้นที่ ๆ ไป

ถ้าจะใช้ในประการใดต้องขออนุญาตแล้ว ถ้าจะเห็นว่า เป็นการเหมาะสม จะกำหนดให้คิดค่าน้ำด้วยก็ได้ ค่าน้ำก็อาจจะเพิ่มขึ้น มีบางกิจกรรมอันนี้ก็สุดแล้วแต่ความเหมาะสมส่วนร่างกฎหมายที่เสนอก็มองในแง่ว่า การคิดค่าน้ำ คงจะต้องมีการฟังความคิดเห็นของประชาชนอยู่พอสมควร ซึ่งทุกจุดเป็นจุดซึ่งอาจจะเป็นความลำบาก ก็ทราบว่าจะขณะนี้กำลังจะมีการพยายามเอาระบบเรื่องการคิดค่าน้ำเข้ามา ระบบการขออนุญาตเข้ามา ซึ่งก็คิดว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้อง อย่างร่างกฎหมายที่ทางคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทำขึ้นก็เพื่อทำสิ่งนี้ อธิบายเสนอแง่คิดว่า ถ้าทำได้ตามที่หวังไว้ก็ดี แต่ก็สงสัยว่าจะทำไม่ได้ทั่วทั้งประเทศให้เป็นอย่างนั้น และคงต้องค่อยเป็นค่อยไป เพราะว่าหลาย ๆ ครั้งการเสนอขอคิดค่าน้ำ อย่างมาตรการให้คิดค่าน้ำของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานคิดเงินค่าน้ำคือค่าไฟฟ้า แต่ของกรมชลประทานไม่คิด เคยมีการเอาเข้าคณะรัฐมนตรีมาหลายครั้งและหลายรัฐบาลแล้ว ไม่เห็นยอมว่าให้คิดกันทั้ง 2 ข้าง สิ่งเหล่านี้ถ้าจะเอาไปคิดค่าน้ำจริง ๆ ทั้ง ส.ส. หรือหลายคนก็ดี คงต้องคิดกันแน่ ๆ เพราะความหวั่นเกรงทางการเมือง จึงคิดว่าน่าจะจะไปเริ่มจากพื้นฐานข้างล่างมากกว่า แทนที่จะมาเริ่มจากข้างบนว่าตรงนั้นจะคิดกันหรือเปล่า ถ้าอธิบายให้คนเข้าใจว่า หากไม่คิดค่าน้ำไม่ออกระบบใบอนุญาตแล้ว คนจะใช้กันอย่างฟุ่มเฟือยไม่มีวินัย ถ้าเขาเข้าใจองค์การในพื้นที่ ยอมรับมันก็เริ่มมาจากตรงนั้น ก็คิดว่าน่าจะเหมาะสมกว่าอันนี้ก็เป็นที่ให้มีการเสนอในแง่นี้

มาตรการในการควบคุมคุณภาพก็จะตามมาหลังจากได้แหล่งน้ำแล้ว การควบคุมคุณภาพก็หมายความว่า การเททิ้งสิ่งของลงไปแม่น้ำอะไรต่าง ๆ ก็จะมีบทห้าม ขณะนี้กฎหมายสิ่งแวดล้อมก็เริ่มจะดีขึ้น มีมาตรการบังคับระบบบำบัดน้ำเสียต่อไปทางราชการก็อาจจะไปทำหรือให้เอกชนทำและทุกคนจะปล่อยน้ำลงก็ต้องผ่านตรงนั้นใครไม่ผ่านตรงนั้นก็ต้องมีเครื่องของตนเองดังนี้ เป็นต้น และอย่างไรก็ตามมีอีกจุดหนึ่งที่ทางฝ่ายสิ่งแวดล้อมไม่ลงไปควบคุม คือ เรื่องการเทของลงไปในน้ำว่าจะมีโทษอะไรอย่างไร ซึ่งอันนี้เป็นเรื่องค่อนข้างแปลกเรื่องเทของทิ้งลงไปในน้ำมีกฎหมาย 8 ฉบับ กฎหมายเหล่านี้เอาโทษแตกต่างกันมาก ๆ เลข ตั้งแต่โทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน จนถึงจำคุก 5-6 ปีหรือ 7-8 ปี เพราะกฎหมายพัฒนามาจากกฎหมายเก่า ๆ บางทีก็มองไม่เห็นว่าเป็นเรื่องอย่างกฎหมายเดินเรืออาจจะคิดว่าเขียนไว้หนักแล้ว อาจจะมองไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ทิ้งลงไปในน้ำมันอาจจะเป็นวัตถุอันตรายก็ได้เป็นสารเคมีอันตรายก็ได้ ซึ่งโทษน่าจะเป็นอย่างอื่นระดับหนึ่ง แต่กฎหมายกลับไปเขียนโทษเท่ากับการทิ้งน้ำมันทั้งปีโตรเลียม เป็นต้น การเททิ้งสิ่งของก็มีความรู้สึกว่าเป็นกฎหมาย

แต่ละเรื่องบางอันมีลักษณะเฉพาะ บางอันมีลักษณะแตกต่างกัน และตรงนี้มีมั่นคงต้อง
หาจุดมาตรฐานกลางว่า จะแก้ปัญหาอย่างไรให้โทษมันได้ระดับ คือ ทั้งของสภปรก
ลงโทษอย่างหนึ่ง ทั้งของที่ทำให้สิ่งแวดล้อมที่ทำให้คุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานก็ลงโทษ
ให้หนักขึ้น ถ้าเป็นพิษต่อสุขภาพอนามัยของบุคคลก็ต้องลงโทษต้องหนักมาก ต้อง
ลำดับความร้ายแรงของสิ่งของอันนั้น

นอกจากมาตรการในการควบคุมของแหล่งน้ำ การใช้ประโยชน์แล้วต่อ
ไปก็ต้องมีการควบคุมการใช้ที่ดินที่ติดต่อขณะนั้นเราก็มีการพูดกันมาก คือ สิ่งที่ตั้งไปใน
น้ำเราก็เห็นว่าควรจะต้องควบคุมสภาพน้ำ แต่บางอย่างไม่ได้ตั้งลงในน้ำฝั่งอยู่ใน
ดินนั่นเอง แต่น้ำชะล้างจากน้ำฝนที่ไหลจากสูงไปต่ำ หรือว่าน้ำใต้ดินสภาพมันไหล
ถึงกันได้ มันก็ไหลไปในแหล่งน้ำได้ ในเขตที่ดินที่ติดต่อต้องมีการควบคุมเหมือนกันเพื่อ
ป้องกันในแง่ที่ ซึ่งในจุดนี้กฎหมายสิ่งแวดล้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่มีการเริ่มพูดกัน
บ้าง เช่น ในเขตโรงงานอาจจะห้ามประกอบใกล้แม่น้ำเป็นต้น กฎหมายโรงงานเริ่ม
พูดถึงในขณะที่เดี๋ยวกันสิ่งที่จะสร้างมลพิษให้กับแหล่งน้ำไม่ใช่มีแต่โรงงาน มันอาจจะมียัง
อันอื่น ปัญหาที่เหลือก็จะไปตามแก้กฎหมายที่ละเรื่อง ๆ คงจะยาก อาจจะทำให้กำหนด
เป็นเขตได้ ให้กรรมการลุ่มน้ำกำหนดเขตว่า จากพื้นที่จากริมฝั่งน้ำฝั่งแหล่งน้ำอะไรก็
เข้าไปเท่าไรในบริเวณนั้น ห้ามไม่ให้มีการก่อสร้าง หรือไปใช้ประโยชน์ในทางด้าน
ที่จะเป็นอันตรายต่อแหล่งน้ำ นอกจากนั้นแล้วมาตรการบางอย่างที่สมควรกำหนดลงไป
ด้วย เช่น มาตรการป้องกันน้ำท่วมเหล่านี้ เป็นต้น

ถ้าเราชอบปัญหาย่อยลงไปแล้ว ทางด้านกรรมการลุ่มน้ำก็คงสามารถจัด
ทำแผนการป้องกันน้ำท่วมขึ้นมาได้ การจัดทำมาตรการจำเป็นเพื่อป้องกันได้ ซึ่งสิ่ง
เหล่านี้คงจะเป็นสิ่งที่ไม่ยากนัก นอกจากนั้นแล้วมาตรการบังคับตามกฎหมาย จะเป็น
เรื่องการใช้อำนาจสิ่งการกีด การวางระบบอนุญาตกีด ว่าเรื่องอะไรต้องขออนุญาต
บ้าง ซึ่งจะต้องมีมาตรการค่อนข้างแข็งพอสมควร จากการศึกษาตามกฎหมายต่าง ๆ
ค่อนข้างจะอ่อน และต่อมาก็เรื่องมาตรการการรับผิดชอบทางแพ่งก็เช่นเดียวกัน ต้อง
ว่ากันให้แน่ชัดอย่างกฎหมายเราก็พัฒนาไปเรื่อย ๆ การทำให้ปลาในแม่น้ำล่าคลงตาย
ปลาไม่ใช่ของใครไม่มีเจ้าของต้องชัดใช้จริงหรือไม่หรือต้องชัดใช้รัฐหรือเปล่า ยก
ตัวอย่างเรื่องน้ำพองเกิดขึ้น พอมีปัญหาเกิดขึ้น ก็เปิดดูกฎหมายสิ่งแวดล้อม ซึ่งหวัง
ว่าน่าจะจัดการได้ เพราะเป็นกฎหมายออกใหม่ ๆ เมื่อปี 2535 แนวความคิดค่อนข้าง
ใหม่มีมาตรการทางแพ่งอยู่ด้วย แต่เมื่อเปิดดูกฎหมายแล้ว ก็ค่อนข้างผิดหวังคือ
ในกฎหมายฉบับนั้นเขียน "ใช้มาตรการความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดกับกรณีทำให้ทรัพย์สิน
ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียหาย" ดังนั้น ถ้าปลาในกระชังของใครตาย ก็คงฟ้อง

เรียกค่าเสียหายได้ แต่ในอีกมาตราหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายต่อทรัพย์สินกลับไปเขียนให้ยึดหลักจงใจให้เสียหายจึงจะต้องชดใช้กรรม ปลาในแม่น้ำทั่วไปก็จะหวังให้เขาจับผิดไม่ได้ เพราะฉะนั้นกรณีน้ำพองปรากฏว่า เขาไม่ระมัดระวังไม่ดูแลโผลาสมันเร็วไหลลงมา ซึ่งเป็นเรื่องความประมาท ไม่เข้าเงื่อนไขก็จะฟ้อง ก็เลยรู้สึกว่าเป็นเรื่องความรับผิดชอบทางแพ่งนั้นจะเป็นเรื่องหนึ่ง ที่ต้องปรับปรุงให้กระชับว่าความจริงคืออะไรกันแน่

ที่กล่าวมาทั้งหมด ก็อยากจะเรียนว่าเวลาค่อนข้างจะสั้น ก็พยายามจะสรุปผลงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อให้ทราบการจะแก้ปัญหาเรื่องน้ำทางที่ยั่งยืนตลอดไป อันที่จริงจะว่ายั่งยืนตลอดไปคงเป็นไปได้ เพราะทุกอย่างต้องปรับตัวของมันอยู่ตลอดเวลา ตามการพัฒนาของโลก แต่แนวทางที่เสนอคงจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ในระยะที่ยาวพอสมควร สวัสดิ์ครับ

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายวิทย์ วิชัยดิษฐ์

ผมขอกล่าวถึง 2 ประเด็นหลัก คือ สิทธิในน้ำกับสภาพการจัดการ ซึ่งในเรื่องของสภาพการจัดการนั้น คุณชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนเศนทร์ ได้แยกส่วนที่เกี่ยวข้องให้เห็นอย่างชัดเจนที่น่าสนใจคือ เรื่องค่าน้ำ ท่านบอกว่าคุณ ส.ส. จะท้วงติงถ้ามองประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา เรียบเรียงตามท่านประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยาก็ได้ว่า "ค่าน้ำ" เป็นของต้องห้ามในประเทศไทย รัฐบาลใดคิดค่าน้ำ รัฐบาลนั้นมักจะอยู่ไม่ค่อยได้ ที่พูดอย่างนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับรัฐบาลปัจจุบัน เพียงแต่อยากจะทำให้เห็นข้อพิจารณาของความสัมพันธภาพบางประการซึ่งแปลกใจเพราะได้รับทราบว่ามีปริมาณน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติรัฐประหาร เลยพลอยมีความคิดไปอย่างนี้ด้วย

ขอเรียนว่ากำหนดเวลาอภิปรายใกล้จะหมดแล้ว แต่ผมเข้าใจว่าท่านผู้อภิปรายยังมีอะไรอยู่คนละเล็กน้อย ความจริงผมยังมีเวลาของผมอีกนิดหนึ่ง เพราะว่าสภาพที่ทรมาณที่สุดของผม คือการให้ผมเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ทำให้ไม่มีโอกาสพูดอะไรมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะผิดปกติวิสัย เพราะฉะนั้นก็ยังไม่พูด แต่เข้าใจว่าผู้ร่วมอภิปรายยังมีอีกคนละเล็กน้อย ท่านปราโมทย์ ไม่กล้า บอกว่าขอกล่าวนิดหน่อย ขอเรียนเชิญครับ :

ผู้อภิปราย : นายปราโมทย์ ไ้มักัด (ช่วงที่ 2)

ท่านผู้มีเกียรติครับ เกี่ยวกับเรื่องคนกับน้ำ ผมขออนุญาตกราบเรียนว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความเป็นห่วงมาก ประมาณ 6-7 ปีมานั้น ได้พระราชทานพระกระแสกับคณะผู้ทำงานเกี่ยวกับน้ำ มีการบันทึกไว้หลายครั้ง ซึ่งผมขอัญเชิญพระราชกระแสขึ้นมา เพื่อให้ท่านทั้งหลายได้รับทราบพระราชกระแสเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า "หลักสำคัญต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้" ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ พระราชกระแสที่มีความลึกซึ้งมากพระราชทานไว้เมื่อ 7 ปีมาแล้ว คือ พ.ศ. 2529 หลังจากนั้นท่านคงได้รับทราบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราเน้นทรงงานเกี่ยวกับน้ำมากมายขนาดไหน แก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำมาโดยตลอดตั้งแต่บัดนี้จนกระทั่งถึงบัดนี้ การแก้ไขเกี่ยวกับน้ำของพระองค์ท่านคืออะไร มีอยู่ 3 อย่าง คือ

1. ปัญหาน้ำน้อย ไม่ว่าจะเสด็จแปรพระราชฐานไปที่ภาคใดก็ตาม ทุกพื้นที่ที่พระองค์เสด็จฯไปจะต้องทรงงานเกี่ยวกับการแก้ปัญหา น้ำน้อยหรือทำให้บรรลุดตามพระราชกระแสที่ว่า "ชีวิตอยู่ที่นั่นถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้" ก็ได้เห็นมาโดยตลอดเกี่ยวกับการทรงงานด้านนี้

2. ปัญหาน้ำมาก ป็นี้อาจจะประสบกับปัญหาน้ำมาก ที่บริเวณปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร แม้กระทั่งในใจกลางเมืองเอง ผมก็มีความเป็นห่วงเพราะว่าเหตุการณ์อะไรบางอย่างมันแบ่งบอกว่า อาจจะมีฝนกระหน่ำในช่วงเดือนสิงหาคม กันยายน อย่างมากมาย หากตกมา 2 วันติดกันก็แย่แล้ว ไม่ต้องมีน้ำไหลมาจากไหนมาจากน้ำฝนที่ตกในพื้นที่โดยตรงก็แย่มาก ปัญหาน้ำมากในทุกท้องที่ทุกภาคของประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงเข้าไปร่วมในการแก้ไข ให้คำแนะนำที่เราเรียกว่า "พระราชดำริ" มาโดยตลอด ดังเช่นในปี 2526 คราวนั้นเกิดพายุพัดเข้ามาในประเทศไทยเนิ่นนานหลายเดือน เกิดน้ำท่วมใหญ่ที่กรุงเทพมหานครของท่านก็ประทับเสด็จไปเตอร์พระที่นั่งทรงตรวจสภาพน้ำหลายครั้ง เมื่อปี 2533 หรือเมื่อเร็ว ๆ นี้ เชื้อนภูมิพลมีปัญหาน้ำน้อย แต่เขตรอบ ๆ ปริมณฑลของกรุงเทพมหานครน้ำมากและยังเป็นเดือน พระองค์ท่านก็ทรงเตือนพระราชหฤทัยมาก ได้พระราชทานแนวคิดอะไรต่าง ๆ มากมาย รวมไปถึงทรงมอบหมายให้กรมชลประทานใช้เครื่องผลักดันน้ำให้น้ำไหลเร็วขึ้นเพื่อให้ น้ำลงสู่ทะเลให้เร็วมากขึ้น ทางกังวลและทรงเกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำมาโดยตลอด คือพูดง่าย ๆ เรื่องของคกับน้ำนั้นเอง

3. ปัญหาน้ำเน่าเสีย ขณะนี้เป็นเรื่องที่กำลังเป็นปัญหาเลวร้ายในชุมชนใหญ่ ๆ เวลานั้นน้ำส่วนหนึ่งจากเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ บางครั้งเราต้องแบ่ง

มาเพื่อบรรเทาความเสียหายของน้ำในช่วงฤดูแล้งซึ่งมีความรุนแรงที่สุด น้ำเค็ม น้ำเน่า เช่น แม่น้ำสุพรรณบุรี หน้าแล้งที่ผ่านมาน้ำน้อยมากน้ำไม่พอใช้ น้อยแล้วยังมีคนทำให้มันเสีย จึงต้องปล่อยน้ำตีมาเกินความพอใช้ เกินปริมาณที่เราจะจัดสรร ก็เกิดการร่นวายเป็นหมด พวกน้ำเน่าเสียกำลังจะเป็นปัญหา ขณะนั้นน้ำขาดแคลนในหน้าแล้ง น้ำเน่าเสียก็มักเกิดขึ้นในหน้าแล้งนี้ ถ้าพูดถึงพระเจ้าอยู่หัวแล้ว พระองค์ท่านมีโครงการทรงทำในลักษณะน้ำร่องในการแก้ไขน้ำเน่าเสียมากมายหลายโครงการ

ในโอกาสซึ่งมีการสัมมนาที่นับเป็นวาระอันดีจึงใคร่ขออัญเชิญพระราชกระแสที่รับสั่งเกี่ยวกับคนกับน้ำให้ท่านผู้มีเกียรติได้รับทราบ รวมทั้งเรื่องราวที่พระองค์ท่านทรงทำงานเกี่ยวกับน้ำ เรื่องคนกับน้ำให้กับบ้านเมืองของเรา ซึ่งหน่วยราชการต่าง ๆ ที่ทำงานสนองพระราชดำริรับใช้พระองค์ท่าน เราก็ทำงานถวายในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกันอย่างสุดความสามารถ โครงการของพระองค์ท่านส่วนใหญ่ไม่อยู่ในพื้นที่พัฒนาแล้ว พื้นที่ที่มีการพัฒนาแล้ว พระองค์จะทรงปล่อยให้รัฐบาลทำตามนโยบายหรือหลักการที่รัฐบาลควรจะทำ แต่จะทรงมุ่งเข้าไปในพื้นที่แร้นแค้นทุรกันดาร ปัญหาหน้าแล้ง ปัญหาภัยแล้ง ทรงเข้าไปช่วยรัฐบาลทำงานเสริมให้กับรัฐบาลอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

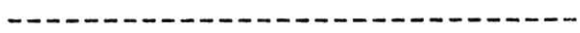
สำหรับเรื่องภัยแล้งและวิกฤตการณ์น้ำขาดแคลนที่เราพูดถึงกันวันนี้ หากไม่สามารถแก้ไขได้ทันเหตุการณ์ ผมว่ามันก่อให้เกิดปัญหาเพิ่มมากขึ้น ๆ ในอนาคต ผมเชื่อว่าประเทศของเรามีน้ำแก้ไขกันได้ ซึ่งผมได้พูดมาแล้วว่าเป็นเวลานานประมาณ 90-100 ปี เราสามารถพัฒนาน้ำเพื่อการเกษตรช่วยพื้นที่ได้เพียง 21 ล้านไร่ ควบคุมกำกับด้วยระบบชลประทานได้เพียง 21 ล้านไร่โดยใช้เวลาเกือบ 100 ปี ซึ่งพื้นที่ 21 ล้านไร่เหล่านี้ก็เป็นพื้นที่ที่มีความง่ายในการพัฒนาทั้งสิ้น ประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ดังกล่าว กล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ง่ายต่อการพัฒนา คือ ลุ่มน้ำเจ้าพระยาซึ่งกล่าวได้ว่าพัฒนาไปแล้ว ต่อไปนี้ลุ่มน้ำที่เหลือเป็นเรื่องยากเหลือเกินที่จะพัฒนา ยากมากจนผมซึ่งเกี่ยวข้องจัดการเกี่ยวกับน้ำและในแง่ของหน่วยงานที่รับภาระปฏิบัติก็มีความกังวลอย่างมาก ผมขอพยากรณ์ว่าถ้าเราสามารถทำได้ตลอดไปทั้งประเทศในช่วงเวลา 100 ปี คงได้พื้นที่ในเขตชลประทานเพิ่มรวมทั้งหมดไม่เกิน 50 ล้านไร่ เราต้องเตรียมรับปัญหา เตรียมความขยันขันแข็งในการพัฒนา ปัจจุบันพื้นที่พัฒนาในเขตชลประทานมี 21 ล้านไร่ เพียงเท่านั้นเอง พื้นที่ทำการเกษตรทั่วประเทศมีอยู่ 150 ล้านไร่ คิดดูแล้วทำได้ 14 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้นเอง ลุ่มน้ำต่าง ๆ เราจะพัฒนาได้อีกหรือไม่ก็คาดการณ์ว่าจะพัฒนาได้อีกเป็นจำนวนรวมไม่เกิน 50 ล้านไร่ และอันนี้แหละเราจะพัฒนาไปจนถึงจุดหมายของเราถึง

เป้าหมายนั้น เป็นเวลานานเท่าไร ผมว่าต้องใช้เวลานานมากกว่า 100 ปี ผู้คนพลเมืองที่มีในขณะนั้นมีถึง 60 ล้านคนแล้ว ก็มากมายเหลือเกิน เมื่อก่อนมีเพียง 8 ล้านคน 10 ล้านคนเราก็มีน้ำใช้สบาย ที่น้ำเป็นห่วงอย่างยิ่งคือน้ำใช้ในทศวรรษหน้า หรือสองทศวรรษหน้า น้ำเพื่อการเกษตรในปีที่ท่านอาจจะมองเห็นว่าสบาย แต่อีก 5-10 ปี จะไม่มีความสบาย ลุ่มน้ำเจ้าพระยาปีที่เราบรรเทาปัญหาได้ ขณะนี้เรามีน้ำเหลือในอ่างเก็บน้ำ เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ ที่จะส่งระบายมาใช้ได้ปริมาณ 1,000 ล้านลูกบาศก์เมตรเศษ ๆ หนึ่งพันล้านลูกบาศก์เมตรนี้เป็นปริมาณน้ำที่มีความจำเป็นจะต้องใช้ในเดือนกรกฎาคม ซึ่งอาจจะใช้ 800 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือ 500 ล้านลูกบาศก์เมตร จนกว่าจะถึงช่วงเกิดฝนใหญ่ตกก็อาจจะเกือบหมดอ่างเก็บน้ำที่จะนำไปใช้ได้ ถ้าเดือนสิงหาคม-ตุลาคม ฝนตกไม่มากเหมือนปีก่อน ๆ สภาพลุ่มน้ำเจ้าพระยาอาจจะเหมือนกับหน้าแล้งปี 2535 ก็คงจะต้องวางแผนจัดการ จัดสรรน้ำกันอีก น้ำไม่พอใช้น้ำขาดแคลน ก็มาพูดให้เห็นความเป็นจริง ไม่ใช่มาพูดชู้ท้านทั้งหลาย เพราะผมเล็งเห็นว่า เป็นภาวะที่จะเกิดขึ้นในประเทศของเราค่อนข้างแน่นอน

เพราะฉะนั้นวิธีการแก้ไขที่ยั่งยืน ก็ต้องเร่งดำเนินการด้วยวิธีการไหนก็แล้วแต่รูปแบบการพัฒนาแหล่งน้ำรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถดำเนินการได้ ไม่ว่าจะการขุดลอกคูคลอง รวมไปถึงการที่จะตัดสินใจหา ศึกษาโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ รวมไปถึงการผันน้ำจากลุ่มน้ำที่มีน้ำเหลือเพื่อมาใช้ในลุ่มน้ำที่ขาดแคลน ซึ่งต้องทำและหาข้อยุติให้ได้ ไม่ได้หมายความว่าไม่ทำ ต้องศึกษาทุกลุ่มน้ำเพื่อให้รู้ชัดเจนว่าลุ่มน้ำใดไม่สามารถพัฒนาได้ แล้วเราจะได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาการจัดการไปเป็นอย่างอื่น นั่นคือการพัฒนาพื้นที่ทำการเกษตรลักษณะเก็บน้ำฝนไว้ในดินตามที่ผมได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผมก็ได้ให้แนวทางและแนวคิดแก่ท่านทั้งหลายเพื่อเสริมเพิ่มเติมแต่เพียงเท่านี้ ขอขอบคุณครับ

ผู้ดำเนินการอภิปราย : นายวิช วิชัยดิษฐ์

ขอบคุณมากครับ ผมคงจะไม่ให้ใครพูดต่ออีกแล้วนะครับ เพราะว่าเป็นการรักษาเวลา ได้ใช้เวลาเกินไปจากที่กำหนดไว้ในกำหนดการประชุม 10 นาที ขอเป็นไปตามกำหนดการได้ไหมครับ คือ ขอความกรุณาพักรับประทานอาหารว่างไม่ให้เกิน 15 นาที ขอขอบพระคุณในความอดทนของท่านทั้งหลาย ขอเชิญครับ

ภาคที่ 4

การอภิปรายทั่วไป

ประธานการอภิปราย : นายวัช วิชัยดิษฐ์

เวลานี้เป็นเวลาอภิปรายทั่วไป ซึ่งได้มีการมอบหมายให้ผมเป็นประธานการอภิปราย ขณะนี้เพิ่งผ่านการอภิปรายหลาย ๆ เรื่องมาแล้ว ต่อไปนี้ขอเชิญอภิปรายเรื่องคนกับน้ำ ครับ

1. ผู้ร่วมอภิปราย : คุณหญิงกนก สามเสน วิล

ที่ปรึกษาสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย

ดิฉันขอแสดงความยินดีกับผู้จัดประชุมสัมมนาฯ คือ เรื่องที่คิดว่า "คน" สำคัญ เพราะเราจะไปตั้งกระทรวงไหน ไปตั้งกรมอะไร กระทรวงหรือกรมไม่ได้ทำให้เปลี่ยนแปลงในทางการทำงาน คนเท่านั้นที่จะเป็นผู้ทำให้เกิดอะไรก็ได้ แต่เมื่อมาคิดอีกทีหนึ่ง เราได้ฟังมาโดยตลอด ดิฉันคิดว่าคนที่ท่านพูดนี้ หมายถึง "คนผู้ชาย" ใช้น้ำใหม่ เพราะท่านไม่ได้พูดถึง "บทบาทของสตรี" เลย สตรีที่เป็นเกษตรกรเข้ามาในภาคอุตสาหกรรม และอยู่ในระบบการท่องเที่ยวนานที่สุด จนกระทั่งท่านนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ก็กลุ้มใจ ถ้าเผื่อว่าเราคิดว่าคนนั้นรวมสตรีด้วย ดิฉันคิดว่าสตรีจะเป็นผู้ช่วยทำให้การใช้น้ำ หรือกิจการด้านการเกษตรของเราลดน้อยลงไป ท่านจะทราบหรือไม่ก็ตาม สถาบันวิจัยและพัฒนาบทบาทหญิงชายได้ทำการวิจัยและพบว่า เวลานี้สตรีในภาคเหนือต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวถึง 20 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งแต่ก่อนเรามีเพียง 5 เปอร์เซ็นต์ เวลานี้มี 20 เปอร์เซ็นต์ เพราะเหตุว่าเกษตรกรของเรานี้ เขาออกไปทำงานตามประเทศต่าง ๆ มากมาย อันนี้เป็นเรื่องที่น่าจะต้องมาพิจารณาด้วย

พูดถึงแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน ดิฉันคิดว่าคงจะยาก เพราะเหตุว่าประชากรของเราเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่เรามีพระพุทธรูปที่สอนให้เราอดทน รู้จักระงับความต้องการและระงับความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวนี้ทำให้การแก้ไขของเราไม่ยั่งยืน เพราะเหตุว่าอุตสาหกรรมเองก็ทำให้น้ำสกปรก โดยความเห็นแก่ตัวอยากได้สตางค์มาก ๆ อย่างนี้เป็นต้น ถ้าทุกคนไม่เห็นแก่ตัวและเห็นแก่ชาติบ้านเมือง

เป็นใหญ่ ก็คิดว่าอันนี้จะเป็นการช่วยทำให้แนวทางแก้ไข ที่ท่านทั้งหลายได้กล่าว
มามากมายนั้นจะยิ่งขึ้นมาก

อยากจะกราบเรียนท่านประธานการอภิปรายว่า เรามีเยาวชนมาก
มายทั้ง เป็นนักเรียนและไม่ใช่นักเรียนในสมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งดิฉันได้มีส่วน
เกี่ยวข้องอยู่ด้วยและได้พูดถึงเรื่อง "Water is life" อย่างที่ท่านวิทยากรได้พูด
ไว้ว่า "น้ำคือชีวิต" ใน 108 ประเทศ สมาชิก 10 กว่าล้านคนเราจะทำเรื่องเดียว
กันหมดเลย ก็คิดว่าเมื่อเราถือว่ามีเกิดวิกฤตการณ์ขึ้นแล้ว เราก็น่าจะใช้คนทุก ๆ
คนที่มีอยู่ในประเทศ ซึ่งรวมทั้งเยาวชนและเด็กด้วยในบทบาทต่าง ๆ กัน ท่านอาจจะ
ทำเรื่องเกี่ยวกับการรณรงค์ในการใช้น้ำ อาจจะขอเขียนเสกตัวอย่างอย่างหนึ่ง ที่
เราทำมาแล้วที่อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย คนหนึ่งชักฝักใช้น้ำ 4 อ่าง
แต่ถ้าระบบหมุ่มมีคน 7 คน ในหมุ่มเดียวกันถ้าชักฝักพร้อมกัน ก็จะใช้น้ำ 4 อ่างเหมือน
กัน เราก็สามารถประหยัดน้ำได้ถึง 200 กว่าอ่าง ถ้าเวลาอบรมเดือนครั้งเราจะ
ประหยัดน้ำมากมาย อันนี้ก็จะอยากจะขอให้ท่านประธานการอภิปรายได้กรุณานำไปคิด
เราจะใช้คนต่อสตรีและเยาวชนนั้นอย่างไร จึงจะเป็นประโยชน์ในการที่จะแก้
วิกฤตการณ์ทางน้ำได้ จะช่วยแก้ไขให้วิกฤตการณ์ของเรานั้นหมดไปและยิ่งขึ้นด้วย

2. ผู้ร่วมอภิปราย : นายเจริญ หมั่นดี

ประธานคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

กราบเรียนท่านประธานการอภิปราย ผมรู้สึกยินดีมากที่ได้มาร่วมฟัง
การสัมมนาคนกับน้ำในวันนี้ ซึ่งจริง ๆ คนกับน้ำก็อยู่ด้วยกันตลอดชีวิตหนีจากกันไม่พ้น
ผมก็จะพูดเฉพาะเรื่องน้ำสำหรับการเกษตร เพราะว่าน้ำอย่างอื่นก็มีคนพูดไปมากแล้ว
น้ำกับการเกษตรนี้เป็นปัญหาของชาติ เป็นปัญหาของเกษตรกรที่ยากจน
ที่จะต้องอาศัยน้ำในการผลิตการเกษตรทุกระบบ ผมอยากจะกราบเรียนว่า ระบบ
ชลประทานของเราทุกวันนี้ ทั้งสมัยหรือใหม่หรือล้าสมัยแล้ว ระบบการสร้างเขื่อน
เก็บกักน้ำนั้น มีความจำเป็นมากสำหรับปัจจุบัน เพราะว่าสมัยก่อน ๆ นั้นคนยังไม่มาก
น้ำหนองคลองบึง ก็พอใช้สำหรับการเกษตร แต่ปัจจุบันนี้มีประชากรมากขึ้น การใช้น้ำ
ก็มากขึ้นตามไปด้วย เขื่อนต่าง ๆ ที่สร้างไว้ก็ไม่เพียงพอสำหรับเก็บน้ำ ก็อยากจะ
ให้ทางฝ่ายคณะกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น มองให้เห็นถึงความสำคัญของน้ำ ควร
จะแยกกันให้พอระหว่างน้ำกับสิ่งแวดล้อม ควรจะสร้างเขื่อนเก็บน้ำไว้ให้มากในแม่น้ำ

ล่าซาร์หลายแห่ง เพราะแต่ละปีมีน้ำไหลลงทะเลเป็นจำนวนมากมาย รัฐบาลจะต้องช่วยเกษตรกรที่ปลูกน้ำท่วม และอีก 5-6 เดือนก็จะช่วยเกษตรกรที่ประสบภัยแล้งอย่างหนักมาตลอด อยากรจะกราบเรียนว่า ถึงเวลาหรือยังที่เราจะต้องเก็บกักน้ำให้มากที่สุด และใช้น้ำอย่างประหยัด ในเขตลุ่มน้ำชลประทานเจ้าพระยานั้นคงไม่มีปัญหา ที่มีปัญหาก็คือรัฐบาลสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชอื่นแทนข้าว ถ้าเป็นนาดอนที่น้ำชลประทานเข้าไม่ถึงและน้ำเก็บไว้ไม่พอ เมื่อถึงหน้าแล้งแล้วจะทำอย่างไร อยากรจะฝากว่าน้ำใต้ดินควรจะสำรวจหรือยังว่า จะเอามาใช้ประโยชน์ในที่ดินสำหรับปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น ผมเคยไปประเทศอิสราเอล ซึ่งเป็นประเทศที่ไม่มีแม่น้ำลำคลองเลย เป็นทะเลทราย เขายังเอาน้ำของเขาไปใช้ประโยชน์ปลูกผลไม้ที่ต้นทุนต่ำที่สุดในโลก สามารถขายได้ราคาต่ำกว่าประเทศไทยด้วย

สำหรับประเทศไทยนี้เป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ ถ้าจะว่าไปแล้วก็มีเพียงภาคอีสานเท่านั้น ที่ประสบภาวะแห้งแล้งขาดแคลนน้ำ แต่ไม่ถึงกับเป็นทะเลทรายเหมือนประเทศอิสราเอล แล้วทำไมเราจะพิจารณาเรื่องนี้ไม่ได้ ประเทศเราเป็นประเทศอุดมสมบูรณ์มาแต่ปู่ย่าตาชาย และเกิดมีหลายหน่วยราชการ หลายหน่วยงานพูดให้ตกใจอยู่ เรื่องว่า เราประสบภาวะแห้งแล้ง จังหวัดที่ไม่เคยแล้ง ก็ประกาศว่าแล้งซ้ำซากขึ้นมา เพราะว่าเพื่อจะของบประมาณ ถ้าจังหวัดไหนแล้งซ้ำซากจะได้งบประมาณไปมากจนน่าตกใจ ภาคอีสานดีกว่าประเทศอิสราเอลหลายร้อยเท่า รัฐบาลก็เห็นมาตลอด จึงขอฝากว่าเราจะพัฒนาระบบท่อส่งน้ำจากนี้ไปอีก 10 ปี เราจะเริ่มพัฒนาได้ไหม คือ ถ้าใช้ระบบชลประทานอย่างทุกวันนี้ น้ำระเหยไปมาก น้ำซึมลงใต้ดินก็มาก ทำให้ไม่พอใช้ ถ้าใช้ระบบวางท่อ และส่วนที่เป็นที่ดอนก็ใช้น้ำหยดเหมือนของประเทศอิสราเอล เขาใช้น้ำไม่มากในการปลูกต้นไม้ จึงใช้ประโยชน์ได้มาก

เพราะฉะนั้นก็อยากจะกราบเรียนตรงนี้ว่า ประเทศไทยนั้นเดี๋ยวนี้กำลังนิยมชมชอบเรื่องสาวโรงงาน ที่ลูกเกษตรกรเขามาทำงานในกรุงเทพฯรับจ้างในโรงงาน และคิดต่อไปหรือไม่ว่า อีก 20 ปีถ้ามีอายุ 40 ปีจะอยู่ในโรงงานได้ไหม เขาจะไปอยู่ที่ไหน เขาต้องกลับไปบ้าน ไปแย่งที่ดินทำกินที่บ้านอีกเมื่อมีอายุขนาดนั้นแล้ว เพราะฉะนั้นจะดีใจกับสาวโรงงานไม่ได้ขนาดนั้น ขอฝากอันนี้ให้เพื่อการเกษตรของเราจะต้องอยู่คู่ประเทศไทยต่อไป ดังนั้นน้ำจึงสำคัญมาก จะใช้อย่างไรให้เป็นประโยชน์สำหรับที่ดอนทางภาคอีสาน ทุกวันนี้ถึงจะไปส่งเสริมการเลี้ยงโคเลี้ยงกระบือหน้าแล้งไม่มีน้ำเลย หนักก็แห้งตายโคกระบือก็ยอม เป็นโคนมก็รีดนมได้ตัวละไม่กี่ลิตร การพัฒนาน้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ผมขอฝากว่าน้ำใต้ดินซึ่งมีอยู่จำนวนมากนั้น สมควรจะสำรวจเอาขึ้นมาใช้โดยการเจาะบ่อนบาดาลและสูบน้ำขึ้นมา แล้วส่ง เป็นที่หน้าหยดไปบ่อหนึ่งอาจจะใช้ได้ 200-300 ไร่ก็ยังมี ยิ่งลงทุนได้อีกมาก

3. ผู้ร่วมอภิปราย : นายมนตรี ด่านไพบูลย์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำพูน พรรคความหวังใหม่
รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

โดยส่วนตัวแล้วผมเอง เป็นนักเกษตร จบจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ไปทำงานเกี่ยวข้องกับกาแก้ปัญหาเรื่องน้ำให้เกษตรกรตลอดมา และสิ่งที่ได้สัมผัสมาโดยตลอดจากประสบการณ์ ที่ได้มองเห็นการใช้งบประมาณเข้าไปแก้ปัญหาเรื่องน้ำให้กับเกษตรกรมี เรื่องที่จะฝากที่ประชุมไว้ เพราะมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะเข้าไปช่วยกันแก้ไข

อยากจะขอกราบเรียนเสนอว่าเกี่ยวกับแหล่งน้ำเรามีลุ่มน้ำหลาย ๆ ลุ่มน้ำ มีแม่น้ำสายใหญ่ ๆ โดยมีแนวคิดหลายแนวคิดด้วยกัน เช่น การกักน้ำด้วยวิธีการสร้างเขื่อนใหญ่ และยังมีแนวคิดที่จะสร้าง เขื่อนขนาดเล็กหรือฝายกั้นน้ำขนาดเล็ก แต่การสร้างฝายที่ผ่านมา ผมได้มองการพัฒนาของตัวฝายมาโดยตลอด ยังไม่มีการพัฒนาในเรื่องของการระบายทราย เมื่อไม่มีการระบายทรายแล้วเวลาไปสร้างตรงที่ใดแล้ว พบว่าอีกไม่นานหน้าฝายก็จะตื้นเขินมีทรายเข้ามากองเต็ม ไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ ฉะนั้นการที่คิดว่าจะไปกักน้ำโดยการบล็อกฝายเป็นตัว ๆ ไล่มาเรื่อย ๆ นั้นเป็นความคิดที่ดี แต่ถ้าไม่มีการพัฒนาระบบของการระบายทรายแล้ว ก็จะไม่สามารถแก้ปัญหาเก็บกักน้ำได้ ในส่วนนี้ผมได้เคยประสานงาน กับทางกรมชลประทานและหลาย ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก็ได้พบกับวิศวกรท่านหนึ่ง คือ คุณดุสิต พیمانเหมินทร์ ซึ่งเป็นชลประทานจังหวัดลำพูน จนกระทั่งได้พยายามผลักดันที่จะออกแบบฝาย ให้มีการระบายทรายไปในตัว สิบปีที่ผมได้พยายามผลักดันออกมาและปีที่แล้วได้งบประมาณการพัฒนาจังหวัดประมาณ 3 ล้านบาทเพื่อสร้างฝายกั้นแม่น้ำกวัง เป็นระบบของการระบายทราย ผมอยากจะเรียนฝากท่านเลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ขอความกรุณาส่งนักวิจัยไปดูระบบฝายตัวนี้สักชนิดหนึ่ง ถ้าฝายตัวนี้มีประสิทธิภาพในการระบายทรายได้อย่างแท้จริงแล้ว เราจะสามารถแก้ไขปัญหาน้ำได้อีกระดับหนึ่ง อาจจะเรียนขอความกรุณา

ขอเป็นระบบและส่งผู้คนเข้าไปด้วยกัน ถ้าได้ผลจริงแล้วก็ควรช่วยเหลือทางด้านงบประมาณ และแก้ปัญหาเรื่องน้ำให้เกษตรกรได้อีกระดับหนึ่ง

เรื่องต่อไปที่อยากจะขอฝาก คือ เรื่องแหล่งน้ำประจำไร่นา ซึ่งรัฐบาลได้มีงบประมาณไปในปี 2536 นี้แล้ว เป็นจำนวนกว่า 10,000 บ่อ สิ่งที่ผมคิดจากประสบการณ์ที่เคยทำส่วนมาด้วยตัวเอง ผมเคยขุดสระแต่ไม่สามารถจะเก็บน้ำให้อยู่ในดินหลายชนิดด้วยกัน กล่าวคือดินหลาย Series เก็บน้ำไม่อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางภาคอีสาน อาจจะเขียนฝากทางสภาวิจัยแห่งชาติว่า น่าจะมีการวางแผนวิจัยที่จะทำอย่างไร จึงจะไปอุดรอยซึมรั่วของตัวดินโดยการที่ใช้โคลน ผมเคยเจาะบ่อบาดาลเกษตรโดยการที่ใช้โคลนผสมน้ำ มันสามารถไปเคลือบแทนได้ ผมอยากจะเสนอให้มีการวิจัยทำนองนี้โดยการลงทุนง่าย ๆ โดยการใช้น้ำดินเหนียวตากแห้งแล้วบดให้เป็นผง และนำมาผสมน้ำแล้วอัดฉีดลงไป ตรงนั้นจะเป็นซีเมนต์เข้าไปเคลือบ เราใช้ระบบธรรมชาติเข้าไปแก้ไข ผมฝากเรื่องนี้ว่าจะวิจัยด้วย

เรื่องที่น่าจะวิจัยต่อไป ก็คือ เรื่องการตื่นเขินของลำแม่น้ำ ท่านประธานการอภิปรายที่เคารพ ได้มีการเสนอเรื่องการตื่นเขินของลำแม่น้ำในพื้นที่ของผมเอง ก็จะขอเอ่ยถึงอันนี้เป็นประสบการณ์ในพื้นที่ว่า พอเดือนธันวาคมฝนตกลงมามาก 2-3 วัน ซึ่งผิดฤดูกาลคือน้ำท่วมขึ้นมาทันทีจากน้ำแม่ลำขึ้นมา 2 ฟุตปลุกพืชผลไป 10 กว่าปีไม่เคยประสบ พอประสบน้ำผิดฤดูกาลเข้า ท่านนั้นเองก็ท่วมขึ้นทั้งหมด เพราะว่าเราไม่มีร่องน้ำการตื่นเขินของลำแม่น้ำมันเกิดขึ้น เพราะฉะนั้นในส่วนที่ผมเห็นว่า งบประมาณบางส่วนควรได้ตั้งไปเพื่อขุดลอก เมื่อขุดลอกแล้วเอาทรายตัวนั้นไปกองไว้ข้าง ๆ ให้เห็นร่องน้ำ แต่ว่าพอฝนตกลงมาหรือน้ำมาอีกสักครั้งหนึ่ง ทรายเหล่านั้นก็จะมากองอย่างเก่า จะไม่เกิดประโยชน์ เพราะฉะนั้นการที่จะแก้ปัญหาอย่างแท้จริงก็คือว่าดึงทรายเหล่านั้นออกไป โดยกระบวนการของการดูดทรายออกไป

อันนี้ปัญหาจะฝากท่านประธานการอภิปรายคือว่า ทรายในบางแม่น้ำไม่ได้พอที่จะใช้ทำการก่อสร้างได้ จึงน่าจะมีการวิจัยที่ว่า ให้ใครขุดหรือดูดออกไป และให้อำนาจหน่วยงานด้านกฎหมายการขุดอันนี้ คือ การขุดลอกทรายออกไป เราไม่ต้องเอางบประมาณไปทุ่มเทในการขุดลอก แต่ขอให้เขามาขุดเอาออกไปถมอะไรต่าง ๆ ตรงนั้นก็เกิดการพัฒนาร่องน้ำขึ้นมา อันนี้ก็เป็นแนวทางการแก้ปัญหาทางด้านกฎหมาย ที่จะต้องฝากไว้ด้วย

เรื่องอีกอันหนึ่งที่จะขอเรียนฝากไว้เพื่อทำการวิจัย คือ ผมได้วางแผนงานทำบ่อบาดาลเกษตร ในพื้นที่จังหวัดลำพูนนั้นคงไม่ต่ำกว่า 100 บ่อในปัจจุบัน และมี

ประสิทธิภาพในการช่วยเหลือเกษตรกรมาด้วยดีโดยตลอด ได้เริ่มทำมาตั้งแต่ปี 2524 จนถึงทุกวันนี้ ผลของมันที่จะต้องระวัง ก็คือ การทรุดตัวของน้ำใต้ดิน ฤดูฝนมาก็จะมีการเติมน้ำใต้ดินเข้าไปทดแทน อันนี้คือโชคดีของจังหวัดลำพูน ที่เรามีแอ่งน้ำใต้ดิน เขาเรียกว่า "แอ่งเชียงใหม่" เป็นลุ่มของแม่น้ำปิง

ผมอยากจะฝากสภาวิจัยแห่งชาติอีกอันหนึ่ง คือ บ่อบาดาลเกษตรซึ่งได้รับความร่วมมือจากกรมชลประทาน กรมโยธาธิการและกรมทรัพยากรธรณี ทุกวันนี้ได้เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรนั้นแต่ที่เป็นห่วงก็คือว่าเราจะดึงน้ำปริมาณเท่าใดเอามาใช้และจะวางระบบการบริหารการใช้หน้าอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับความสามารถของน้ำใต้ดินที่มี จุดนี้เป็นจุดที่ผมให้คำตอบกับใครไม่ได้ อาจจะขอความกรุณาฝากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ถ้าสามารถจะไปวิจัยเรื่องการลดตัวของน้ำใต้ดิน และการเพิ่มของน้ำใต้ดินในช่วงฤดูฝน สามารถจะกำหนดเป็นแนวทางได้ ก็สามารที่จะไปทำในหลาย ๆ ลุ่มน้ำ ที่มีศักยภาพในการทำบ่อบาดาลเพื่อการเกษตรได้ ผมเรียนมาก็เป็นคำถามที่ฝากเพื่อจะนำไปสู่การแก้ปัญหาในโอกาสต่อไป ขอกราบขอบพระคุณครับ

4. ผู้ร่วมอภิปราย : นายยศ เปษคำภา

นายกสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยซึบประดิ์
อำเภอเสี้ยว จังหวัดนครราชสีมา

ท่านประธานการอภิปรายและท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพทุกท่าน ผมรู้สึกขอบคุณท่านผู้จัดการสัมมนาเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้โอกาสเชิญผมมาในครั้งนี้ ที่มาวันนั้นผมได้เห็นทางฝ่ายผู้อภิปรายทั้งหลายแสดงความคิดเห็นชัดเจนมากพอสมควรก็คงไม่มีประเด็นมากพอที่จะฝาก แต่ในความรู้สึกก็ขอให้ที่ประชุมนี้โปรดให้อภัยผมด้วยเป็นความรู้สึกนึกคิดว่า มันน่าจะแก้ไขอย่างไร ผมได้อยู่ที่สมาคมแห่งนี้มาตั้งแต่ปี 2514 ขณะนี้สมาคมของเราได้ดำเนินธุรกิจการจัดน้ำอยู่ในขั้นสมบูรณ์จะเรียบร้อยดี จนกระทั่งเมื่อปี 2531 เราก็ได้รับเลือกจากคณะกรรมการประกวดแหล่งน้ำในประเทศไทยและได้รางวัลชนะเลิศในปีนั้น ผมดีใจที่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รับพระราชทานโล่ในครั้งนั้น อันนี้เป็นความสำเร็จขั้นต้น แต่ก็ยังไม่สมบูรณ์เพราะว่า ดูตัวเลขแล้วยังมีพี่น้องประชาชนที่ยังอาศัยน้ำในประเทศไทยนี้มากกว่าที่พวกเราได้รับ ความคิดของผมว่า เมื่อเข้ามามีหลายท่านอภิปรายเรื่องแหล่งน้ำต่าง ๆ และน้ำฝนน้ำอะไรนี้ ผมก็เชื่อบางท่านว่า

ความแห้งแล้งของเมืองไทยไม่ได้ทรหดมากเลย ในรอบอายุถึง 65 ปีก็ผ่านน้ำผ่านฝนมาพอสมควร และคิดว่าความแห้งแล้งไม่ได้ฉกรรจ์มากเลย แต่บังเอิญคนเกิดมามาก ๆ ขึ้น จึงมีการใช้สอยน้ำมากขึ้น และทำให้เกิดน้ำขาดแคลน

วิธีการอย่างหนึ่งที่จะฝากที่ประชุมนี้ หากว่าท่านเห็นด้วยคงจะเป็นโครงการใหญ่ที่จะเกิดขึ้น คือ แหล่งสร้างเขื่อนก็ควรหยุดพูดกันได้แล้ว เพราะไปสร้างที่ไหนก็มีหน่วยงานอนุรักษ์ธรรมชาติออกมาคัดค้าน จะเอาเป็นเอาตายให้ได้ก็เป็นเรื่องน่าสลดใจ ขณะนี้หลาย ๆ ท่านก็บอกว่า มีฝนตกมากพอสมควร แต่การเก็บน้ำฝนนั้นเรามีอัตราเก็บน้อย โดยเฉพาะแหล่งน้ำที่ว่า อาจจะเป็นอ่างขนาดเล็กหรือเขื่อนขนาดใหญ่ก็ตาม คงหมดที่จะสร้างแล้ว

มามองดูอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าสมมุติว่าเรามีนโยบายที่จะออกไปช่วยให้มีแหล่งน้ำ ที่พอจะบรรเทาความเดือดร้อนได้ ก็คือ ใช้ระบบงบประมาณของทางรัฐบาลออกไปชุดบ่อในที่นาของเกษตรกร คือ เดิมนั้นเกษตรกรมีที่ดินอยู่ แต่ไม่มีทุนที่จะชุดบ่อของเขาเอง ถ้าจะไปสร้างอ่างขนาดเล็กดังที่ ท่านนายกรัฐมนตรี้ได้บอกว่า อ่างขนาดเล็กยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ผมได้อยู่กับอ่างขนาดเล็กมาหลายอ่างก็เป็นจริงตามนั้น กล่าวคือ มีตัวเลขออกมาแล้วไม่ได้ผลเท่าที่ควร ได้นิดหน่อยเท่านั้นเอง ถ้าไปในลักษณะที่ชุดสระ สมมุติว่านาย ก. มีที่นา 10-20 ไร่ เอา 10 ต่อ 1 ไร่ ให้ชุดบ่อสัก 2 ไร่ ชุดต่อกันเป็นเจ้า ๆ ไป ลงทุนให้บ้างให้เขาออกทุนเองด้วยบ้าง เมื่อชุดแล้ว น้ำก็จะกระจายไปทั่ว ๆ ไป ไม่อยู่เฉพาะที่อ่างใหญ่ที่สร้างไม่ได้ ไปอยู่ในแปลงนา ถ้าสมมุติว่าจะเอาบ่อทั้งหมด ที่เขาชุดลงไปปีละมาก ๆ มาต่อกันแล้วจะเป็นลำห้วยที่เก็บน้ำได้อีกมาก ซึ่งมีเจ้าของโดยไม่จำเป็นต้องไปออกกฎหมาย ที่จะต้องมารีตรอนสิทธิที่เขาจะใช้ น้ำโดยมีความผิด อันนี้เป็นน้ำของเขาเอง ที่นาของเขาเอง ถ้ารัฐบาลลงทุนด้านนี้ไปและลดสร้างเขื่อนที่ใหญ่ ๆ ลงไปแล้ว ท่านผู้อภิปรายเมื่อสักครู่นี้ได้บอกว่าเราจะแก้ไขอย่างไรให้น้ำในบ่อของเราเนี่ยอยู่นานนาน ผมคิดว่าน่าจะลงทุนอีกสักนิดทำแผ่นยางอะไวรอย่างต่างประเทศเขาทำ เอาไปปะปะไว้แล้วคงจะอยู่ได้เพราะน้ำมันมีทุกปี เวลาหน้าหลากอย่างเช่นในลำแม่น้ำชีที่จังหวัดชัยภูมิ ในหน้าฝนมันท่วมทุกปีเมื่อผ่านไปตรงนั้นแต่หน้าแล้งก็อดน้ำทุกปี เราไม่มีภูมิที่จะไปแก้ไขอย่างนี้ได้ หรือสมองเล็ก ๆ อย่างผมนี้ เข้าไปชุดบ่อไว้มาก ๆ นอกจากชุดบ่อแล้วเมื่อเข้าท่านนายกรัฐมนตรี้ก็บอกว่า จะมีการกระจายปลูกต้นไม้ผลในพื้นที่นาของเราอีกด้วย ปลูกได้ครบ แต่ถ้าไม่มีบ่อน้ำช่วยสนับสนุนแล้วมันก็ตาย เพราะฉะนั้นถ้าไปชุดบ่อให้มาก ๆ ก็จะมีน้ำรดบ้าง การที่มีบ่อมากขึ้น เขาก็จะได้ประโยชน์มากขึ้น ส่วนนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ผมขอฝากที่ประชุม ขอให้ฝ่ายที่มีหน้าที่รับไปพิจารณาด้วยว่า มันจะสมเหตุ

ล้มผลไหม ถ้าไปชุดบ่อและหาวิธีป้องกันไม่ให้หน้ามันซึม ฝนตกมาก ๆ ทุกปีก็ชั่งไว้ตรง
นั้นก่อน พอจะช่วยเหลือได้อันนี้ส่วนหนึ่ง

ส่วนที่สองนั้น อ่างที่มีอยู่แล้วก็ตาม ขณะนี้เห็นท่านผู้อภิปรายจากอีสาน
เช่นผมว่ามันล้ำสมัยแต่ผมว่ายังอยู่ โดยเข้าไปดำเนินกิจการให้มืองค์ประกอบชัดเจน
ขึ้น ผู้ใช้น้ำเดี๋ยวนี้ยังไม่เป็นรูปวางชัดเจน ในการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร
การใช้น้ำเกิดการเสียหายและไม่ได้ผลเท่าที่ควร อันนี้ถ้าเราลงไปเล่นในองค์กรให้
มาก ๆ มีหน่วยงานที่เข้าไปจับ คือ เข้าไปทำหน้าที่โดยตรงก็คงจะดี เดี่ยวนี้ไปฝาก
ไว้กับฝ่ายชลประทานบ้าง ก็ไม่ใช่หน้าที่ของท่านโดยตรง

ที่พูดมานี้ก็ให้เห็นตัวอย่างที่อ่างเก็บน้ำห้วยซึบประดู่ของผม จะมีการแบ่ง
สันปันน้ำให้มันชัดเจนขึ้นมาอีกหน่อยว่า เข้าไปดูแลให้ใกล้ชิดกับเข้างอ่างอย่าปล่อยปละ
ละเลย บังเอิญที่ของผมสำเร็จ ก็ไม่ได้คุยแต่ผมเองจริง ๆ ตั้งแต่เป็นนายกสมาคม
ผู้ใช้น้ำชลประทานอ่างเก็บน้ำห้วยซึบประดู่มาก็ตั้งปี 2514 จะลาออกตอนไหนเขาก็
ไม่ให้ลาออก เพราะเราทำจริง ๆ ไม่มีค่าตอบแทน ไม่มีเงินเดือน แต่คิดว่าเราช่วย
เพื่อนบ้านก็คงจะได้กุศล เพราะฉะนั้นผมอยากจะฝาก 2 ประเด็นเท่านั้น คือ

1. ให้หาทุนไปชุดบ่อในที่นาของชาวนาเอง ส่วนหนึ่งเขาจะได้เป็นเจ้าของ
ของและภูมิใจที่มีบ่อของเขาเอง อาจจะช่วยครั้งหนึ่งหรือช่วยประมาณ 80 เปอรเซ็นต์
ให้ชาวนาออก 20 เปอรเซ็นต์ เขาจะได้มีส่วนเป็นเจ้าของก็จะได้ประโยชน์มาก

2. องค์กรผู้ใช้น้ำ ให้มันเป็นกิจจะลักษณะ อ่างบวม (Boom) ขึ้น
ผมดูแล้วตั้งแต่ปี 2511 กรมชลประทานบวมเหลือเกิน เสร็จแล้วไปไปมามาเหลือแต่ชื่อ
ไม่ทราบว่ามีสมาคมฯไปอยู่ที่ไหน ถ้าเราติดตามองค์ประกอบเรื่องน้ำคงจะดีขึ้น และผม
ขอสรุปว่า :

1. ไปชุดบ่อให้ชาวนาที่เขามีที่ดิน ตามจำนวนที่เขาจะต้องการ
2. ตั้งองค์กรที่มีการใช้น้ำให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ วิกฤตการณ์

การใช้น้ำก็จะมีประสิทธิภาพขึ้น

ขอพูดเสริมอีกว่า ส่วนน้ำธรรมชาติ ขณะนี้กำลังเสียหายมาก เราไม่มี
เจ้าหน้าที่โดยตรงที่จะไปดูแล มีการทำให้น้ำเสียอย่างที่เราคาดคง จังหวัดนครราชสีมา
ชาวโคราชก็จะกระอักแล้ว เพราะว่ามันเสียกลิ่นเหม็นจนหมดในลำตะคอง เพราะมีน้ำ
น้อยเกินไปและหลายท่านบอกว่า เป็นเพราะไปสร้างรีสอร์ท ไปสร้างสนามกอล์ฟ ตัด
ต้นน้ำลำธารทำให้น้ำไหลเข้าลำตะคองไม่พอ ทำให้ชาวโคราชเดือดร้อน อันนี้ผมไม่
บังอาจที่จะไปเสนอได้ว่าจะทำอย่างไรดี เพราะว่าผมตัวกระต๊อขนาดนี้ แต่จะขอฝาก
2 ประเด็นดังกล่าวไว้

5. ผู้ร่วมอภิปราย : นางสาวประภาศรี ศิวจรรรยา

อาจารย์พิเศษจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เรียนท่านประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และ
ชีววิทยา ท่านประธานการอภิปราย ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ดิฉันได้มาถึงที่นี่ 6 โมงครึ่ง
ทั้งที่หลงทางทำเนียบไม่พบ ครึ่งนี้เป็นครั้งแรกที่ดิฉันได้เข้ามาเห็นความงามเพื่อนดิฉัน
ตัวแรกที่ร้องทัก คือ นกตีทองร้องก้องไปหมด มาคนเดียวไม่กล้าเดินมากกลัว เขาจับ
ฟ้าสวยมากเลขตอน 6 โมงครึ่ง ฟ้าสดใสมาก ปุยเมฆขาวบริสุทธิ์ แต่พอ 7 โมงตรง
พระอาทิตย์ถูกบังด้วยเมฆวันแต่ แล้วเมฆหายสวยหายสีเลื่อมเงินไปเลย นกมีหลาย
อย่างแบบนกป่าแต่นกกินปลาไม่มี มีสาลิภา พิลิป เอียงต่าง กระจอก เป็นต้น
นกทางเขนก็มีด้วยทั้งตัวผู้ตัวเมียน่ารักมากเลย ที่เห็นไม่ชัดคือปรอทสวนคล้าย ๆ มา
ทำรังอยู่ แต่ว่าพยายามเข้าไปใกล้ ๆ ก็ไม่เห็น

ดิฉันขอรายงานอนุญาตสักหน่อยว่า ทำเนียบรัฐบาลมีสระน้ำ 4 เหลี่ยม
ต้นฟ้าใกล้ห้องประชุมสวยมาก มีกระถางเฟื่องฟ้าประดับ และมีต้นไม้ใหญ่มีเรือน
ยอดแพ มีการคลายน้ำ (Transpiration) สวยมากในตอนเช้า แต่ว่าในน้ำนั้น
มีปลาที่ใหญ่ยาวกว่าคืบลอยปองตายอยู่ แล้วก็ยังมีผักตบชวา โปมที่ใส่อาหาร หนังสือเด็ก
และเศษขยะอื่น ๆ เศษไม้ก็มีและขยะเล็ก ๆ บนเศษไม้ ปลาเล็ก ๆ คือ ปลาจอกปี่
ปลาหางนกยูง ฯลฯ ที่ดิฉันตกใจคือว่า คนงานมาแต่เช้ามืด เขาพากันเอาไม้ที่ผูกพันเข้า
ไปชักกันไปส่งกุสนานจนฟ้าสะอาดแต่น้ำเสียหมดเลย ดิฉันขอเรียนเพื่อทราบด้วยความ
เคารพ เพราะว่าวันนี้เราประชุมเรื่องวิกฤตการณ์น้ำ และก็ในสระไม่มีพันธุ์ไม้น้ำเลย
อยากจะให้ใส จะได้มี Dissolved Oxygen ในน้ำ โพล์ขึ้นมาเหนือน้ำซึ่งยังจะให้
ออกซิเจนแก่เราอีก ดิฉันขอจบด้วยกลอนที่ว่า ดิฉันตั้งใจมากที่มีท่านวิทยากรเห็นความ
สำคัญของคุณ คลอง หนอง บึง ดังนั้น ดิฉันก็มีกลอนขอทราบฝากท่านบ้าง เพื่อแสดง
ความขอบพระคุณ คือ นอกจากปลูกป่าแล้วนี้ ให้เก็บหนองน้ำไว้ในบ้าน บ้านจะสดชื่น
ที่สุดและยั่งยืน (Sustainable) ไม่ต้องลดน้ำต้นไม้ก็ได้ในวันหลัง เพราะระดับ
น้ำใต้ดินจะสูงขึ้นเอง จึงขอฝากกลอนตอนหนึ่งไว้ ดังนี้

บ้ายคล้อขลอลยเรือพายล่อง

ฝนตกฟ้าร้องก้องกุ

ล้างช่าหยาดเพชรพราวพรอม

รุ่งคู่กันน้ำต้นต้น

พิภพพายพิภพเรือเรือขไหล

น้ำเอียนน้ำใสไพโรลลันท์

เสกจากตอยสูงเทือกนีน

แบ่งบับบึงหนองคลองคู

หยาดน้ำค้างเย็นเพ็ญจันทร์

เคลมฝันแว่วแว่วหวานหู

ต้นเม็ดเพื่อนแก้วเพื่อนตุ

ต้นตุ้มเงาเจ้างาม

ท่านละคะทั้งงามเพราะน้ำมันใสเหลือเกิน ขอพระคุณท่านประธาน

ดำเนินการอภิปราย

8. ผู้ร่วมอภิปราย : นายสุมิตร มะเร็งสิทธิ์
ที่ปรึกษาประธานรัฐสภา

ท่านประธานการอภิปรายและท่านผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพ ก็ต้องขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่ได้ให้เกียรติเชิญมาร่วมประชุมสัมมนา เรื่อง วิกฤตการณ์ของน้ำ คือ ได้ฟังดูข้อแล้วน่าตกใจวิกฤตการณ์หมายความว่า เกิดวิกฤตการณ์ ในเหตุการณ์เรื่องน้ำเป็นเรื่องใหญ่ตั้งเรื่องให้ตื่นตื่นดี คนจะได้ไม่หลับไม่นอน เช่นเดียวกับเรื่องก่อน ๆ มา ซึ่งผมได้เคยเขียนลงในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ เกี่ยวกับเรื่อง วิกฤตการณ์จราจรมาก่อนหลายครั้ง แต่ก็ไม่มีคนสนใจปล่อยมันไว้เฉย ๆ จนถึง วิกฤตการณ์จริง ๆ จึงจะเริ่มแก้ไข แก้ไม่ได้แล้วติดขัดกันไปหมด ทุกคนก็บ่นอย่างเดียว ว่าจราจรติดขัด ไปทางไหนก็บ่นกันตลอดเวลาคงจะมาเข้ากับวิกฤตการณ์เรื่องน้ำ เหมือนกัน ในโอกาสต่อไปคงจะบ่นกันต่อไปอีกว่า วิกฤตการณ์น้ำแน่แล้วขาดแคลนแล้ว แต่ยังไม่คิดดีเพราะหัดที่คนไทยรุ่นใหม่มีความคิดที่มีแนวโน้มจะแก้ไขเหตุการณ์ก่อน ที่ จะถึงวิกฤตการณ์ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ อันนี้ต้องขอขอบพระคุณท่านคณะกรรมการสภาวิจัย- แห่งชาติได้คิดถึงเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสิ่งที่น่าคิดมาก ไม่ใช่เฉพาะเรื่องน้ำ อย่างเดียวเรื่องอื่น ๆ ก็ยังมีอีกมาก นักวิชาการที่ได้พูด ๆ แล้วก็พูดไม่จบ และผู้ที่ จะทำ ๆ ก็ไม่ค่อยได้ทำ เป็นที่น่าสังเกตเราต้องยอมรับว่า นักวิชาการของเราไม่ได้ ด้อยไปกว่าต่างประเทศในด้านความรู้ การศึกษา วิชาการและแนวความคิด ให้ไป สังเกตดูฝรั่งชาวยุโรปไม่ได้เก่งไปกว่าไทย แต่การทำเขาทำจริงและทำอย่างเด็ดขาด ด้วย เอาตัวอย่างง่าย ๆ หลายท่านคงเคยไปประเทศญี่ปุ่นไปไม่รู้กี่เที่ยว กี่สมัย ก็คน

ผมมีโอกาสได้ไปประเทศญี่ปุ่น 2 ครั้งไปเห็นก็พอรู้ว่า มันน่าจะแก้ไขในกิจการจราจร ในประเทศไทยได้ ตอนหลายปีมาแล้วก่อนจะมีรถไฟฟ้า ญี่ปุ่น เขาทำรถไฟฟ้าใต้ดิน ผมว่า มาทำรถไฟฟ้าข้างบนในประเทศไทยจะดีกว่า ได้เขียนลงในหนังสือพิมพ์ เขียนมาก็ เจียบไม่มีคนสนใจ ไม่เดือตร้อน ตอนนั้นไม่มีอะไร จราจรไม่เดือตร้อน อะไรวิ่งไป สะดวก ในสมัยรัชกาลที่ 5 ผมได้อ้างมาว่าพระองค์ท่านสร้างถนนราชดำเนิน ก็มีคน ว่าพระองค์ท่านสร้างอะไรใหญ่โตมีรถวิ่งอยู่ 4-5 คัน ไม่เห็นมีความจำเป็น เปลืองที่ เปลืองทาง เช่นเดี๋ยวกัน แต่ถ้าไม่ได้พระราชดำริของพระองค์สมัยนั้น ก็คิดว่าถนน ราชดำเนินในปัจจุบันคงไม่ติดอะไรกับถนนบำรุงเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ เป็น แนวความคิดของพระองค์ในสมัยนั้น

มาถึงสมัยที่จะพูดให้ตรงประเด็นที่เราพูดในวันนี้ เรื่องวิกฤตการณ์ทางน้ำ ซึ่งท่านมีความตั้งใจว่าอยากจะให้ประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีความรับผิดชอบ มากขึ้น เป็นที่น่าชื่นต้อย่างยิ่งแต่แนวความคิดนี้เมื่อไหร่มันจะเป็นรูปธรรม ซึ่งคณะ วิชาการได้พูดมาน่าฟังมาก และมีแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ แต่ขอฝากข้อคิดไว้หนึ่งว่า ขออย่าได้พูดอย่างเดี๋ยวนั้น ขอให้ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบดำเนินการและทำด้วย ซึ่งหลายท่าน เป็นเกษตรกรที่พูดได้น่าฟังมาก ซึ่งเป็นผู้ต้องปฏิบัติจริงและเอาไปทำได้ประโยชน์จริง

ผมขอฝากไว้ข้อหนึ่งว่า ถ้าพูดถึงวิกฤตการณ์น้ำก็คงมุ่งไปที่อีสาน ผมเห็น คนอีสานเป็นคนโคราชบ้านเดิมอยู่โคราช แต่มาอยู่กรุงเทพฯ ประมาณ 30-40 ปี ได้เห็นสภาพเมื่อก่อนไม่น่าเดือตร้อนอะไร คนอีสานก็อยู่อย่างสบาย เมื่อ 2 วันก่อน ได้ไปดูชาวอีสานตายไปแทนอาจารย์ไพฑิษฏ์ พิพัฒน์กุล ที่ชื้ออยู่ดีที่บางโคล่ ผมไปดู ด้วยตัวเองก็เป็นที่น่าสังสารชาวอีสานกลุ่ม 10 คนนี้ มาร่วมกันทำงานในโรงงาน ทอผ้าเล็ก ๆ ห้อง 3 ชั้น ไปดูสภาพแล้วน่าสังสาร เกิดความอดอยาก หนีอีสานมา หนีความแห้งแล้งจากภาคอีสานมาทำงานกรุงเทพฯ เพื่อช่วยตัวเองและครอบครัว เห็นแล้วน่าเศร้า แต่มานึกย้อนหลังว่า ถ้าถิ่นฐานบ้านเดิม เขามีที่ทำมาหากิน มีน้ำ อุดมสมบูรณ์ เขาคงจะไม่มาเสี่ยงชีวิตในกรุงเทพฯ อย่างนี้ อันนี้เป็นที่น่าสังเกตไป ดูแล้วก็น่าสังสาร มาคิดถึงว่าอีสานนี้ มีทั้งพระราชดำริที่จะต้องให้เป็นอีสานเขียว มีทั้งจะทำอะไรต่าง ๆ ผมได้คิดอยู่ข้อหนึ่งว่า เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มันเจริญมากขึ้น เราลองเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มาใช้ในอีสานนี้ หลายท่านก็พูดว่าอีสานนี้เก็บน้ำ ไม่อยู่ ลองใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะใช้เก็บน้ำให้อยู่ที่นั่น ประการหนึ่งน่าจะ เอาไปวิจัยและทำให้แพร่หลายต่อไป

ประการที่สองแม่น้ำโขงซึ่งเชื่อว่าคงไม่แห้ง จะทำอย่างไรจึงจะเอา น้ำจากแม่น้ำโขงขึ้นมาใช้ได้ ได้ฟังอยู่ตลอดมาด้วยวิธีการต่าง ๆ ก็ไม่เห็นเอาไปเป็น

รูปธรรมเสียที ถ้าจะใช้เทคโนโลยีใหญ่ ๆ อย่างที่จะเป็นไปได้ ลองใช้ดูว่าจะเป็นไปได้ไหม อดทนเท่าไรใช้งบประมาณเท่าไร ลองทำท่อส่งน้ำ ตั้งสูบน้ำขนาดใหญ่ ลึกก็แห้งกันเท่าที่เป็นอยู่ อันนี้เป็นแนวความคิดจะเป็นไปได้หรือไม่ได้ก็แล้วแต่ แล้วก็ส่งต่อมาเป็นช่วง ๆ และมีอ่างเก็บน้ำเป็นช่วง ๆ ต่อกันไปเรื่อย ๆ ในถิ่นที่กันดารไม่ทราบว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ อยากรจะฝากเป็นแนวข้อคิดสำหรับท่านคณะกรรมการผู้วิจัยว่า จะทำได้ไหมถ้าจะทำได้ก็น่าจะลองเอาเทคโนโลยีที่สำคัญ ๆ มาใช้ ในต่างประเทศหลายประเทศเขาก็ใช้กัน อย่างที่บางท่านพูดว่าชลประทานนี้ก็จะทันสมัยหรือล้ำสมัยอะไรก็ไม่ทราบอาจจะยืดขาดไป ถ้าใช้เทคโนโลยีอาจจะทันเหตุการณ์ก็ได้ถ้าเกิดวิกฤตการณ์น้ำมีน้ำขาดจริง ๆ เพราะว่าเราต้องยอมรับแน่นอนว่า น้ำคือชีวิตของมนุษย์ของคนทั่วโลก เราเห็นว่าน้ำเป็นชีวิต เราจะต้องสร้างน้ำให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตให้ได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง อันนี้ต้องขอฝากไว้ด้วย

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสัมมนา เรื่องคนกับน้ำในครั้งนี้ ที่ผมได้มีโอกาสเข้าร่วมสัมมนา คิดว่าข้อคิดและประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้โดยจะพยายามเอาไปคิดและขอฝากไว้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ช่วยกันพัฒนา หวังว่าในสมัยของรัฐบาลชวน หลีกภัยนี้ จะเป็นประโยชน์และเห็นรูปธรรมของการสร้างให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไปด้วย ขอขอบคุณครับ

**7. ผู้ร่วมอภิปราย : นายชัยยุทธ สุขศรี
คณะวิศวกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

ขอบคุณท่านประธานการอภิปราย ท่านผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมสัมมนาทุกท่าน ผมมีอยู่ 2 ประเด็นสั้น ๆ วันนี้เราได้ฟังเกี่ยวกับเรื่องปัญหาน้ำมานานแล้ว และท่านนายกรัฐมนตรี ได้พูดเมื่อเช้าว่า ปัญหาน้ำนี้ควรจะได้รับแก้ไขโดยผู้รู้จริง

ในฐานะที่ผมอยู่ในสถาบันการศึกษา ก็ใคร่จะขอฝากเรียนถามท่านประธานการอภิปรายว่า รัฐบาลได้หันมามองดูในเรื่องของระบบการศึกษา ที่จะพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งน้ำนี้แค่ไหนเพียงไร เพราะเราพูดกันมากว่าน้ำเป็นเรื่องสำคัญ แต่ในส่วนของระบบการศึกษาที่จะพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นวิศวกรหรือว่าช่างเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องแหล่งน้ำนี้ เราได้ใช้งบประมาณเพื่อดูแลความสำคัญในเรื่องนี้อย่างไร กระผมขออนุญาตยกตัวอย่างนิดเดียว ในฐานะที่อยู่ในใกล้ตัวในสถาบันของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีนี้น้ำล้นที่จบปริญญาโทในเรื่องแหล่ง

น้ำ 2 คน ขนาดเป็นสถาบันชั้นนำของประเทศ มีคนเรียนเรื่องนี้้อยมาก และ 1 ใน 2 คนได้งานแล้วได้เงินเดือน ๆ ละ 35,000 บาท แต่เป็นวิศวกรประจำหน่วยงานก่อสร้าง ฉะนั้นประเด็นนี้ผมอยากจะให้รัฐบาล ได้ลองหันมาดูบ้างว่า ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่ผลิตบุคลากรด้านแหล่งน้ำมีความเป็นอยู่อย่างไร และเราจะสามารถสร้างคนที่จะมารับภาระดูแลวิชาการเกี่ยวกับเรื่องแหล่งน้ำได้มากน้อยแค่ไหนอย่างไร นั่นคือประเด็นที่ 1

ประเด็นที่ 2 เกี่ยวกับเรื่องกฎหมายน้ำ ในส่วนตัวของผมมีความยินดีมาก ที่ได้มีการผลักดันเรื่องนี้เพราะว่า

(1) มีความสนใจในเรื่องน้ำ เพราะเรียนมาบางส่วน

(2) เมื่อตอนผมได้เข้ารับราชการที่กรมชลประทานสมัยนั้น ได้ไปทำงานกับ ดร.บุญชก วรชณะภูติ เอกสารชิ้นแรกที่ผมได้อ่านเป็นเอกสารชื่อว่า "แนวทางการประสานงานและปฏิบัติงานระหว่าง ขั้วสัมพันธ์กับชลประทาน" ในเอกสารนี้ได้พูดถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำซึ่งเขียนไว้ตั้งแต่ปี 2515 โดยอาจารย์ทองเต็มฯ และพูดว่าสิ่งที่เราจำเป็นในประเทศไทย ก็คือ เรื่อง "กฎหมายน้ำ" จากนั้นมาจนถึงวันนี้เอกสารนั้นก็เขียนไว้ 21 ปี แล้ว ในส่วนตัวของผมก็อยากจะเห็นว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นจริงขึ้นมาได้ และได้รับทราบว่าคุณประธานการอภิปราย มีความสนใจในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก เราได้แต่หวังว่าลูกหลานของผมเองคงจะไม่ต้องมาตั้งคำถามนี้อีกว่า 20 ปีถัดไป สิ่งเหล่านั้นจะคงอยู่ในกระดาษเท่านั้น ขอขอบคุณครับ

8. ผู้ร่วมอภิปราย : นาวาโทสุรินทร์ แสงสนิท

อดีตผู้เชี่ยวชาญองค์การสหประชาชาติ

ขอบคุณครับท่านประธานการอภิปราย ท่านผู้มีเกียรติที่เข้าร่วมประชุมสัมมนา ปัจจุบันผมเป็นราษฎรเต็มขั้น อดีตเคยทำงานที่องค์การสหประชาชาติ (UN) เป็นผู้เชี่ยวชาญองค์การสหประชาชาติเป็นเวลา 24 ปีเศษ ซึ่งในจำนวนนี้รวมทั้งเวลา 13 ปีที่อยู่ในคณะกรรมการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง สมัยดร.บุญรอด บิณฑสันธุ์ เป็นประธานอีกด้วย

สำหรับเรื่องทีประชุมสัมมนากันวันนี้เรื่องวิกฤตการณ์น้ำ ก็คิดว่าคงจะเป็นวิกฤตการณ์ในทางที่ขาดแคลน เมื่อมีน้ำขาดก็มีทางเดียวจะต้องหาทางแก้ไขตรง ๆ โดยการหาน้ำมาเพิ่ม จะเพิ่มโดยวิธีไหนก็มีหลายวิธี จะทำการขุดเป็นบ่อน้ำ เป็น Reservoir เล็ก ๆ อย่างที่เคยบรรยายมาแล้ว หรือจะสร้างเป็น Weir เป็น Dam ก็ยังทำได้ทั้งสิ้น

เพราะบ้านเราไม่ใช่ว่าฝนจะไม่มี บ้านเราไม่แล้งฝนมีตลอดเวลา และไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องจะมีป่าไม้มาก ป่าไม้มีน้อย ทำให้หน้าแล้งฝนแล้งไม่ใช่อย่างนั้น เฝื่อนยมเรียนจบปริญญาโททางอุทกนิยมนิวทริชมาเมื่อปี 2499 และเคยทำงานที่กรมอุทกนิยมนิวทริชมา 12 ปี ฝนบ้านเรามีพอลและน้ำในหน้าน้ำก็มีพอล ผมเคยอยู่ในคณะกรรมการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงมา 12-13 ปี เคยขึ้นเครื่องบินบินผ่านทางอีสานมีน้ำเจิ่งนองเต็มไปหมดในหน้าฝน ปัญหาอยู่ที่ว่าในหน้าแล้งเราไม่ได้เก็บกักน้ำไว้ มันก็ไหลลงสู่ทะเลหมด ปัญหาที่อยู่ที่เราควรจะต้องเก็บกักน้ำไว้เท่านั้นเอง แก๊วไฮดรอกเก็บโดยวิธีนี้เท่านั้นจะเป็นการสร้าง Reservoir สร้าง Weir สร้าง Dam อะไรได้ทั้งนั้น แล้วแต่สถานที่แล้วแต่ความเหมาะสมแต่ละแห่งไป นอกจากนั้น ถ้าหากว่าน้ำใน Basin ของเราไม่พอ ก็จะผันน้ำจากบริเวณใกล้เคียง จะเป็นแม่น้ำโขง แม่น้ำสาละวินก็แล้วแต่ ซึ่งอันนี้ก็ต้องเกี่ยวข้องกับเรื่อง Water Law ซึ่งมีคนพูดถึงกันมาแล้วของ Water Law แต่ในกรณีของ Water Law ของเรา ต้องเกี่ยวข้องกับเรื่อง International วิธีแก๊วไฮดรอกก็ขอแก๊วให้ตรงจุด ผมอยากจะเห็นอย่างนั้นมากกว่า

สำหรับการสร้างเขื่อน อย่างนี้ถ้าเรามีพอล ผมเพิ่งกลับมาจากการไปที่รัฐโอเรกอน ซึ่งมีแม่น้ำโคลัมเบีย เป็นแม่น้ำใหญ่อันดับที่ 4 ในสหรัฐอเมริกา บนแม่น้ำสายนี้ ผมเคยไปดูเขื่อนมีประมาณ 29 เขื่อน ถ้าจำไม่ผิด ซึ่งรวมทั้งเขื่อนแกรนด์คัวร์ด้วย ผมเชื่อกันว่าขณะนี้เขื่อนบนแม่น้ำโคลัมเบียและ Tributary ของแม่น้ำโคลัมเบียเท่าไร จำนวนที่ได้มาก็น่าตกใจเหมือนกัน ทั้งหมดมี 214 เขื่อนบนแม่น้ำสายนี้ ทั้งที่แม่น้ำสายนี้มีความยาวเพียง 1,900 กว่ากิโลเมตรเท่านั้นเป็น Basin เพียง 671,000 ตารางกิโลเมตร แต่มีเขื่อนถึง 214 เขื่อน อยู่บน Main Stream 14 เขื่อน โดยรวมทั้งเขื่อนแกรนด์คัวร์ซึ่งจัดเป็นเขื่อนใหญ่ที่สุดของโลกเหมือนกัน และบน Tributary ต่าง ๆ 200 เขื่อน ที่เรามีมาก 2 เขื่อน 3 เขื่อน เขื่อนกัมพิล เขื่อนลิวริคิต์ เขื่อนแม้งัด เขื่อนแม่วงก์ ไม่นับว่ามากหรือครับ

ผมขอฝากข้อคิดนี้เท่านั้น คือ พวกบรรดาเอ็นจิเนียร์ทั้งหลาย ก็ควรจะรับทราบความจริงข้อนี้ไว้บ้างเพราะประเทศสหรัฐอเมริกาก็เป็นประเทศที่ซึ่งค่อนข้างจะเข้มงวดในเรื่อง Environment แน่นอน มีนิตยสารฉบับหนึ่งพิมพ์ในสหรัฐอเมริกาชื่อ Environment International เอกสารฉบับนี้มีคนไทยเป็นที่ปรึกษาเป็น Member ของ Editing Advisory Board อยู่ 2 คน เขาเชิญคนจากต่างประเทศทั้งหมดเป็นที่ปรึกษา มีคนไทย 2 คน คือ คุณเกษม สันติวงศ์ ณ อยุธยา และผมก็อยู่ใน 2 คนนั้นด้วย ผมพอจะรู้เรื่อง Environment บ้างนิดหน่อย แต่ผมเห็น

ด้วยในการที่จะสร้างที่เก็บน้ำ จะโดยวิธีไหนก็แล้วแต่ตามที่บอก จะเป็น Reservoir เป็น Weir เป็น Dam หรือฝั้นน้ำ ควรจะทำให้เป็นรูปธรรมได้แล้ว ขอขอบคุณมากครับ

ประธานการอภิปราย : นายชวีช วิชัยดิษฐ์

การทำหน้าที่ของผมในฐานะประธานการอภิปรายได้จบสิ้นโดยสมบูรณ์ ก่อนที่ท่านรัฐมนตรีอาภักต์ อาภาภิรมย์ จะขึ้นมาสรุป ผมขอทราบเรียงความคิดที่หลายท่านได้พูดกันมา ตั้งแต่ต้น 3 สาระด้วยกัน ในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ ในช่วงนี้ทั้ง 3 สาระนั้น คงจะเริ่มตั้งแต่หัวข้อที่จะชี้แจงความคิดเห็น ดังนี้

ประการที่ 1 ในส่วนเงื่อนไขเบื้องต้น ของการทำความเข้าใจนั้น ผมรู้สึกดีใจเป็นอย่างยิ่ง ที่ท่านตั้งหัวข้อว่า "คนกับน้ำ" ดูจะไม่มีอะไรที่คลาสสิกไปมากกว่านี้แล้ว สำหรับการดำเนินชีวิตของพวกเราในปัจจุบันผมได้ยินคำพูดว่า "น้ำคือชีวิต" เท่า ๆ กับมีความหมายว่า "น้ำทุกหยดมีค่า" สิ่งแรกที่จะทำความเข้าใจกันมากที่สุด คงเป็นเรื่องทัศนคติและความเข้าใจในเรื่องนี้ น้ำดูจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสงสารที่สุด จะให้เป็นรูปอะไรจะทำลายอย่างไรก็ได้ ภายในเวลาที่รวดเร็ว เช่นที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้กล่าวมาแล้วเมื่อเช้านี้ว่า เพียงแต่มน้ำ เสียจากโรงงาน 1 โรงงานก็ทำให้หน้านั้นเสียไปได้ทั้งสาย คำถามจึงมีอยู่ว่าคนสร้างน้ำและคนกินทำลายน้ำ เราได้ยินคำพูดมาเสมอว่า "เราจะต้องเฝ้าหน้าดีไปให้น้ำเสีย" แต่ความเข้าใจนั้นยังจะนำไปสู่ความเข้าใจลึกซึ้งไปกว่านั้นได้อีกเช่นเดียวกันว่า "น้ำดีให้น้ำเสียนั้นไม่มี" เมื่อใดก็ตามถ้าเราสร้างความคิดเรื่องน้ำดีให้น้ำเสีย ก็เท่ากับถือการผลักดันให้น้ำดีกลายเป็นน้ำเสียไปด้วย ซึ่งมีตัวอย่างมากมายเหลือเกิน กรณีเช่นนี้คงต้องตั้งคำถามเช่นเดียวกันว่า วิถีชีวิตของคนที่อยู่ในนครหลวงของประเทศไทย เช่นในกรุงเทพมหานครนั้น จะหันหน้าไปทางไหนและพบน้ำดีได้บ้าง ดูเหมือนว่าแหล่งเก็บกักน้ำโดยทั่วไปเต็มไปด้วยน้ำเสียทั้งสิ้น ฉะนั้นการที่ผู้จัดการสัมมนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวิจัยแห่งชาติ ได้ตั้งเป็นประเด็นปัญหาเป็นคำถาม จึงเป็นข้อเท็จจริงตรงประเด็นที่สุด

ประการที่ 2 ซึ่งจะได้พิจารณาต่อไปเช่นเดียวกันว่า เมื่อบ้านเมืองพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้น เร็วขึ้นเท่าใด แหล่งน้ำก็ดูเหมือนว่ามีน้อยลงเท่านั้น ตรงนี้ไม่ว่าจะใช้หลักเศรษฐศาสตร์ หรือหลักความเข้าใจโดยทั่วไปมาพิจารณาเพียง

ใดก็ตาม ก็คงตอบคำถามได้ว่าความต้องการเรื่องน้ำของคนมีมากขึ้น ดูเหมือนจะมีมากขึ้นทุกวัน ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านเกษตรกรรม ด้านอุปโภคบริโภคหรือทางด้านอุตสาหกรรม กรณีเช่นนี้ยิ่งเป็นปัญหามากขึ้นเมื่อเราขอรับสภาพความเป็นจริงอีกประการหนึ่งว่า ไม่มีสิ่งใดใช้ทดแทนน้ำได้ เมื่อไม่มีสิ่งใดใช้ทดแทนน้ำได้ ก็คงต้องติดตามเข้าใจให้ราบรื่น และเป็นแนวทางด้วยเช่นเดียวกันว่าน้ำนั้นคงจะไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไปแล้ว เราคงจะต้องทำความเข้าใจด้วยเช่นเดียวกัน น้ำนั้นเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งเมื่อใดก็ตามถ้าเราเข้าใจว่า "Water is a kind of industry" ตรงนั้นก็คงจะเป็นการสร้างทัศนคติและความเข้าใจใหม่ให้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อจะทำความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ให้ชัดเจนมากขึ้น ในข้อพิจารณาเช่นนี้ประเทศไทยและพวกเราทุกคน มีประสบการณ์อยู่ค่อนข้างมากในเรื่องความซ้ำซ้อน ความสับสน รวมทั้งการทำงานในลักษณะเดียวกันของหลายหน่วยงาน ทฤษฎีทางการบริหารและทางการจัดการที่ว่าด้วย "Redundancy and Duplication" นั้น ดูเหมือนจะใช้กับเรื่องน้ำได้ไม่เต็มที่มากนัก เพราะดูเหมือนปัญหาเหล่านี้จะยังมีมากขึ้น ในขณะที่การขยายหน่วยงานมีมากขึ้นเช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีผู้แสดงความคิดเห็นถึงการใช้งบประมาณให้ถูกต้องและตรงประเด็นในเรื่องของน้ำจะดูเหมือนว่า เราก็จะไม่สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ทั้งหมดได้อย่างชัดเจน ทั้งหมดเหล่านี้ น่าจะเป็นกรอบความเข้าใจเบื้องต้น ในการตั้งคำถามและคำตอบเกี่ยวกับคนกับน้ำ และการแก้ไขวิกฤตการณ์เรื่องน้ำในภาคเกษตรกรรม ให้เป็นไปได้อย่างยั่งยืนมากขึ้น นอกจากนี้แล้ว สาธารณะน่าจะตั้งคำถามกันก็คือว่า ในสภาวะอย่างที่เป็นจริงในทุกวันนี้ เราคงจะต้องตั้งคำถามและตั้งประเด็นหลักว่า เราจะต้องดำเนินการในด้านไหนอย่างไรบ้าง เพื่อให้แนวทางในการแก้ไขปัญหายั่งยืนได้เกิดขึ้น ผมขอเรียนว่า จากที่ได้มีการแสดงความคิดเห็นกันมา ทั้งหมดนั้น น่าจะแยกออกได้เป็น 4 ประเด็นหลักที่สำคัญ ๆ ด้วยกัน ดังนี้

1. ด้านวิชาการคงจะมีความหมายหลายด้านด้วยกัน ตั้งแต่ด้านวิศวกรรม (Development Engineering) ไปถึงด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ดูเหมือนเราจะไม่ได้พูดกันมากนักว่า Advantage Technology ทางด้านนั้นนั้นไปถึงไหนอย่างไรมากพอเพียงใดแล้วหรือไม่ ดูเหมือนเราจะผูกพันตัวเราเอง กับการแก้ไขปัญหาดั้งเดิมและระบบดั้งเดิมที่เราเผชิญอยู่ในเรื่องเหล่านี้ เราคงจะต้องไม่เพียงแต่พิจารณา Advantage Technology เท่านั้น แต่คงจะต้องขอรับสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่ใน

บ้านเมืองทุกวันนี้ เป็นต้นว่าจัดสร้างแหล่งน้ำตามไร่นาให้คล้องจองกับสภาพภูมิศาสตร์ และสภาพความเป็นจริง

2. ด้านวิชาการจากประเด็นของฝ่ายเกษตรกรได้ชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้น้ำและการป้องกันการระเหยของน้ำ ให้สอดคล้องกับความคิดที่ว่า "น้ำทุกหยดมีค่า" ไม่ว่าจะเป็นระบบน้ำหยดหรือระบบวางท่อก็ตาม น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำมาพิจารณาได้มากขึ้นในเวลาต่อไป

3. การใช้น้ำบาดาล มีการพูดถึงการปรับเปลี่ยนชั้นของน้ำบาดาล คงจะนำไปสู่ความเข้าใจได้อีกประการหนึ่งว่า ทางด้านวิชาการที่ก้าวหน้านั้น

3.1 ทางด้านวิชาการที่ก้าวหน้านั้น ความคิดที่ว่าด้วย Ground Water Recharged หรือการเพิ่มเติมน้ำบาดาลด้วยวิธีการใหม่ ๆ อาจจะไม่ใช่ว่าเรื่องที่แพงต่อไป หรืออาจจะเป็นเรื่องซึ่งแพงน้อยกว่าการขาดแคลนน้ำที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และเช่นเดียวกันเมื่อเราพูดถึงการหาน้ำมันในทะเลเมื่อ 15 ปีมาแล้ว ก็คงจะบอกว่าค่าใช้จ่ายสูงเกินไปกว่าที่จะมีการลงทุน เมื่อค้นพบความจริงว่า ในช่วงเวลาที่ผ่านมาหลังจากนั้น การพยายามเสาะแสวงหาน้ำมันในทะเล ดูจะเป็นค่าใช้จ่ายที่แพงน้อยกว่าการขาดแคลนพลังงาน ในกรณีเช่นนี้คงจะเป็นความจำเป็น ที่จะต้องเรียกร้องผู้ที่สนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำบาดาล ได้หันมาสนใจในเรื่องเหล่านี้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ Ground Water Recharged หรือการลงทุนอย่างแท้จริงอย่างที่คณปรามอทย์ ไม่กล้า พูดไปในเรื่อง Underground Reservoir เป็นต้น

3.2 ทางด้านการบริหาร ได้มีการพิจารณาในเรื่องเหล่านี้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่ว่าด้วยการบริหารตามสภาพลุ่มน้ำทั้งหลาย ได้มีความสับสนอยู่มากเช่นเดียวกัน จนกระทั่งมีหลายกรณีที่ไม่สามารถหาขอบเขตที่ชัดเจนได้ว่า ควรจะรับผิดชอบกันในเรื่องอะไร มากหรือน้อยขนาดไหน การกำหนดขอบเขตเช่นนี้น่าจะเกี่ยวข้องกับประการต่อมา

3.3 การกำหนดกรอบกฎหมายวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน กรณีเช่นนี้มีความหมายเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะจัดสร้างและดำเนินการ ในเรื่องการนำเสนอกฎหมายน้ำ พระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับน้ำให้สอดคล้อง ประมวลอยู่ในฉบับเดียวกัน

4. ในการอภิปรายกันมาตั้งแต่ต้น ดูเหมือนจะล้มความจริงไปประการหนึ่งว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทรวมทั้งสตรีและเยาวชน ยังเป็นเรื่องสำคัญ ภาษาร่วมสมัยซึ่งมีพูดมากขึ้นในขณะนี้คือ คำว่า "สิทธิชุมชน" อย่างไรก็ตาม ความคิดและกรอบของสังคมวิทยาในเรื่องเหล่านี้ น่าจะได้นำมาประมวลรวบรวมพร้อมกันกับการพิจารณา เรื่องการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำที่ยั่งยืน ไม่มีการแก้ปัญหาใดในท้องถิ่นที่จะสามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยปลอดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเหล่านั้นอย่างแท้จริงในลักษณะความคิด

ประการที่ 3 ก็คงจะมีหลาย ๆ คำถามซึ่งหลายท่านได้ถามแล้วว่า รัฐบาลได้ทำอะไรไปบ้าง ผมเองก็คงไม่สามารถที่จะตอบแทนรัฐบาลที่ผ่านมาแล้วได้ แต่คงตอบได้ว่ารัฐบาลภายใต้การนำของท่านนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย อย่างน้อยที่สุดเราได้ดำเนินการไปแล้วค่อนข้างชัดเจน 3 ประการดังนี้

1. พระราชบัญญัติน้ำ ได้มีการนำเสนอกจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ผ่านกรมควบคุมมลพิษ เสนอคณะรัฐมนตรี แต่ในขณะนั้นเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้นำเรื่องทั้งหมดเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสรุปความคิดเห็นและจะเร่งรีบเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรีต่อไป ในขณะที่เด็วกันก็พร้อมที่จะรับฟังการแสดงความคิดเห็น และการนำเสนอร่างพระราชบัญญัติจากคณะนิติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งได้นำสรุปความเห็นมาเป็นขั้นตอน ผมเข้าใจว่าคำถามหลายคำถามว่า เรื่องกฎหมายน้ำจะเกิดขึ้นมาจริงหรือไม่ ก็เช่นเดียวกับอาจารย์จากคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยผมเองและหลาย ๆ ท่านก็ไม่พึงปรารถนาที่จะให้เกิดคำถามเด็วกันในอนาคตข้างหน้า จากรุ่นลูกและรุ่นหลานต่อไป จึงขอเรียนยืนยันว่าความพยายามของรัฐบาลที่จะผ่านพระราชบัญญัติน้ำให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ กำลังเร่งรัดดำเนินการอยู่ และความเป็นรูปธรรมการดำเนินงานเหล่านั้นกำลังเกิดขึ้นอย่างแท้จริง

2. แม้ว่าผมไม่ปรารถนาพูดถึงตัวเลขในเชิงปริมาณให้มาก แต่ก็อยากจะกราบเรียนในเชิงคุณภาพว่า รัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลชุดแรกที่ใช้เงินมากที่สุด ในการพัฒนาแหล่งน้ำในชนบท และในการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก เพียงแต่ขอความสนใจจากท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ได้กรุณาดูในรายละเอียดของงบประมาณ และติดตามการอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎร ด้วยงบประมาณที่จะเห็นได้ชัดเจน ผมไม่อยากจะนำ

จำนวนเงินมาพูดว่า เป็นจำนวนเท่าไร แต่อยากจะกราบเรียนว่าในงบประมาณ 625,000 ล้านบาทนั้น เป็นงบประมาณที่มุ่งไปสู่ชนบทเกือบ 300,000 ล้านบาท หรือร้อยละ 47 ของงบประมาณทั้งสิ้น กรณีเช่นนี้เป็นเจตจำนงที่แน่วแน่ของรัฐบาล ที่จะนำความเจริญและแนวทางต่าง ๆ ออกไปสู่ชนบทให้มากขึ้นรวมทั้งเรื่องน้ำด้วย

3. คำถามที่น่าสนใจดูจะเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องโดยตรง กับการพัฒนาสถาบันการศึกษา โดยได้ตั้งคำถามว่า มีการเตรียมการอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะสร้างคนเข้าไปดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาน้ำ แม้ว่าคำถามนี้จะ เป็นคำถามค่อนข้างจะจุลภาคอยู่มาก แต่เป็นคำถามที่สำคัญและเป็นคำถามที่ต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ขอเรียนว่าเรื่องเหล่านี้การให้เงินสำหรับงบประมาณเกี่ยวกับพัฒนา ในด้านการศึกษาในระดับต่าง ๆ ก็เช่นเดียวกับที่ได้เรียนแล้วในประการที่ 2 แต่จะนำความคิดเหล่านี้ไปสานต่อต่อไป และชี้ให้เห็นประเด็นในเรื่องที่สำคัญเพื่อนำกราบเรียนท่านนายกรัฐมนตรีได้รับทราบต่อไป

ทั้งหมดเหล่านี้เกิดมาจากเจตจำนงอย่างเด็ดขาดเท่านั้นเองว่า อยากจะเห็นการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำนั้น เป็นการแก้ไขที่สามารถแก้วิกฤตการณ์เหล่านี้ได้อย่างยั่งยืนและถาวร จึงกราบเรียนที่ประชุมนี้ด้วยความเคารพเป็นอย่างยิ่ง

การอภิปรายทั่วไป

ผู้เข้าร่วมสัมมนาฟัง
การอภิปรายทั่วไป ในการ
สัมมนาทางวิชาการ “คนกับ
น้ำ” ครั้งที่ 1

นายวิชัย วิชัยดิษฐ์

เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน
การอภิปรายทั่วไปในการสัมมนาทางวิชา-
การ “คนกับน้ำ” ครั้งที่ 1

ผู้เข้าร่วมสัมมนาฟัง
การอภิปรายทั่วไป ในการ
สัมมนาทางวิชาการ “คนกับ
น้ำ” ครั้งที่ 1

ภาคที่ 5

การปิดการสัมมนา

1. สรุปผลการสัมมนา : นายอาทิตย์ อภาภิรม

ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่านที่อดสู้อาศัยอยู่ถึงวาระสุดท้าย ความจริงสัมมนาทุกครึ่งมีอยู่ 2 Sessions ที่คนมีความสุขมาก คือ Session แรกอย่างที่ท่านที่มาตั้งแต่ 6.30 น. เปิด Session แรกคงดีใจมาก พอ Session ที่ 2 ก็คือ Session สุดท้ายจบกันไปเสียที่หนึ่ง มีหลายท่านเป็นห่วงว่าอาจจะติดผมจะไม่ขอใช้เวลานานมาก

ปัญหาที่ทุกคนเห็นด้วยกัน เรื่องวิกฤตการณ์ทางด้านน้ำและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน ถ้าว่าน้ำทั้งหมดยุคกันมีอยู่ 3 ประการด้วยกันเท่านี้เอง คือ

1. น้ำเถือย
2. น้ำมากไป
3. น้ำเสีย

สำหรับแนวทางการแก้ไขคงจะต้องแก้ไขว่า ทำอย่างไรจึงจะให้เรามีอยู่อย่างสม่ำเสมอในพื้นที่ที่ต้องการและเวลาที่ต้องการ รวมทั้งได้คุณภาพที่ยอมรับได้ด้วยอันนั้นคือเป้าหมายที่สำคัญ เรื่องของแนวทางการแก้ไขก็พูดกันมาก เท่าที่จับประเด็นได้ก็คือว่า ในเรื่องของปริมาณมีดังนี้

ประเด็นที่ 1 การเพิ่มน้ำ สิ่งแรกที่ทำก็คือเพิ่มน้ำ เพราะว่าน้ำฝนเรามีพอทุกคนก็เห็นด้วยอย่างนั้น และคิดว่าน้ำทำในฤดูฝนก็เพียงพอ แต่เราขาดแหล่งเก็บกักน้ำ เพราะฉะนั้นการเพิ่มน้ำจึงมีความสำคัญมาก การเพิ่มน้ำก็อาจจะทำได้โดยการ :

1. สร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่
2. สร้างแหล่งน้ำขนาดกลาง
3. สร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก
4. สร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก

มีคนพูดถึงการสร้างแหล่งน้ำขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันเสียที่ว่า จะทำอย่างไรกันดีทั้ง 2 ฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายอนุรักษ์และฝ่ายที่

อาจจะสร้างเขื่อน สามารถจะมาพบกันและเอาปัญหามาเถียงกันและตัดสินใจให้
แน่นอน ถ้าทำไม่ได้ก็จะได้หักเหปัญหา และจะได้ไปหาทางแก้ไขอย่างอื่นที่แท้จริงต่อไป

สำหรับการเพิ่มน้ำก็อาจจะแบ่งได้เป็น 3 เขตด้วยกัน ดังนี้

เขตที่ 1 เขตใต้เขื่อน เป็นเขตที่อยู่รองรับพื้นที่ที่อยู่ต่ำกว่าเขื่อนขนาดใหญ่ในเขตชลประทานต่าง ๆ ซึ่งในขณะนี้มีอยู่ประมาณ 20 ล้านไร่ ดังที่ได้กล่าว
มาแล้ว

เขตที่ 2 เขตริมแม่น้ำ เป็นเขตซึ่งสามารถสูบน้ำขึ้นมาใช้ในการ
ชลประทานได้อย่างเช่น โครงการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้น

เขตที่ 3 เขตรองรับแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เป็นเขตที่ไม่ได้อยู่ในเขตริม
แม่น้ำ แต่อยู่ในเขตที่สามารถส่งน้ำจากแหล่งน้ำขนาดใหญ่ได้ โดยต้องพึ่งแหล่งน้ำ
ขนาดเล็ก ซึ่งคุณปราโมทย์ ไม้กลัด บอกว่า มีหลายวิธีด้วยกันจะทำอะไรก็ทำให้หมด
อาทิ จะเป็นสระน้ำในนา จะเป็นบ่อน้ำลึก บ่อน้ำตื้น เป็นฝายขนาดเล็ก จะเป็นแหล่ง
เก็บน้ำขนาดเล็ก ซึ่งรัฐบาลก็พยายามจะเร่งทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ แต่ว่าสิ่งหนึ่งที่ท่าน
นายกรัฐมนตรีได้กล่าวไว้ผมคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง คือว่า การดำเนินการกิจกรรมอย่าง
ต่อเนื่องของแหล่งน้ำขนาดเล็กนั้น มักจะมีปัญหาเมื่อสร้างเสร็จแล้วยกให้ประชาชนดูแล
ประชาชนไม่สามารถที่จะดูแลได้ ถ้าเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่เมื่อหน่วยก่อสร้างได้ทำการ
ก่อสร้างเสร็จแล้ว ก็สามารถเข้าไปดูแลได้โดยส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแล แต่แหล่งน้ำ
ขนาดเล็กนี้เราพูดถึงเป็นหมื่น ๆ แห่ง เป็น 5-6 หมื่นแห่งเพราะฉะนั้นจะเอาเจ้าหน้าที่
ที่ไหนเข้าไปดูแล จึงต้องยกให้ประชาชนดูแล เมื่อประชาชนดูแลก็มีการทิ้งขว้าง มีการ
ละเมิดการใช้ประโยชน์สูงสุด อันนี้ก็ประเด็นอันหนึ่ง ที่ยกขึ้นมาเป็นประเด็นของ
การพูดในวันนี้

ประเด็นที่ 2 การใช้น้ำให้ได้ประโยชน์สูงสุด นอกจากการเพิ่มน้ำแล้ว ก็เป็น
เรื่องของการใช้น้ำให้ได้ประโยชน์สูงสุด น้ำที่มีอยู่ขณะนี้ทางกรมชลประทานซึ่ง
คุณปราโมทย์ ไม้กลัด ว่ามีถึง 21 ล้านไร่เห็น ทำอย่างไรจึงจะได้ประโยชน์สูงสุด
มีการพูดถึงการจัดสรรน้ำทั้ง 3 ระดับ การจัดสรรน้ำจากเขื่อนใหญ่ ๆ อันนี้จะต้อง
ใช้เทคนิคและวิชาการที่สูง ทุกท่านที่เรียนมาจากแหล่งน้ำก็ทราบดีว่า มีวิชาการค่อนข้าง
จะสูงมาก แต่เมื่อมาใช้จริง ๆ แล้วไม่ค่อยได้ใช้ตามวิชาการที่คิด ส่วนใหญ่เป็น
ปัญหาวิกฤตการณ์และกัตัดสินใจกันไปตามทางการเมืองบ้าง ทางสิ่งกันมาบ้าง ไม่ค่อย
มีคำว่า Rule Curve หมายความว่าถ้าน้ำถึงระดับนี้เมื่อไรก็ให้ปล่อยได้ ถ้าน้ำยังไม่

ถึงระดับก็ยังไม่ให้ปล่อย และ Rule Curve ก็คิดมาจากผลประโยชน์สูงสุดที่จะรับได้จากการปล่อยน้ำ ปรากฏว่าทำได้เช่นนั้น แต่พอจะถึงเวลาจริง ๆ ก็ไม่ได้ทำตาม Rule Curve เสียทีเดียว

ผมว่าน้ำที่เขื่อนสิริกิติ์ ที่เขื่อนภูมิพลต่ำกว่า Rule Curve มาไม่รู้กี่ปีแล้ว ทั้งนี้เพราะเราใช้น้ำเกินกว่าที่เรามีอยู่ หลายท่านมักจะพูดว่าไม่รู้จะสร้างเขื่อนกันมาทำไมอีก เพราะสร้างแล้วก็ไม่มีน้ำ ความจริงน้ำไม่ได้หายไปไหน แต่ว่าประชาชนใช้น้ำมากขึ้น เหมือนกับมีคนขึ้นแท็กซี่เอาเงินไปฝากไว้ที่ธนาคาร ถ้าใช้มากเกินไปเงินที่ไปฝากก็ต้องหมดเข้าสักวัน อันนี้ก็เหมือนกันถ้าเราใช้น้ำมากเกินไปไม่ว่าจะเป็นการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เพื่อการอุตสาหกรรม เพื่อการอุปโภคบริโภค ใช้น้ำเพื่อไล่น้ำเค็มเพื่อไล่น้ำเสียต่าง ๆ ถ้าใช้กันมากเกินไปแล้วก็ไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้นการใช้น้ำก็ต้องจะต้องดูให้ดีกว่า ทำอย่างไรจึงจะมีน้ำใช้อย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้จะขาดบ้างแต่อย่าให้มันเป็นอย่างขณะนี้ เท่าที่ฟังมาว่าได้น้ำมาเพียง 1,000 ล้านลูกบาศก์เมตรก็ดีใจกันแล้ว ความจริงเขื่อนเก็บกักน้ำได้ถึง 20,000 ล้านลูกบาศก์เมตรด้วยกัน เพราะฉะนั้นเหมือนกับว่าเมื่อสร้างเขื่อนมาแล้ว แต่ไม่ได้ใช้เขื่อนให้เต็มที่ ตามหลักวิชาการเขาต้องเก็บน้ำไว้ให้ได้มาก ๆ และก็ค่อย ๆ ปล่อยเป็นระยะ ๆ แต่พอน้ำของเรามีมากขึ้น การร้องเรียนของเกษตรกรมีมากขึ้น รัฐบาลก็เสี่ยงอ่อนเพื่อที่จะเอาใจเกษตรกรไว้ เพราะปัญหาจากการเดินชบวนต่าง ๆ เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นการใช้น้ำจึงไม่มีโอกาสจะงอหัวขึ้น ในอันที่จะเก็บได้ตามระดับที่ได้วางเอาไว้ทางด้านวิชาการ อันนี้ก็เป็นเรื่องพูดกันเสมอ

นอกจากนั้น ก็มีเรื่องของภารกิจที่จะดูเงื่อนโซ่บังคับ เรารู้ปัญหา เรารู้เป้าหมายที่จะแก้ปัญหา และเราก็รู้แนวทางของการเพิ่มน้ำและการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่เงื่อนโซ่บังคับก็มีหลายเงื่อนโซ่บังคับด้วยกันคือ

1. เรื่องงบประมาณขาดแคลน
2. เรื่องของสังคมที่ยังไม่เข้าใจ ยังไม่เกิดความสำนึกว่า น้ำคือชีวิต และคนกับน้ำก็อยู่คู่กันเสมอไป เพราะฉะนั้นต้องสร้างจิตสำนึกให้มากขึ้นกว่านี้
3. เรื่องเทคนิค ดูจะไม่มีปัญหามากเท่าไรว่า บ้านเรามีคนที่รู้ด้านเทคนิคมาก แต่มีปัญหาเรื่องสมองไหล คนที่มีเทคนิคนี้วันก็จะลาออกจากกรมชลประทานและจากกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน เป็นต้น
4. เรื่องการบริหาร การบริหารเป็นเรื่องสำคัญมากที่สุด โดยเฉพาะการประสานงาน เรามีหน่วยงานที่พูดกันไว้ 30 กว่าหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องน้ำ และมี 8 กระทรวงด้วยกัน มีคณะกรรมการ 30 กว่าชุด จะเห็นว่ามันจะตะลุมบอนกัน

แต่ไหน ได้มีการพยายามจะตั้งกระทรวงน้ำบ้าง บางคนบอกว่าถ้าตั้งกระทรวงน้ำแล้วก็จะไปดึงความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ มายาก ควรจะตั้งในรูปของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ซึ่งขณะนั้นมีแล้วโดยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีก็น่าจะทำเป็นกฎหมาย หรือตั้งเป็นคณะกรรมการลุ่มน้ำ และไปตั้งคณะกรรมการภูมิภาคทางด้านน้ำต่าง ๆ อย่างนี้เป็นต้น ก็จะช่วยให้การทํานโยบายและการวางแผนต่าง ๆ กระชับมากยิ่งขึ้น

5. เรื่องกฎหมาย กฎหมายที่อาจารย์ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์แผ่นดิน บอกว่ามี 20 ฉบับนั้น ต่างกรรมต่างวาระกันเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของแต่ละตัวเอง เพราะฉะนั้นก็ขัดกันบ้างและไม่สอดคล้องกัน จึงน่าจะมีกฎหมายกลาง ๆ ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้รับรายงานจากท่านเลขาธิการนายกรัฐมนตรีว่า ขณะนี้กฎหมายน้ำได้ผ่านกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมไปเรียบร้อยแล้ว และในขณะเดียวกันเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ขอความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้นำเข้าคณะรัฐมนตรีต่อไป ผมก็หวังว่ากฎหมายฉบับนี้ คงจะได้ตลอดออกมาในไม่ช้า เพื่อให้เราจะได้มีกฎหมายแม่บทเป็นกลาง ที่ประสานร้อยกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ขณะนี้ให้เข้าด้วยกันอย่างนี้ด้วย

ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่ผมจับประเด็นได้ในระยะเวลาที่ผ่านทั้งวัน ความจริงมีมากกว่านี้ ผมไม่อยากจะรบกวนเวลาให้มากกว่านี้ อาจจะฝากไว้นิดเดียวว่าในเรื่องของการพัฒนาแหล่งน้ำกับสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ถูกคนพูดถึงอยู่อย่างสม่ำเสมอโดยทางสิ่งแวดล้อมเป็นห่วงว่าการพัฒนาแหล่งน้ำนั้น ถ้าไม่ทำด้วยความระมัดระวังแล้วจะเกิดปัญหาในเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก และยกตัวอย่างสิ่งที่เกิดขึ้นมาในอดีต แต่ผมคิดว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ น่าที่จะสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ ขอให้ยกมาเป็นแต่ละโครงการ และนำโครงการนั้นมาพิจารณา มาศึกษากันอย่างรอบคอบด้วยความร่วมมือกันทั้ง 2 ฝ่าย เสร็จแล้วจึงนำมาพิจารณาร่วมกันอีก ถ้าโครงการไหนที่เป็นไปได้ก็น่าจะผลักดันต่อไป โครงการไหนกระทบมากต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องของความนึกคิด เป็นเรื่องของความรู้สึก มากกว่าที่จะวัดเป็นจำนวนเงินได้ สมัยก่อนเมื่อสร้างเขื่อน เขาก็ไม่ได้คิดว่าสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่จะต้องเสียเงินเสียทองพอมานในสมัยใหม่ผมเชื่อว่ารัฐบาลหลายรัฐบาลที่ผ่านมาแล้ว คิดว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดจากผลกระทบในการสร้างแหล่งน้ำหรือสร้างเขื่อนต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องคิดในต้นท่อนด้วย คิดดูว่าคุ้มทุนหรือไม่ ถ้าสามารถที่จะคุ้มทุนได้โดยการใช้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งมารักษาสีสิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ถือว่าโครงการนั้นผ่าน

ในการสัมมนาครั้งนี้ได้เกิดจากการผลักดันของคณะกรรมการสภาวิจัย-
แห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา โดยอาจารย์สุรีย์ ภูมิภมร คณะวนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งนั่งอยู่ข้าง ๆ ผมตรงข้างหน้านั้น เป็นคนผลักดันให้ชื่อว่า
"คนกับน้ำ" รู้สึกว่าทุกคนชอบเหลือเกิน จึงขอให้ทุกท่านปรบมือให้อาจารย์สุรีย์ ภูมิภมร
ที่ทำให้เราต้องมานั่งทำงานเหนื่อยมากพอสมควรและนั่งจนถึงตอนเย็นวันนี้

2. ปิดการสัมมนา : นายอาทิตย์ อภาภิรม

ผมในนามของคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และ
ชีววิทยา ขอขอบคุณผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลามาร่วมการสัมมนาทาง
วิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทาง
แก้ไขที่ยั่งยืน" ในวันนี้

การสัมมนานี้ ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิมาเสนอ และแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและ
กันและมีการระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยการอภิปรายทั่วไป ถึงสาเหตุ
ปัญหาและแนวทางแก้ไข การขาดแคลนน้ำใช้ด้านการเกษตรเป็นประการสำคัญ รวม
ทั้งยังครอบคลุมด้านการอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม องค์กร กฎหมาย สังคมและ
น้ำกับการท่องเที่ยว เป็นส่วนเสริมให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ระบบมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา จะนำ
ผลสรุปและข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าจากท่านทั้งหลายไปใช้ ไม่เพียงแต่เป็นแนวทางใน
การกำหนดชื่อเรื่องการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 2 ต่อไปเท่านั้น แต่ยังมี
จะใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรมอีกด้วย
นั่นคือ จะกำหนดมาตรการแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว โดยการจัดการ
และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ ให้เป็นไปอย่างมีระบบ เหมาะสม มีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลต่อไป นอกจากนี้ ยังจะเสนอแนวความคิดใหม่และแผนปฏิบัติ ที่เกี่ยวกับแนว
ทางในการแก้ไขปัญหาน้ำอย่างเป็นกลาง ๆ ต่อรัฐบาล สำหรับใช้ตัดสินใจเลือก
ปฏิบัติในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อประชาชนชาวไทยอย่างแท้จริงนั่นเอง

ในโอกาสนี้ ผมขอขอบคุณด้วยความจริงใจต่อสำนักงานคณะกรรมการ-
วิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่ได้จัดสรรงบประมาณ
เพื่อการสัมมนาทางวิชาการนี้ และวิทยากรผู้อภิปรายทุกท่าน รวมถึงตลอดทั้ง
คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา คณะอนุกรรมการ
จัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง "คนกับน้ำ" คณะเจ้าหน้าที่จัดการสัมมนาทางวิชาการ

"คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 ของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะทำงานเพื่อเตรียมการสัมมนาของกรมชลประทาน ที่ได้สละเวลาในการรื้อฟื้นกำลังความคิดและแรงกาย ให้การสัมมนาทางวิชาการดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ผมขอขอบคุณเป็นพิเศษต่อสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ด้านสถานที่พร้อมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ การประสานครหลวงได้มอบแก่น้ำและแผ่นดิน "การใช้ น้ำอย่างประหยัด" โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ได้มอบ "สมุดบันทึก" ให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนาทุกท่านรวมทั้งคณะนักวิจัยเรื่อง "ความต้องการทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเกษตรแห่งชาติในทศวรรษหน้า : โครงการย่อยที่ 5 ความต้องการทางเทคโนโลยีด้านชลประทาน" ซึ่งเป็นโครงการวิจัยประเภทกำหนดเรื่อง ปีงบประมาณ 2535 ของสาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา สภาวิจัยแห่งชาติ และขอขอบคุณสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ที่ได้ออกอากาศให้พวกเราได้แสดงความคิดเห็นต่อประชาชนทั่วประเทศด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอปิดการสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่ 1 เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน" ไว้แต่เพียงเท่านี้ สวัสดีครับ

การปิดการสัมมนา

นายอาณัติ อภาภิรม

ประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขา
เกษตรศาสตร์และชีววิทยา เป็นประธาน
สรุปผลการสัมมนาและปิดการสัมมนาทาง
วิชาการ “คนกับน้ำ” ครั้งที่ 1

ผู้เข้าร่วมสัมมนาฟัง
สรุปผลการสัมมนาและร่วม
พิธีปิดการสัมมนาทางวิชา
การ “คนกับน้ำ” ครั้งที่ 1

ผู้เข้าร่วมสัมมนา

ฟังสรุปผลการสัมมนาและ
ร่วมพิธีปิดการสัมมนาทาง
วิชาการ “คนกับน้ำ” ครั้งที่ 1

ภาคที่ ๕

ภาคผนวก

1. สรุปความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนาจากแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาวิกฤตการณ์
น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ั่งยืน

1.1 เรื่องปัญหา ลำดับความสำคัญและแนวทางแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร
ที่ยั่งยืน

<u>ปัญหา</u>	<u>ลำดับ</u> <u>ความสำคัญ</u>	<u>แนวทางแก้ไข</u>
(1) ปริมาณน้ำ	1	ทำเขื่อนฝาย แหล่งน้ำขนาดเล็ก ระบบส่งน้ำ
	2	ใช้เทคโนโลยีทำไร่นาสวนผสม, ระบบการ ปลูกพืช, ปลูกป่า, ฝนเทียม
	3	การจัดลำดับความสำคัญการใช้น้ำ
	4	การใช้กฎหมาย
	5	ประหยัต์
(2) การใช้น้ำ (เกษตรกรรม และอุตสาหกรรม)	1	ให้ความรู้ที่ถูกต้อง
	2	โต้วต้า, ระบบการใช้น้ำ
	3	Recycle, Treat น้ำ
	4	ติดค่าน้ำ
	4	ใช้กฎหมาย
4	ใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ	
(3) การจัดการ, การพัฒนา	1	การพัฒนาแหล่งน้ำ
	2	ให้ความรู้ในการเก็บน้ำ, กรณีตัวอย่างที่ ประสบความสำเร็จ

ปัญหา	ลำดับ ความสำคัญ	แนวทางแก้ไข
	3	มีกฎหมาย, ใช้กฎหมายที่มีอย่างจริงจัง
	4	ทำเป็นโครงการแผนแม่บทที่ชัดเจน
	4	ศึกษาความต้องการของประชาชน
	4	ใช้กลไกราคา
	5	การประชาสัมพันธ์กระจายข่าวสารที่ดี
	5	การใช้เงินในส่วนผสม
	5	การปรับปรุงพันธุ์พืช
(4) . คุณภาพ	1	การใช้กฎหมาย
	2	การควบคุมน้ำเสีย
	2	Polluter pay principle
	2	การสร้างจิตสำนึก
	2	การปลูกสำหรัย
	3	มีระบบประปาทั่วถึง
(5) การประสานงานรัฐและเอกชน ด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม	1	มีองค์กรกลางในการควบคุม
	2	มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ
	2	สร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญ
	2	แบ่งเขตพื้นที่ให้ชัดเจน
	3	แบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน
(6) พันธการเกษตร	1	การบังคับใช้กฎหมาย
	1	การใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ
(7) การทำลายต้นน้ำ	1	การบังคับใช้กฎหมาย
	2	การปลูกป่าไม้ผลยืนต้น

<u>ปัญหา</u>	<u>ลำดับ</u> <u>ความสำคัญ</u>	<u>แนวทางแก้ไข</u>
(8) การสร้างเขื่อน, ระบบชลประทาน	1	การชี้แจงของรัฐ
	1	ควรใช้ระบบท่อที่ควบคุมได้
(9) นโยบาย	1	การจัดตั้งกระทรวงน้ำ

<u>หมายเหตุ</u>	<u>ลำดับความสำคัญ</u>				
	ลำดับความสำคัญ	1	=	5	คะแนน
	ลำดับความสำคัญ	2	=	4	คะแนน
	ลำดับความสำคัญ	3	=	3	คะแนน
	ลำดับความสำคัญ	4	=	2	คะแนน
	ลำดับความสำคัญ	5	=	1	คะแนน

1.2 เรื่องอื่น ๆ

(1) ปริมาณน้ำ

- การขุดบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร
- ฝายน้ำล้น เก็บน้ำในป่าสงวน
- แฉบน้ำทะเลมาใช้
- การลดการชะล้างดินสู่แหล่งน้ำ เช่น ปลูกหญ้าแฝก ปลูกต้นไม้เอนกประสงค์ ปลูกพลาสติกสีดำในพื้นที่ที่ไม่อุ้มน้ำ

(2) การใช้น้ำ (เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม)

- ปัญหาเรื่องสนามกอล์ฟ
- รักษาธรรมชาติ สร้างธรรมชาติ
- โครงการเอนกประสงค์ผันน้ำสู่เขื่อนภูมิพล โดยคิดค่าน้ำ

(3) การจัดการ, การพัฒนา

- เสนอหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- การขนส่งทางน้ำ
- ไม่มีภารกิจ

- หยุดการแข่งชิงความได้เปรียบในสังคม
- ไม่ควรเชื่อถือผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศเกินไป
- ให้มีหน่วยงานดูแลเรื่อง Water Resource Management
- ควบคุมดูแลการใช้^{น้ำ}ในแต่ละลุ่มน้ำ

(4) คุณภาพน้ำ

- การทำลายคุณภาพน้ำ ใช้ระบบการทิ้งน้ำเสียจากชุมชน
- แยกประเภทน้ำทิ้ง

(5) การประสานงานระหว่างรัฐและเอกชน, เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

- ให้ตัวแทนเกษตรกรร่วมกำหนดวางแผน
- รัฐต้องชี้แจงให้เกษตรกรเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์
- การจัดสัมมนาเกี่ยวกับน้ำ เชิญผู้มีประสบการณ์ในท้องถิ่นเข้าร่วมให้มาก
- การจัดสัมมนาเกี่ยวกับน้ำ การสรรหาแหล่งน้ำ การสร้างเขื่อน ที่เกี่ยวกับนิคมอนุรักษ์
- การประสานงานของหน่วยงานเกี่ยวข้องกับน้ำ

(6) นโยบาย

- จัดตั้งองค์กรน้ำฝ่ายผลิต
- การวางนโยบายพัฒนาแหล่งน้ำระยะยาว
- มีนโยบายที่เด่นชัดและจริงจังในการแก้ปัญหา

2. รายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมมนา"คนกับน้ำ"ครั้งที่ 1

วิทยากร

1. ขพนฯ นายชวน	หลักชัย
2. นายเจริญ	เขาวัวประยูร
3. นางจุฬารัตน์	เสรี ไซษะพงษ์
4. นายชัยวัฒน์	วงศ์วัฒนศานต์
5. นายธวัช	วิชัยดิษฐ์
6. นายบุญยก	วรรณระภาตี
7. นายปราโมทย์	ไม้กลัด
8. นายไพฑูรย์	พะลาอะสุด
9. นายสุเมธ	ตันติเวชกุล
10. นายเอนก	จันทร์วงศ์
11. นายอภิชาติ	อนุภจฉายาไพ

คณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติ

1. พลอากาศเอกอรุณ	พร้อมเทพ
2. นายโพยม	ถวัลย์กานนท์
3. นายกระมล	ทองธรรมชาติ
4. นายจิระโชค	วิระสัย
5. นายอภิรัตน์	อรุณเท
6. นางจุฑามณี	เอี่ยมสุพรรณ

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

1. นายอาณัติ	อาภาภิรม
2. นายจาริน	อิตถะโยธิน
3. นายธีระ	สุดะบุตร
4. นางสาวบุหลิน	พิทักษ์พล
5. นายบรรเจิด	คติการ
6. นายพีระศักดิ์	จันทร์ประทีป
7. นายสนิท	อักษรแก้ว
8. นายสุริย์	ภูมิภมร
9. นายอำพล	เสนาณรงค์

คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ

1. นายไสว	สุนทรโรวาท
2. ร.ท. วิรัช	พินธุมะผล

คณะกรรมการจัดสัมมนา สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

1. นายบุญสม	สุวัชรินทร์
2. นางสาวประภาศวี	ชนสุภาณจน์
3. นางวจี	รามณรงค์
4. นายวสันต์	บุญเกิด
5. นายสมทบ	เสนะวงศ์
6. นายสุรชัย	สอนสมบูรณ์

คณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎร

1. นายวิเชียร	สิงห์ปรีชา	แทน นายทินวัฒน์ มฤตพิทักษ์
	940/24 ซ.ชะเลียง 1	ถ.บางนา-ตราด แขวงบางนา กรุงเทพฯ
2. นายสมิตร	มะเร็งสิทธิ์	แทน นายสมเกียรติ ฉันทวานิช
	2250/120 ซ.ศาลเจ้าก๊ก	ถ.เจริญกรุง วัดพระยาไกร
	เขตบางคอแหลม	กรุงเทพฯ

หน่วยงานอิสระ

- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร 16 ถ.อุททองใน เขตดุสิต กท.10300

1. นายสรรเสริญ	สืบสหาย	
----------------	---------	--
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ถ.อุททองใน เขตดุสิต กท.10300

1. นายประชาชน	ทิพย์กะลิน	ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย
2. นางสาวปรีชาภา	บุญพาเพ็ชรเลิศ	ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย
3. นางสาวพรพิมล	พฤษภากิจ	กองกรรมาธิการ
4. นางสาวสุพิศรา	วรรณศิริกุล	ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย
5. นายสุเมธ	แก้วมณีชัย	กองกรรมาธิการ
6. นางสาวอุมาพร	ยอมเจริญ	กองกรรมาธิการ

สำนักนายกรัฐมนตรีน ทำเนียบรัฐบาล ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กท.10300

1. นายมนตรี	ด้านไพบูลย์	กองงานโฆษก
2. นางสุดารัตน์	เกษราพันธ์	กองงานโฆษก
3. นางสาวจินตนา	ศุภประเสวีรัฐ	กองงานโฆษก
4. นายอุทิศ	ศรีพงษ์พันธ์กุล	กองงานโฆษก
5. นางสาวลัดดา	หลิ่งน้ำสังข์	กองงานโฆษก
6. นายสมศักดิ์	อัญชลีสังภาศ	กองงานโฆษก
7. นางสาวอารยา	อภิชาติไตรสรณ์	กองวิชาการ

- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีน ทำเนียบรัฐบาล ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กท.10300

1. นางประทุม	พลับแดง	ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ
2. นายพินิจ	แดงกนิษฐ์	กองสังคมและสาธารณูปการ
3. นางสาววิภาภักดิ์	มะลิ้งพันธ์	ฝ่ายแผนและประเมินผล ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติ
4. นายวิวัฒน์ชัย	ไชยรัตน์นะ	กองสังคมและสาธารณูปการ
5. นายลอยเลื่อน	บุญนาค	กองพิธีการ
6. นายฐนิต	ชัยยศ	

- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กท.10300

1. นางสาวปราณี	ศรีศรากร	กองประสานนโยบายและแผน
2. นางภาวดี	ศรีอังกูร	กองประสานนโยบายและแผน
3. นายอุทิศ	เชาวรัตน์	

- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีน ทำเนียบรัฐบาล ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กท.10300

1. นางสาวกมลมณี	สิทธิประศาสน์	กองวิเคราะห์และประสานการตรวจ
2. นายเมตตา	พุ่มชูศรี	

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ถ.พิษณุโลก เขตดุสิต กท.10300

1. นายยั้งรงค์	คำบรรลือ
2. นายสมพงษ์	วงศ์วิวัฒน์

กระทรวงกลาโหม

- กองอำนาจการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ
 1. พันเอก พุฒศักดิ์ โรจนวิชัย
กองยุทธการ กรป.กลาง สนามเสือป่า เขตดุสิต กท.10300
- กรมยุทธศาสตร์
 1. นาวาโท ส่อง เอกมหาชัย
กองสมุทรศาสตร์ ถ.อรุณอมรินทร์ เขตบางกอกใหญ่ กท.10600

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรมชลประทาน ถ.สามเสน เขตดุสิต กท.10300
 1. นายอารมย์ ชำคมกุล แทน นายสวัสดิ์ วัฒนายากร
 2. นายกัมปนาท ภักดีกุล
ฝ่ายวิศวกรรม กองจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา
 3. นางสาวกุลรัตน์ สิงข์
 4. นางอรทัย วัฒนชัย
- กรมประมง ในบริเวณเขตรากลาง บางเขน กท.10900
 1. นายเสน่ห์ ผลประสิทธิ์
กองเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง
- กรมปศุสัตว์ เขตพญาไท กท.10400
 1. นางสาวคนธ์ โรจนสถิตย์
- กรมป่าไม้ ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กท.10900
 1. นายสวัสดิ์ ดุลยพัทธ์
กองอนุรักษ์ต้นน้ำเดิม
- กรมพัฒนาที่ดิน ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กท.10900
 1. นายโสภณ ชัมชัญ กองวางแผนการใช้ที่ดิน
 2. นายตรรกพงษ์ หาญพิทักษ์ญาติ ฝ่ายโยธา กองช่าง

- กรมวิชาการเกษตร อ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กท.10900
 1. นายนคร สาระคุณ สถาบันวิจัยพืชสวน
 2. นายประทีป วีระพัฒนนิรันดร์ กองปฐพีวิทยา
 3. นายพจน์ ลุฬักชี ฝ่ายติดตามและประเมินผล
กองแผนงานและวิชาการ
 4. น.ส.อารี ไชยาสันันท์ แทน กองเกษตรเคมี
นางเพชร กัตติญกุล
 5. นายวิทยา ตั้งก่อสกุล ฝ่ายพัฒนาพื้นที่เกษตร กองเกษตรวิศวกรรม
 6. นางสาวสุดา ชัยประเสิร์ฐ กองเกษตรเคมี
 7. นางสาวเนย์ สันทรพิทักษ์ กองเกษตรเคมี
- กรมส่งเสริมการเกษตร อ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กท.10900
 1. นายมาโนช ปิยาวรานนท์
ฝ่ายวิเคราะห์ข้อมูลส่งเสริมการเกษตร กองแผนงาน
- กรมส่งเสริมสหกรณ์ อ.กรุงเกษม เทเวศร์ กท.10200
 1. นางปราณี ประจักษ์จิตต์
ฝ่ายส่งเสริมสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ กองสหกรณ์การเกษตร
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร อ.ราชดำเนินนอก กท.10200
 1. นายสุทธิ สิทธิวนกุล แทน นางสาวดวงเดือน ศัสะนาวิน
กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร
- สำนักฝนหลวงและการบินเกษตร ภายในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กท.10900
 1. นายเสน่ห์ วาฤทธิ์ ส่วนฝนหลวง
 2. นายเกียรติศักดิ์ ตั้งตรงสากล ส่วนฝนหลวง

กระทรวงมหาดไทย

- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย อ.อัมพวันค์ กท.10200
 1. นายพินิจ พิษณุศิลป์ กองโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม
 2. นายสุทุม คุณากรธรรม
 3. นางสาวนวรรตน์ ธนิตชาดา

- กรมการปกครอง ถ. อัมพวงค์ กท.10200
 1. นายประเสริฐ โยธพิทักษ์ กองปกครองท้องถิ่น
 2. นายสมศักดิ์ ศรีวรรณะ
 3. นายธนา ธนสิทธิ์ แทน นายชูวงศ์ ฉายะบุตร

- กรมพัฒนาชุมชน
 1. นายดุสิต เทพไพฑูรย์
กองพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ถ. อัมพวงค์ กท.10200

- กรมโยธาธิการ
 1. นายโกสิต นิพนิตวาาสิน
ฝ่ายอุทกกรรมวิทยา กองพัฒนาบ่อบาดาล ถ. อัมพวงค์ กท.10200

- สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
 1. นายส่องแสง จิตเอื้ออารีกุล แทน นายสุรชัย ศศิสุวรรณ
กองพัฒนาแหล่งน้ำ เขตตลิ่งชัน กท.10300

กระทรวงสาธารณสุข

- กรมอนามัย วังทะเลเวสมี ถ.สามเสน กท.10200
 1. นายเชษฐพันธ์ กาฬแก้ว
 2. นายณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา

- กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
 1. นางสาวนวลตา ม่วงน้อยเจริญ
88/7 ซ.โรงพยาบาลบาราศนราดรุร ถ.ติวานนท์ อ.เมือง
จ.นนทบุรี 11000

กระทรวงอุตสาหกรรม

- กรมทรัพยากรธรณี ถ.พระรามที่ 6 แขวงพญาไท เขตพระนคร กท.10200
 1. นายสุเมธ จิตรายนนท์ กองควบคุมกิจการน้ำบาดาล
 2. นายเจริญ เชื้อมไธสง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม
1. นายยุทธนา มัทฉฉริวงศ์
57 ถ.พระสุเมรุ แขวงชนะสงคราม เขตพระนคร กท.10200

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
1. นางสาวอมรรัตน์ รุดติษฐ์ กองบริการอุตสาหกรรม
ช.ตรีมิตร ถ.พระรามที่ 4 กล้วยน้ำไท คลองเตย กท.10110

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

- สำนักเลขานุการรัฐมนตรี ถ.พระรามที่ 6 เขตราชเทวี กท.10400
นายแพทย์ปรีชา มุลิกุล
- สำนักงานปลัดกระทรวง ถ.พระรามที่ 6 เขตราชเทวี กท.10400
 1. ร.อ.หญิง การดี โพธิ์วิจิตร
 2. นางสาวจินตนา ตั้งกายร
 3. นางสาววรรณชนิ เชียงอร่าม
 4. นายชนารักษ์ สุระวิญญู
 5. นายวราริน วานช้อย
- กรมวิทยาศาสตร์บริการ 75/7 ถ.พระรามที่ 6 เขตราชเทวี กท.10400
 1. นายบันเทิง ตัณฑวัฒน์ กองฟิสิกส์และวิศวกรรม
 2. นางรวงทอง พันพาไพร
- สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
60/1 ซ.พิบูลย์วัฒนา 7 ถ.พระรามที่ 6 กท.10400
 1. นายชาติร ้วยประสิทธิ์ กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 2. นางสาวทัศนีย์ จันทาดิษฐ์ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 3. นางวิภาดา อภินันท์ กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
 4. นางอัมภาพร ไกรพานนท์ กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

- กรมควบคุมมลพิษ 60/1 ซ.พิบูลย์วัฒนา 7 ถ.พระรามที่ 6 กท.10400
 1. นางสาวจันทิรา ยลธรรมธรรม
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม 60/1 ซ.พิบูลย์วัฒนา 7 ถ.พระรามที่ 6 กท.10400
 1. นายสุวิจน์ สงวนวงศ์
- กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน 60/1 ซ.พิบูลย์วัฒนา 7 ถ.พระรามที่ 6 กท.10400
 1. นายโชนพัทธ์ พัฒนกุล แทน นายอดุ้ย ฉายอรุณ

กระทรวงศึกษาธิการ

- กรมอาชีวศึกษา
 1. นายบรูณะ กาญจนเสริม
 2. นายบุญชุ่ม เปี้ยแดง กองวิทยาลัยเกษตรกรรม
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
 1. นายพจนาน นิธิมานพ กองงานวิทยาเขต
 2. นายมนัส กิจนุกูล คณะวิศวกรรมศาสตร์บางพระ
 3. นายมังกร สัมสุด คณะวิศวกรรมศาสตร์บางพระ

ทบวงมหาวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถ.พหลโยธิน เขตจตุจักร กท.10900
 1. นายชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล ภาควิชาวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ
 2. นายนิรันดร์ สิงหบุตรา ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร
 3. นายมนตรี คำชู ภาควิชาวิศวกรรมชลประทาน
อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม 73140
 4. นางมยุรี เทศผล คณะวิศวกรรมศาสตร์
 5. นางไพพรรณ คติการ ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร
 6. นายไพบูลย์ ประพฤติธรรม ภาควิชาปฐพีวิทยา คณะเกษตร
 7. นายวีระพล แต้ชัยmitt คณะวิศวกรรมศาสตร์
 8. นายเจษฎา แก้วปัญญา

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
 1. นางโสภารัตน์ จารุสมบัติ คณะนิติศาสตร์
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถ.พญาไท เขตปทุมวัน กท. 10330
 1. นายชัยพันธุ์ รักวิจัย ภาควิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์
 2. นายชัยยุทธ สุขศรี ภาควิชาวิศวกรรมแหล่งน้ำ คณะวิศวกรรมศาสตร์
 3. นางสาวประภาศรี ศิริจรรษา สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม
 4. นางอรทัย ชวาลภาฤทธิ์ ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50002
 1. นายชวลิต ชโลธร ภาควิชาปฐพีศาสตร์และอนุรักษศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์
 2. นายพงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ คณะเกษตรศาสตร์
- มหาวิทยาลัยมหิดล ถ.พระรามที่ 6 กท. 10400
 1. นายเทพพนม เมืองแมน คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
 2. นายพรชัย มาตังคสมบัติ คณะวิทยาศาสตร์
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ.แจ้งวัฒนะ บางเขน กท. 10900
 1. นายพรเทพ ราชอัคคี คณะวิศวกรรมศาสตร์
 2. ร.ท. สมเกียรติ กรีกอง ภาควิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
 1. นางสาวพรชุลี นิลวิเศษ แทน นายสุนันท์ สีสังข์ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี บางมด ราชบุรีบูรณะ กท.10140
 1. นางสาวร้อยดาว วินิจนันท์เทรัตน
สาขาวิชาเทคโนโลยีสิ่งแวดลอม คณะพลังงานและวัสดุ
 2. นางสาววินทรเทพ เต้าประยูร
- สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50002
 1. นายสวัค เฟื่องอัน คณะผลิตกรรมการเกษตร
- มหาวิทยาลัยบูรพา ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131
 1. นายสิทธิพันธ์ ศิริรัตนชัย สถาบันวิทยาศาสตร์ทางทะเล
- มหาวิทยาลัยรังสิต เมืองเอก ปทุมธานี 12110
 1. นางสาวอัจฉรา ดวงเดือน
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต เมืองเอก ปทุมธานี
 2. นางสาวศรัณยา อุฬารศิลป์
ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์
44/36 ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงบางค้อ เขตจอมทอง กท.10150
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี กม.10-11 ถ.วาริน-เดชอุดม อ.วารินชำราบ
จ.อุบลราชธานี 34190
 1. นางสาววิลษา วิริยาสกุล คณะวิศวกรรมศาสตร์
- สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
 1. นายชวิชัย ดิงสัจฉลี แผนกวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ ตู๊ ป.ณ.2754 กทม.

รัฐวิสาหกิจ

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิต
 - 53 ถ.จรัลสนิทวงศ์ เชียงสะพานพระราม 7 บางกรวย จ.นนทบุรี 11000
 1. นางงามจิตต์ สุวรรณศรี ฝ่ายวิศวกรรมพลังน้ำ
 2. นายเฉลิมชัย รัตนรักษ์ ฝ่ายวิศวกรรมพลังน้ำ
 3. นายประสิทธิ์ นิรัตติศกุล ฝ่ายสำรวจและนิเวศวิทยา
 4. นายวุฒิ ปุ่นอุดม ฝ่ายสำรวจและนิเวศวิทยา

- การประสานครหลวง 18/137 ถ.ประชาชื่น แขวงทุ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กท.10210

1. นายวิวัฒน์ พงษ์บุรณกิจ กองประชาสัมพันธ์
2. นายทองเต็ม ยุกตะนันท์

- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

1. นายประพันธ์ บุญกลิ่นขจร สาขาวิจัยอุตสาหกรรมเกษตร

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

1. นายกิตติ โสภณภักดิ์
กองควบคุมสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย
6/8 ถ.นิคมมักกะสัน เขตราชเทวี กท.10400

องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO)

1. นางสาวกมลวรรณ วานิชกุล
สมาคมแพทย์อาชีวเวชศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย
โรงพยาบาลราชวิถี ตึกสิรินธร ชั้น 9 เขตพญาไท กท.10400
2. นางสาวดารณี เวณจันทร์
สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย
5/1-2 ถ.พญาไท เขตราชเทวี กท.10400
3. นายอนันต์ เต็กสงวน
4. นางวิสุئی ปราสาททองโอสถ
สภาสตรีแห่งชาติ
บริษัทโม่เดอร์นแมนู จำกัด 54/1 ซุขาภิบาล คลองกุ่ม
บางกะปิ กท.10240
5. นายสมิทชิ ชนาธิโชติ แทน นายสันติ โชคชัยชำนานุกิจ
คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 16 สถาบัน
ชมรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม สถาบันเทคโนโลยี-
พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ถ.ฉลองกรุง ลาดกระบัง กท.10520
6. คุณหญิงกนก สามเสน วิล
สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์แห่งประเทศไทย
7. นายสมเกียรติ มีธรรม

องค์กรเกษตรกร

- กลุ่มเกษตรกร

1. นายเจริญ หมั่นดี

กลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

93/1 หมู่. 12 ต.ชนบท อ.ชัยบท จ.ขอนแก่น 40180

2. นายปราโมทย์ น้อยใจบุญ

กลุ่มเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

30/2 ม.5 ต.บางพระ อ.เมือง จ.ระยอง

3. นายเชื่อน อินทร์เลิศ

กลุ่มเกษตรกรภาคกลาง

4. นายอุดร บุตรสิงห์

ที่ทำการกำนันตำบลประตูชัย อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี 61160

5. นายขุนทอง เกียงตรง

109 ม.11 ต.หนองอ้อ อ.บ้านโป่ง จ.ราชบุรี 70110

- สหกรณ์การเกษตร, สหกรณ์นิคม

1. นายชาติ เมตตันตคุปต์

สหกรณ์นิคมสวรรค์โลก จำกัด

238/2 ม.3 ต.ศรีนคร อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย

2. นายวิบูลย์ บุญถ้อย

สหกรณ์นิคมท่าแซะ จำกัด

เลขที่ 50 ม.13 ต.ท่าแซะ อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร 86140

- สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน

1. นายจาง สีแดง

เลขที่ 13/1 หมู่ 6 ต.เนินแจง อ.เมือง จ.อุทัยธานี

2. นายทองเจือ จันทรโต

สหกรณ์ผู้ใช้น้ำวังน้ำดี จำกัด

หมู่ 9 ต.วังน้ำดี อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

3. นายยศ เป็ยคำภา

สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานอ่างห้วยประตู

บ้านเลขที่ 118 หมู่ 1 ต.มะเกลือใหม่ อ.สูงเนิน จ.นครราชสีมา 30170

องค์กรเอกชน

1. นายปรีดา ชีมากร
บริษัทสยาม ดี เอช วิ อาคารศิริภิญโญ ชั้น 14 ห้อง 1405
475 ถนนศรีอยุธยา แขวงพญาไท เขตราชเทวี กท.10400
2. นางมิ่งสรรพ์ ชาวสอาด
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
163 อาคารรัชต์ภาคย์ ชั้น 15 ถ.สุขุมวิท 21 (อโศก) กท.10110
3. นางสาวลักษมณ ชาติยากร
บริษัทสยาม ดี เอช วิ อาคารศิริภิญโญ ชั้น 14 ห้อง 1405
475 ถนนศรีอยุธยา แขวงพญาไท เขตราชเทวี กท.10400
4. น.ท.สุรินทร์ แสงสนิท
64/13 ตรอกวัดชีโนรส เขตฝั่งธน กทม.
5. นายสุนทร ทวีโภค
บริษัทบ้านแพนเอ็นจิเนียริ่งแอนด์โซลดิ้ง จำกัด
611/277-79 ซ.วัดจันทรีโน (ราษฎร์อุทิศ 2) ต.บางคอแหลม
อ.ยานนาวา กท.10120
6. นางสาวอารีญา บุญ-หลง
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
163 อาคารรัชต์ภาคย์ ชั้น 15 ถ.สุขุมวิท 21 (อโศก) กท.10110
7. Mr.Scott Chrisstensen
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
163 อาคารรัชต์ภาคย์ ชั้น 15 ถ.สุขุมวิท 21 (อโศก) กท.10110

สื่อมวลชน

1. นางสาวกนกพร	หอมทอง	ข่าวพาณิชย์
2. นางสาวกรรณิการ์	กิตติเวชกุล	สำนักข่าว INN
3. นายกิตติพงษ์	สุนประเสริฐ	หนังสือพิมพ์มติชน
4. นางสาวจิตติมา	บ้านสร้าง	หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน
5. นางสาวจิราวรรณ	ต้นกุหรานันท์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย
6. นางสาวจินตนา	จ้อยจุมพจน์	กรมประชาสัมพันธ์
7. นายจุฬิพันธ์	มณีพงษ์	ส่วนผลิตรายการและข่าวกองทัพบก
8. นางสาวเจริญศรี	หงษ์ประสงค์	สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 11
9. นายชาติรี	แสงเพ็ญ	หนังสือพิมพ์เนชั่น
10. นายธนากร	สำนักกุล	สำนักข่าว A.B.N.
11. นางสาวนงลักษณ์	อยู่เย็นดี	THAI SKY TV.
12. นายบุญภาค	พรเจือ	หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
13. นายบพิตร	เกายุระ	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
14. นางสาวปวีณา	กัณฑ์ปวี	หนังสือพิมพ์สยามรัฐ
15. นายเพลินพจน์	วรเพ็ชร	หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
16. นายพล	อภิชสุวรรณ	หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ
17. นางสาวมุกิตา	จินทรานุสรณ์	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย
18. นางสาวรุ่งทิภา	ศิริเนารัตน์	ศูนย์สื่อเพื่อการพัฒนา
19. นางสาวลักษณาวดี	ช่องดารากุล	หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน
20. นางสาววิษรี	สุพรรณ	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย
21. นายวิษิต	สิริมิตร	หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ
22. นายวิวัฒน์	พุกธานี	หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ
23. นายเสาวศักดิ์	ภูธรวิภักษ์	สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9
24. นายสุธี	เกอสกุล	สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5
25. นายสัมฤทธิ์	โกศลวิทยานันต์	หนังสือพิมพ์สยามโพสต์
26. นายสมสมัย	เนื่องยศเสรี	หนังสือพิมพ์สยามโพสต์
27. นางสาวสุชาทิพย์	ทิวะเวช	สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
28. นางสาวสุภาพรรณ	จันทร์เอม	หนังสือพิมพ์เนชั่น
29. ร.ท.หญิง สุทธิณี	แสงสุวรรณ	สถานีวิทยุ 919 กรป.กลาง
30. นายสมัย	อารีคำ	THAI SKY TV.

31. นายสมพร	กิจพรประเสริฐ	กรมประชาสัมพันธ์
32. นายสมโภชน์	โตรักษา	สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
33. นายสมฤกษ์	โกศลวิทยานันท์	หนังสือพิมพ์สยามโพสต์
34. นายสมาน	สุดโต	หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
35. นายอดุลเดช	สุจริตกุล	สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

กองส่งเสริมการวิจัย

1. นายธเนศ	ต่วนชะเอม
2. นางมลวรรณ	พิโรจน์รัตน์
3. นายพิศิษฐ์	ภักดี
4. นางสาวคณินุช	พิมพ์อุบล
5. นางยุภา	สุขสงวน
6. นางสาวอมรรัตน์	ผลจรัส
7. นางสาวกลอยใจ	สำเร็จวิชัย
8. นางสาววิภารัตน์	ดีอ่อง
9. นายระวิทย์	บุญสินสุท
10. นายมนตรี	มกรานนท์
11. นางอุไร	คิดศรี

กองนโยบายและวางแผนการวิจัย

1. นายประชา	จันทร์เวคิน
2. นางสาวลักษณ	ภูมิวนะ
3. นางภาณี	แสนเจริญ
4. นายเสริมพงศ์	ผาพันธ์
5. นางสาวสิริวัลย์	สุตรา
6. นางวัฒนาวรรณ	เข็มนาด

กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล

1. นางจุไรวรรณ	แก้วกำเนิด
2. นายครรชิต	พุทธโกษา
3. นางรัชณี	สุวรรณโร
4. นายเวชยันต์	เฮ้งสุนิชา

กองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม

1. นายไพบุลย์	เรืองสิริ
2. นายราเชนทร์	ศรีภูมิินทร์

กองโครงการและประสานงานวิจัย

1. นางสาวประภาศรี ชนสุกาญจน์
2. นายเกรียงไกร รัชตานุรักษ์
3. นายอนันต์ คำคง

สำนักงานเลขานุการกรม

1. นายเจริญ ชุ่มหะวณิช
2. นายสุวัฒน์ ปุจโธ
3. นายไสว พิสิก
4. นายสุนทร พุกลานนท์
5. นายจันทร์ ป้องสีดา

ศูนย์ข้อสนเทศการวิจัย

1. นายอภิชัย รุจิระชุลย์

กองแปลและวิเทศสัมพันธ์

1. นางสาวปรีญดา บุตะโยธี

กลุ่มปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการสาขาวิชาเกษตร

1. นางผ่องศรี บุญลือวิกุล
2. นายนที เนียมศรีจันทร์
3. นางสาวรจิต มหาวิหคานนท์
5. นางบุปผาชาติ พตด้วง
6. นางจินตนา พลอยภัทรภิญโญ
7. นายดวงภัทร เจริญทรัพย์
8. นายชัยยุทธ ชัยสิทธิ์
9. นางอุบล อาจารย์ชัย
10. นางวรรณณี จิตรมโน
11. นางสาวศิริรัตน์ พิษฐ์วรุตมะ

3. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

(1) นายอานัติ	อากาภิรม	ประธานกรรมการ
(2) นายจาริน	อัคระโยธิน	รองประธานกรรมการ
(3) นายโฆษิต	ปิ่นเปี่ยมรัชฎ์	กรรมการ
(4) หม่อมราชวงศ์วิชฌุสร	สวัสดิวัตน์	"
(5) นายธีระ	สุตะบุตร	"
(6) นางสาวบุหลิน	พิทักษ์พล	"
(7) นายบรรเจิด	คดีการ	"
(8) นายพีระศักดิ์	จันทร์ประทีป	"
(9) นายวัฒนา	เสถียรสวัสดิ์	"
(10) นายสุวิทย์	ภูมิภมร	"
(11) นายสันทัต	โรจนสุนทร	"
(12) นายอำพล	เสนาณรงค์	"
(13) นายอภิรัตน์	อรุณันท์	"
(14) นายสนิท	อักษรแก้ว	กรรมการและเลขานุการ
(15) นายเนที	เนียมศรีจันทร์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(16) นายดวงภัทร	เจริญทรัพย์	"

4. คณะอนุกรรมการจัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "คนกับน้ำ"

- หน้าที่ 1. วางแผน เตรียมการและดำเนินการจัดสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "คนกับน้ำ"
2. ประสานงานกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเรื่องน้ำและที่เกี่ยวข้อง
3. ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา
4. แต่งตั้งคณะทำงานได้ตามความเหมาะสม

คณะอนุกรรมการฯ ประกอบด้วย :

1. นายจาวิน	อัครโยธิน	ประธานอนุกรรมการ
2. นายอาณัติ	อาภาภิรม	อนุกรรมการที่ปรึกษา
3. นายอภิรัตน์	อรุณินท์	อนุกรรมการที่ปรึกษา
4. นายอำพล	เสนาณรงค์	รองประธานอนุกรรมการ
5. นายสันทัต	โรจนสุนทร	รองประธานอนุกรรมการ
6. นายภฤต	ไกรจิตติ	อนุกรรมการ
7. นายธีระ	สุดะบุตร	อนุกรรมการ
8. นายบุญเกิด	โสภณ	อนุกรรมการ
9. นายบุญสม	สุวีรัตน์	อนุกรรมการ
10. นายปราโมทย์	ไม้กล้าด	อนุกรรมการ
11. นางสาวประภาศรี	ชนสุภาจรรย์	อนุกรรมการ
12. นายไพฑูรย์	พลายะสุด	อนุกรรมการ
13. นายวชิ	รามณรงค์	อนุกรรมการ
14. นายवलันต์	บุญเกิด	อนุกรรมการ
15. นายสมทบ	เสนาวงศ์	อนุกรรมการ
16. นายสันติ	อักษรแก้ว	อนุกรรมการ
17. นายสุริย์	ภูมิภมร	อนุกรรมการ
18. นายสุริย์	สอนสมบูรณ์	อนุกรรมการ
19. นางสาวลักษณ	ภูมิวิสนะ	อนุกรรมการ
20. นายนที	เนียมศรีจันทร์	อนุกรรมการและเลขานุการ
21. นายดวงภัทร	เจริญทรัพย์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
22. นายชัชวาล	ปัญญาวาทินันท์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

5. คณะกรรมการเพื่อจัดเตรียมการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "คนกับน้ำ"

ประกาศคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา
เรื่อง การแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเตรียมการสัมมนา

ด้วยคณะกรรมการจัดการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "คนกับน้ำ" ในการประชุม ครั้งที่ 1/2536 เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2536 มีมติเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดเตรียมการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง "คนกับน้ำ" ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำ โดยมีหน้าที่และองค์ประกอบ ดังนี้

หน้าที่

1. เตรียมข้อมูลและเอกสารการสัมมนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำ
2. ประสานงานกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเรื่องน้ำ
3. ดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการจัดการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง "คนกับน้ำ"

คณะกรรมการฯ ประกอบด้วย:

1. นายปราโมทย์ ไม้กลัด	ประธานคณะกรรมการ
2. นายไพฑูรย์ พะลายะสุด	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
3. นายประเสริฐ มลิินทางกูร	คณะกรรมการ
4. นายวสันต์ บุญเกิด	คณะกรรมการ
5. นายวิรัตน์ ชาวอุปฐมภัก	คณะกรรมการ
6. นายสมทบ เสนะวงศ์	คณะกรรมการ
7. นายชัชวาล ปัญญาวาทีนันท์	คณะกรรมการและเลขานุการ
8. นายกัมปนาท ภักดีกุล	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ตั้งแต่วันที่ 7 มกราคม 2536

ประกาศ ณ วันที่ 14 มกราคม 2536

(ลงชื่อ)

อาณัติ อากาภิรม

(นายอาณัติ อากาภิรม)

ประธานกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ที่ 152/2536

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเจ้าหน้าที่จัดการสัมมนา

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ร่วมกับคณะกรรมการสภาวิจัย-
แห่งชาติ สาขาเกษตรศาสตร์และชีววิทยา จะจัดสัมมนาทางวิชาการ "คนกับน้ำ" ครั้งที่
1 เรื่อง "วิกฤตการณ์น้ำด้านการเกษตรและแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน" ในวันพุธที่ 7
กรกฎาคม 2536 ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล

ฉะนั้น เพื่อให้การสัมมนาดังกล่าวดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงแต่งตั้งคณะ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ เพื่อรับผิดชอบการสัมมนาฯ ดังต่อไปนี้

1. ฝ่ายอำนวยการจัดสัมมนา

- (1) นายอภิรัตน์ อรุณันท์
- (2) นายสุวิทย์ วิบูลย์เศรษฐ์
- (3) นางจุฑามณี เอี่ยมสุพรรณ
- (4) นางสาวประภาศรี ชนสุภาญจน์
- (5) นายบุญเจิด โสภณ
- (6) นางประภา สัตยานนท์
- (7) นางสาววนาศรี สามนแสน
- (8) นายไพบูลย์ เรืองศิริ
- (9) นายอภิชาติ รุจิระชุลย์
- (10) นายประชา จันทรวาดิน
- (11) นายเจริญ ชุณหะวนิช
- (12) นางผ่องศรี บุญญศิริกุล

หน้าที่ : - ควบคุมดูแลการจัดสัมมนาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- ให้การต้อนรับแขกผู้ใหญ่ที่มาร่วมในพิธี

2. ฝ่ายพิธีการและการจัดการ

- (1) นายนที เอี่ยมศรีจันทร์
- (2) นายดวงภัทร เจริญทรัพย์

- หน้าที่ : - จัดทำโครงการสัมมนา, งบประมาณในการสัมมนา, กำหนดการสัมมนา, คำสั่งแต่งตั้งคณะเจ้าหน้าที่จัดการสัมมนา, ขออนุมัติจัดสัมมนา, หนังสือเชิญ ขณฯ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
- ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

3. ฝ่ายจัดทำคำกล่าว

- (1) นายสนิท เนียมศิริจันทร์
- (2) นายดวงภัทร เจริญทรัพย์

หน้าที่ : - จัดทำคำกล่าวรายงานการสัมมนา และคำกล่าวเปิดการสัมมนา

4. ฝ่ายเลขานุการและประสานงาน

- (1) นายเที เนียมศิริจันทร์
- (2) นายครรชิต พุทธิโกษา
- (3) นายดวงภัทร เจริญทรัพย์
- (4) นายระวิทย์ บุญสินสุข

หน้าที่ : - ประสานงานเกี่ยวกับการสัมมนา

- จัดทำสรุปผลการสัมมนาในประเด็นที่สำคัญจากการบรรยาย นำการอภิปรายเฉพาะเรื่อง และการอภิปรายทั่วไป
- จัดทำรายงานการสัมมนา

5. ฝ่ายเอกสาร

- (1) นายสนิท เนียมศิริจันทร์
- (2) นางบุปผาชาติ พตด้วง
- (3) นายชจรศักดิ์ จัยวัฒน์
- (4) นายดวงภัทร เจริญทรัพย์
- (5) นายชัยยุทธ ชัยสิทธิ์
- (6) นางอุบล อาจารย์ย์
- (7) นางประนอม สลับ
- (8) นางจรรยา พรหมถาวร
- (9) นางวรรณิณี จิตรมื่น

- (10) นางสาวศิริรัตน์ พิชัยวรุฒมะ
- (11) นายสุรัตน์ บุจโฉ
- (12) นายปัญญา กลิ่นกระจ่าย
- (13) นางสาววันดี แซ่ตั้ง

หน้าที่ : - กำหนดหนังสือเชิญวิทยากรและผู้เข้าร่วมสัมมนา
- จัดเตรียมแฟ้มและเอกสารประกอบการสัมมนา
- จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในวันสัมมนา
- จัดเตรียมของที่ระลึกให้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรี
- จัดรวบรวมรายชื่อผู้ตอบรับการเข้าร่วมสัมมนา
- จัดบันทึกเทปการสัมมนา
- ถอดเทปการสัมมนา
- จัดพิมพ์รายงานการสัมมนา

6. ฝ่ายการเงิน

- (1) นายหนี่ เนิ่มศรีจันทร์
- (2) นางรีนา บัตรสมบูรณ์
- (3) นางสาวชุ่มจิตต์ ไชยชัช
- (4) นางอุบล อาจารย์ย์

หน้าที่ : - ดำเนินการเกี่ยวกับการเงินเพื่อใช้ในการสัมมนา

7. ฝ่ายต้อนรับและอำนวยความสะดวก

- (1) นางจุไรวรรณ แก้วกำเนิด
- (2) นางภาณี แสนเจริญ
- (3) นางสาวรจิต มหาวิหกานนท์
- (4) นายชจรศักดิ์ จัยวัฒน์
- (5) นางจินตนา พลอยภัทรภิญโญ
- (6) นายดวงภัทร เจริญทรัพย์
- (7) นางนวลละออ เศรษฐบุตร
- (8) นางสาวปริญดา บุตะโยธี

- หน้าที่ : - ให้การต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา
- จัดเตรียมของที่ระลึกเพื่อมอบให้ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี
และวิทยาการ

8. ฝ่ายลงทะเบียน

- (1) นายณที เนิยมศรีจันทร์
- (2) นางบุปผาชาติ พตด้วง
- (3) นางสาวคณิงนุช พิมพ็อบล
- (4) นายเวชยันต์ เฮงสุวณิช
- (5) นางรัชณี สุวรรณโร
- (6) นางสาวอมรรัตน์ ผลจรีต

- หน้าที่ : - ดำเนินการเกี่ยวกับการลงทะเบียนผู้เข้าร่วมสัมมนา และสื่อมวลชน
- จัดเตรียมแฟ้มรายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา และลงทะเบียน
- จัดทำป้ายชื่อเจ้าหน้าที่สำนักงานฯ วิทยาการ และผู้เข้าร่วมสัมมนา
- แจกเอกสารประกอบการสัมมนา
- รับคำถามจากผู้เข้าร่วมสัมมนา เสนอวิทยาการ

9. ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

- (1) นางมลวรรณ พิโรจน์รัตน์
- (2) นายพิศิษฐ์ ภักดี
- (3) นางสาวอมรรัตน์ ผลจรีต
- (4) นางสาววิภารัตน์ ตีอ่อง
- (5) นางอุไร คีตศรี
- (6) นายมนตรี มกรานนท์

- หน้าที่ : - จัดทำข่าวการจัดสัมมนา
- ประชาสัมพันธ์การจัดสัมมนาต่อสื่อมวลชน
- เชิญ ต้อนรับและอำนวยความสะดวกให้กับสื่อมวลชน
- ถ่ายรูปกิจกรรมตั้งแต่พิธีเปิดจนถึงพิธีปิดการสัมมนา

7. คณะผู้จัดทำรายงานการสัมมนา

(1) บรรณาธิการ	นายสนิท	เนียมศรีจันทร์
(2) ผู้ช่วยบรรณาธิการ	นายดวงภัทร	เจริญทรัพย์
(3) ถอดเทป	นายสนิท นางมะลิ	เนียมศรีจันทร์ พรรัตน์พันธุ์
(4) คอมพิวเตอร์	นางวรรณิณี	จิตรมณี
(5) โพรเนียวและจัดเรียงหน้า	นางอุบล นางประนอม นางจรรยา น.ส. ศิริรัตน์	อาจารย์ สลีป พรหมถาวร พิชัชวรัตมะ

14453

วว 05 7/2536 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
สิ่งแวดล้อม. สำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ.
รายงานการสัมมนาทางวิชาการ คนกับน้ำ
ครั้งที่ 1 เรื่อง วิฤตการณ์น้ำด้านการเกษตร
และแนวทางแก้ไขที่ยั่งยืน 7 กรกฎาคม 36

